

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV TRANSLATOLOGIE

Jan Kalandra

ČTYŘHLASÝ ZPĚV MODERNÍHO ČLOVĚKA

České překlady „Song of Myself“ Walta Whitmana

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha, 2007

JAN KALANDRA

ČTYŘHLASÝ ZPĚV MODERNÍHO ČLOVĚKA
A MODERN MAN'S SONG IN FOUR TUNES

ČESKÉ PŘEKLADY „SONG OF MYSELF“ WALTA WHITMANA
CZECH TRANSLATIONS OF WALT WHITMAN'S "SONG OF MYSELF"

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

vedoucí práce: PhDr. Eva Kalivodová

ÚSTAV TRANSLATOLOGIE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
2007

Prohlašuji na svou čest, že myšlenky, ideje a nápady v práci obsažené a zřetelně neoznačené jako cizí jsou moje a původní. Jakákoli podobnost s obsahy jiných, mně neznámých prací, kterou přes veškerou péči a pečlivost při studiu dostupné literatury nemohu vyloučit, je tedy čistě náhodná a způsobená pravděpodobně pouze blízkostí zkoumaného tématu a stejným nasměrováním myšlenkových pochodů mých a autora příslušné práce.

Poděkování, a to hned trojí, patří vedoucí mé práce, PhDr. Evě Kalivodové – za podporu při výběru vlastního tématu diplomové práce a jeho obhajobě oproti tématům oficiálně vypsáním, za nadšenou recepci mých předchozích dílčích prací v kurzech americké literatury a jejích českých překladů, jež k tomuto výběru přispěla, a konečně za nezištnou pomoc při vyhledávání zdrojů sekundární literatury a při kompletaci práce jako celku. Dále jsem zavázán Prof. PhDr. Zdeňku Stříbrnému, DrSc., za laskavé poskytnutí informací o genezi Skálova překladu i za zájem o mou práci jako takovou. PhDr. Josefu Škvoreckému, rodákovi z mého města, děkuji za ochotu, s níž v časové tísní zareagoval na můj dotaz a zprostředkoval mi kontakt na Doc. Zdeňka Urbánka. Jemu ze srdce děkuji za vlídné přijetí, za informace o genezi jeho překladu a rovněž za zájem o moji práci. V neposlední řadě děkuji své rodině a svým přátelům za trpělivost a obětavost, se kterou mi ponechali dostatek času a prostoru pro náročnou kompletaci této práce, a za nezištnou pomoc při jejích závěrečných technických úpravách.

OBSAH

<u>ÚVOD</u>	1
<u>I. KAPITOLA: AUTOR, DOBA, ORIGINÁL, RECEPCE (ŽIVOTOPISNÉ A LITERÁRNĚ-STRUKTURNÍ IMPLIKACE PRO PŘEKLAD)</u>	4
1. <u>Autor a jeho doba</u>	5
2. <u>Originál a jeho recepce</u>	8
3. <u>Různé verze originálu a vlivy mocenských tlaků na jeho vydávání</u>	10
4. <u>Vliv dobového kontextu</u>	13
5. <u>Obsahové a formální aspekty originálu a jejich relevance pro překlad</u>	15
a. <u>syntaktické stavební prostředky</u>	16
b. <u>zvukové prostředky</u>	18
c. <u>obsahové aspekty</u>	20
d. <u>lexikální a stylistické prostředky</u>	21
e. <u>strukturní proměnlivost textu</u>	23
f. <u>název</u>	24
<u>II. KAPITOLA: ORIGINÁL A PŘEKLADY (SROVNÁVACÍ STUDIE VYBRANÝCH PASÁŽÍ ZE <i>SONG OF MYSELF</i>)</u>	26
1. <u>21</u>	26
a. <u>originál</u>	26
b. <u>překlady</u>	29
2. <u>11</u>	36
c. <u>originál</u>	36
d. <u>překlady</u>	38
<u>III. KAPITOLA: WHITMAN V ČESKÝCH ZEMÍCH (ČEŠTÍ PŘEKLADATELÉ A JEJICH PŘEKLADY)</u>	47
1. <u>Sejměte zámky s dveří! – Jaroslav Vrchlický</u>	50
2. <u>Aliterace, ženo má! – Pavel Eisner</u>	72
3. <u>Povaleči a dotěravci mě obklopují – Jiří Kolář, Zdeněk Urbánek</u>	92
4. <u>Sebe slavím a o sobě zpívám – Ivan Skála</u>	111
5. <u>Možná, že bych mohl více říci – Emanuel z Lešehradu, Arnošt Vaněček, Božena Maria Ha de Věrnyj</u>	127

a. <u>Emanuel z Lešhradu</u>	127
b. <u>Arnošt Vaněček</u>	131
c. <u>Božena FMaria Ha de Věrnýj</u>	136
6. <u>I am large, I contain multitudes – Překlady přehledně</u>	138
<u>ZÁVĚR</u>	140
<u>RESUMÉ</u>	142
<u>SUMMARY</u>	143
<u>BIBLIOGRAFIE</u>	144
<u>SEZNAM PŘÍLOH</u>	146

ÚVOD

Never was anything more wanted than, to-day, and here in the States, the poet of the modern is wanted, or the great literatus of the modern.

(*Democratic Vistas*)

Před nedávnem uplynulo právě sto padesát let ode dne, kdy světlo světa spatřila útlá knížečka nazvaná *Leaves of Grass*. Možná i bez trochy nadsázky lze tvrdit, že tímto dnem končí v americké poezii období tápání a začíná doba nového, osobitě amerického a moderně demokratického básnického výrazu. Začíná doba Walta Whitmana.

A child said *What is the grass?* fetching it to me with full hands;
How could I answer the child? I do not know what it is any more than he.

...

... it seems to me the beautiful uncut hair of graves.

(*Song of Myself*, 6)¹

Jako *Leaves of Grass* provázely svého autora celý život, tak mne ony i on provázely celým mým vysokoškolským studiem. V jedné seminární práci jsem se věnoval pojetí demokracie ve Whitmanově díle, především v *Song of Myself* z *Leaves of Grass*.² Další seminární práce analyzovala jeden z českých překladů této básně. Obě práce se stávají východiskem této diplomové práce, která se autorem, zmiňovanou básní a jejich českou recepcí zabývá pokud možno komplexně.

Práce se zaměřuje na charakteristiku, dobovou podmíněnost a dobově podmíněnou recepci českých překladů básně *Song of Myself* ze sbírky *Leaves of Grass* amerického básníka 2. poloviny 19. století Walta Whitmana. Cílem je podat komplexní obraz proměn českého překládání a vnímání básně i jejího autora během uplynulého půldruhého století od jejího prvního vydání. Primárním materiálem budou všechny kompletní české překlady básně, doplněné o překlady neúplné, pokud jde o překlady pasáží, které stanovíme jako relevantní.

Při translatologické analýze těchto překladů nebudou opomenuty kontextové faktory, které ovlivňovaly jejich vznik – vliv autorovy osobité básnické poetiky podmíněné životní

¹ Číslo za citací ze *Song of Myself* označuje číslo zpěvu, z něžž je citováno; není-li u čísla uvedeno, odkud citace pochází, rozumí se, že pochází ze *Song of Myself*. Citace jsou podle autorizovaného vydání z let 1891/2.

² V textu práce používám anglické názvy *Leaves of Grass* a *Song of Myself*, abych nepreferoval žádný z analyzovaných překladů.

zkušeností a stavem literárního vývoje (to co se týká originálu) a příslušného dobového kontextu a normy (pokud jde o překladatele a překlady). Primární pracovní metodou ale bude práce s textem a jednotlivá zobecňující tvrzení budu podkládat konkrétními zjištěními z translatologické analýzy.

Práce bude postupovat po klasické ose autor, originál a jeho kontext – překladatelé, překlady a jejich kontexty – vztah všech zmiňovaných veličin – vyhlídky pro budoucnost. Z autorových životopisů, recenzí a analýz jeho tvorby atd. budu vycházet při kompletaci výchozího prvku diplomové práce, analýzy básně *Song of Myself* v kontextu celých *Leaves of Grass*, Whitmanova života i doby.

Na ni bude navazovat translatologická analýza jednotlivých překladů, a to jednak samostatně v konfrontaci s originálem a jednak i v konfrontaci mezi sebou navzájem. Pro konkrétní translatologickou analýzu to znamená, že na základě studia celého textu všech překladů vyberu relevantní pasáže ze *Song of Myself*, v nichž bude možné stopovat poetiku a konkrétní metody práce každého překladatele a zároveň i možné vlivy poetiky dobové, případných mocenských tlaků formou cenzurních zásahů či „doporučení“. Tyto prvky mohou být patrné především na rovině lexikální a stylistické (eufemizace) a také na rovině celkové editace textu (případné vypouštění pasáží, vět či výrazů). Půjde však spíše o upozorňování na možné vlivy než na ultimativní tvrzení, protože všechny vlivy působící na překladatele a překlady již nejsou doložitelné.

Vzhledem k časovému rozpětí mezi dobou vydávání originálního díla, dobami vydání jednotlivých překladů a současností je zřejmé, že existuje dostatek vědeckých prací o autorovi, jeho díle i vlivech, které je utvářely. K nejvýznamnějším Whitmanovým životopiscům patří on sám (jako redaktor biografie *Walt Whitman* psané Richardem Mauricem Buckem), Emory Holloway (Pulitzerova cena 1926), Gay Wilson Allen (jeho *Solitary Singer* byl dlouho standardní biografií Walta Whitmana), Justin Kaplan, Paul Zweig (*Walt Whitman: The Making of a Poet*, 1984), David S. Reynolds (*Walt Whitman's America: A Cultural Biography*, 1995) a Jerome Loving, autor knihy *Walt Whitman: The Song of Himself* (2000), která přináší mnohé nové skutečnosti a úhly pohledu.

I když česká recepce Whitmana byla poměrně bohatá, o čemž svědčí mj. skutečnost, že máme k dispozici celé čtyři překlady kompletní *Song of Myself*, neexistuje mnoho teoretických prací, které by se jí věnovaly. Kromě novinově a časopisecky vydávaných prací a úvodů či doslovů k jednotlivým překladům (budeme se jim věnovat u příslušných překladů) jde o několik diplomových prací (Schejbal 1952, Šrámková 1953, Urbanová-Bryndová 1953, Bížová 1987), disertační práci (Harrerová 1972 – rozpracování práce z roku 1953),

samostatně vydané popularizační pojednání o Whitmanovi od Z. Vančury z roku 1955, Vančurovu studii o Vrchlického překladech a konečně Levého studii *K podstatě básnické metody Walta Whitmana* (1955). Jak je zřejmé i z tohoto přehledu, padesátá léta dvacátého století byla obdobím velkého zájmu o Whitmana, a to díky stoletému výročí vydání *Leaves of Grass*. Je ale třeba vést v patrnosti, že některé z prací z té doby jsou částečně nebo zcela ideologicky zatížené. V žádné z uvedených prací navíc není provedena komplexní translatologická analýza českých překladů *Song of Myself* (ani ostatních částí autorova díla), na niž se zaměří naše práce. Jedinou světlou výjimkou je diplomová práce Ondřeje Skovajsy z roku 2006, která se věnuje vztahům v trojúhelníku Vrchlický – Whitman – Šalda. Obsahuje i srovnání Vrchlického překladu s překlady Emanuela z Lešehradu. I Skovajsova práce se však zaměřuje téměř výlučně na recepci překladů, zatímco předkládaná diplomová práce vychází především z konkrétní translatologické analýzy jednotlivých textů.

1. KAPITOLA: AUTOR A JEHO DOBA, ORIGINÁL A JEHO PODOBA

(ŽIVOTOPISNÉ A LITERÁRNĚ-STRUKTURNÍ IMPLIKACE PRO PŘEKLAD)

Walt Whitman, a kosmos, of Manhattan the son,
Turbulent, fleshy, sensual, eating, drinking and breeding,
No sentimentalist, no stander above men and women or apart from them,
No more modest than immodest.

Unscrew the locks from the doors!
Unscrew the doors themselves from their jambs!

(*Song of Myself*, 24)

Těch několik málo čtenářů, které v roce 1855 zaujal tenký svazček velkého kvartového formátu v zelených plátěných deskách s titulem *Leaves of Grass* vyvedeným ve zlatém písmu s rostlinnými ozdobnými motivy, se o jméně autora této sbírky básní dozvědělo až ze zde citované pasáže z 24. zpěvu¹. Hned při prvním otevření knihy však čtenáře šokoval jeho zjev na rytině naproti titulní stránce, pořízené podle na tehdejší poměry kvalitního daguerrotypu. Nonšalantní chlapík v póze a oděvu naprosto neodpovídajících tehdejším představám o básníkovi jako elegantním, společenské konvence respektujícím gentlemanovi (jako byl například Longfellow) už napohled vzbuzoval nedůvěru a snad až pobouření:

... a young man with a short beard prematurely tinged with gray, wearing a heavy black hat slightly pushed back on his tilted head, posing in short sleeves, with shirt open at the collar, revealing the top of his red-flannel undershirt, his right hand resting on his hip and his left hand thrust into his jeans pocket. The posture was both nonchalantly informal and self-assured. (Allen 1970: 4)²

Aby bylo možné identifikovat původ některých charakteristických rysů tohoto díla (a konkrétně jeho části, která je hlavním předmětem našeho zkoumání, tedy *Song of Myself*), zmíním několik důležitých bodů z Whitmanova životopisu. Nejde mi pochopitelně o kompletní chronologii jeho života, kterou je možné získat jinde (především v pracích životopisců zmiňovaných v úvodu), ale o upozornění na skutečnosti, které se nějakým způsobem projeví ve Whitmanově tvorbě. Proto tyto životopisné poznámky končí rokem prvního vydání *Leaves of Grass*, rokem 1855, a až na nutné odbočky nepokračují do neméně

¹ Různí autoři označují jednotlivé části básně jinak (*kapitoly, oddíly...*); v anglicky psané sekundární literatuře se užívá termín *section*, já zde užívám označení *zpěv*.

² Delší samostatné citace z cizojazyčné literatury ponechávám v originální podobě, kratší citace užití ve větě překládám.

zajímavého období let dalších (především let občanské války), které se na podobě *Song of Myself* projevilo už jen několika drobnými úpravami.

Autor a jeho doba

Whitmanův otec po farmářských začátcích pracoval jako tesař a Whitman prostředí tohoto řemesla poznával nejen pasivně od otce, ale v různých fázích svého života i z vlastní praktické zkušenosti. Výrazy z tesařského slangu také nacházíme v *Song of Myself* (např. *entretied, braced in the beams, 3*); ve výčtu povolání v 15. zpěvu je tesař hned na druhém místě; ve 20. zpěvu v úvahách o nesmrtelnosti nacházíme metaforu *I know this orbit of mine cannot be swept by the carpenter's compass*).

Walt Whitman vyrůstal v Brooklynu, na předměstí tehdejšího New Yorku, a také městské prostředí se v jeho díle zřetelně odráží (koncentrovaněji ve 3. odstavci 8. zpěvu, dále nárazovitě ve výčtech a seznamech). Popisy, seznamy lidí vykonávajících nejružnější činnosti a zaměstnání, takzvané katalogy, mnohdy kritizované, jsou jedním z charakteristických rysů jeho poezie a v *Song of Myself* je najdeme například v 15. a 33. zpěvu.

Volný čas trávil také na tehdejším venkově, na Long Islandu, kde jej ovlivňovala příroda, a nejvíc snad moře a jeho vlny. Long Island tak nachází v díle mnohé ztvárnění, a to pod svým indiánským názvem Paumanok (i když v samotném *Song of Myself* explicitně zmiňován není), a moře je nejplněji ztvárněno v jedné z jeho nejpůsobivějších básní, *Out of the Cradle Endlessly Rocking*; i v *Song of Myself* se ale motivy moře objevují, nejcelistvěji v úvodu 22. zpěvu.

Školní docházku ukončil poměrně brzy (na rozdíl od jeho literárních současníků,³ ale podobně jako mnoho dalších jeho vrstevníků z „dělnické třídy“), už v jedenácti letech začal pracovat jako poslíček v brooklynské advokátní kanceláři, o rok později se začal učit sazečství a od patnácti jako sazeč pracoval. Přitom sledoval prostředí novin a začal sám psát vlastní články. Loving (2000: 34) připomíná, že svůj um si v novinovém prostředí cvičili i další mladí američtí literární velikáni jako Mark Twain, Theodore Dreiser nebo Ernest Hemingway. V době dospívání také nadšeně četl téměř bez výběru vše, co objevil v knihovnách, a rád navštěvoval divadelní představení. Později, od poloviny 40. let, přibyla k divadlu i opera, především italská, kterou začal zbožňovat a která se výrazně odráží i v *Song of Myself* (zvukovost, důraz na hlasy, zvuky či hudbu jsou ostatně jedním

³ Například jeho „protipól“, Longfellow, se stal univerzitním profesorem

z charakteristických rysů této básně). Důležitým mezníkem Whitmanova vývoje byla jeho pětiletá učitelská epocha v letech 1836-1841, kdy nijak významně nepřispěl do zlatého fondu světové pedagogiky, ale návrat na tehdy ještě venkovský Long Island položil základy pozdějšího přispění do zlatého fondu literárního.

Žurnalistická kariéra pak byla hlavním motivem jeho života až do zmiňovaného přelomu kolem roku 1850, kdy se začal věnovat více jiným oblastem, především kultuře a také stavebnímu podnikání; do té doby pracoval jako novinář, redaktor, šéfredaktor. Přitom začal také publikovat první poezii, ovšem konvenční, svázanou metrem. Ve 40. letech se také aktivně zapojoval do politiky a objevovaly se u něj demokratické názory na společnost, které později našly ztvárnění v *Leaves of Grass*. Je zajímavé, že v téže době dokázal zastávat i názory zcela protichůdné, když se aktivně zapojoval do kampaně deníku *Aurora* proti irským přistěhovalcům, kteří v Americe té doby stáli na nejnižších příčkách společenského žebříčku. A tak právě zde a v tomto novém světle ocituji jeho snad ve všech pracích citované verše:

Do I contradict myself?

Very well then I contradict myself,

(I am large, I contain multitudes.)

(*Song of Myself*, 51)

Politické názory byly také příčinou jeho odchodu ze společensky nejvyššího postavení, jakého v životě dosáhl, z pozice šéfredaktora brooklynského časopisu *Daily Eagle*. Za vše mohla roztržka v demokratické straně, která se rozštěpila na většinovou umírněnou frakci hledající kompromis v otázce tehdy stále více aktuálního tématu otroctví, a na křídlo radikální, k němuž patřil i Whitman (přestože nebyl opravdovým abolitionistou – viz níže). Nepohodlný šéfredaktor tak musel stranický časopis opustit. Po následné krátké epizodě v New Orleans (která se v *Leaves* obráží mj. oblíbeným užíváním francouzských slov, často nesprávně psaných či jinak zkomolených, a kde se dostává do přímého kontaktu s otroctvím, jedním z hlavních témat i v jeho poezii) se vrací zpět a mj. pod vlivem evropských revolučních myšlenek nastává jeho přerod od průměrného novináře k výjimečnému básníkovi.

Intelektuální a filozofické vlivy, jež Walt Whitman vstřebával, začínaly od kvakerského náboženství, které vyznávali Whitmanovi rodiče,⁴ sahaly ke kořenům americké demokracie (spisy Toma Paina), pokračovaly transcendentalistickým pohledem na svět (jeho

⁴ Výrazy i životní postoje z kvakerského prostředí se objevují i v *Song of Myself*, např. *fourth of Seventh-month*, (15) *First-day* (34) nebo zvyk nosit klobouk i uvnitř: *I wear my hat as I please, indoors or out* (20) – viz Kaplan (1980: 15).

„duchovním otcem“ se stal Ralph Waldo Emerson)⁵ s příchutí evropského romantického idealismu, dotýkaly se dobově módního utopického socialismu a ústily v abolicionismem ovlivněné osobité pojetí demokracie, opřené o myšlenky individualismu a materialismu.

The purpose of democracy -- supplanting old belief in the necessary absoluteness of establish'd dynastic rulership, temporal, ecclesiastical, and scholastic, as furnishing the only security against chaos, crime, and ignorance -- is, through many transmigrations, and amid endless ridicules, arguments, and ostensible failures, to illustrate, at all hazards, this doctrine or theory that man, properly train'd in sanest, highest freedom, may and must become a law, and series of laws, unto himself, surrounding and providing for, not only his own personal control, but all his relations to other individuals, and to the State; and that, while other theories, as in the past histories of nations, have proved wise enough, and indispensable perhaps for their conditions, this, as matters now stand in our civilized world, is the only scheme worth working from, as warranting results like those of Nature's laws, reliable, when once establish'd, to carry on themselves. (Democratic Vistas)

Jak je možné vyčíst z autorova pozdějšího teoretického rozpracování jeho demokratických myšlenek (*Democratic Vistas* byly knižně vydány v roce 1870), opírá se jeho demokratický pohled na svět o kvakersky individualistické spojení člověka s přírodou a přirozeným pořádkem světa, který nachází svůj obraz právě v demokratickém uspořádání společnosti. Základním kamenem jsou tedy přirozené společenské vztahy, individuální svoboda a respekt k odlišným názorům. Společnost podle něj potřebuje komponenty „zla“ stejně jako „dobra“, a pokud je zdravá, dokáže je zdravě vstřebat a posílit se jimi, jako tomu je v přírodním světě. Pro tehdejší americkou společnost pak podobně jako Emerson ve své přednášce *The American Scholar* z roku 1837 hledal Whitman jedinečný, individualistický a typicky americký výraz, jakýsi distinktivní rys, který měl napomoci definitivní emancipaci americké společnosti od evropských vlivů. Oba poukazují na to, že tento výraz je třeba hledat a ztvárnit v oblasti kultury, která v tehdejší americké společnosti nebyla dost rozvinutá, dost oproštěná od tradičních (rozuměj evropských a především britských) vlivů, a požadují velkého literáta a moderního básníka. Literární projekcí Whitmanových demokratických myšlenek jsou pak samozřejmě jeho *Leaves of Grass*, a nejúplněji jejich centrální báseň *Song of Myself* (přestože samo slovo „demokracie“ se v ní vyskytuje pouze jednou; demokracie zde však pochopitelně je zastoupena především v myšlenkové náplni díla). Whitman například nebyl

⁵ S Emersonovými spisy se seznamoval postupně, v několika životních etapách, přičemž poslední z těchto etap se stala přímým impulsem k napsání *Leaves of Grass* – Whitman sám o tom prohlásil: „I was simmering, simmering, simmering; Emerson brought me to a boil.“ (citace podle Matthiessen 1962: 71). Důležitý byl především Emersonův esej *The Poet*, na jehož základě začal Whitman sestavovat svůj básnický program. Emersonův pochvalný dopis po prvním vydání *Leaves* pak byl stimulem k dalšímu vydání a k Whitmanovu otevřenému dopisu Emersonovi, v němž předestírá některé své programové záměry, např. v otázce sexuality.

nikdy abolitionistou v pravém slova smyslu (v tom se shodoval s Hawthornem nebo Melvillem) – v otázce otroctví ho zajímaly především „majetkoprávní vztahy“ bílých vlastníků půdy – ale v *Song of Myself* se stává aktivním ochráncem uprchlého otroka na jeho cestě po „podzemní dráze“ (10) nebo svým hlasem nechává promlouvat *the interminable generations of prisoners and slaves* (24). Vidíme tedy, že nelze ztotožňovat Whitman-člověka s Whitmanem-typizovaným hrdinou básně *Song of Myself*. Ve zbytku kapitoly se tak nyní přesuneme od Waltera Whitmana k Waltu Whitmanovi.

Originál a jeho recepce

Už skutečnost, že první čtenáři *Leaves* toto dílo buď nekriticky zbožňovali, nebo (drtivou většinou) nenávistně odsuzovali, napovídala, že jde o dílo výjimečné.⁶ I kritiky a recenze v dobových časopisech byly podobně polarizované. V tehdy nejrespektovanějším literárním časopise *Putnam's Monthly* čteme vysměvačné hodnocení:

... The writer's scorn for the wonted usages of good writing extends to the vocabulary he adopts; words usually banished from polite society are here employed without reserve and with perfect indifference to their effect on the reader's mind; and not only is the book one not to be read aloud to a mixed audience, but the introduction of terms never before heard or seen, and of slang expressions, often renders an otherwise striking passage altogether laughable. (citace podle Allen 1970: 4)

Tato zmínka o knize nám mimo jiné potvrzuje to, co blíže popíšu v její charakteristice a co je velmi obtížným rysem pro překlad, totiž že účinek na tehdejší čtenáře byl šokující nejen myšlenkovým obsahem díla, nejen veršovou formou, ale i použitými jazykovými prostředky, výrazy z dosud v poezii nepoužívaných oblastí a sfér jazyka. Takové výrazy a takový účinek se samozřejmě v překladu těžko hledají, obzvláště tehdy, existuje-li pevná a jistou dobu neměnná dobová literární norma. S tímto vědomím bychom dle naší hypotézy měli přistupovat především k těmto překladům: k překladu Eisnerovu (přestože vyšel až po druhé světové válce, zapadá ještě do etablovaného kulturního – a zároveň díky Fischerově škole překladatelského – prostředí předválečného Československa) a k překladu Kolářovu a Urbánkovu (především v prvních vydáních, vzhledem k dobovým snahám konzervovat literární normy podle tradičních vzorů). Naopak Vrchlický a Emanuel z Lešehradu pořizovali

⁶ V českém kontextu můžeme vidět určitou podobnost v rané recepci Máchova *Máje* – také tato báseň byla vlastenci hromadně odmítána a opovrhována, a také ona si přece našla určitý okruh obdivovatelů a přímých následovatelů, např. Karel Sabina, Václav Bolemlír Nebeský. Také ona se dočkala masivnějšího uznání až po čase, i když v jejím případě se autor tohoto uznání nedožil, zatímco Whitman se na konci života stal alespoň částečně respektovanou básnickou osobností. A dílo obou, Whitmana i Máchy, nakonec ovlivnilo celé následující generace básníků i prozaiků a v jistém smyslu nepřestává ovlivňovat dodnes.

překlady v ovzduší aktivity nejrůznějších myšlenkových směrů přelomu století, kdy se vnášení cizích vlivů a ozvlášťňování formy a jazyka přímo očekávalo. A konečně překladatel Skála měl pak jako básník a zároveň vysoký kulturní funkcionář také dostatečně volnou ruku, aby se nemusel nechávat svazovat konvencemi a zažitými řešeními. Vlastní analýza překladů nám ukáže, že některé z těchto hypotéz skutečně mají své opodstatnění.

Vraťme se ale k dobové recepci Whitmana. Z ambivalence a vyhocené polarity jeho přijímání logicky vyplývá, že brzy začalo kolovat mnoho mýtů a polopravd o jeho díle i o autorovi samotném. Některé z nich se tradovaly ještě dlouho po jeho smrti. Tvrdilo se, že nezvyklá, prozaická forma jeho básní je výsledkem pouhé ignorance, že Whitman snad ani neumí rýmovat. To je samozřejmě nesmysl, což dokládá i fakt, že Whitmanovou básní, kterou zná nejvíce Američanů, je báseň přidaná k válečnému oddílu *Drum Taps, Captain! My Captain!*, která se stala školní čítankovou veršovánkou. Lze vytušit, že je zároveň jeho asi nejhorší básní, ale takový osud umělce potkává. O ignoranci u Whitmana také můžeme hovořit jen stěží. Je pravda, že během své krátké školní docházky velké vzdělání načerpat nemohl, zato jeho sebevzdělávání bylo intenzivnější než u většiny jiných. Masku diletanta si však nasazuje i on sám, mj. svým záměrným užíváním cizích slov v nesprávné podobě, i když měl možnost tuto podobu v dalších vydáních opravit, pokud se někdy jednalo o nevědomou chybu.

Ani domněnky o tom, že se jedná o životního ztroskotance, vyvolané jeho vystupováním a nezvyklým uplatňováním sexuální tematiky, nebyly pravdivé, jak dokládá jeho spořádaný (byť sexuálně poněkud různorodý a manželstvím neukotvený) život, nezájem o tabák nebo alkohol (alkoholismus byl jedním z jeho témat ve 40. letech a on sám nebyl naprostým abstinentem, ale ve srovnání s tehdy stále ještě přetrvávající běžnou „alkoholickou“ morálkou se tomuto zlovyku oddával minimálně a podporoval snahy o výchovu národa k uváženější konzumaci alkoholu), a koneckonců i přece jen zřejmá upravenost, pěstěnost, kterou nemohlo jeho ležérní vystupování zakrýt. Jeho stylizace do role lidového barda (na kterou tak pateticky upozorňuje v předmluvě k prvnímu vydání *Leaves of Grass*)⁷ navíc přišla až s 50. lety 19. století, mj. pod vlivem transcendentalistických myšlenek – do té doby se oblékáním i novinářskými tématy plynule zařazoval do dobového „mainstreamu“. Věnoval se tehdy například tématu trestu smrti (odmítal ho a ztvárnil i v *Song of Myself*: ve „sluchovém“ 26. zpěvu slyší hrdina *The judge with hands tight to the*

⁷ „An American bard at last! One of the roughs, large, proud, affectionate, eating, drinking, and breeding, his costume manly and free, his face sunburnt and bearded, his postures strong and erect.“ (citace podle Elliott 1988: 453)

desk, his pallid lips pronouncing a death-sentence) nebo Indiánů (k nim přistupoval s jistou idealizací, ve stylu tradice Noble Savage – v *Song of Myself* popisuje svatbu mladé Indiánky s bílým lovcem, 10, nebo oslovuje Zemi přezdívkou pro Indiány, *old Top-knot*, 40). A i když později vystupoval nonkonformněji, byl stále řádným občanem udržujícím si velkou míru elegance a k stáru jakési bytostné důstojnosti.

Snad nejpodstatnějším se ukázal mýtus o tom, že básníka Whitmana objevil pro veřejnost básník Whitman sám, když tajně začal psát do novin anonymní recenze na svou vlastní knihu. Nejde o nic výjimečného, Whitman prostě dobře pochopil zákonitosti trhu, a protože cítil prosazení svého díla jako své poslání, neměl vlastně ani jinou možnost než se o ně zasadit. Pravda, o etice takového počínání by bylo možné diskutovat. Jeho účinnost se ale projevila také v tom, že Whitmanovo dílo ocenili především ti, kteří v té době novinové a časopisecké recenze četli především, tedy vzdělanci a intelektuálové. Ti, pro které a o kterých především psal, tedy prostí pracující lidé, o ně velký zájem nejevili. A to se až do současných dnů nezměnilo.

Jedna z jeho vlastních recenzí je ale zajímavá tím, že v ní Whitman popisuje sám sebe. Jeho mimořádně zdravé tělo, plné smyslovosti, bylo rozhodně také jedním ze zdrojů jeho poezie. Recenze o Whitmanovi mluví jako o „ryzím Američanovi, přirozeně zdravém, s dokonalým tělem, od hlavy až k patě bez jediného kazu, nikdy nesouženém bolestmi hlavy či břicha, o čistokrevném Američanovi, šest stop vysokém, s pořádnou chutí k jídlu, který nikdy ani jednou neužil léků, který pije jen vodu – který se koupe a plave v řece či zátocce nebo při břehu moře.“ A Whitman k ní pro úplnost neopomněl přiložit ani výsledky svého frenologického testu (viz poznámka č. 8; citace a tato věta podle Loving 2000: 183).

Různé verze originálu a vlivy mocenských tlaků na jeho vydávání

Je dostatečně známou skutečností, že Whitman na svých *Stéblech trávy* pracoval celý život, doplňoval je, přepracovával. Pro účely této práce není podstatné rozebírat jednotlivá vydání až k závěrečnému autorizovanému textu z roku 1891/2. Mohu snad pouze shrnout, že toto vydání je nejkompletnější podobou díla, kterou ještě schválil sám Whitman, i když postrádá něco ze spontánnosti a imaginativnosti prvního vydání (které preferuje např. Kinnaird 1962) a chybí mu i myšlenková jednotnost a logika uspořádání, kterou má třetí vydání z roku 1860 (a na které naopak klade důraz Pearce 1962). Mnohem důležitější je ale uvědomit si fakt, že takováto proměnlivost textu představuje velké nebezpečí pro kritiku překladu, protože kritik si musí ověřit, z které podoby originálu překladatel vycházel. Celá

situace je o to obtížnější, že Whitman nebyl systematický člověk a vlastních dokumentů týkajících se vzniku díla si nevážil, ztrácel je, nebo dokonce ničil, aby vynikla nahota díla (podrobněji viz Kaplan 1980: 19). K alespoň jakési orientaci ale může vědcům zkoumajícím Whitmanovo dílo posloužit jeho vlastní esej o vzniku *Leaves of Grass* nazvaná *A Backward Glance o'er Travel'd Roads*, kde mj. popisuje literární vlivy, které na něj působily, přičemž na prvním místě uvádí *Starý a Nový zákon*.

Podobně jako probíhaly úpravy textu do podoby jednotlivých vydání, měnil se i přístup čtenářů a kulturní společnosti od naprostého nezájmu v prvních letech až po uznávání a obdiv na sklonku Whitmanova života. Zajímavé také je, že recepce díla probíhala mnohem intenzivněji v Evropě než v doma v Americe – především ve Francii *Leaves of Grass* organicky zapadly do dobového kontextu nastupující literární moderny (Baudelairovy *Květy zla* vyšly pouhé dva roky po prvním vydání *Leaves*). Kolem roku 1865 však už byl Whitman známý i v Americe, a když umíral, byl uznávanou básnickou osobností, byť stále poněkud kontroverzní.

Whitman ve své době nemusel čelit cenzurním omezením jako někteří z jeho pozdějších překladatelů, literární produkci řídil pouze trh. Na druhou stranu ale mnohem silněji působily dobové společenské konvence, v puritánské severovýchodní Americe rozhodně nikoli zanedbatelně. Whitman, který v 50. letech začal sám podnikat ve stavebnictví, bez závislosti na bohatých mecenáších a bez vlivných kontaktů v novinách, tak musel počítat jak s obtížným získáváním vydavatele pro svou knihu, tak s tím, že její provokativní tematika bude u značné části čtenářstva vyvolávat pobouření. Vкус čtenářstva totiž samozřejmě ovlivňovaly dobové literární konvence, které přiblížím v další části kapitoly. Již z výše uvedeného ale vyplývá, že Whitman tyto konvence svým dílem do značné míry porušoval.

Nepřekvapí nás tedy, že pro svou novou sbírku vydavatele nesehnal, a tak ji vydal vlastním nákladem. Jak jsme již zmínili, osobně se podílel i na její sazbě v tiskárně bratří Romeových. Vnější úpravě knihy ale nevěnoval velkou pozornost, a tak kniha na čtenáře působila podezřele už svým vzhledem. I při její distribuci se setkal s problémy. První knihkupec knihu nechal odstranit hned druhý den. Pomohlo až frenologické nakladatelství Fowler & Wells (Whitman s ním měl dobré vztahy),⁸ které distribuci tohoto vydání převzalo.

⁸ Frenologie, nevědecká disciplína usuzující na lidské vlastnosti a schopnosti z tvarů lebky, se v polovině 19. století těšila velké oblibě (podobně jako astrologie ve 20. století, ale frenologie byla ve srovnání s astrologií považována za serióznější). Whitman se u Fowlera & Wellse podrobil frenologickému vyšetření a zjistilo se, že má neobvykle vysoké parametry v oblastech sexuální vášně a mezilidských vztahů, což mu velmi zalichotilo (podrobněji viz Loving 2000: 150).

O rok později, při druhém vydání sbírky, už ale Fowler & Wells podmiňovali svou finanční podporu (kterou Whitman, člověk bez smyslu pro rozvážné nakládání s vydělanými penězi, po koupi domu už zase potřeboval) tím, že Whitman z textu vypustí „jisté problematické pasáže“ (citace podle Loving 2000: 213), což se také stalo.

I při dalších vydáních se Whitman setkával s obtížemi a zavřenými dveřmi vydavatelů a knihkupců. A dočkal se i cenzurního zásahu v tom smyslu, jak jej známe z kontextu 20. století. Ve Spojených státech sice neexistoval celostátní cenzurní orgán, ale od druhé poloviny 19. století začaly vznikat různé spolky na ochranu mravů. V roce 1878 v Bostonu vznikla *New England Society for the Suppression of Vice*. Ta v roce 1882 napadla *Leaves of Grass* pro jejich údajnou obscénnost, vydavatel Osgood odstoupil od smlouvy a sazbu Whitmanovi vrátil, i když, jak se později ukázalo, by za nerespektování změn navržených cenzory⁹ nebyl nijak postižen. A tak se vydání (beze změn) ujala jiná firma, která zaznamenala díky této negativní reklamě puritánského spolku zvýšený zájem zákazníků o koupi knihy – a také tržby byly největší, jakých se Whitman za svého života dočkal.

Ještě předtím ale sbírka změnami prošla, a to zcela zásadními. Udály se pro potřeby anglického vydání, které připravoval William Michael Rossetti, bratr Christiny a Danteho Gabriela Rossettiových. On sám byl velkým Whitmanovým obdivovatelem, ale aby bylo možné knihu v přísnějších anglických podmínkách vůbec vydat, provedl v ní takové zásahy, že šlo v podstatě o jiné dílo. Nejenže jsou v tomto vydání z roku 1868 nahrazovány výrazy jako *womb* a *prostitute*, ale především ve sbírce chybí celá *Song of Myself* (tehdy nesoucí název *Walt Whitman*)¹⁰ nebo *Children of Adam*. Poněkud překvapivě ale jsou obsaženy některé básně z homosexuálně laděného oddílu *Calamus*. Tentýž výběr ponechal Rossetti i v roce 1872 při kompletaci výboru *American Poems*. Další anglické vydání pak následovalo až v roce 1886, ale změna k lepšímu opět nenastala. I když je tento výbor nazvaný *Leaves of Grass. The Poems of Walt Whitman [Selected]* uspořádán podle novějšího, Osgoodova nerealizovaného vydání, opět zde chybí klíčové básně včetně *Song of Myself* a cenzori

⁹ Seznam těchto změn byl poměrně rozsáhlý a týkal se klíčových pasáží, takže není divu, že byl pro Whitmana nepřijatelný. „Obscenním“ byl například *the hugging and loving bed-fellow 3* (zde je zajímavé, že místo znělo v prvním vydání explicitně, *As God comes a loving bedfellow* – je ale otázkou, zda k této verzi by cenzura byla vstřícnější), splývání *Těla a Duše* z 5. zpěvu, *the unseen hand* na těle nahých mužů (11) apod. Detailní seznam uvádí Loving (2000: 415).

¹⁰ V téže době, ve třetím vydání z roku 1860 a ve čtvrtém americkém vydání *Leaves* z roku 1867, Whitman pojmenovává dosud nepojmenované básně nebo upravuje dosavadní názvy tak, aby byly esteticky účinnější. Z původního *Proto-Leaf* se tak stává *Starting from Paumanok* a *The Poem of the Body* se mění na *I Sing the Body Electric*. *Song of Myself* ale získává svůj definitivní název až později, ve vydání z roku 1881 (podrobněji viz Levý 1955, Asselineau 1962).

z Bostonu by s touto podobou sbírky jistě byli spokojeni. Ne tak sám Whitman, který takto okleštěné verze knih označil za „největší knižní špinavost na celém světě“ (citace podle Loving 2000: 436).

Vliv dobového kontextu

Výše jsem popsal osobní vývoj, kterým prošel sám Whitman, než dospěl ke svému osobitému básnickému výrazu. K tomu se v další části kapitoly ještě vrátím. Nyní se ale zaměřím na vývoj americké literatury v polovině 19. století, kam Whitmanovo dílo spadá. V té době vznikla stěžejní díla tzv. americké renesance – Hawthornovo *Šarlatové písmeno*, Melvillova *Bílá velryba*, Thoreauův *Walden* a konečně v roce 1855 Whitmanova *Stébla trávy*. Intelektuální svět té doby a toho místa ovlivňovalo nábožensko-společensko-literární hnutí amerického transcendentalismu, vyrůstajícího ze základů evropského romantismu a jeho filozofického podkladu, subjektivního idealismu. Transcendentalismus je také hnutím, k němuž lze nejspíše přiřadit Walta Whitmana (pokud bychom se o něco takového museli pokoušet) a hlavní teoretik transcendentalismu, Ralph Waldo Emerson, byl také bezprostředním zdrojem Whitmanova přerodu v moderního básníka.

Emersonovy teoretické názory vycházely mj. z tezí o spojení člověka a přírody, o hledání přirozeného řádu, které vyústily ve snahu tvořit literární díla v souladu s tímto přirozeným řádem, nechat myšlenky a události jakoby organicky vyrůstat tak, jak je autorovi (který vystupuje v roli „básníka-proroka“) „dodá“ nadosobní přírodní síla, jako vyrůstají listy na stromě nebo jako se všemi směry rozpíná víno a jako se postupně nalévají hrozny. To s sebou v praktické rovině nutně neslo opouštění tradičních žánrů, nebo přinejmenším jejich prolínání a splývání. Takovým básníkem-prorokem se stal i Whitman, takovou směsicí žánrů jsou i jeho *Leaves of Grass*. Mají v sobě něco z autobiografie, něco z lyrické poezie, místy nabývají expresivity náboženských kázání, místy naopak překvapují suchou popisností, i když vybavenou nesmírnou pozorností pro detail i pro souvztažnosti, jindy se mění v pompézní historický epos.

Tehdejší dobový literární kontext byl ale pochopitelně mnohem bohatší, než aby jím hýbal pouze transcendentalismus. Naopak, transcendentalismus z hlediska tehdejšího masového konzumenta literatury byl pouhou okrajovou záležitostí prominentních intelektuálů. Obecně v tehdejší literatuře stále ještě trvala jiná větev romantického uměleckého názoru, reprezentovaná různými skupinami autorů. V první polovině 19. století v podstatě začíná fungovat knižní trh, jak jej známe dodnes, a tak bylo třeba vydávat

dostatek knih, které uspokojí očekávání běžných čtenářů. Těm pochopitelně už nešlo o důmyslnou veršovou organizaci, erudované aluze na jiná díla, o jazykové mistrovství a podobné rysy, které požadovali od literatury její dřívější intelektuální konzumenti. Hodnoty domova, poklidného rozjímání i krás přírody a krajiny a vášnivého vlasteneckého uvědomění reprezentovala skupina tzv. „básníků ke krbu“ (*fireside poets*) v čele s Longfellowem. Z dnešního pohledu snad až překvapivého uznání a společenského významu dosahovaly spisovatelky, píšící většinou lehčí formy konvenční poezie a prózy s konzervativní tematikou zdůrazňující hodnoty spořádaného domova (který byl ve většině případů v tehdejší společnosti spíše výjimkou) vnímané z většinového hlediska bílých anglosaských příslušníků střední třídy (Elliott 1988: 291). K nim částečně patřila i Margaret Fullerová, která mj. ovlivnila i transcendentalistické myšlenky, když se je snažila modifikovat tak, aby platily nejen pro muže, ale i pro ženy. S transcendentalisty byl úzce spojený i Hawthorne, jenž se ve svých „romancích“ věnoval historickým tématům a s nimi dosáhl čtenářské odezvy, byť ne tak velké, jako tomu bylo u zástupců obou předchozích skupin. Vše zde zmíněné byla témata a literární konvence, které vytvářely vkus tehdejšího čtenářstva, prostých lidí vychovaných k úctě k tradicím a hodnotám tehdejší stále ještě mladé americké společnosti.

Whitman tyto lidi znal, žil mezi nimi, znal i právě popsanou literární situaci, ale v literatuře byl především individualistou hledajícím vlastní cestu. Vančura (1955: 35-36) kritizuje různé „psychologizující estéty“ a „historiky idejí“, kteří si dělají nárok na vysvětlení Whitmanovy básnické obrody pomocí domnělých či skutečných vlivů indické filosofie, náboženské mystiky, panteistického náboženství přírody atd. To vše je sice u Whitmana sice přítomno, ne ale jako jeho řídicí prvek. Whitman tak například dosahuje harmonie jednotlivých složek v duchu Emersonem propagované organické teorie tvorby, ale nikoli tak, že by „vyvěraly“ odkudsi z jeho nitra bez jakýchkoli úprav; naopak, jeho básně jsou promyšlené a souhra jednotlivých rovin dává vyniknout předem stanovenému obsahovému poselství. Jinak řečeno, „Whitman (většinou) nezačínal od předem stanoveného rytmického a lingvistického schématu, ale od jakéhosi nedefinovaného úsilí objevit formální podobu během samotného procesu hledání výrazu pro své myšlenky či intuitivní pohnutky“ (Allen 1970: 160).

Můžeme tedy shrnout, že Whitman z hlediska vázanosti na předchozí literární kontext není vizionářem, který by šel vlastní cestou bez ohledu na předchozí autory a díla, hnán neomylnou vnitřní silou. Stejně tak ale není vlečen sítěmi dobových teorií, které by mu bránily pohlížet do jiných směrů, než kam pohlíželi ostatní. Ano, ještě ve 40. letech psal konvenční metrickou a rýmovanou poezii a také básně z přechodného období kolem roku

1850 – např. *Europe* – stále ještě nesou „zátěž“ metrické pravidelnosti. Jenže pak nastal přerod, jehož hlavním inspirátorem byl Emerson a hlavním motorem podle Vančury (1955: 39) Whitmanova osobitá „theorie demokracie“. Díky ní „za miliony zdánlivě nesouvisajících činností tuší Whitman zákonitost společenského vývoje, nezávislou na lidské vůli“ (Vančura 1955: 42). Levý (1955) hledá příčiny tohoto přerodu v kvantitativní povaze Whitmanova vnímání a uvažování, která bránila využití tradičních básnických forem. Tak musel dospět Walt Whitman k básnické formě, která dokázala dostatečně přesně reflektovat jeho povahu a způsob uvažování a jeho demokratické smýšlení. Tak dospěl Walt Whitman od konvenčních básnických struktur k volnému verši.

Obsahové a formální aspekty originálu a jejich relevance pro překlad

Inovativnost Whitmanových básnických postupů je třeba spatřovat především v tom, že dokázal odhodit svazující oprátky tradičních veršových forem a přizpůsobit formální podobu svých básní konkrétním obsahovým potřebám. Vančura (1955: 65) tuto vzájemnou závislost popisuje takto:

Jsou proto jeho verše nestejně, ale napovídají totožnost. Jsou oddělené, ale napovídají splývání. Řadí se vedle sebe v odstavce kratší nebo delší, naznačující obsahové příbuzenství. [...] Whitman je vnitřně puzen k tomu, aby zavrhl veškerý výběr a úpravu svého materiálu. Ryzí dojem musí zůstat nedotčen, a proto musí povolit pevná forma. Verš bude kratší nebo delší podle toho, co v něm má být obsaženo.

Je zřejmé, že Whitman nebyl první, kdo v poezii užil tzv. „volný verš“ (v širším pojetí než tomu bylo u francouzských básníků konce 19. století). V anglickém kontextu je důležitým zdrojem volného verše *King James Bible*. A anglická Bible skutečně byla jedním z hlavních zdrojů Whitmanovy veršové formy, shodují se různí teoretikové.¹¹ Whitman byl ale první, komu volný verš posloužil jako prostředek, nikoli jako experimentální cíl. Je zřejmé, že nebyl rozhodně poslední – v americké literatuře existuje celý proud poezie, v němž je možné zaznamenat stopy whitmanovské poetiky amerického životního tepu. Patří sem autoři jako Carl Sandburg (který byl Whitmanovým přímým následovníkem v linii sociálně orientované poezie) a ostatní příslušníci tzv. chicagské renesance, dále Hart Crane, Ezra Pound, William Carlos Williams, Henry Miller, který podobně jako Whitman v mnohém ovlivnil celou nastupující básnickou generaci, a právě generace mj. jím ovlivněná, generace beatníků v čele s Allenem Ginsbergem (čerpáno z přednášky E. Kalivodové pro kurz Moderní literatura I, Ústav translatologie FF UK, 2004, a z Elliott 1988: 377).

¹¹ Chase (1961: 16) dokonce srovnává začátek *Song of Myself* s biblickým *Žalmem 8* a skutečně nachází rozsáhlé strukturní podobnosti.

Co mají autoři whitmanovské linie společné? Čím se shodují s Whitmanem? A co vlastně bylo podstatou Whitmanovy inovativnosti? O poměrně podrobnou odpověď se pokouší Levý (1955). Jeho studie ze sborníku *Jazyk a literatura II* je sice v některých pasážích poplatná době a některé údaje uvádí nebo interpretuje chybně, přesto přináší řadu originálních poznatků. Levý, jak jsem již naznačil, se zamýšlí nad příčinami Whitmanovy podivné tvůrčí proměny na počátku 50. let 19. století. Na základě analýzy jednotlivých aspektů díla dochází k závěru, že příčinou je kvantitativní charakter Whitmanova vnímání a uvažování, které zobrazovanou skutečnost zachycuje statisticky, metodou prostého výčtu jednotek:

Statistika může zachytit jen existenci a množství jevů jednoho druhu, případně ten jediný rys, který je s hlediska statistiky podstatný (příslušnost k určitému druhu). Kvality částí zanikají, počítá se s jejich průměrnou hodnotou. V tom je podstata Whitmanova politického i estetického názoru, jeho demokratismu a antiestetství. (Levý 1955: 136)

Z hlediska vztahu ke „klasické“ poezii to samozřejmě znamená naprostý nesoulad. Tradiční poetické techniky se zakládají na kvalitě, na autorově hodnocení zobrazovaného jevu a na jeho co možná nejoriginálnější atributizaci. Nic z toho není dle Levého Whitmanovu pojetí světa vlastní. „Boj proti dekorativnímu prvku v poesii je u Whitmana vlastně bojem proti kvalitě. Whitman neodmítá jen básnické motivy obdařené výjimečnými kvalitami – jako milostná a válečná themata a vznešené, výjimečné charaktery – ale za zbytečnou dekoraci pokládá zřejmě i běžné kvalifikace přídavnými jmény, přirovnáním a pod.“ (Levý 1955: 137) Naopak, místo kvalifikace je běžně užívána klasická číselná kvantifikace, vyjadřování množství a intenzity na úkor jiných kvalit zobrazovaných jevů. Dodejme, že v překladu bude tedy mj. důležité sledovat kvantifikátory, jejich adekvátnost, popřípadě typy a důvody jejich změn.

Levého argumentace je vcelku logická a s jeho závěry lze souhlasit. Je ale využitelná především v obecné rovině, protože konkrétní příklady z různých pasáží *Song of Myself* ukazují, že Whitman užívá i těch prostředků, které mu nejsou vlastní – srov. analýzu 21. zpěvu v 2. kapitole této práce. Nejčastěji užívané prostředky nyní stručně charakterizují, a to v klasifikaci podle jednotlivých jazykových rovin, kam spadají.

a) syntaktické stavební prostředky

Pro Whitmanovu prozodii je především důležitá syntaktická výstavba jeho veršů. Na rozdíl od klasických strofických básní užívajících pravidelného metra mluví Whitmanovy

básně jazykem se syntaxí v podstatě hovorovou, ale rozdělenou do veršů a rytmičtější. Verše se sdružují do úseků podle logicky stavěných vět. V praxi to znamená, že každá „sloka“ (nebo odstavec, těžko zde rozlišovat, ale pro jednoduchost se přidržím termínu sloka) zastupuje jednu větu, jeden uzavřený básnický a také myšlenkový celek. Sloky jsou formálně ukončeny tečkou a odděleny vynechaným řádkem. Jednotlivé sloky jsou nanejvýš dlouhé (nejkratší sestávají z pouhého jednoho verše, nejdelší se díky obsaženým „katalogům“ táhnou přes několik stránek). Při translatogické analýze budu mimo jiné sledovat přesnost při převodu formálního členění básně, případné dělení dlouhých vět do dvou menších částí oddělených tečkou uprostřed sloky (vykřičníky a otazníky uprostřed slok v originále jsou a mohou tedy být i v překladu) či slučování jednotlivých slok, pokud pro to není opodstatněno v originálu. Ještě na tuto skutečnost upozorním, ale už na tomto místě poznamenávám, že slučování slok nebo naopak přidané odsazení nemusí být a většinou ani není prací překladatele, ale spíše redaktora a dalších technických pracovníků. Spojování nebo rozdělování vět je však již třeba připsat překladateli.

Jak jsem již naznačil, Whitman si je vědom předchozí básnické tradice a klasických stavebních principů a rozhodně na ně zcela nerezignuje. Příkladem může být i charakteristické užívání půlveršů. U Whitmana podobně jako v metrické poezii často nacházíme dělení verše na dvě části přeryvem, cézurou. Tím je dosahováno zmiňované rytmičtější verše a zároveň jeho jisté segmentace. Jednotlivé části půlverše se mohou lišit mírou rytmičtější pravidelnosti, ale i stylistickou charakteristikou užitých lexikálních prostředků (viz níže). Kromě toho může užívání půlveršů vyvolávat napětí při recepci, když je tato struktura porušena.

Dalším výrazným esteticky aktivním rysem je užívání syntaktických paralelismů v podobě kohezního propojení jednotlivých větných frází stejnými nebo významově příbuznými výrazy, v podobě variací výpovědí na ose logických vztahů (protiklady, analogie, vztah části a celku apod.), a konečně v podobě opakování týchž vazeb na počátku několika po sobě jdoucích veršů. Jde tedy především o anaforu a epiforu, opakování, gradaci, antitezi, kontrast a další řečnické figury, které významně určují výstavbu věty. Užívání různých paralelismů se také významně uplatňuje ve Whitmanových dlouhých výčtech, tzv. katalogích¹². Takovéto opakování slouží k provázání jednotlivých položek výčtů, zvýšení

¹² Katalogy, neboli seznamy lidských činností, autorových vjemů, přírodních procesů atd. jsou výrazným rysem Whitmanovy poezie. Jejich pravidelná struktura je mj. prostředkem vyjádření demokratičnosti básně a myšlenek v ní obsažených, protože nedává žádné z položek prominentní postavení (kromě postavení na začátku nebo na konci katalogu) a klade vedle sebe, na stejnou rovinu, jevy nebo osoby, které v té době běžně podléhaly společenské hierarchii, ať už se jedná o různé sociální vrstvy nebo vrstvy geografické. Whitman svými katalogy

jejich přehlednosti a zároveň dynamičnosti. Právě zde se nejnvýrazněji projevuje Whitmanova inspirace v Bibli a v tradiční lidové poezii starých národů, kde byly právě takové principy využívány.

S katalogy úzce souvisí rys, který již přechází do roviny lexikální – nedostatek sloves nebo ještě spíše malá určitost slovesných tvarů. Levý (1955: 139) to přičítá Whitmanovu odporu vůči jakékoli kvalifikaci, vůči přesnějšímu určování: „Sloveso má proti podstatnému jménu více určujících příznaků, kromě čísla a rodu také osobu a čas; proto je věta neslovesná daleko neurčitější, obecnější. Neslovesná věta ponechává čtenáře v nejistotě o době její platnosti a tím také činí z jednoho děje zástupce celého typu dějů, je platná kdykoliv.“ V 33. zpěvu se tak nachází vůbec nejdelší katalog z celého *Song of Myself*, který v originále obsahuje mnoho participiálních tvarů, deverbativních substantiv a ostatních infinitivních slovesných tvarů. To je samozřejmě překladatelsky mimořádně náročné a čeští překladatelé Whitmana dali ve většině přednost jiným prioritám před zachováním tohoto rysu (podrobněji viz kap. 3).

Odpor vůči kvalifikaci se podle Levého projevuje i ve skutečnosti, že Whitman často užívá souřadná spojení vět. Podřadné spojení totiž porušuje rovnost mezi oběma spojovanými jednotkami, připojovaná jednotka kvalifikuje jednotku řídicí (blíže viz Levý 1955: 143). Kromě toho ale samozřejmě souřadný charakter syntaxe básně vychází z jejího hovorového charakteru, ze snahy otisknout přesně autorovy vjemy a způsob myšlení. Ani tento rys ale nelze brát za absolutně platný – zmíněný dlouhý katalog ve 33. zpěvu je ve skutečnosti obrovsky rozsáhlým podřadným souvětím. Obsahuje tedy pouze jednu hlavní větu, a to v samém závěru. Této větě kromě výše zmíněných neurčitých slovesných konstrukcí předchází mnoho vedlejších vět, především místních. I v dalších částech básně nacházíme vedlejší věty, především předmětné, ale i přívlastkové, které Levý považuje za nevhodně kvalifikující. Nelze tedy říct, že by sklon k souřadnosti byl promyšlenou autorovou metodou, spíše jde opravdu o to, že text díla vychází ze způsobu autorova uvažování a jeho běžné řeči.

b) zvukové prostředky

Podobně jako soudobí konformní básníci užívá Whitman i aliteraci a asonanci a další případy zvukové shody hlásek. U těchto básníků ovšem jde pouze o doplňkové, ozdobné prostředky, zatímco Whitmanovi vzhledem k absenci metrické prozódie v jeho verších

navíc položil základy realistického a naturalistického ztvárnění reálného světa v literatuře, jež ovládlo celý zbytek 19. století (podrobněji viz Elliott 1988: 220).

musely sloužit jako jedny z hlavních formálních opor. Překlady se tedy logicky snaží je zachovat, a pokud to v daném místě není možné, pak je alespoň vhodně kompenzovat v místech, která to umožňují. Vzhledem k poměru významu aliterace a asonance v české a angloamerické básnické tradici lze považovat za přijatelné, pokud některé případy aliterace (která je v angličtině frekventovanější a zakotvenější) budou převedeny odpovídajícími prostředky českými, tedy asonancí či jinou hláskovou shodou, nebo esteticky výrazným prostředkem z jiné jazykové roviny (např. idiomem).

Na příkladu ze samého závěru *Song of Myself (Failing to fetch me at first keep encouraged)* pak vidíme, že absence určitých rytmických pravidelností v tomto díle není úplná, protože v první polovině verše před cézúrou mezi *first* a *keep* sledujeme v podstatě pravidelnou daktylskou stopu *failing to fetch me at first*, která ještě podporuje viditelnost aliterace, připadající na přízvučné slabiky. Tyto „stopy stop“ jsou však pouze podobným doplňkovým ozdobným prostředkem jako u klasických básní aliterace nebo asonance. Přesto lze očekávat, že překladatelé se budou snažit i tyto aspekty Whitmanovy prozodie respektovat.

Příkladem pasáže, kde v kontrastu k předcházející téměř prozaické pasáži začne hrát roli zvuková stránka, je tato lyrická pasáž z 2. zpěvu:

The smoke of my own breath,
Echoes, ripples, buzz'd whispers, love-root, silk-thread, crotch and vine,
My respiration and inspiration, the beating of my heart, the passing of blood and air through my lungs,
The sniff of green leaves and dry leaves, and of the shore and dark-color'd sea-rocks, and of hay in the barn,
The sound of the belch'd words of my voice loos'd to the eddies of the wind,
A few light kisses, a few embraces, a reaching around of arms,
The play of shine and shade on the trees as the supple boughs wag,
The delight alone or in the rush of the streets, or along the fields and hill-sides,
The feeling of health, the full-noon trill, the song of me rising from bed and meeting the sun.

Důležitou roli zde hraje rytmus – jednotlivé položky ve výčtech mají podobný počet slabik. Například druhý verš této ukázky z celkem 7 položek ve výčtu obsahuje 4 dvouslabičné položky, přičemž ostatní položky mají vždy pouze o slabiku více nebo o slabiku méně. Závěrečný verš je v podstatě pravidelně metrický, jambický, přičemž jednotlivé položky mají 4 nebo 5 slabik.

Kromě rytmu je důležitá zvukomalba postavená především na frikativách *s*, *f*, *θ*. Ta se prolíná celou pasáží, výrazná je v již citovaném druhém verši a také ve verši *The play of shine and shade on the trees as the supple boughs wag*, kde je navíc zvýrazněna aliterací *shine and shade*. Dodám, že tato aliterace je „translator-friendly“, protože v češtině přesně

koresponduje stejně aliterující spojení *světlo a stín*, kterého také všichni čeští překladatelé využili.

Nikterak překladatelsky vlídné nejsou naopak položky ze závěru citovaného druhého verše, které jsou kromě své zvukové aktivity také významově mnohoznačné. Mohou jednak označovat (přesně nebo lehce metaforicky) přírodniny, jednak (a to je v kontextu tohoto zpěvu, kdy se nahý Walt „miluje“ s ovzduším, mnohem důležitější) nesou zcela zřejmé sexuální konotace. Zde tedy stojí překladatel před nelehkou volbou a musí volit priority na základě své metody a svého pochopení autorovy poetiky. Jak zde jednotliví překladatelé postupovali, uvedu ve třetí kapitole.

c) obsahové aspekty

Na první pohled se může zdát, že *Song of Myself* je jakousi neuspořádanou spleť obrazů a motivů. Detailní zkoumání ale ukáže, že její struktura je propracovanější. Kombinuje se zde lineární osa, kterou je zrání básníkova já (lyrického subjektu nebo zde snad i „hlavního hrdiny“), s cyklickým opakováním hlavních motivů v básnických obrazech. Lineární osa vede od let hrdinova mládí (*I, now thirty-seven years old in perfect health begin 1*) až k jeho očekávané smrti (*calm and cool then my body becomes, I sleep – I sleep long 50*) a ještě o krok dál (*If you want me again look for me under your boot-soles 52*). Do cyklu hlavních motivů patří motiv trávy (**1, 6, 17, 31, 33** – v tomto zpěvu nacházíme přesný ozvuk 6. zpěvu, **49, 52**), vztahu těla a duše (**1, 3, 5, 21, 48**) a motiv smrti a její relativity (**6, 20, 24, 48, 49, 50**). Tyto hlavní motivy se střídají s motivy z oblasti života jednotlivce (smyslové vnímání, lidské tělo, sexualita), ze sféry vztahu jednotlivých lidí (odlišnosti a zároveň stejnosti lidských ras), a konečně s motivy fungování světa jako celku lidí a přírody (popisy každodenní činnosti lidí i přírodních procesů). Do básně vstupuje i líčení historických událostí, silným tématem je vojsko a válčení, náboženství apod. Přitom Whitman užívá specifickou zobrazovací techniku, kterou Allen (1970: 131) označuje jako techniku identifikace. Básníkovo já při jejím užití splývá s různými dalšími popisovanými osobami, dívá se na svět jejich očima a demokraticky respektuje jejich mnohost a různorodost.

Levý (1955) upozorňuje, že vzhledem ke kvantitativní povaze Whitmanova myšlení mají mnohé používané symboly a ústřední pojmy součtovou povahu (tráva, hudba, koneckonců i lidské tělo). Kromě toho vidí u dvojic, které vstupují ve vzájemný rozpor, inkluzivnost jednoho prvku z dvojice. Tím vysvětluje i často rozporné momenty, které ve Whitmanově tvorbě nacházíme (ono hned v úvodu citované *Do I contradict myself? Very well then I contradict myself*):

Na př. dialektika materialismu a idealismu, těla a duše není ve Whitmanově pojetí tak rozporná, jak by se dalo předpokládat. Jeden ze dvou protikladů – v tomto případě tělo, hmota – je totiž inklusivní a proto prvotný, druhý protiklad je v něm *obsažen*.

(Levý 1955: 134, kurzíva původní)

Jak jsem již několikrát naznačil, motiviku básně i celé sbírky napájí i sexualita. Sexuální otevřenost, v tehdejší viktoriánské společnosti tolik provokativní, byla příčinou mnoha invektiv na adresu autora sbírky. Zajímavé přitom je, že výtky nesměřovaly k homosexuálním narážkám, ale k sexualitě jako takové. *Leaves* i konkrétně *Song of Myself* totiž obsahují celé spektrum sexuálních motivů, od heterosexuality přes homosexualitu až k autoeroticismu. Z hlediska interpretačního lze v důrazu na sexualitu spatřovat Whitmanovu snahu o nalezení pojítka mezi tělem a duší a možnosti transcendentálního propojení lidí mezi sebou, v tělesném i duchovním smyslu, z něž plyne Whitmanem tolik opěvovaná reprodukční síla člověka.¹³ Teoretické oprávnění má sexualita ve Whitmanově demokratické teorii. Chce-li Whitman zobrazovat celé svoje okolí bez výběru, musí nutně v nezastřené podobě zobrazit i sexualitu a její pojmenování (viz např. Vančura 1955).

V ideálním případě bychom stejný postup mohli sledovat i v práci překladatele. Je ale zřejmé, že překladatelé jednak vlivem vlastní poetiky, jednak vlivem dobového kontextu a překladové, literární nebo v nejširším slova smyslu kulturní normy tuto možnost vždy nemají. Mimoto musejí často volit mezi různými možnostmi interpretace, a proto se někdy rozhodnou sexuální rozměr potlačit. Některé sexuální narážky v textu básně navíc většinou připouštějí dvojí interpretaci. Nejcelistvěji se toto téma otevírá v 11. zpěvu, který je odvážným zápisem erotického vnímání a fantazijně-tělesného sebeuspokojování sexuálně hladové ženy. Tematická celistvost a zároveň interpretační mnohovýznamovost některých pasáží tohoto zpěvu je důvodem, pro který tento zpěv vybírám jako jednu z pasáží textu, na nichž provedu podrobnou srovnávací analýzu všech překladů. Dalším vybraným pak bude 21. zpěv. Výběr podrobněji zdůvodním níže.

d) lexikální a stylistické prostředky

Jazykové prostředky (nejen ty z oblasti sexuality), které autor v básni uplatňuje, jsou jedním z distinktivních rysů její poetiky. Prostřednictvím výše zmíněných tvůrčích postupů a díky Whitmanovu demokratickému smýšlení se do básně dostávají výrazy, které byly do té

¹³ Kinnaird (1962: 25) upozorňuje, že Whitmanova záliba v různých podobách sexuality může pramenit i z jeho zvláštní tělesné vlastnosti, zvýšené citlivosti na podněty, zvláště hmatové (měl neobvykle jemnou a růžovou kůži, proto také na hmat kladl velký důraz a motiv hmatu, dotyků je velmi silný ve 28. – 30. zpěvu *Song of Myself*).

doby považovány za naprosto apoetické. Vše se řídí lidským vnímáním, které pracuje neselektivně, autor se snaží toto vnímání zachytit protokolárně, asociativně, metodou ne nepodobnou pozdější technice proudu vědomí.¹⁴ Rezignuje přitom na tradiční zdobnost – jeho metafory (přirovnání téměř neužívá, jak správně postřehl již Levý 1955) jsou originálními, neotřelými, překvapivými prostředky zobrazování „jeho“ témat.¹⁵ Používá i „klasické“ básnické přívlastky spolu s příležitostnou personifikací. Slouží mu však vždy jako prostředek upřesnění smyslového vjemu, nejdou tedy nijak proti jeho básnickému programu (srovnejme apostrofu země z 21. zpěvu: *voluptuous cool-breath'd earth, [...] Far-swooping elbow'd earth – rich apple-blossom'd earth*).

Charakteristické pro Whitmana je užívání výrazů z různých rejstříků, od nejvyšších (ne tolik vzletné básnické výrazy, jako spíš termíny z různých věd či pseudověd, přejatá slova z cizích jazyků apod.) po nejhrušší, od kostrbatého pseudoučeného abstraktního jazyka po dynamický nekrášlený popis konkrétních věcí, a to třeba i v jediném verši pospolu (Matthiessen 1962 i Asselineau 1962 zde dávají za příklad verš z 51. zpěvu *I concentrate toward them that are nigh, I wait on the door-slab*, kde obě vrstvy jazyka odděluje cézura shodující se s čárkou).

Whitman výrazy z vyšších rejstříků užívá, aby posílil svůj patos, optimistickou víru v sílu člověka, v lidské sbratření, v moc těla i ducha – tedy ten patos, který Whitmana ve 20. století vrhal do interpretačních chapadel revolučních socialistů. Blahynka (1984) například poukazuje na nadšené přijetí Whitmana Ladislavem Štollem, který jej řadí na čelní pozici mezi velkolepé bojovníky „proti svobodě peněz za skutečný demokratismus, za skutečnou svobodu člověka“ (citace podle Blahynka 1984). Ne náhodou je citovaná věta podobně patetická jako Whitmanova báseň. Český překlad, kterému taková interpretační zátěž vzhledem k době vzniku hrozí nejvíc, překlad Kolářův a Urbánkův, je však poměrně střízlivý, velká slova a revoluční myšlenky nikterak nezveličuje. To pochopitelně souvisí s postoji a názory obou jeho autorů. Úlohu překladatele-patetizátora tak později dobrovolně převzal člověk s postoji a názory odlišnými, prorežimní básník Ivan Skála.

¹⁴ Také těmito rysy se odlišuje od transcendentalistů, kteří smysly jako projevy těla považovali pouze za emblém duše, k níž je třeba se jejich prostřednictvím dostat. Whitman tělo a smysly osvobozuje a staví na roveň duchovní dimenzi člověka. Další odlišností je užívání jazyka prostých lidí v poezii, který dřívější generace včetně transcendentalistů různě stylizovaly, zatímco Whitman se řídí tím, co slyší kolem sebe, a vnáší do poezie skutečnou mluvu těch nejobyčejnějších lidí (podrobněji viz Elliott 1988: 453).

¹⁵ Masnerová (1984: 115) charakterizuje Whitmanův styl takto: „Verše prosté všech konvenčních básnických příkras a pevné formy vycházely z rytmu a slovníku hovorové řeči, volná rétorická kadence měla svůj osobitý patos a dávala básníkovi možnost rozvíjet ve stále nových variacích a s uvolněnou obrazností téma vesmírné lásky k člověku a světu.“

Whitman také rád vytváří vlastní slova, užívá různé okasionalismy, prvky vlastního idiolektu – i to souvisí se skutečností, že forma jeho básní vychází z jejich obsahu a přímo se s ním prolíná. Chce-li tedy co nejpřesněji zachytit vjemy, pro které jazyk nemá označení, musí toto označení nejprve sám stvořit. Matthiessen (1962: 76) v této souvislosti cituje verš z 8. zpěvu: *The blab of the pave, the tires of carts, sluff of boot-soles, talk of the promenaders*. Výrazy *blab* a *sluff* popisují jednotlivé zvuky, slovo *promenaders* je použito jako internacionální, demokratičnost posilující (nezakotvené v konkrétním jazyce či dialektu) označení, a konečně výraz *pave* jako osobitá zkrácenina slova *pavement* je prvkem Whitmanova idiolektu, jeho záliby ve vytváření „hybridních“ výrazů, ať už vědomě nebo někdy nevědomě, z neznalosti.¹⁶ Podobně na tvorbu nových slov tam, kde chce Whitman převést děj v zájmu jeho menší určitosti na činitelské substantivum, upozorňuje i Levý (1955: 141).

Whitmanův jazyk jako celek, směsici přirozené mluvy prostých obyvatel s jazykem průměrného novináře 40. let 19. století, pěkně charakterizuje F. O. Matthiessen ve své eseji z knihy *American Renaissance*, přetištěné v roce 1962 ve sborníku *Whitman: A Collection of Critical Essays* sestaveném R. H. Pearcem:

Every page betrays that his language is deeply ingrained with the educational habits of a middle-class people who put a fierce emphasis on the importance of the written word. His speech did not spring primarily from contact with the soil, for though his father was a descendant of Long Island farmers, he was also a citizen of the age of reason, an acquaintance and admirer of Tom Paine. Nor did Whitman himself develop his diction as Thoreau did, by the slow absorption through every pore of the folkways of a single spot of earth. He was attracted by the wider sweep of the city, and though his language is a natural product, it is the natural product of a Brooklyn journalist of the eighteen-forties who had previously been a country schoolteacher and a carpenter's helper and who had finally felt an irresistible impulse to be a poet. (Matthiessen 1962: 79)

e) strukturní proměnlivost textu

To byl stručný přehled hlavních skupin Whitmanových básnických prostředků. Báseň *Song of Myself* využívá všech těchto zmiňovaných typů – v různé míře a (v nejpůsobivějších pasážích) v různých kombinacích. I to je jednou z charakteristických vlastností textu – jeho značná strukturní proměnlivost. Proto lze tak obtížně o struktuře této básně generalizovat. Je třeba analyzovat charakteristické rysy jednotlivých strukturně odlišných stavebních částí a až poté přistoupit k hodnocení celku. Totéž jsem pochopitelně provedl i při analýze jednotlivých

¹⁶ Podrobněji o Whitmanových neologismech viz Matthiessen 1962: 76-7

překlady. Jejich konkrétnímu porovnání ve dvou strukturně charakteristických, a přitom vzájemně odlišných zpěvech, se budu věnovat ve druhé kapitole. Nejen na základě tohoto porovnání, ale především na základě zjištěné charakteristiky jednotlivých překladů v jejich celistvosti, pak ve třetí kapitole předložím obecný popis jednotlivých překladů s přihlédnutím ke stanoveným strukturně důležitým pasážím básně.

f) název

Zastavme se ještě závěrem této kapitoly u názvu celé sbírky a u problémů při jeho překladu. Levý (1955: 138) cituje Whitmanovo zdůvodnění volby tohoto názvu. Anglický název *Leaves of Grass* má podobně jako celá sbírka působit nezvykle, moderně, protože standardním anglickým výrazem pro danou jazykovou skutečnost je *blades of grass*. Spojení *leaves of grass* se ve Whitmanově době užívalo pouze mezi odborníky-botaniky. „Etymologically *leaves* is correct – scientific men use it so“ (citace Whitmana podle Levý 1955: 138, kurzíva původní). Standardní české označení *stébla trávy* (které jako první použil Vrchlický a podle něj Lešehrad i další překladatelé a které Levý pokládá za zestetizované) tak není funkčním ekvivalentem a Levý navrhuje doslovný překlad *Listy trávy*. A toto označení ve svém překladu *Zpívám o sobě* používá i Skála, i když ne jako název knihy a také ne jednotně na všech místech, ale přinejmenším je vepisuje do jiné tradice. Jeho recenzentka Eva Masnerová dosvědčuje: „S překvapením zjišťujeme, že toto porušení tradice nepůsobí nijak rušivě“ (Masnerová 1984: 116). Proti tomu ale vystupuje Skovajsa (2006: 53-4), když srovnává obvyklost spojení *leaves of grass* v angličtině a *listy trávy* v češtině, a tvrdí, že tento překlad funkčně ekvivalentní není. Potvrzuje sice, že nejběžnější označení je *blades of grass*, ale anglické *leaves of grass* je podle něj mnohem běžnější a mnohem obvyčejnější a věcnější než silně metaforické spojení *listy trávy* v češtině.

Skovajsova argumentace ale zásadně pokulhává: Odhlédneme-li od možnosti sekundárních interpretací,¹⁷ nezmiňuje se Skovajsa, jak měřil obvyklost obou slovních spojení, a především zda se jednalo o měření v současné angličtině nebo v angličtině Whitmanově. Předpokládám samozřejmě první variantu a tím pádem nízkou spolehlivost výsledků, protože četnost užívání tohoto slovního spojení musí být nutně ovlivněna více než půldruhým stoletím existence literárního díla s tímž názvem. Přikláním se tedy k názoru, že

¹⁷ Mám na mysli interpretaci, na kterou upozorňuje Jerome Loving a jíž si je vědom i sám Skovajsa. Loving poukazuje na skutečnost, že Whitman se v tiskárně ve volných chvílích mezi ostatní prací účastnil sazby své sbírky, a přidává tím pádem relevantní informaci z tiskařského slangu: „Such casual amusement, common among printers when there wasn't any other business, produced what was known in the jargon of their trade as *grass* – compositions of dubious value. The *leaves* were the pages, but in printer's lingo they were also *leaves* in the sense of bundles of paper.“ (Loving 2000: 179, kurzíva moje)

účinek českého „listy trávy“ na čtenáře případného nového vydání, pokud by se tak jmenovalo, by byl srovnatelnější s efektem originálního názvu na dobové čtenáře, a tím i překladatelsky cennější.

I název ústřední básně je ale poměrně obtížný pro překlad. Je to dané gramatickými vlastnostmi češtiny, konkrétně existencí zájmené dvojice *o mně – o sobě*. Vrchlický tak překládá jako *Zpěv o sobě*, Eisner naopak jako *Píseň o mně*, Urbánek jako *Zpěv o mně* a konečně Skála užívá již zmiňované *Zpívám o sobě*. Každý z překladů má trochu jiný účinek na čtenáře. Vrchlického překlad může čtenáře zahrnovat, zatímco překlad dvou jeho následovníků staví mezi vypravěče a čtenáře ostrou bariéru. Skálovo slovesné vyjádření sice není strukturně ekvivalentní originálu, ale užití určitého slovesa vyvrací jakýkoli spor o užití toho kterého zájmené. Zároveň zní Skálův překlad „nejobvykleji“, tedy mohl by být nejspíše užit jako název básně i jiným autorem. Ale to není nutně kladné zjištění, spíše naopak, víme-li, že Whitman se chce odlišovat, chce být nový. Takovým požadavkům by nejspíše vyhovoval překlad Vrchlického nebo Urbánkův. (Eisnerova *Píseň* opět mnohem více odkazuje k předchozí literární tradici.)

2. KAPITOLA: ORIGINAL A PŘEKLADY

(SROVNÁVACÍ STUDIE TŘÍ VYBRANÝCH PASÁŽÍ ZE *SONG OF MYSELF*)

Cílem této kapitoly je provést detailní analýzu originálu a jednotlivých překladů na konkrétním materiálu dvou vybraných zpěvů ze *Song of Myself* a dospět tímto ilustrativním postupem k jistým obecnějším závěrům o postupech jednotlivých překladatelů při překladu různých částí básně a prvků různých jazykových rovin. Úryvky jsem vybral tak, aby zastupovaly jednotlivé charakteristické rysy Whitmanova stylu. Původně jsem měl v úmyslu napsat tři tyto srovnávací studie, ale dospěl jsem k názoru, že pro ilustraci postačí pouze dvě. Třetí, kterou jsem zamýšlel, obsahovala již mnoho podobných prvků, které by se zbytečně opakovaly, navíc by se neúměrně zvětšoval rozsah práce. Zůstaneme tedy u podrobné analýzy dvou zpěvů. 21. zpěv ukazuje strukturní, syntaktické principy celé básně, tj. užívání řečnických figur a opakování, a dále bohatost Whitmanova smyslového vnímání a jeho metaforického zpracování v symbolickém oslovování země. Překlad se zde musí vyrovnávat jednak se zachováním syntaktických principů, jednak s velkou kondenzací adjektivních vyjádření v angličtině doplněnou o roli zvukové stránky jazyka, především rytmičnost. 11. zpěv je ukázkou Whitmanova ztvárnění sexuality a typizace jeho zpodobnění muže a ženy a pro překlad bude náročný na otevřenost lexikální volby a zároveň udržení možnosti různé interpretace. S tím souvisí i vypravěčská perspektiva, která je zde poměrně proměnlivá, explicitně i implicitně. Zpěv také obsahuje velké množství pasáží evokujících běžné hovorové vyjadřování. Jako první uvádím analýzu 21. zpěvu, protože klade na překlad nejkompexnější požadavky a dobře se tak seznámíme s jednotlivými sledovatelnými rovinami a typy problémů. V druhé analýze se pak zaměřím na zmíněné další strukturní charakteristiky.

21

a) originál

21. zpěv se v tematické oblasti vrací k motivu protikladu těla a duše, který byl nastolen již v úvodních zpěvech, nejcelistvěji v 5. zpěvu, a bude pokračovat ve 48. zpěvu. Kromě toho se zabývá i dalšími protiklady (muž – žena, člověk – příroda), přičemž je zde zdůrazňována jejich jednota ve smyslu Levého inkluzivnosti. Zpěv končí lyrickou pasáží, kde poetický hrdina básně vzývá noc a zemi a láká je k milování. Jedná se pravděpodobně o nejlyričtější pasáž z celé básně. Na vedlejších motivech pak vidíme projev Whitmanova

kvantitativního myšlení (*I show that size is only development*) a odporu vůči kvalitám a hodnocení (*Have you outstript the rest? are you the President? It is a trifle, they will more than arrive there every one, and still pass on*).

Z formálního hlediska jsou důležité syntaktické figury, především anafora, epifora, kontrast, gradace a modifikované paralelismy, práce s půlverši (a cézurami, která je zrušena přinejmenším v jednom verši – tím pádem je vytvořen v tomto verši strukturní kontrast s okolím celého zpěvu). Anaforu vidíme v těchto případech:

I am the poet of the Body and **I am** the poet of the Soul

And I say it is as great to be a woman as to be a man,

And I say there is nothing greater than the mother of men¹

Ze závěrečné pasáže² uvádím pouze opakující se výrazy, ne celé verše: v 6. sloce anaforické *press close*; epiforicky i epanastroficky využitě *night*. 7. sloka je anaforicky svázána *Earth of*, přičemž výraz *earth* navíc epiforicky akcentuje 1. a předposlední verš (ten v obou půlverších); poslední verš je jako pointa vydělen absencí tohoto výrazu, zato je anaforicky svázán výrazem *smile* se začátkem sloky.

Epifora se objevuje také ve druhém verši tohoto zpěvu spolu se strukturním paralelismem (*The pleasures of heaven are with me and the pains of hell are with me*); dále pak v podobě výrazu *night* svazuje 5. sloku se šestou a třikrát užitým *love* celý zpěv uzavírá. Stavební provázanost podporují i strukturně paralelní přívlastky z této pasáže, vypointované epiforou (*voluptuous cool-breath'd earth; far-swooping elbow'd earth; rich apple-blossom'd earth*). Kromě koncového *earth* zde máme složená participiální adjektiva *cool-breath'd, far-swooping, apple-blossom'd* a jednoduché participiální *elbow'd*. Tato pasáž navíc popírá, nebo alespoň omezuje Levého tezi o kvantifikující povaze Whitmanových přívlastků, protože žádný z těchto adjektivních výrazů není kvantifikující. Zároveň je ale pravda, jak jsem již naznačil výše, že tyto přívlastky nejsou hodnotící a slouží především k upřesnění popisovaného smyslového vjemu.

Koheze textu a myšlenková koherence je dále zajištěna kontrastem (*the Body x the Soul; the pleasures of heaven x the pains of hell; you have given me love x I to you give love*),

¹ V této sloce pochopitelně nejde jen o anaforu, která je pouze jedním z jejich stavebních prostředků. Hlavním stavebním prostředkem jsou zde syntaktické paralelismy (*I am... and I am..., as... as*), k nimž se připojují interpretačně důležitá substantiva. Whitman pracuje i se sémantikou *man – men*, kterou budu sledovat ve třetí kapitole u jednotlivých překladů. Prvně užitě *man* v kontrastu s *woman* nese užší význam *muž*, zatímco závěrečné *men* lze interpretovat jako *lidé* (je to také interpretace pravděpodobná – interpretace *muži* by byla nedemokraticky vymezující). Díky paralele se stejně strukturně utvářeným prvním veršem celého zpěvu je navíc vytvořen vztah *Body – Soul* k *woman – man*.

² Závěrečnou pasáží nazývám poslední tři sloky zpěvu, kdy se mění perspektiva vyprávění, poetický hrdina se ve své řeči obrací k noci, resp. k zemi. V kontrastu k předchozím slokám se zde zvyšuje naléhavost, patos sdělení (oslovování, částice *O*, básnické přívlastky, variace paralelních vyjádření).

typickým whitmanovským opakováním výrazu téhož významu, ale jiného slovního druhu (*I chant the chant*) a dalšími syntaktickými paralelismy (*the first I graft – the latter I translate*). Závěrečná lyrická pasáž (6. – 8. sloka) je pak krásným příkladem gradace, kdy je gradováno básnické oslovení noci, které jakýmsi vášnivým výdechem, následujícím po *mad naked summer night* a v textu symbolizovaným volným řádkem, plynule přechází v nově gradované milostné volání země. To končí jakýmsi intimním zašeptáním nevýslovnosti lásky v rytmizovaném závěrečném verši (*O unspeakable passionate love*).

Ze zvukových prostředků hraje roli aliterace (*the pleasures of heaven – the pains of hell, ducking and deprecating, half-held, bare-bosom'd*), eufonie příbuzných hlásek, především na prominentních počátečních pozicích (hlásky *m* a *n*, k nimž se přidává *s* – sloka *Press close – mad naked summer night*), která by se dala považovat i za jakousi kombinovanou aliteraci, a v neposlední řadě samozřejmě rytmus, který se projevuje především v organizaci položek ve výčtech, kde mimo jiné zajišťuje typickou „endweight“ (*ducking and deprecating; bare-bosom'd – magnetic nourishing; still nodding night – mad naked summer night*).

Co se týká lexika a stylu, obsahuje tento zpěv mnoho výrazů ze základní slovní zásoby, které omezují možnost překladatelské modifikace (ze substantiv sem patří *Body, Soul, heaven, hell, woman, man, mother, night, earth, love*). Mnoho z nich samozřejmě navíc nese další konotace (např. první čtyři konotace biblické, u druhých dvou umocněné jejich užitím ve spojení s *pleasures*, resp. *pains*). Některé přebírají stavební funkci v syntaktické struktuře básně (*night, earth*), u některých hraje navíc roli jejich zvuková podoba (zmiňované aliterace *m*, které zároveň akcentuje výrazy *me* a *myself* a rytmus). Překladatel tedy často stojí před volbou, který z rysů zachovat. Kromě těchto základních výrazů se v tomto zpěvu objevují naopak básnické přívlastky (v kontextu celé básně spíše ojedinělé) využívající výrazů ze stylisticky vyšší vrstvy jazyka. Nacházíme i kombinaci výrazů z různých rejstříků v jednom slovním spojení nebo v navazujících verších (*I chant the chant of dilation or pride, We have had ducking and deprecating about enough; prozaické Smile, for your lover comes* na závěr poetického líčení noční země).

Formálně je zpěv stejně jako celá báseň členěn do slok oddělených volnými řádky, vždy po tečce. Ostatní verše končí čárkami, otazníky nebo vykřičníky. V závěru se kromě ostatních interpunkčních znamének častěji využívá pomlček. Každý verš začíná velkým písmenem, s velkými počátečními písmeny jsou kromě toho psány výrazy *Body, Soul* a *President*. To se shoduje s užíváním ve zbylé části básně.

b) překlady

U obou analyzovaných zpěvů máme kromě čtyř kompletních překladů k dispozici i překlad Lešehradův. Budu jej srovnávat především s Vrchlického překladem, abych ukázal, do jaké míry platí hypotéza O. Skovajsy (viz třetí kapitola), tedy do jaké míry jde nebo nejde o plagiát. Pokud tedy řeknu, že Lešehrad něco oproti Vrchlickému opravuje, neznamená to zde nutně, že z něj přímo vycházel, jde pouze o porovnání obou překladů s cílem takové tvrzení umožnit nebo vyvrátit.

Anaforu se pokoušejí dodržet všechny překlady, přičemž zpočátku jsou většinou úspěšné. Už při překladu prvního verše ale najdeme problémy. Vrchlického *Já jsem básník Těla a já jsem básník Duše* sice dobře dodržuje anaforu, ale stává se téměř ngramatickým tím, že v duchu překladatelovy celkové koncepce trvá na opakování zájmena *já*, které vymezuje poetického hrdinu oproti zbytku světa, což jde proti Whitmanovu myšlenkovému pojetí, jehož básnický subjekt se má identifikovat s okolím, ne se vůči němu vymezovat. Lešehrad tuto chybu opravuje, ale dodržení anafory je neúplné (*Jsem básníkem Těla a básníkem Duše*). Ostatní překlady postupují již zcela v duchu originálu (**E, S:** *Jsem básník Těla a jsem básník Duše*; **U:** *JSEM³ básník těla a jsem básník duše*). Podobně se dodržuje opakování a gradace adjektiv v další sloce (**V:** *to rovněž velkolepé – není nic velkolepějšího*; **L, E a U** mají *veliký – větší*; **S** *nádherný – nádhernější*). Problémy nastávají v závěrečné pasáži. Všichni sice dodržují opakování *press close* (**V, L, E a U** mají *přitiskni se pevně*, **S** *přimkni se úže*), ale první tři v různých obměnách přidávají vysvětlující *ke mně*, čímž vzniká nechtěný rým *pevně – ke mně*, který jde samozřejmě proti nerýmovanému charakteru originálu). Anaforické *Smile* na začátku a na konci 7. sloky překládají stejným slovem všichni, pouze Skála má *Směj se – Usmívej se*, což považuji za chybu. Největší problém pak dělalo dodržení anafory *night of*. Stejnou strukturou (*noci + genitiv*) ji překládá pouze Lešehrad; ostatní dodržují opakování oslovení *noci*, ale další větné členy připojují různě – **V** třikrát genitivem, dvakrát předložkou, jednou vedlejší větou přívlastkovou; **E** třikrát genitivem, třikrát předložkou *v*; **U** čtyřikrát genitivem, dvakrát předložkou *v*; **S** je v tomto ohledu nejpestřejší: dvakrát genitiv a čtyři různé předložky). Je ale otázkou, zda je zapotřebí zachovat přesnou anaforu i co se týká vazby, nebo (jak to činí většina překladatelů) ji obětovat větší přirozenosti jazyka. Osobně se kloním k první variantě, ale rozhodně bych překladatelům užití druhého postupu nevytýkal.

³ V Urbánkové překladu jsou všechna první slova zpěvů tištěna velkými písmeny.

Epiforu *are with me* z druhého verše mění Vrchlický na anaforu (*u mne jsou blaženosti nebe a u mne jsou muky pekla*). Ostatní ji ponechávají (**L, E, U**: *jsou se mnou*; **S**: *mě provázejí*). Vrchlického postup nelze mechanicky zavrhnout jako porušení struktury originálu, protože jde vlastně o přizpůsobení verše běžnému českému aktuálnímu členění větnému. Zda si toto ale překladatel může dovolit, je především otázkou dobové normy a vkusu a estetického cítění každého překladatele. Osobně bych například u Skály vůči hypotetickému překladu *Provázejí mě nebeská blaženství a provázejí mě pekelná muka* výhrady neměl. Všichni překladatelé pak mění epiforickou pozici *night v bare bosom'd night* na anaforickou, když v různých odměnách přejímají původní Vrchlického řešení *Ó Noci s nahými ňadry*. Lešehrad je přejímá doslovně, pouze s malým *n* u *nocí*. Mimoděk se tím dle mého názoru usvědčuje když ne z plagiátorství, tedy alespoň z využívání Vrchlického textu, protože částici *ó* si zde Vrchlický přidal bez opory v originálu. Eisner a Skála mají *nocí s nahými prsy*, Urbánek opět *nocí s nahými ňadry*, které má mj. tu výhodu, že je zde silnější aliterace (*n – ň* lze za aliteraci přijmout).

Kontrasty a gradace jsou v překladech v zásadě dodrženy. U obtížného *the pleasures of heaven – the pains of hell* volí všichni převod významu s biblickými konotacemi na úkor aliterace: *blaženosti nebe – muky pekla* (**V**); *blaženosti nebes – muka pekel* (**E, U**); *nebeská blaženství – pekelná muka* (**S**). Kontrast pokulhává pouze Lešehradovi, jemuž se neshoduje gramatické číslo obou biblických lokalit: *blaženosti nebes – muka pekla*. Kohezní deiktické *the first – the latter* překládají Vrchlický a Lešehrad jako *první – poslední*, resp. *prvnější – poslednější*, Urbánek a Skála pak jako *prvé – druhé*, resp. *ta první – ta druhá*. Chybuje zde Eisner, který opakuje *blaženství – muka*. Zajímavý je závěrečný kontrast *you have given me love – therefore I to you give love*. Zde všichni překladatelé správně v duchu češtiny přidávají *těž* (**V**), *také* (**L**), *i* (**E, U, S**). Opakování slovesa dodržují všichni (**V, L, E**: *dát*; **S**: *zahrnout*) až na Urbánka, který překládá *darovalas mi lásku – proto i já ti oplácím láskou*. Tento postup i Skálovo užití slovesa *zahrnout* by bylo možné zdůvodnit vyšší frekvencí základních sloves v angličtině oproti češtině, ale podle mého názoru to v tomto případě neplatí. Navíc Skálovo *zahrnout* je výraz hodnotící, tedy takový, které jsou pro Whitmana dle Levého tezí nepřirozené. Zajímavé ještě je, že Vrchlický, který jinak zájmeno *já* používá i tam, kde pro to v originálu není opodstatnění, zde (kde se *já* vymezuje vůči *ty*) *já* neužil a oslabil tak kontrast: *tys dala mi lásku! – Proto dávám těž tobě lásku*.

Se složenými přívlastky, které jsou pro tento zpěv asi nejcharakterističtější prvkem, si překladatelé poradili poměrně úspěšně, i když některé detaily nejsou uspokojivé. Pro problematiku *far-swooping elbow'd earth* vynalezl Vrchlický chytrý překlad *země vše*

objímající, který v kondenzovanější podobě *všeobjímající země* přejímají Lešehrad i Urbánek. Eisner je jako vždy inovativní a překládá *do dálek rozkolotaná*, což zde lze přijmout. Naopak Skálovo řešení *ty oblá pádící země* není příliš šťastné, jednak co do významu jednotlivých adjektiv, jednak přidáním oslovujícího zájmena *ty*. Eisnerova inovativnost naráží o dva verše dříve. Jeho překlad *Earth of the vitreous pour of the full moon just tinged with blue* jako *Země v sklenném řinutí úplňkovém prodechlá modří* stojí někde na hranici srozumitelnosti. Význam sice lépe vystihuje Vrchlický, ale jeho *země se skleněným tokem luny v úplňku se sotva pozorovaným modrým přívitem* působí v druhé části verše značně neobratně, zmínku o *pozorování* si navíc Vrchlický přidává. Pokud i zde vycházel Lešehrad z Vrchlického, pak se mu úprava povedla – *země skleněného toku úplňku, zbarveného modrem*. Ještě kondenzovaněji postupuje Urbánek: Jeho *Země v sklovitém lijáku namodralého úplňku* je ale perfektně srozumitelná a dokazuje, že asi nemá smysl za každou cenu lpět na dodržení paralely genitivních vazeb s výrazem *země*. Skálův překlad je v tomto případě krokem zpět: *Země pod křišťálovým dštěním úplňku, jehož se právě dotkl úsvit!* Překlad *vitreous* jako *křišťálový* by ještě bylo možné přijmout, ale „dotyk úsvitu“ nelze hodnotit jinak než jako významový posun, nehledě na použití vedlejší věty, které zde nemá opodstatnění. Naopak Skálovo inovativní *Země po západu slunce* za *Earth of departed sunset* není tak zbytečně poetické jako Urbánkovo *Země vyhaslého západu slunce* a lze je přijmout, pokud opět nebudeme lpět na dodržování vazebné anafory. Obě řešení však mají paralely ve starších překladech: Lešehrad a Eisner překládají doslova – Lešehrad ještě se zbytečně poetickou inverzí *země odešlého slunce západu* (která ale v jeho době byla téměř konvenční), Eisner pak zcela civilně *Země odešlého západu slunce*. Nepříliš obratné adjektivum *odešlý* zde zcela zapadá do whitmanovské poetiky místy „barbarských“ výrazů. Skálovi musíme inovativnost upřít, srovnáme-li jej s Vrchlickým, který jako první vymyslel *Země po slunce západu*, byť opět s „lumírovskou“ inverzí.

Co se týká zvukové organizace textu, snažili se překladatelé především o převod aliterace, někdy i kompenzačně. Objevuje se i snaha o eufonii, především v pasáži zmíněné při analýze originálu (6. sloka). Rytmus je v příslušných pasážích spíše podřízen převodu významu a syntaxe. Vrchlický prokazuje svou básnickou třídu a aliterace pokud možno převádí: *dost jsme se nakřičeli a naomlouvali* (i když zde jde pouze o gramatickou aliteraci, je Vrchlického převod tohoto verše velmi zdařilý a inspirativní pro další překladatele), *nocí s nahými nadry* (opět hojně využíváno následovníky, jak jsme již zmiňovali). Někdy nebyl aliteranční převod možný, takže Vrchlický kompenzuje na jiných místech, především ve zmíněné eufonické pasáži: *přitlač se pevně; nahá noci letní; spících splývajících stromů*.

Eufonii v této pasáži vystavuje především na hláskách *n* (*ň*) a v menší míře *v*; z vokálů jsou v různých částech sloky dominantní *i*, *e*, *o*. Jedinou vadou této pasáže (kromě zmiňované inverze *noci letní*, zapadající do dobových konvencí) je tak podle mého názoru její neopodstatněné spojení této sloky se slokou předchozí, a to nejen absencí volného řádku, ale dokonce asyndetickým spojením závěrečného verše 5. sloky a úvodního verše 6. sloky do jednoho souvětí (*já volám na zemi, na moře, polo objatý noci, (!) přitlač se ke mně pevně...*), což, jak víme, porušuje myšlenkovou stavbu díla. Lešehrad poněkud nelogicky vypouští nejen aliteraci, ale i morfologickou paralelu v místě *dost jsme se pokořovali a naomlouvali*. Aliterace ve srovnání s Vrchlickým chybí i v *nahá letní noci* (naopak je ale odstraněna inverze) a místo Vrchlického *spících splývajících stromů* má Lešehrad nealiterující *dřímajících, zamlžených stromů*. Aliterace není ani v dalších místech, kde v originále je, takže je zřejmé, že ji Lešehrad za prioritu nepovažoval. Eufonická pasáž je víceméně podobná jako u Vrchlického, ale to je možná dané spíše Lešehradovou prací s Vrchlického textem než jeho snahou o zachycení zvukově aktivních básnických prvků. I zde je zřejmé, že Lešehrad spíše než cokoli jiného „čistil“ Vrchlického významové nedostatky a stylistické neobratnosti. Pro porovnání uvádím oba překlady vedle sebe:

[...] přitlač se ke mně pevně, ó Noci s nahými řadry, přitlač se pevně ke mně magnetická, živící Noci!

Noci jižních větrů – noci několika velikých hvězd!

Tichá, kývající Noci – šílená nahá noci letní!

(V)

x

Přitiskni se pevně ke mně, ó noci s nahými řadry – přitiskni se pevně ke mně, přitažlivá, sytící noci!

Noci jižních větrů – noci nemnohých, velikých hvězd!

Tichá, kynoucí mi noci – šílená, nahá letní noci!

(L)

Z hlediska zvukově aktivních prvků se s Vrchlickým prakticky shoduje překlad Eisnerův. I on musí kompenzovat aliteraci, i on kompenzuje v pasáži s *přitiskni se pevně a noci nescetných* a kromě toho u závěrečných přívlasků: *s vlahou a vzmáhající se noci; skrápějící skvrnitě proudění*. I on dbá na eufoničnost svých veršů, například hlásky *m*, *o*, *u* ve verši *blaženosti roubím a množím v sobě, muka tlumočím v novou mluvu*. Naopak Urbánek se drží střízlivější Lešehradovy linie. Aliteraci nijak zvlášť nekompensuje (až na úvodní *roubuji a rozmnožuji* a snad ještě *stékajících stromů*), nevytváří ani eufonická místa. Po zvukové stránce působí jeho překlad střízlivě, civilně, prozaicky. Skála, jak víme, chce být patetičtější. Projevuje se to i u zvukově aktivních prostředků. Již jsem zmiňoval *křišťálové dštění úplňku*, které kromě stylistického „povyšení“ verše zdůrazňuje i eufonii (opakování

hláskové skupiny *šť*). Aliteraci ve verši *We have had ducking and deprecating about enough* jako jediný převádí nikoli shodou předpon, ale klasicky výběrem slov (*dost už jsme kolem sebe měli poklonkování a prošení*). Z hlediska celkového větného rytmu je ale jeho překlad oproti originálu tohoto verše trochu kostrbatý. Naopak v tradiční *noci s nahými ňadry* mění (jako Eisner) *ňadra* na *prsy*, čímž aliteraci oslabuje. Celkově tak – pokud jde o zvuk – stojí ve srovnání s ostatními někde uprostřed. Závěrem je třeba ještě jednou zdůraznit známou skutečnost, že aliterace je v angličtině vnímána výrazněji než v češtině, naopak nepoučený čtenář českého textu ji nemusí vnímat vůbec, proto nelze její nepřevedení hodnotit jako chybu. Lze ale očekávat, že překladatel bude chtít nepřevedené zvukově významné prvky kompenzovat jiným způsobem (eufonií, rytmem), což se v tomto zpěvu obecně nepotvrdilo. Překladatelé zde dávali přednost převodu syntaktického členění textu a především jeho lexikálním složkám, případně hledání českých možností aliterace do určité míry.

V lexikální a stylistické oblasti lze lépe než kdekoli jinde stopovat metodu jednotlivých překladatelů, nebo alespoň určité tendence. Už jsme zmiňovali Vrchlického „vymezovací“ *já*, které jde proti vyznění originálu. Podobně neústrojně je jeho užití slovního spojení *píseň nadutosti a pýchy* za *the chant of dilation or pride*. *Nadutost* konotuje negativně (a navíc má hodnotící tón), užití těchto slov (která jinde jistě mohou být vnímána negativně) je ale v originále pozitivní, jako součást sebevědomí básnického hrdiny a potažmo člověka obecně. Ostatní překladatelé (včetně „Vrchlického korektora“ Emanuela z Lešehradu) užívají výrazy, které do tohoto vyznění zapadají: *rozpětí* (L); *rozsáhlý* (U); *rozpínavost* (S). Vrchlický je občas příliš kostrbatý, ve snaze převést přesně význam nevyužívá dostatečně možností jazyka. Nepřekládá tak například idiom *it is a trifle* (jeho *to jest nic* zní skoro negramaticky), zatímco ostatní podle Lešehradova vzoru mají *to je maličkost*. Méně, než kolik by se od lumírovského překladatele dalo čekat, pak Vrchlický užívá knižnější styl na místě hovorového originálu (*že to rovněž velkolepé býti ženou jako býti mužem* za *it is as great to be a woman as to be a man* – nejvíc „newhitmanovsky“ se zde jeví absence přísudku). Vrchlický ale také přichází s mnoha velice konstruktivními řešeními – ta hlavní jsme zmiňovali výše. Bohužel, i zde platí, že chyby jsou vidět víc, především záštiplnýma očima jeho současníků. Z dnešního hlediska je ale přinejmenším galantní upozorňovat i na Vrchlického početné zásluhy.

Emanuel z Lešehradu se snaží napravovat Vrchlického chyby, ale některých se dopouští on sám. Jeho překlad problematického *half-held by the night* jako *obklíčen zpola*

nocí konotuje také spíše negativně, úzkostně, zatímco originál pozitivně, smyslně, živelně.⁴ I on se místy dostává stylisticky výše než originál (*neb tvůj milovník přichází za for your lover comes*⁵); také v (eufonicky hodnotném) řešení *jež pestří příboj proudu za mottling the tide of the river*. Celkově ale jeho překlad tohoto zpěvu působí „učesaně“ a spolehlivě. Eisner i v tomto zpěvu projevuje dvě tendence, které jsou pro něj typické – užívání zdobnělin a zvrátého *si*. První tendence se projevuje ve verši, kde Eisner správně přejímá Lešehradovo *to je maličkost*, ale hned vzápětí připojuje na místo originálního univerzálního *every one* své zdobnělé, a tedy hodnotící *každíčký*. Kromě toho se zde neústrojně drží slovosledu originálu, což jen přispívá ke zviditelnění tohoto výrazu (*It is a trifle, they will more than arrive there every one, and still pass on – To je maličkost, dokážou víc než jen to, každíčký, a dostanou se ještě nad to*). Druhá tendence se projevuje v překladu slovního spojení *I call to the earth*. Eisner překládá jako *volám si zemi*, což znamená stylistický posun – sice ve smyslu navýšení role básnického subjektu oproti jeho okolí, ale přesto posun. Kromě toho zde nacházíme i některé neologismy (*pozajaté; rozplývavých; očelenkovaných mlhou; již zmiňované země v sklenném řinutí úplňkovém prodehlá modří; do dálek rozkolotaná*).

Urbánkův překlad i po lexikální a stylistické stránce v tomto zpěvu působí civilněji než ostatní. Užívá ale stále tehdy ještě jediných spisovných koncovek – i ve výrazech typu *roubuji a rozmnožuji sám sebe* – srovnejme zde ale Vrchlického dobu předbíhající *vyslovuju* ze sbírky *Z cizích Parnasů*. Z této civilnosti vystupuje poeticky snad jen *země světlepopelavých mračen* na místě *earth of the limpid gray of clouds* nebo už zmiňovaná logická paralela *darovalas mi – já ti oplácím* na místě originálního opakování téhož slovesa *give*. Pro Skálu, který chtěl poopravit nedostatečný Urbánkův patos, je typická především intenzifikace výrazu nebo poetizace vyjádření. V tomto zpěvu se objevuje především v závěrečné pasáži, která i v originále stojí stylisticky výše než ostatní části zpěvu. Přesto Skálovy překlady jako *země pod křišťálovým dštěním úplňku, jehož se právě dotkl úsvit* nebo *země s holubí šedí mraků* působí až příliš poeticky. A navíc řešení *země hýřící jabloňovými květy* na místě *rich apple-blossom'd earth* nebo *zahrnulas mě láskou* na místě *you have given*

⁴ Celé dvojverší zní v originále a v překladu takto:
*I am he that walks with the tender and growing night,
 I call to the earth and sea half-held by the night.*

x
*Jsem ten, jenž tu putuje s něžnou a vzrůstající nocí,
 volám na zemi a moře, obklíčen zpola nocí.*

(L)

⁵ Ani Vrchlického *neb tvůj milenec se blíží* zde především vinou užití slovesa *blížít se* na místě anglického *come* není ideální; odpovídající civilní výraz nachází jako první Eisner, který odstraňuje spojku a nechává *tvůj milenec přichází*.

me love, která nemají oporu v originálu, zvyšují intenzitu výrazu a přidávají do něj hodnotící prvek. K poetizaci přispívá i překlad anglického *Oh* konvenčně básnickým *Ó*. Činí tak sice i všichni předchozí překladatelé, ale u Skály bychom vzhledem k vývoji jazyka a estetické normy mohli očekávat i nahrazení citoslovcem přirozenějším pro mluvenou češtinu.

Na závěr rozboru 21. zpěvu ještě zmínka o formálních aspektech jednotlivých překladů. Vrchlický jako i jinde ve svém překladu místy nedodrží hranice slok, a to především tak, že je slučuje – rozdělení najdeme pouze výjimečně. Vzhledem k tomu, že vycházel z definitivního vydání z roku 1891 a nemohlo se tedy jednat o posun způsobený jinou verzí originálu, je možné, že takto postupoval on sám nebo že chybějící odsazování slok bylo produktem nedbalých korektur textu. Nejvýraznější posun zde nacházíme v pasáži začínající *I am he that walks – Já jsem to,*⁶ *který zde kráčí*. V originále přichází po následujícím verši tečka a odsazení další sloky, zatímco překlad obě sloky spojuje jednak graficky, jednak i interpunkčně, když tečku nahrazuje čárkou.⁷ Z rozboru originálu víme, že takovýto postup je výrazným porušením myšlenkové struktury díla.

Vrchlický se od originálu odchyľuje i v užívání velkých písmen. Zatímco originál jimi zvýrazňuje myšlenkově podstatné veličiny *Body* a *Soul* (a také podle konvencí jazyka *President*), Vrchlický v těchto případech užívá malá písmena. Naopak bez opory v originále užívá velké písmeno v oslovení *Noci*. Ve slově *president* se jedná o adekvátní převedení do domácích konvencí, naopak u výrazů *tělo* a *duše* působí neúžití velkých písmen poněkud zplošťujícím dojmem. Ve výrazu *Noc* se jedná čistě o překladatelskou libovůli. Toho si byl vědom i Emanuel z Lešehradu, který adekvátně užívá grafické podoby výrazů *Tělo*, *Duše*, *president* a *noc*. Eisner ponechává s velkým písmenem i výraz *President*, Urbánek užívá všude malá písmena, Skála postupuje stejně jako Emanuel z Lešehradu.

⁶ Spojení *já jsem to, který* může na první pohled působit negramaticky, není to ale tak – tato vazba má zdůraznit podmětové zájmeno *já*. Nejedná se tedy o tiskové chyby, jimiž naopak pravděpodobně jsou i koncovky *zušlechťují* a *rozmnožují* v úvodní sloce tohoto zpěvu.

⁷ *I am he that walks with the tender and growing night,
I call to the earth and sea half-held by the night.*

*Press close bare-bosom'd night - press close magnetic nourishing
night!*

Night of south winds - night of the large few stars!

Still nodding night - mad naked summer night.

x

Já jsem to, který zde kráčí s něžnou, rostoucí nocí,

já volám na zemi, na moře, polo objatý nocí,

přitlač se ke mně pevně, ó Noci s nahými nadry, přitlač se pevně ke mně magnetická, živící Noci!

Noci jižních větrů – noci několika velikých hvězd!

Tichá, kývající Noci – šílená nahá noci letní!

Originál užívá velké písmeno na začátku každého verše. Vrchlický tak činí pouze tehdy, předchází-li tečka, vykřičník nebo otazník; Emanuel z Lešehradu má po vykřičníku někdy velké, někdy malé písmeno na počátku dalšího verše; Eisner postupuje téměř ve shodě s Vrchlickým, až na malé písmeno na počátku verše *do dále rozkolotaná země* – zde snad jde o tiskovou chybu; Urbánek přejímá metodu užitou v originálu (v češtině i v jeho době ovšem rovněž přijatelnou) a píše všechna počáteční písmena veršů velká; Skála naopak užívá velká písmena jako Vrchlický a Eisner, tentokrát již bez výjimek. Změny v členění slok, které jsem zmiňoval u Vrchlického, se u ostatních překladatelů neobjevují, až na Eisnerův překlad, kde rovněž někde chybí volný řádek před novou slokou (např. před *Press close – Přitiskni se pevně*).

Tento oddíl o 21. zpěvu se věnoval zkoumanému textu maximálně komplexně, aby ilustroval zobecňující tvrzení o jednotlivých překladech, která uvedu v další kapitole. Následující oddíl se již z důvodu úspornosti a systematičnosti zaměří především na jevy, jež se v něm jeví jako charakteristické (rodovost, sexualita, perspektiva vypravěče).

11

a) originál

Tento zpěv je podobně jako předchozí zkoumaný opět příkladem Whitmanovy lyriky, tentokrát ovšem na pomyslné ose Tělo – Duše mnohem blíže k tělesnému pólu. Velkou roli zde hraje sexualita, proto jsem jej také vybral pro analýzu. Zajímavá pro překlad bude také práce s rodovostí (rodová interpretace pasáží, které nejsou v originále rodově explicitní) a se symboličností textu. Obsah tohoto zpěvu je prostý – jde o dějové vyprávění sexuálně podložených smyslových vjemů mladé ženy, která pozoruje koupající se muže. Vše je tentokrát líčeno z pozice neutrálního, nezúčastněného vypravěče. Pouze na jednom místě vypravěč do děje vstupuje (sloka *Where are you off to, lady? for I see you, / You splash in the water there, yet stay stock still in your room*). Bude zajímavé sledovat, jak si zde překladatelé s vypravěčskou perspektivou poradili a zda nedošlo k posunům oproti originálu.

Pouze stručně se zmíníme o konkrétních stavebních prvcích tohoto zpěvu. Whitman opět používá anaforu (první dvě sloky, poslední sloka), kde jednotlivé prvky různě obměňuje a anafora je navíc v prvním případě významově kontrastní (*twenty-eight young men – twenty-eight years of womanly life; they do not ask – they do not know – they do not think*). Nacházíme i další opakování výrazů nebo vazeb jako kohezní prostředek (*pass'd all over – also pass'd over*). Celým zpěvem také probíhá opakování subjektu *young men*. Je otázkou, zda čeština tak časté opakování rovněž snese – alespoň částečnou odpověď nám dají

jednotlivé překlady. Výrazné jsou také dyády se spojkou *and* – *handsome and richly drest, dancing and laughing, puffs and declines with pendant and bending arch*. Celkově jsou ale v tomto zpěvu ve velkém rozsahu (až na rytmizované poslední dvě sloky) použity zcela prozaické věty, bez jakýchkoli zřetelných ozdob – tedy věty se standardním anglickým aktuálním členěním větným, s průběžným podmětem, s obvyklými kohezními prostředky. Jakékoli ozdobné prostředky typu syntaktických inverzí budou tedy projevem dobové nebo individuální poetiky jednotlivých překladatelů.

Často v přímé návaznosti na tyto syntaktické stavební prostředky stojí prostředky zvukové. Jde jednak o to, že položky jsou víceméně rytmizované, jednak i o jejich případné doplnění aliterací (*puffs, pendant*) nebo alespoň umístováním podobně tvořených hlásek na začátky slov (*puffs and declines – pendant and bending*). Aliteraci nacházíme i jinde (*hides handsome*; velmi výrazné *stay stock still*,⁸ *bellies bulge, souse with spray*) a jako v předchozím zpěvu je využívána i hlásková shoda, nejméně tentokrát asi ve verši *it descended tremblingly from their temples and ribs*. Rytmičnost závěrečných dvou slok pak ještě posiluje jejich sémantický význam tohoto verše, který má evokovat erotické vzrušení.

S narativností a hovorovým charakterem Whitmanova stylu v tomto zpěvu souvisí i některá místa, která naznačují tvůrčí přístup v hledání odpovídajících idiomů nebo prostě jen stylově odpovídajících vyjádření. Možná překvapivě k nim patří *does she like the best* nebo již očekatelnější *where are you off to, lady*. Především v první části zpěvu nacházíme téměř výlučně přívlasky tvořené slovesy základní slovní zásoby (*be, bathe, like, come, see, love...*). I ta vytvářejí tlak na překladatele, protože jejich případné opakování je staví před rozhodování, zda by takové opakování nebylo pro češtinu neústrojně a zda k adekvátnímu převodu není třeba využít bohatství domácích slovní zásoby nebo morfologických prostředků. Posouzení výsledků užitých řešení je pak samozřejmě podobně náročné a musí vycházet jednak z charakteristiky originálního díla, jeho myšlenkových a formálních principů, jednak z dobových překladatelských norem či zvyklostí.

Důležité jsou výrazy nesoucí sexuální konotace. Ty se zesilují od verše *An unseen hand also pass'd over their bodies* a pro překlad jsou důležité především tyto výrazy a tyto konotace: *descend* (je třeba zachovat směr dolů), *tremblingly* (evokace vzrušení), *seize fast* (intenzifikace napětí) a celé poslední tři verše evokující proces sexuálního sebeuspokojování, jejichž stavbu popíšu před analýzou jednotlivých překladů. Jakákoli změna konotací při překladu s sebou přinese oslabení (posílení jen stěží) sexuálního podtextu. Opět to může

⁸ Velkou roli kde zde hraje i rytmus, když všechny položky jsou jednoslabičné.

souviset s individuální poetikou nebo s cenzurními omezeními. Jak zanedlouho zjistíme z analýzy překladů, výraznější se zdá být první proměnná.

b) překlady

Jak jsem již naznačil, zaměřím se při analýze překladů především na to, co je pro tento zpěv specifické. Připomínám, že to bude specifická narativnost (s rytmicizací; s odpovídajícím lexikem), střídání vypravěčských perspektiv a míra sexuálního podtextu. Úvodem však ještě velmi stručně poukážu na další rysy jednotlivých překladů, které zde stojí za pozornost.

Vrchlický se (tak jako i mnohde jinde) dopouští jednoho hrubého významového posunu, když *An unseen hand also pass'd over their bodies* je přeloženo jako *Neviditelná ruka hladila i její tělo*. Tento posun se naneštěstí děje právě v pasáži se sexuálním podtextem, o to závažnější je pro čtenářskou recepci textu. Podobně mění smysl textu překlad *of womanly life – čistého života*. Drobné posuny pak nacházíme i jinde: *she hides – dívá se* (pouhé dívání se nedostatečně evokuje napjatost, utajenost celé situace); *does she like the best – má nejradši* (neopodstatněně vyvolává dojem, že žena muže zná – i když to samozřejmě vyloučené není). Opakující se *young men* je překládáno dvojím způsobem (*mladíci* a *mladí mužové*), Vrchlický tedy pocíťoval nutnost větší lexikální pestrosti v českém básnickém jazyce, byť v tak inovativním textu. Aliterace je dodržena pouze v závěrečném verši (*postríkávaj paprsky*), výrazná aliterace *stay stock still* je kompenzována užitím hovorového idiomu (*zůstáváš tichá jak myš*), což lze obecně hodnotit kladně a také intenzita tohoto výrazu efektem přibližně odpovídá intenzitě originálu. Vzhledem k tomu, že jako přirovnání je tento výraz lexikalizovaný, nenastává rozpor s Whitmanovou poetikou. Naopak idiom *where are you off to* je přeložen neidiomatickým *kam jdeš*, navíc s oslovením *má dámo*, kde přivlastňovací zájmeno příliš vtahuje vypravěče-pozorovatele do děje. Co se týká ostatních sloves, Vrchlický (dle mého názoru správně) i v překladu ponechává slovesa základní slovní zásoby tam, kde mají protějšek v originále. Poněkud kostrbatý převod *ona jest majitelkou* (*she owns*) lze přijmout díky tomu, že verš začíná osobním zájmenem *ona*, čímž je dodržen kontrast první a druhé sloky, kde jsou v úvodcích představeny obě hlavní veličiny tohoto zpěvu (*twenty-eight young men, she*). Naopak příliš doslovně přejímá Vrchlický syntax originálu v místě *for I see you – nebo já vidím tě*.

Emanuel z Lešehradu opět zřetelně vychází z Vrchlického textu, nebo jej alespoň využívá pro kompletaci vlastní verze. Správně napravuje zmiňované hrubé posuny (*také šinula se po jejich tělech; ženského života*), i u menších posunů mění užití výrazy (*she hides*

– *číhá; does she like the best – zří nejradyji*). Zatímco první oprava přibližuje text originálu, možná jen stylisticky stojí poněkud níže, *zří nejradyji* opět (snad ještě silněji) vyvolává dojem, že se žena s muži zná. Pro *young men* také užívá dva výrazy – *jinoši* a *mladíci*. Aliterace je stejná jako u Vrchlického, *postřikují paprsky*. *Stay stock still* je převedeno nevýrazným *zůstáváš zcela klidná*, kde ani jakási aliterace u prvních dvou slov nevystihuje sílu originálního výrazu. Bez idiomu *zůstává* i převod *where are you off to* – jediným rozdílem oproti Vrchlickému je vykání. Stejně je převedeno i *she owns – ona jest majitelkou*, se stejně zachovaným kontrastem. Podobně je také užito kohezi a smysl narušující *všichni tak samotní* z konce první sloky (u Vrchlického *všichni tak sami*) – v originále druhý prvek této modifikované epifory (*lonesome*) odkazuje k *years*, zatímco měkká koncovka v překladu odkazuje k mužům nebo ještě někam neznámo kam. Oba správně ponechávají rodově neutrální (alespoň částečně) *twenty-ninth bather – devět a dvacátý, jenž se chtěl koupat* (V), resp. *devětadvacátý koupající se* (L). Naopak oproti Vrchlickému Lešehrad lépe využívá gramatické možnosti češtiny v převodu dyády *dancing and laughing* – předložkové *v tanci a smíchu* oproti Vrchlického přechodníkovému *tanče a směje se*. Na rozdíl od Vrchlického dodržuje i opakování na místě originálního *pass'd over: potůčky řinuly se – ruka také šinula se* (obměna počáteční hlásky může být ekvivalentem variace v originálu, kde poprvé stojí *pass'd all over*).

I Eisner se dopouští jednoho velkého významového posunu, i když ne tak závažného jako Vrchlický. *Their white bellies bulge* překládá jako *jejich bílá těla klenou se*. Přitom zachování výrazu *břicha* by mu „přihrálo“ aliteraci *bílá břicha*, takže se pravděpodobně jednalo o překladatelovu nepozornost či impuls být poetičtější než originál. Drobným posunem je i *by the rise of the bank – na pobřežním svahu*. *Of womanly life* se mění na *života ženou naplněného*, což posuzuji rovněž jako posun, i když by bylo možné argumentovat, že jde pouze o interpretaci – pokud ano, pak je tato interpretace velmi zužující. Výrazná je ve dvou případech idiomatizace se zájmenem *sama*: *all so friendly* překládá Eisner jako *všichni přívětivost sama, is beautiful to her* pak jako *jí připadá jak sama krása*. V obou případech jde o zesílení výrazu originálu, podle mého názoru neopodstatněné, ale u Eisnerova tvůrčího přístupu očekávatelné. *Young men* překládá všude jako *mladí muži*. V tomto případě se překladatelova tvůrčí aktivita omezila, a to dle mého názoru ku prospěchu věci. Navíc *mladí muži* aliteruje. Idiomatické *where are you off to, lady* překládá Eisner sice neidiomatickým, ale díky částici *to* podobně hovorově působícím *kam se to chystáš, paní* (tedy už bez

nadbytečného vstupu vypravěče do děje).⁹ Aliteraci Eisner v tomto zpěvu nikterak neupřednostňuje – v podstatě jedinou najdeme ve spojení *roztančeno, rozesmáto*, a pak u zmiňovaných *mladých mužů*. Eufonie ale místy zachována je (*sjížděla jim rozechvěna po spáncích a žebrech*). Výrazné *stay stock still* je převedeno jako *stojíš bez pohnutí*, což je spojení na pomezí idiomatičnosti, a přestože nemá takový zvukový efekt jako originál, lze jej považovat za ekvivalentní. Verš *she hides handsome and richly drest aft the blinds of the window* překládá dosti podobně jako Lešehrad – *pěkně a bohatě přioděna číhá za záclonkami oken*. Eisner zde také nastoluje interpretační rozkol oproti předchozí generaci, když *handsome* vztahuje k oblečení, ne k ženě, jak činí Lešehrad i Vrchlický. Eisnerovu interpretaci přejímají Urbánek i Skála. Domnívám se ale, že správná byla původní interpretace a *handsome* se má vztahovat k ženě. *Does she like the best* převádí Eisner jako *že by měla nejraději*, což lze chápat dvojným způsobem, přičemž druhá interpretace posiluje sexuální konotace, zde ovšem bez opory v originálu. Ve shodě s předchozí generací ponechává Eisner nejasně odkazující *všichni tak sami*. Na rozdíl od Emanuela z Lešehradu nezachovává Eisner opakování *pass'd over their bodies* a překládá jednou jako *jim putovaly po těle*, podruhé jako *sunula se jim po tělech*. Zde je ale třeba vyzdvihnout správné v užívání české gramatiky dativním zájmenem *jim* a singulárem *po těle* v prvním případě.

Urbánkův překlad tohoto zpěvu nepřináší příliš mnoho originálních řešení. Na mnoha místech jde dokonce o krok zpět oproti předchozím překladatelům. Na druhou stranu, žádný hrubý významový posun se zde neobjevuje, problematické jsou pouze některé dílčí interpretace. Přece jen ale Urbánek odkrývá i možnou novou interpretaci, kdy *they do not think whom them souse with spray* překládá jako *netuší, koho postříkali*. Nová interpretace (s erotickým podtextem) je možná díky nezmiňování *vody* na místě originálního neurčitého *spray*, jak činili předchozí překladatelé. Bez předmětu pak stejně ponechává sloveso i Skála (*a ani nepomyslí, koho postříkali*). Drobným posunem, zvyšujícím aktivní úlohu vypravěče, je pak *pokud vím* na místě *for I see you*. Jako všichni předchozí překladatelé překládá *shore* jako *břeh moře*, přičemž v Urbánkově podání se *koupající se muži* dokonce poměrně nelogicky ocitají *na břehu moře*. Je ale otázkou, zda má původní *shore* opravdu znamenat *břeh moře*. S přihlédnutím k Whitmanovým mladým letům na Long Islandu to samozřejmě

⁹ Přidávání různých částic a zájmen je vůbec pro Eisnera charakteristické. Využívá tak vlastností češtiny, ale často zároveň dochází ke změně vypravěčské perspektivy nebo k dalším stylistickým posunům. V tomto zpěvu ještě nacházíme: *in your room* – *v tom svém pokoji*; *which of the young men does she like the best* – *kterého z těch mladých mužů že by měla nejraději*. Částice *že* zde vyvolává dojem jakéhosi předchozího dialogu vypravěče s autorem o popisované situaci. Možná je i interpretace, že částice evokuje dialog mezi vypravěčem a ženou. Obojí znamená posílení role vypravěče. V závěrečných verších se pak ještě třikrát objevuje částice *to*: *nevědí, kdo to tak ztěžka dýchá a kdo se to shýbá tíhnoucí a vyklenutou křivkou, netuší, na koho to stříkají tu vodu*. Účinek je podobný jako v předchozích případech – přesun vypravěčské perspektivy.

možné je, ale stejně dobře by se mohlo jednat o pobřeží při ústí řeky, a tak větší interpretační možnosti ponechává Skálovo *se koupe u břehu*. Podobně jako jeho předchůdci překládá Urbánek nepřesně *does she like the best jako má nejraději*, podobně také porušuje strukturní paralelismus v první sloce (*všichni tak přátelští – vždy tak osamělého*). Zde již sice je jasné, co k čemu odkazuje, ale podobnost vazeb není příliš výrazná:

Twenty-eight young men and all so friendly;

Twenty-eight years of womanly life and all so lonesome.

x

Osmadvacet mladých mužů a všichni tak přátelští;

Osmadvacet let života ženy a vždy tak osamělého.

Porušen je i kontrast *oni – ona* na počátku první a druhé sloky: U Urbánka stojí v tematické pozici *Ten hezký dům*. Přesně je naopak přeloženo *she hides – skrývá se*. Idiomaticnost Urbánek ubírá (*where are you off to – kam se chystáš*¹⁰) i přidává (*stojíš jako putinka* na místě *stay stock still – zde jde tedy podobnou cestou jako Vrchlický*). Dodrženo není ani opakování *pass'd over their bodies: putovaly po tělech* (bez jakéhokoli zájmeně) x *hladila jejich těla* (koheze není naznačena ani případným ekvivalentem originálního *also*). Aliterace se v Urbánkově překladu objevuje, jednak u *mladých mužů* (užíváno bez obměny), ale i v dalším nabízejícím se překladu *života ženy* či *bílá břicha*. Invenční je po zvukové stránce eufonicky pojatá sloka *Vousy mladých mužů – potůčky putovaly po tělech*, kde se kromě počátečního aliterujícího *p* opakuje i hláska *t* na třetí pozici a v prvním verši zase hlásky *s* a *l*.¹¹ Adjektivum *little* je přitom s využitím možností češtiny přeloženo jako *droboučké*.

Ani u Skály nenacházíme výraznější významové posuny. Jako interpretaci lze chápat *all so friendly – vždy plných družnosti*, tedy jednak výraz *družnost*, jednak adverbium *vždy*, které předtím v jednom případě užil Urbánek. Skála ale o něco přesněji dodržuje epiforu, takže následující verš končí *vždy plné osamění*, které navíc jasně odkazuje k *letům* (rokům). Poměrně často zde Skála užívá syntaktických inverzí, které vzhledem k době vzniku překladu výrazně zvyšují poetičnost vyjádření, jež právě zde není příliš opodstatněná. Příkladem je jednak verš *Ten pěkný dům tam nad břehem jí patří*, kde ale inverze souvisí s aktuálním členěním větným (podle mého názoru nevhodným), dále pak tyto případy: *se jí krásný zdá, roztančená a rozesmátá přišla se vykoupat, curůčky bloudily jim, ruka neviditelná, vzdouvají se, vznáší se*. Naopak některá místa, která byla u dřívějších

¹⁰ Následuje oslovení *paní*, tedy bez intervence vypravěče. Na druhou stranu vypravěč užívá tykání, což vyvolává dojem bližšího vztahu mezi ním a ženou. Opět se tedy posouvá perspektiva vypravěče.

¹¹ *Vousy mladých mužů se leskly vodou a praménky stékaly s dlouhých vlasů, Droboučké potůčky putovaly po tělech.*

překladatelů problematická, se u Skály vyjasňují: *does she like the best – se jí nejvíc líbí, the twenty-ninth bather – devětadvacátá bytost* (s dodržením možnosti zastoupení mužského i ženského rodu), dodržené opakování *pass'd over their bodies (bloudily jim po tělech – jim bloudí po tělech)*. *Where are you off to, lady* překládá Skála jako *Kam jste se zatoulala, paní*, tedy přibližně ekvivalentně. *Stay stock still* je pak přeloženo podobně jako u Eisnera, *stojíte bez hnutí*. Co se týká převodu základních sloves, je Skála poměrně tvůrčí. Dodržuje sice opakování *see* (byť první případ je bez opory v originálu v přítomném čase), ale vzápětí prosté *loved* překládá jako *zahrnula láskou* (stejně jako ve výše analyzovaném 21. zpěvu). V následujícím verši překládá originální *The beards of the young men glisten'd with wet, it ran from their long hair* jako *Vousy těch mládenců se mokře blyštěly, voda crčela z jejich dlouhých vlasů*, tedy s expresivním překladem *crčela* pro originální *ran*. Vzhledem k tomu, že se toto sloveso zapojuje do eufonie měkkých souhlásek s předchozím *mokře blyštěly* (a s následujícím expresivním *curůčky*), a i významově vystihuje popisovanou situaci, ukazuje se, že není třeba za každou cenu lpět na užívání výrazů ze základní slovní zásoby, ale je třeba užívaná slovesa citlivě volit s ohledem na jejich sémantiku, fonetické vlastnosti, stylistické zařazení, okolí ve větě atd. V uvedeném příkladě využil Skála zvukové podoby slov, kterou ale nezvýrazňuje přespříliš. Aliteraci kromě zřejmého *mladí muži a bílá břicha* užívá jen ve spojení *roztančená a rozesmátá* (jako Eisner), eufonii snad můžeme hledat ještě ve využívání hlásek *ch, l a p* ve sloce *A také ruka neviditelná jim bloudí po tělech, / chvějivě klouže po spáncích a žebrech*.

Tímto veršem se zároveň dostáváme k vyjádření sexuality. Již jsem definoval, jaké významové, a především konotační prvky jsou důležité pro překlad. Nyní analyzuji jejich vystižení v překladech a celkový přístup překladatelů k vyjádření erotičnosti v závěrečných slokách

Přístup k překladu slovního spojení *it descended tremblingly* je u různých překladatelů různý a ne vždy uspokojivý. Uvádím v překladech celý verš, kvůli kontextu a zmiňované eufonii a rytmu: *sjela chvějící se dolů po její¹² spáncích a žebrách (V), třesavě sjížděla s jejich skrání a žeber (L), sjížděla jim rozehvěna po spáncích a žebrech (E), bázlivě přejížděla po spáncích a žebrech (U), chvějivě klouže po spáncích a žebrech (S)*. Začněme od zvukové podoby. Jako u Skály můžeme hledat eufonii v opakování hlásky *ch*, u Vrchlického se přidávají i souhláska *j* a samohlásky *e* a *i*. Pravidelný rytmický charakter verše zachovávají především Eisner a Skála, v menší míře i ostatní. V zásadě je tak tedy

¹² Chybějící písmeno *ch* koncovky může být tiskovou chybou nebo záměrným ozvláštňením jazyka.

zachován efekt akcentace erotické sémantiky, který rytmizace vyjádření přináší. Vlastní převod sémantiky je ale zároveň poněkud problematický. Kromě zmíněných instrukcí (směr dolů, vzrušená rozechvěnost) vyplývajících ze sémantiky sloves závisí do jisté míry na interpretaci, zda byl pohyb jednorázový nebo opakovaný (otázka vidu) a zda se zdůrazní průběh pohybu na zmíněných částech těla, anebo jako v originále jeho výsledek (předložka *po* x předložka *z*, resp. *s*). Vrchlický jako jediný užívá dokonavý vid (a jím evokovaná situace tedy implikuje jednorázový proces; navíc explicitně říká *dolů*), Lešehrad jako jediný používá předložku *s* (kterou ale kombinuje s nedokonavým videm, což vyvolává poměrně těžko představitelnou situaci). Užití předložky *po* v kombinaci s nedokonavým videm, jak to činí ostatní překladatelé, je víceméně nutí užít místo směr dolů implikujícího *sjíždět* směrově neurčité *přejíždět* nebo ve Skálově případě *klouzat* – pouze Eisner ponechává sloveso *sjíždět*. Dojem, jaký tyto postupy vyvolávají, můžeme interpretovat jako různou míru sexuální touhy a odvahy dané ženy. Vrchlického postup evokuje silnou touhu a bezprostřední postup „k cíli“, Lešehradův a Eisnerův přece jen zapojují jistou míru „výdrže“ a konečně postup Urbánkův a Skálův implikují spíš jakési něžné milostné hraní. Tím spíš, že Urbánek překládá *tremblingly* jako *bázlivě*, čímž proces ještě více oslabuje. Jde navíc o interpretaci, která nemá oporu v originálu a není ani příliš pravděpodobná. Ostatní překlady tohoto adverbia originál vystihují. Jedinou další odchylku tak nacházíme u Skály, který již v této sloce přechází do přítomného času, zatímco originál má v prezentu až sloku závěrečnou. Užití minulého času v této sloce pak ještě trochu posiluje možnost Vrchlického „jednorázové“ interpretace – něčeho, co se rychle událo a pouze nás vede k procesu, který se (imaginativně) odehrává v poslední sloce.

V ní sexuální uspokojování a celý zpěv vrcholí a graduje, až se v okamžiku milostného vyvrcholení „zlomí“ posledním veršem. Básnická struktura především závěrečných dvou slok tak evokuje proces, kterým žena prošla. Gradace je realizována syntaktickými paralelami a rozšiřováním počtu slabik jednotlivých vět. Nejdříve tedy dvakrát nacházíme strukturu podmět – přísudek – příslovecné určení místa, na kterou navazuje triáda s uvozovacím anaforickým *they do not ... who(m)*, která zahrnuje i závěrečný zlomový verš. Ten předchodí, kde proces vrcholí, je navíc ještě prodloužen dyádami *puffs and declines* a *pendant and bending*. Počet slabik v jednotlivých větách souvětí postupně roste, až se v poslední před zlomem zdvojnásobí oproti první. Úměrně tomu roste i počet víceslabičných slov. Zvukové ozdobné prostředky, které jsou zde navíc užity, jsem již charakterizoval. Graduje i stylistické zařazení jednotlivých položek, od prostých jednoslabičných výrazů popisujících lidské tělo (*backs, bellies*) až po obrazné *pendant and bending arch*. Struktura

sloky tedy působí velmi důmyslně a bude klást značné nároky na překlad. Ten by měl tuto gradaci alespoň částečně evokovat, protože formální výstavba veršů je zde zároveň sémantickým prostředkem, a to prostředkem důležitým, který by měl vedle významů lexikálních zůstat zachován.

Vrchlický tento rys originálu jednoznačně opomíjí a soustředí se na převedení významu. To se mu víceméně daří, některé problémy se ale objevují – Vrchlického „klasické“ opakování zájmeně na počátku verše (*they do not know – oni nevědí*) nebo stylistické zařazení a konotace slovesa *funí*, které má být ekvivalentem slovesa *puffs*. Jistá gradace se ale přece jen dostavuje, díky užití dlouhých výrazů *ve vznášejícím a sklánějícím se*. Poslední verš by pak ale měl být co nejkratší, což Vrchlického *netuší, koho postříkávají paprsky vody* není. Přílišné lpění na přesném převodu významu zde oslabuje sexuální interpretaci, i když jsou jinak jednotlivá slova, která ji také nesou, přeložena ekvivalentně. Snad ještě *seizes fast to them* by mělo být přeloženo dynamičtěji než Vrchlického statické *kdo je tak drží pevně*, ale to není nic zásadního. Vrchlický naopak jako jeden z mála dodržuje dvojici dyád, i když první je rozdělena čárkou (*kdo tu funí, a se naklání ve vznášejícím se a sklánějícím se oblouku*).

Přesně tento rys dodržuje Emanuel z Lešehradu (*kdo zde oddechuje a nachyluje se v lehkém a sklánějícím se oblouku*). Jeho překlad také nedodržuje popisovanou gradaci úplně, ale právě díky řešení citovaného verše a alespoň částečnému zkrácení posledního verše (*postříkují* místo *postříkávají*) je gradován o něco zřetelněji. Na druhou stranu, třetí prvek (*neptají se, kdo je tak drží*) je kratší než druhý (*jejich bílá těla klenou se v slunci*). Je to způsobeno i tím, že Lešehrad opomněl přeložit adverbium *fast*. Jeho překlad *who seizes fast to them* jako *kdo je tak drží* je tedy jednak statický jako u Vrchlického, navíc má oslabenou sexuální tenzi. Chybný převod *bellies* jako *těla* místo *břicha* jsem již zmiňoval. Naopak napravuje Vrchlického *funí* na *oddechuje*. Celkově je Lešehradův překlad této pasáže hodně podobný Vrchlického překladu a provedené změny nejsou jednoznačně pozitivní, takže nevyvažují neoriginalitu Lešehradovy práce.

Eisner naopak originální je a v tomto případě to lze přičíst ku prospěchu věci. 8, 11, 13, 26, to jsou počty slabik jednotlivých rytmicky samostatných vět sloky, které mají gradovat – poslední verš má pak opět 13 slabik, takže jde jednoznačně o požadovaný rytmický přerýv v této sloce. Eisner prodlužuje verše jednak zmíněnými částicemi *to*, podobně užitým adverbiem *tak* (*kdo se jich tak ztuha chápe*) a ukazovacím zájmenem *tu* (*na koho to stříkají tu vodu*), jednak užitím zvrtných sloves (*klenou se, neptají se, chápe se, shýbá se*), jednak rozšiřováním položek opisným překladem a opakováním syntaktických

konstrukcí (*who puffs and declines – kdo to tak ztěžka dýchá a kdo se to shýbá*). Dosahuje tak srovnatelného účinku na čtenáře, jaký má originál – samozřejmě nezohledníme-li změny ve větné perspektivě, o nichž se ještě zmíním. Eisner také už podruhé v našem srovnávání přejímá Lešehradovu chybu (*bílá těla*), takže je možné, že měl při překladu Lešehradův text k dispozici. Naopak oproti předchozím dvěma překladatelům dodržuje Eisner dynamičnost a rytmičnost *seizes fast to them – kdo se jich tak ztuha chápe*. Celkově tedy sexuální účinek závěru tohoto zpěvu nijak neoslabuje ani neposiluje – jeho překlad lze považovat za funkčně ekvivalentní.

Eisnerovo využívání částic je natolik inovativní a působivé, že je pochopitelné, že jeho užití neodolal ani jeho nástupce, Urbánek. I u něj najdeme částici *to* (*kdo se to prohýbá*) i zdůrazňující *tak* (*kdo je tak pevně drží, kdo tak prudce dýchá*). Přejímá i Eisnerův překlad *plovou naznak* (u Eisnera *plavou naznak*). Urbánkovou zásluhou je lapidární podoba posledního verše *Netuší, koho postříkali*. Je výhodná jednak svou stručností, jednak rozšířením interpretačních možností. Celkově gradace v poslední sloce v zásadě dodržena je, i když třetí větná položka je o slabiku kratší než druhá. V nejdelší položce nacházíme přeskupení významových jader z originální dvojice dyád na dvě vedlejší předmětné věty se stejným vztažným zájmenem *kdo* (podobně jako u Eisnera), přičemž v první větě je přeložena pouze první originální položka *puffs* (*kdo tak prudce dýchá*), zatímco do druhé se přesouvají zbylá tři jádra (*declines, pendant, bending – kdo se to prohýbá v klenutý a pohyblivý oblouk*). Tuto změnu ale nevnímám negativně, protože přispívá k lepší představě situace a zároveň nenarušuje interpretační možnosti originálu. Je ale pravda, že se zde trochu ztrácí expresivita (*prudce dýchá* x *puffs*; chybějící gradace v přechodu z kratších na delší položky ve stejné syntaktické struktuře). Urbánek se vhodně vrací k přesnému překladu *bílá břicha*, naopak návrat ke statickému *kdo je tak pevně drží* není tak šťastný. Celkově působí jeho překlad v erotických pasážích tohoto zpěvu spíše zdrženlivě (až na závěrečný verš) a lze tvrdit, že poněkud oslabuje erotický účinek těchto pasáží.

Zavedené účinné postupy využívá i Skála. Také užívá částici *to* (*kdo to ztrácí dech*), také překládá *on their backs* jako *naznak*, také nekonkretizuje *spray* (*koho postříkali*), stejně jako Urbánek pak porušuje dyadickou strukturu předposledního verše (*kdo to ztrácí dech v oblouku, který se vznáší a klesá*). Až zkoumání gradace odhalí zásadní problém, který Skálův překlad vykazuje. Ten není v tom, že by gradace nefungovala – skutečně se počet slabik v jednotlivých položkách „vzorově“ zvyšuje až k předělu před posledním veršem, který je oproti předchozímu kratší, i když *they do not think* Skála rozšiřuje do podoby *a ani nepomyslí*. Problémem je celá jedna chybějící položka – Skálovi vypadl překlad věty *they do*

not ask who seizes fast to them. To bohužel hodnotu jeho překladu alespoň v této části výrazně snižuje a staví až za všechny ostatní překlady.

Na závěr tohoto oddílu si ještě shrneme poznatky o ztvárnění vypravěčské perspektivy. Mluvili jsme o výstavbě originálu tak, že děj líčí vnější, nezávislý vypravěč, který do něj ale v jednom momentě vstoupí oslovením ženy. Dále pak stylem vyprávění má možnost naznačovat, v jakém vztahu je s jednotlivými osobami, a vtahovat čtenáře do myšlenek těchto osob. V oslovení má možnost volby mezi vykáním a tykáním a dále mezi přidáním nebo nepřidáním familiárně přivlastňovacího zájmena. V dalších částech pak užitím částic typu *to*, *tu* nebo *tak* přesouvá objektivně popisovaný děj do vnímání postav, on i čtenář se s nimi ztotožňuje. Přispívají k tomu i uvozovací věty, které vytvářejí pouto mezi osobami prožívajícími děj ze svých perspektiv, a vypravěčem, resp. čtenářem uvedeným do všech perspektiv. Je také třeba poznamenat, že vnímání ženy je reflektováno zvenčí, ale homosexuálně orientovaný Whitman coby vypravěč může cítit touhu se s ním v obdivu nahých mužských těl identifikovat.

Vrchlický popsaných vyprávěcích prostředků nevyužívá nijak soustavně. V oslovení ženy užívá tykání a přivlastňovací zájmeno (*kam jdeš, má dámo*), staví tedy vypravěče do jakéhosi nadhledu nad popisovanou ženu, nijak ho s ní neidentifikuje. V závěrečné sloce pak umisťuje částici *tu* (*kdo tu funí*), která částečně identifikuje perspektivu vypravěče s perspektivou mužů. Celkově je ale děj popsán poměrně objektivně, zvenčí, bez výrazných proměn perspektivy. V podstatě totéž platí o Lešehradovi, který pouze mění tykání na vykání a *tu* na *zde*, jinak je jeho text v tomto ohledu stejný. Naopak Eisnerův překlad je výrazný. Příklady jsme již uváděli, jde o částice *že*, *to*, *tak* a ukazovací zájmena *tu*, *v tom*. Eisner se těmito prostředky snaží vtáhnout čtenáře do vnímání postav. V případě ženy je to vzhledem k výše řečenému v pořádku, naopak vnímání mužů by podle mého názoru mělo být popisováno pouze zvenku, jinými slovy v závěrečné sloce by částice neměly být užity. Totéž pak platí i o překladech Urbánka a Skály, které v tomto ohledu nejsou tolik výrazné, ale některé z Eisnerových prostředků využívají také. Co se týká oslovení, Eisner opět užívá „starosvětské“ tykání spolu s oslovením *paní*, totéž platí o Urbánkovi. Až Skála užívá vykání bez přivlastňovacího zájmena (*kam jste se zatoulala, paní*), tedy dle mého názoru optimální variantu. V této otázce tak, jak ji klade Skála, by také bylo možné „legitimně“ užít onu „populární“ částici *to*, protože jde přímo o otázku vypravěče k osobě. Skála tak ale nečiní a nepíše *kam jste se to zatoulala*. Nemyslím si ale, že tyto posuny v perspektivě by nějak výrazně zasahovaly do vnímání čtenářů. Je sice zajímavé sledovat jejich účinek, ale většinový čtenář (jde pouze o moji hypotézu, samozřejmě) pravděpodobně zůstane při

recepti textu jen na osách „líbí – nelíbí“, popř. „umím – neumím si představit“. V tom případě užití prostředků přesouvajících perspektivu bude na obou těchto osách posunovat vnímání ke kladným pólům („líbí“ a „umím si představit“) a čtenář bude spokojen.

Úkolem kritika překladu ale je, aby čtenáři otevíral oči a dělal za něj práci, do které se mu nechce nebo k ní není kompetentní, a tak poté, co jsme provedli dvě podrobné analýzy překladů ve dvou různých zpěvech, postoupíme ke shrnutí a k popisu jednotlivých překladů na základě materiálu celé básně. Popisy mají být co možná komplexní, samozřejmě se zvláštním zřetelem k tomu, co je pro jednotlivé překlady specifické a co nese hodnoty zachovatelné pro případné další překlady.

3. KAPITOLA: WHITMAN V ČESKÝCH ZEMÍCH

(ČEŠTÍ PŘEKLADATELÉ A JEJICH PŘEKLADY)

Dějiny českého vydávání děl Walta Whitmana se začínají psát v roce 1881, kdy v *Květech* vychází anonymní překlad jedné z Whitmanových básní – autorem překladu byl pravděpodobně Václav Černý, který v té době v *Květech* překládal většinu anglických básní. Od původního vydání Whitmanovy sbírky v té době uplynulo plných 26 let a Whitman byl už v Evropě uznávanou veličinou. Důvody tohoto zdržení můžeme hledat především ve specifické vývojové situaci české literatury, která byla oproti vyspělým evropským literaturám v nevýhodě vzhledem k nutnosti nejprve najít vlastní jazykové prostředky literární tvorby a vlastní, národně pevnější kulturní pozici. Období, kdy literatura začíná získávat i jiné funkce a orientovat se na světové vlivy, přichází zvolna až od 50. let 19. století, tedy v době prvního vydání *Leaves of Grass*.

Vůbec první zmínka o Whitmanovi se datuje do roku 1876, kdy Whitmanovu osobnost v časopise *Osvěta* krátce hodnotí J. V. Sládek. Od té doby se o Whitmanovi začíná psát stále více. Skovajsa (2006) cituje Vrchlického sonet *Walt Whitman z Nových sonetů samotáře* z roku 1890 a přehledně shrnuje jeho genezi. V roce 1895 najdeme 14 Whitmanových básní ve Vrchlického souboru *Z cizích Parnasů*, z nichž některé téměř v nezměněné podobě převzal pod svým jménem do svých výborů Emanuel z Lešehradu. Ten je tak oficiálně prvním autorem výboru z Whitmana (vyšel v letech 1901 a 1909), i když bez Vrchlického by tento výbor pravděpodobně nevznikl. Pravým překladatelským uvedením Whitmana do české literatury je právě až Vrchlického rozsáhlý výbor vydaný v roce 1906 pod prostým názvem *Walt Whitman: Stébla trávy*. Už v roce 1903 byly také vydány Whitmanovy prózy pod titulem té nejznámější, *Vyhličky demokracie*, v překladu V. A. Junga.

Další období zájmu o Whitmana přichází až s 30. lety 20. století, kdy se Whitmanovy básně objevují v antologii *Američtí básníci* (1929) sestavené Arnoštem Vaněčkem. O dva roky později přichází Emanuel z Lešehradu se svým posledním výběrem nazvaným *Básníci zítřku Walt Whitman a Alfred Mombert*. V roce 1945 vyšel další velký výbor, pojmenovaný *Demokracie, ženo má!* Výbor vznikl za druhé světové války a jeho autorem byl Pavel Eisner. Arnošt Vaněček znovu publikoval své překlady rovněž v roce 1945 a poté ještě v roce

1951 v souboru *Hlasy básníků bojujících na západě*. Zde je už ale Whitman obsažen pouze stopově a důraz je kladen na „pokrokovější“ autory.

V roce 1955 přichází první z velkých výborů Whitmanovy poezie a prózy v překladech Jiřího Koláře a Zdeňka Urbánka nazvaných prostě *Walt Whitman, Stébla trávy*. V prvním z nich zároveň nalézáme poznámku překladatelů, která shrnuje dosavadní české vydávání Whitmana. Poslední z těchto velkých výborů vychází v roce 1969. O dva roky později pak ještě ze setrvačnosti vychází výtvarně orientovaný přetisk její části pod názvem *Hrdá hudba bouře*, v dalších letech nebylo ale další vydání tohoto překladu z ideových důvodů myslitelné. V roce 1983 tak jako samostatná kniha vychází báseň *Song of Myself* a oddíl *Inscriptions-Předznamenání* pod souhrnným názvem *Zpívám o sobě* v překladu Ivana Skály. V době po sametové revoluci (1998 a 2002) pak vycházejí další výbory (*Stébla trávy* a *Spojím vás láskou milenců*) – nejedná se ale o nové překlady, nýbrž o přetisky překladů Koláře a Urbánka.

I když, jak jsem zmínil, se ve sféře překladů s Whitmanem v 19. století nespíchalo, v novinách a časopisech diskutován byl, v 90. letech dokonce velmi živě. Užitečný ucelený přehled časopiseckých článků a jejich obsahů zabývajících se Whitmanem na konci 19. a na začátku 20. století přináší v diplomové práci Bížová (1987), proto se tímto tématem nebudu blíže zabývat, pouze zmíním některé informace podstatné pro tuto práci. Čilý zájem o Whitmana v 90. letech 19. století byl například způsoben jednak jeho úmrtím, jednak tím, že se jím badatelsky zabýval tehdy vlivný německý naturalista Johannes Schlaf. Jeho studie z roku 1897 ovlivnila i Jiřího Karáska ze Lvovic, který už předtím (v roce 1892) publikoval vlastní kritickou interpretaci Whitmanova díla. Karásek zde „správně hodnotí volnou formu Whitmanových básní, ale interpretace obsahové stránky je značně subjektivní, je nahlížena především pohledem nastupujícího symbolismu a dekadence“ (Bížová 1987: 23). O Karáskovi hovoří i Šalda, který při kritice jeho sbírky *Sexus nesans* zajímavě poukazuje na problém vztahu mezi volným a pravidelným veršem vzhledem k obsahu básně. Tvrdí, že pro dynamickou poezii vztahující se k „beztvaré ještě budoucnosti“ (citace podle Bížová 1987: 29), jak lze charakterizovat právě poezii Whitmanovu a v českém kontextu podobně poezii Březinovu, Sovovu a Neumannovu, by pravidelný verš ani nebyl vhodný. To ale podle Šaldy neplatí u statické Karáskovy knihy.

Ještě mnohem komplexnější analýzu českého literárního kontextu v době vzniku Vrchlického a Lešehradových překladů podává ve své diplomové práci z roku 2006 Ondřej Skovajsa. Přestože některé jeho formulace jsou sporné a tvrzení příliš absolutní, je jeho práce především pro bohemisty cenným přehledem české recepce Whitmana a jeho překladů a

překladařů. Skovajsa také například srovnává Whitmanovu poetiku s Vrchlického nepřekladovou poetikou, především ze sbírek *Strom života* a *Meč Damoklův*.¹ Také proto se v této práci na průkopnickou dobu whitmanovských počátků podrobněji nezaměřuji a ponechávám jejím překladům přibližně stejný prostor jako překladům pozdějším.

Nyní se již budu věnovat popisu jednotlivých překladů v jejich dobových kontextech. Postupuji chronologicky od nejstarších k nejnovějším, přičemž nejprve se věnuji překladům kompletním, na závěr kapitoly se zmíním i o některých zajímavých zlomkovitých překladech. Při analýze překladu respektuji zavedené modely v tom, že se snažím maximálně zohledňovat kontextové faktory (překladatel, dobový kontext a norma, role cenzury), ale pro vlastní práci s textem používám metodu strukturované analýzy stanovenou v první kapitole práce. To znamená, že u každého překladu popisuji postupy při překladu jednotlivých charakteristických stavebních prvků textu. Odchylky od funkčně ekvivalentního řešení klasifikuji a stanovuji charakteristické rysy daného překladu jako celku.

Sejměte zámky s dveří! – Jaroslav Vrchlický

Jak jsem již zmínil, Jaroslav Vrchlický (1853-1912) se začal Whitmanem soustavněji zabývat v 90. letech 19. století. Sonet *Walt Whitman* jako by byl předzvěstí překladů sebraných nejdříve do souboru *Z cizích Parnasů* (1894), později v podstatně rozšířené podobě do samostatného výboru (1906). Táž doba, doba 90. let, však byla zároveň dobou Vrchlického roztržky s mladší generací kolem Šaldy a zástupci moderny. Skovajsa (2006) ukazuje, jak drtivý vliv to mj. mělo na recepci Vrchlického překladové tvorby. Šaldovy plamenné kritiky byly často mířené spíše na autora než na dílo samotné, přesto je bezmyšlenkovitě přebírali další kritikové. Dobový kontext počátku 20. století tedy nebyl recepci Vrchlického výboru příliš nakloněn.

Vrchlického *Stébla trávy* vycházejí v roce 1906 u nakladatele Kočího, přestože většina Vrchlického díla vycházela spíše u Otty. Tam i tam se však Vrchlického vydání

¹ Podle Skovajsy je oběma společné pozdně romantické svědomí, pocit odpovědnosti a víry v budoucnost lidstva. K odlišnostem patří fakt, že „Whitmanův odklon od tradičních „poetismů“ byl programovější než u Vrchlického“ (Skovajsa 2006: 89). Jde například o užívání francouzských výrazů vnášejících aktuální konotace „rovnost, volnost, bratrství“. Oba naopak obohatili poezii o mnoho „nepoetických“ výrazů a témat – ve Skovajsově výčtu k nim u Whitmana patří výrazy *electric, firm masculine colter*, místní názvy nebo naznačení hovorovosti apostrofem v participiálních koncovkách, u Vrchlického pak básně *Mlátička, Škeble*, užívání názvů pracovních nástrojů či expresivních až hanlivých výrazů. A konečně, Whitman podle Skovajsy obětuje celistvost světa vlastní autostylizaci – „vidí jenom to, co vidět chce“ (Skovajsa 2006: 95). (Tuto formulaci bych upřesnil – nikoli jen „co“ vidět chce, ale také „jak“ chce vidět.) Popírá tedy vlastní úzkost, prázdnotu, zatímco Vrchlický si všechny problémy pouští k tělu. U obou „lze vidět explozi erotiky a smyslovosti (Skovajsa 2006: 98). Vrchlickému pak Skovajsa přisuzuje vtip a ironii, Whitmanovi ji upírá („Whitman ironii nemá a sebeironii už vůbec“ – Skovajsa (2006: 98)).

setkávala s nepřízní tiskařských božstev, nebo spíše s nedostatečně vyvinutým korekturním mechanismem, a tak mnoho jeho děl bylo pokaženo tiskovými chybami. Ty se bohužel nevyhnuly ani tomuto výboru. Přitom Vrchlický měl překlad dokončen již v roce 1903, takže nedostatek času pro korektury zde asi nemohl hrát roli.

Svazek *Walt Whitman: Stébla trávy* nevypadá na první pohled příliš rozsáhle, ale poměrně velký formát (blíží se rozměru A4), slabý papír a velmi drobné, hustě vysázené písmo umožňují, že se do něj vešel opravdu reprezentativní výběr Whitmanovy tvorby. Drobné písmo navíc umožňuje, že se verše nemusejí příliš zalamovat, což je u stylizovaných „stébel trávy“ rozhodně ku prospěchu.

Výbor je věnován J. V. Sládkovi k jeho šedesátinám. To samozřejmě není náhoda – Sládek byl Vrchlického učitel angličtiny a anglicky psané literatury. Jeho překlad *Písně o Hiawatě* bývá stavěn právě vedle Vrchlického překladu Whitmana na vrchol lumírovského překladatelství z angličtiny. Sládek Vrchlickému Whitmana zprostředkoval a oba spolu o něm debatovali a snažili se dobrat principu jeho poetiky. Vrchlický o tom píše v úvodu k výboru *Z cizích Parnasů* a přiznává, že tyto debaty k výsledku nevedly a překlady tak musel pořídit tak, jak právě uměl. To platí jak pro 14 překladů z tohoto výboru, tak pro celý výbor *Stébel trávy*.

Jak vlastně zapadá tento překlad do Vrchlického celkové překladatelské produkce? Uceleně o tom pojednává Zdeněk Vančura ve *Vzpomínce na Jaroslava Vrchlického jako na překladatele z angličtiny*, která (podobně jako např. výše citovaná Levého studie *K podstatě básnické metody W. Whitmana*) vznikla v 50. letech 20. století ke stoletému výročí Vrchlického narození. Vymezuje tento překlad jako jeden ze dvou milníků Vrchlického překládání z angličtiny. Tím prvním, časově i geneticky starším, byl podle Vančury převod Shelleyových básní ve *Výboru lyriky* (1901) a ještě o rok dříve překlad jeho lyrického dramatu *Odpoutaný Prométheus* (1900). Shelleyovou tvorbou se přitom Vrchlický zabýval už dřív, dokonce ještě dřív než Whitmanem (pamatujeme si, že počátky jeho zájmu o Whitmana se datují počátkem 90. let 19. století). Dá se říct, že Vrchlický (pokud to jeho počáteční neznalost angličtiny jen trochu umožňovala) pod Shelleyovým vlivem vyrůstal a více či méně se k němu v průběhu života jako čtenář, jako pedagog a jako překladatel vracel.

Vančura poměrně podrobně hodnotí Vrchlického překlady Shelleyho. Vzhledem k tomu, že jde o metrickou poezii, není tato oblast pro nás tolik relevantní. Přesto nacházíme důležitý poznatek: „Výhrady, které již dlouho jsou vyslovovány proti poetické dikci Vrchlického a některým jeho návykům v metodě překladatelské, platí daleko víc na překlady těch básní, kde převládá složitost obrazů a umělost formy nad výrazným vystižením

ideovým“ (Vančura 1983: 72). Jsem přesvědčený, že právě toto je jeden z důvodů, proč si Vrchlický tak dobře (na svou dobu a do jisté míry i ve srovnání s jeho ostatní překladatelskou produkcí) poradil s Whitmanem, protože u něj jde především o „výrazné vystižení ideové“. A skutečně tam, kde u Whitmana hraje roli i forma a ozdobné básnické prostředky, nacházíme u Vrchlického nedostatky častěji než v ostatních pasážích.

Roli v tom samozřejmě hraje i lumírovská překladatelská poetika, která v duchu svého parnasismu přeje nejružnějším poetismům, vzletným frázím, syntaktickým ozdobám a dalším básnickým kejklím, které z hlediska dalšího vývoje literatury, a především překladu znamenaly cestu do slepé uličky. Whitman jako by Vrchlického z této slepé uličky světlem svého civilního pojetí vyváděl. Whitmanova místa téměř prozaická poezie, nezatížená rýmem, s myšlenkově podloženou, nikoli pouze formálně účinkující syntaxí, jako by Vrchlického osvobozovala ze sevření jeho vlastních překladatelských zlovyků a nešvarů. Naznačuje to ostatně již Vančura: „Nerýmovaný verš a volný rytmus nenutí Vrchlického k eskamotážím, jimž si tak navykl, aby vyhověl požadavkům vázaných veršových forem. Zde potkáte lumírovského básníka k nepoznání změněného v prostotě a věcnosti“ (Vančura 1983: 81).

Ve výboru *Z cizích Parnasů* tak čteme mj. tyto zcela civilní verše:

O vlastním já zpívám, o prosté oddělené osobě,
však vyslovuju slovo demokracie, to slovo En-Masse.

Zajímavé je, že pro whitmanovský výbor Vrchlický změnil *vyslovuju* na *vyslovuji* a *demokracie* na *demokratie*, jinými slovy styl opět poněkud „povýšil“. Obě možnosti jsou ale vzhledem k dobovým konvencím zcela přijatelné.

Vančura (1983: 84-85) za toto pojetí Vrchlického chválí, zároveň pak jeho překladové dílo srovnává s Eisnerovým překladem. Tomu připisuje ke cti „břítkou srostitost výrazovou“, ale zároveň upozorňuje na nebezpečí, která taková přílišná jazyková vynalézavost přináší. Srovnání uzavírá citací z 21. zpěvu, jehož analýze jsme se věnovali v předchozí kapitole. I na jejím základě určuje za charakteristiku Vrchlického překladu „pocitivou menší obratnost“, v Eisnerově případě pak „umnou vytříbenost“.

Nyní se již podíváme, jak se ona „pocitivá menší obratnost“ projevuje na jednotlivých rovinách. Nelze říci, že by některá z nich byla ve Vrchlického překladu dominantní nebo že by naopak některou zcela opomíjel. Spíše se na všech rovinách jedná o odkrytí a naznačení možností, které budou moci další překladatelé rozvíjet. Další hodnocení ale ponecháme až po popisu všech jazykových rovin všech překladů.

a) syntax a formální členění

Na úrovni syntaxe (k níž pro jednoduchost přidávám i formální členění textu) se u Vrchlického objevuje nejvíce nepřesností ze všech překladů. Často jde ale právě o formální členění do slok, nebo o změnu myšlenkových vztahů v jednotlivých slokách. Na rozdíl od ostatních překladů nacházíme ve Vrchlického překladu slučování samostatných vět do delších souvětí a s tím související změnu interpunkce. Tím se mění nejen formální, ale i myšlenková struktura básně, především vzhledem k principům její výstavby. V předchozí kapitole již bylo řečeno, že do Vrchlického kompetence, a tedy odpovědnosti je třeba řadit především slučování nebo rozdělování vět, změny odsazování veršů nebo odstavců mohou být i záležitostmi redakční. Tou mohou být i další grafické nejednotnosti, jako užší vysázení jednoho zpěvu (14) oproti ostatním, chybná kapitalizace počátečního písmene (princip jsem uvedl v předchozí kapitole, ale i tento princip je někdy porušen, v 15. zpěvu začínají ve shodě s tímto principem po středníku verše malým písmenem, ale verš začínající *Tlupy nově přibylých přistěhovalců* začíná písmenem velkým; podobně ve 41. zpěvu verš začínající *Litografuje* – velké písmeno zde následuje po čárce).

Příklady porušování hranice vět jsem rovněž uváděl v předchozí kapitole. K porušení hranice věty i sloky dochází například i ve 13. zpěvu. V originále končí odstavec *I go with the team also*, pochopitelně s tečkou a odsazením nového odstavce. Vrchlický ale oba odstavce spojuje – *jdu rovněž s povozem, / ve mně ctitel života...* Změny v členění do veršů a do slok jsou často také zarážející. Například 30. zpěv, v originále složený ze 3 slok, je v překladu sloučen do jednoho celistvého bloku. Ve 32. zpěvu se objevuje hned několikanásobné sloučení veršů, navíc ale s nepřeložením části verše, a také se změnou formální úpravy. Jde o tuto sloku originálu:

Myself moving forward then and now and forever,
Gathering and showing more always and with velocity,
Infinite and omnigenous, and the like of these among them,
Not too exclusive toward the reachers of my remembrancers,
Picking out here one that I love, and now go with him on brotherly terms.

První verš překladu není nijak odsazený od předchozího, navíc začíná malým písmenem, takže jsou sloučeny sloky. Vrchlický dále mění první verš z oznamovací věty na otázku (mění tedy i čárku na otazník – další verš ovšem začíná malým písmenem), načež ze čtyř zbylých veršů syntaktickým „inženýrstvím“ dělá verše dva:

já sám ku předu tíhnoucí, tenkrát a nyní a vždycky?

sbíraje a zjevuje víc vždy s větší rychlostí nekonečně a druhů všech,
nehraje si na vznešeného vůči těm, kteří mi podávají pamětní znamení tu jednoho, jejž
miluji, vybíraje a nyní jdu bratrsky s ním.

K syntaktickým záležitostem jako takovým patří především převod syntaktických stavebních prostředků, konkrétně řečnických figur, které udržují kohezi a koherenci textu. Nejčastější a nejmóraznější jsou anafory, případně epifory. Vrchlický je pochopitelně rozeznává, ale přesto se vyskytují nepřesnosti. Někdy opakuje substantiva nebo slovesa namísto originálního opakování zájmen a jiných zástupných výrazů, například *těše se všední ženě, těše se krásce – pleas'd with the homely woman as well as the handsome* 33. Ve 24. zpěvu je v originále nejprve třikrát opakováno anaforické *voices of*, poté následuje třikrát zástupné *and of*. Vrchlický však hlasy opakuje pětkrát a pouze jednou následuje prostý druhý pád. Jindy naopak klade zástupné výrazy tam, kde je v originále opakování plnovýznamových slov, nebo opakování vůbec vypouští. Srovnajme tyto verše z 6. zpěvu:

What do you think has become of the young and old men?
And what do you think has become of the women and children?

Vrchlický má pouze:

Co se stalo as z mladých a starých těch mužů?
Co z žen a dětí?

Takovéto výrazné porušení stavby originálu je ale u Vrchlického řídké. Spíše objevíme nedostatečný převod stavebních prvků, které ale přesto zůstanou v překladu alespoň naznačeny. Někde je například anafora tvořena pouze gramaticky, třeba budoucím časem ve 2. zpěvu (*you shall*) – objevuje se v dané sloce explicitně pětkrát. Vrchlický jej ale překládá různými prostředky – jednou budoucím časem (*pochopíš*), dál už ale modálním slovesem (*máš zvatí svým; ty nemáš déle přebíratí...*). Navíc před sloveso na začátek verše umísťuje jednou spojku *a*, další verš rozděluje a na počátek nově vzniklého se tak dostává *aniž*, dvakrát stojí na počátku verše podmětové *ty*.

Umísťování podmětového osobního zájmena na počátek verše je obecně výrazným překladatelským postupem, který Vrchlický užívá. Už v druhé kapitole jsem zmiňoval, že tak chce pravděpodobně posílit dojem, že básník zpívá opravdu o sobě. Podobně „vydělována“ jsou ale i zájmena *ty* nebo *my*, kde je motivace hůře stopovatelná. V každém případě takové užívání působí na mnoha místech jako interference z angličtiny a z hlediska interpretačního narušuje snahu o univerzální vyznění básně. Příklady tohoto postupu odkrýváme už od absolutně prvního slova celé básně, kterým je právě zájmeno *já* (což byl asi opravdu Vrchlického záměr). Zájmeno je pak ale „nelogicky“ opakováno i dál (*já se natáhnu na zem, já pohostuji*). V místě, kde by ale vzhledem k originálu být mohlo a mělo, tedy na místě

„shrnujícího“ *I (I, now thirty-seven years old in perfect health begin)*, v překladu nacházíme pouze sloveso (*tak začínám nyní třicet sedm let stár v nejlepším zdraví*)². Ještě výraznější příklad se objevuje ve 33. zpěvu. Z pěti po sobě jdoucích veršů jich zájmenem *já* začínají čtyři (*já navštěvuji, já se dívám, já podnikám, já si беру*). Jen o několik veršů dál pak ještě čteme *já vystupuji a my plujeme*. Je to tím zvláštnější, že některé okolní verše začínají slovesem bez zájmena (*vycházím, zasedám, blížíme*). V jedné z následujících pasáží, ještě stále v nejrozsáhlejší 33. zpěvu, toto *já* může mít oprávnění (*já jsem rozmačkaný hasič, já slyšel*). Básnický subjekt tak může naznačovat svou všudypřítomnost v imaginárních toukách po lidských existencích. Případů, kde se takové oprávnění nedostaví, je ale rozhodně mnohem víc.

Co se týká slovosledu a plynulosti textu, stojí Vrchlický rozhodně nad běžnou úrovní překladů své doby. I z dnešního pohledu jsou některé věty řešeny velmi elegantně. Na druhou stranu někde je ale zachován původní slovosled, i když by mohl být upraven dle českých zvyklostí (*out of hopeful green stuff woven – z naděje plné zelené látky stkán 6*). Někdy je sice původní slovosled upraven, přesto zůstává text málo srozumitelný. Ve 31. zpěvu čteme verš *a nechávám z dobrých důvodů, to co za mnou jest, za sebou*, tedy poměrně nepřehlednou větu. V originále přitom stojí jednoduché *And have distanced what is behind me for good reasons*. Hned další verš (*But call any thing back again when I desire it*) už je ale povedenější – *ale kdykoliv chci, zavolám si vždy něco z toho zpět*. Je na něm vidět mimo jiné to, že Vrchlický rozhodně nepřekládá vždy doslovně, naopak dle vlastností jazyka správně přesouvá vedlejší větu na začátek souvětí a posiluje kohezi odkazovacím *něco z toho*. Podobně tvůrčí je Vrchlický i ve 47. zpěvu. Zde se sice dopouští prohřešku vůči formální úpravě, když mění spojení vět (které by v češtině bylo indikováno čárkou) na otazník a novou větu, ale ukazuje se, že takový postup může přispět k přirozenosti vyjádření: *If you would understand me go to the heights or water-shore – Chceš mně rozuměti? Tak se vydej na vrcholy anebo na břeh mořský*. Až drze hovorově působící otázka (samozřejmě kromě koncovky *-ti*) s odpovědí uvozenou *tak* je velmi působivá.³

² Slovosled této věty je rovněž poněkud „neobratný“, jak by řekl Vančura. Výraz *třicet sedm let stár* působí jako jasná interference z angličtiny. Číslovka je zde psána slovem – jinde ale najdeme i číslice (viz níže). Navíc skutečnost, že Vrchlický neidentifikoval shrnující charakter zájmena *I*, vede i k tomu, že je v předchozím verši chybně vztaheno *born* k *částěce* z verše předchozího, takže Vrchlický překládá *narozena*, nikoli *narozen*, a v předchozím verši *utvořena*.

³ Bohužel navazuje další formální prohřešek, tentokrát závažnější, kdy tato věta i následující verš jsou ukončeny tečkou, i když nestojí na konci odstavce; v originále jsou verše ukončeny čárkami. Pravda je, že toto Vrchlického rozdělení veršů také zvyšuje jejich účinek (krátké věty podporují zapamatovatelnost), ale jde o prohřešek vůči Whitmanově poetice myšlenkového rytmu.

Ještě poukážu na dvě stavebně zajímavé pasáže a Vrchlického přístup k jejich převodu. První sloka 24. zpěvu, jednoho z nejméně kontroverzních a také nejkontroverznějších, neobsahuje v originále určité sloveso. Objevují se pouze substantiva nebo participiální adjektiva. To je pochopitelně pro překlad obtížné, ale proveditelné, jak potvrzují další překladatelé. Vrchlický ale princip originálu porušuje a určitá slovesa užívá (*jí, pije, plodí, neklade se, straní se*). Jde o produkt tvůrčího přístupu k překladu adjektiv originálu. Dalším produktem tohoto přístupu jsou originální substantiva – *zbujník, smyslník, tělesník, citlivůstkář*. Jejich užití jistě vyžadovalo ve své době značnou překladatelskou odvalu. Odměnou Vrchlickému může být, že i v dnešní době jsou tyto jeho překlady přijatelné – koneckonců se jimi nechali inspirovat i další překladatelé. Zde uvádím srovnání této pasáže ve Vrchlického a Eisnerově překladu:

Walt Whitman, a kosmos, of Manhattan the son,
Turbulent, fleshy, sensual, eating, drinking and breeding,
No sentimentalist, no stander above men and women or apart from them,
No more modest than immodest.

x

Walt Whitman, kosmos, Manhattana syn,
zbujník, smyslník, tělesník, který jí a pije a plodí,
žádný citlivůstkář, neklade se nad muže a ženy, aniž se jich straní,
nic víc skromný než neskromný.

(V)

x

Walt Whitman, sám o sobě kosmos, syn Manhattanu,
zbujník, tělesník, smyslník, jedlík, piják a ploditel,
ne citliveček, ne panák nad muži a ženami anebo stranou,
nic víc skromný než neskromný.

(E)

Druhou pasáží je 33. zpěv, konkrétně jeho část, nejdelší katalog obsažený v *Song of Myself*. Jeho stavebním principem, jak jsem již napsal v první kapitole, je „nabalování“ jednotlivých akcí v adverbiálních a participiálních konstrukcích nebo vedlejších větách tak, že katalog obsahuje jedinou hlavní větu, která jej zároveň uzavírá. Vrchlický měl vzhledem ke své době nejsnadnější úlohu při převodu tohoto souvětí, díky relativně největší přijatelnosti přechodníků, jež mohou přímo nahradit participiální konstrukce. Vrchlický jich také využívá a skutečně dosahuje stejného větného vzorce, tedy souvětí s hlavní větou až v úplném závěru (v originále je to *I tread day and night such roads*, u Vrchlického *ve dne i v noci chodím takovými cestami*). V ní by sice pravděpodobně byl přirozenější obrácený

slovosled (*takovými cestami chodím ve dne i v noci*), i tak je ale Vrchlického postup neoddiskutovatelný a v tomto aspektu potvrzuje existenci metody.

Problematičtější se pro Vrchlického zdá být udržení koheze pomocí opakování výrazů nebo jiného odkazování, děje-li se tak v rozpětí několika nebo i mnoha slok. Částečně se již tak sice dostáváme do sféry lexikální, ale příklady uvedu již zde. Ve 33. zpěvu se objevuje doslovný ozvuk 6. a také 1. zpěvu:

I guess it must be **6**

I lean and loafe at my ease observing a spear of summer grass **1**

x

now I see it is true, what I guess'd at,

What I guess'd when I loaf'd on the grass **33**

Vrchlický tento ozvuk nerozpoznává a volí tak jiné výrazy:

myslím, že je to **6**

ležím nečinně a pohodlně a pozoruji stonek letní trávy **1**

x

nyní vidím, že jest pravdou, co jsem uhádl,

co jsem uhádl, když jsem líně na trávě ležel **33**

Naopak pokud jde o kohezi v následujících zpěvech, někde jsou kohezní prostředky dokonce přidány. 26. sloka končí v originále výrazem *Being*, na začátku následující sloky čteme *to be*.

Vrchlický užívá dvakrát téhož výrazu. Srovnejme:

And that we call Being.

27

To be in any form, what is that?

Oproti:

a to jmenujeme: Bytí.

XXVII.

Bytí – v jakékoliv podobě – co to jest?

Kromě tohoto opakování se zde přesvědčujeme o tom, že Vrchlický často volně nakládá s interpunkcí originálu. Jen v těchto dvou verších přidává dvojtečku na místo, kde v originále žádné interpunkční znaménko není, a vytváří vsuvku tam, kde v originále vsuvka není, tentokrát pomocí pomlček. O Vrchlického užívání interpunkce se ale ještě zmíním. Totéž platí o psaní velkých písmen. Zde je kapitalizace dodržena, i když možná jen díky pozici výrazu ve verších.

b) zvukové prostředky

Fonetická rovina je v originále poměrně výrazná, naopak v tomto překladu ustupuje poněkud do pozadí a prvotní důležitost přebírá převedení významu. Nelze ale paušálně tvrdit, že by Vrchlický tyto prvky nerespektoval nebo dokonce nerozpoznával. Například aliterace se většinou snaží převádět, někdy i kompenzovat, někdy i jiným prostředkem než zvukovým. Naopak rytmická uspořádanost téměř absolutně odpadá ve prospěch převodu významu. Na některé případy jsem poukázal ve druhé kapitole.

Další se objevují i v pasáži ve druhém zpěvu, zmiňované v první kapitole. Tam jsem již také hovořil o aliteraci *shine and shade – hra světla a stínu na stromech*. Objevuje se ještě další aliterace, přidaná oproti originálu (*skal a sena v stodole*). Už na těchto příkladech je vidět, že si Vrchlický pravděpodobně byl vědom eufonie frikativ, kterou jsme identifikovali v originálu. Snaží se ji tedy alespoň naznačit: *ohlas, zvučení, bzučící šepot (echoes, ripples, buzz'd whispers), slabá vůně zelených listů a suchých listů (The sniff of green leaves and dry leaves)*. Minimálně v druhém uvedeném případě lze ale namítat, že jde pouze o produkt překladu prvotním významem, nikoli o snahu dodatečně hledat ozdobné prostředky. Položky z výčtu, jejichž převod jsem v první kapitole identifikoval jako problematický (*love-root, silk-thread, crotch and vine*), překládá Vrchlický prvotním lexikálním významem – *kořen lásky, hedvábné pletivo, vidlice a réva*. Nedodržuje tak tedy jejich rytmické uspořádání, umožňuje ale aspoň částečnou možnost sexuální interpretace. A současně jsou i přítomné konotace toho, že se jedná o přírodniny. Z lexikálního hlediska je tedy Vrchlického překlad v této pasáži poměrně zdařilý, zvuková stránka je odsunuta do pozadí.

Z dalších míst poukážu na výraznou aliteraci ze 41. zpěvu, doplněnou o rytmickou shodu. Jedná se o tyto verše:

The bull and the bug never worshipp'd half enough,
Dung and dirt more admirable than was dream'd,

Rytmus se týká především jejich první části, to samé platí o aliteraci. V prvním případě je aliterace pro překladatele do češtiny opět výhodná, protože prvotními lexikálními ekvivalenty jsou výrazy *býk a brouk*, které také Vrchlický užívá. Hlavní lexikální ekvivalenty užívá i v druhém případě, takže překládá bez aliterace *hnůj a špína*. Přitom se nabízelo změnit druhý výraz na podobný, takže by bylo dosaženo aliterace *hnůj a hlína*. Vrchlický se ale pravděpodobně nechtěl vědomě dopouštět takového významového posunu. V první kapitole jsem jako podobný příklad, spojení aliterace s rytmem, citoval i verš ze závěrečného zpěvu, *Failing to fetch me at first keep encouraged*. Vrchlický opět překládá pouze lexikální význam, bez snahy kompenzovat zvukovost – *Jestliže mne ihned nepochopíš, zůstaň přec*

dobré mysle.⁴ Kompenzaci můžeme snad hledat v následujícím verši postaveném na hláskách *m* a *n* – *nenalezneš-li mne na jednom místě, hledej mne na druhém*. Závěrečný verš celé básně pak v originále opět obsahuje aliteraci (*I stop somewhere waiting for you*), překlad ji tentokrát kompenzuje výrazným rytmem (*někde se zdržuji a čekám na tebe*).⁵

Na závěr pasáže o zvukových prostředcích uvádím dva zdařilé překlady pasáží, kde byla důležitá fonetická rovina. První je „zvukový“ výčet v 8. zpěvu, začínající v originále veršem *The blab of the pave, tires of carts, sluff of boot-soles, talk of the promenaders*. Ve Vrchlického podání vypadají první verše takto:

Hlaholy dlažby, koleje vozů, vláčení podešvů, hovor procházečů,
těžký omnibus, kočí se svými se tázajícími palci, cval okovaných koní na granitové půdě,
saně, rolničky, hlasité žerty, kulování se sněhem,
»ať žije« miláčkům lidu, vztek rozvášněné láje.

Nejpůsobivější je úvodní verš, v němž kromě hláskových shod zaujme odvážný překlad anglického *talk of the promenaders* jako *hovor procházečů*. Zapadá organicky do Whitmanova inovativního, až „barbarského“ užívání jazyka a vytváření vlastních slov. Z tohoto hlediska je Vrchlického velkou zásluhou, že měl odvahu (a samozřejmě potenciál) takové výrazy razit i v češtině, jak jsem mj. už naznačil a ještě shrnu.

Druhou pasáží je předposlední sloka 49. zpěvu:

Of the turbid pool that lies in the autumn forest,
Of the moon that descends the steeps of the soughing twilight,
Toss, sparkles of day and dusk - toss on the black stems that decay in the muck,
Toss to the moaning gibberish of the dry limbs.

Ve Vrchlického podání tato pasáž zní:

Od kalného rybníka, který v středu podzimního hvozdu leží,
od měsíce, který do propastí soumraku při hukotu večerního větru sestupuje,
třepetejte se jiskry dne a tmy,
třepetejte se na černých kmenech hniјících v močálu!
Třepetejte se při sténajícím vrzání uschlých haluzí!

Vydařená je celá sloka, především však poslední verš, postavený opět na frikativách. Je zřejmé, že Vrchlický dokázal vytvořit ekvivalentní zvukový dojem, problém byl pravděpodobně v rozpoznání míst, kde je třeba takové prostředky použít. Tato silně poetická pasáž k jejich užití ale přímo vybízí a Vrchlický tak má možnost dokázat své básnické kvality.

⁴ Překlad slovesa *fetch* jako *pochopit* je Vrchlického interpretací.

⁵ Z hlediska významového by u tohoto verše bylo možné pochybovat o správnosti užití nedokonavého vidu. Srovnejme se Skálovým *Někde se zastavím a počkám na tebe*.

c) lexikální a stylistické prostředky

V předchozím textu jsem již zmiňoval, že převod významu byl přece jen pro Vrchlického ve shodě s dobovým územ prioritou, i když ne tak silnou jako u jiných soudobých překladů. Přesto je převod sémantiky největším problémem Vrchlického překladu a množství významových posunů, často těch nejzávažnějších, výrazně snižuje jeho jinak velkou hodnotu. V kontextu těchto posunů se také stávají podružnými různé drobnější neshody, například ve stylistické korespondenci. Začnu tedy od nejhrubších posunů.

„Reprezentativní“ je v tomto ohledu úvod 47. zpěvu. U Vrchlického začíná takto:

Jsem poslední z atletů.

Kdo může se vykázati prsy jako jsou moje, dokazuje pouze šířku svých vlasů,
můj sloh nejlépe uctívá ten, kdo se učí zničit učitele.

Posun se objevuje v prvním i ve druhém verši, až ve třetím není posun, ale „pouze“ vynechávka. Porovnejme s originálem:

I am the teacher of athletes,

He that by me spreads a wider breast than my own proves the width of my own,

He most honors my style who learns under it to destroy the teacher.

Vrchlického posuny pravděpodobně pramení z nedostatečné znalosti angličtiny, a tím pádem z nepochopení originálu, nikoli z jeho překladatelské svévole. Dokládat to může i tento posun ze 44. zpěvu: *Já nejmenuji jedničku větší a druhou menší (I do not call one greater and one smaller)*. Posun z nepochopení se objevuje i v úvodu 44. zpěvu, kde je *thus far* přeloženo jako *tak daleko*. Někde na sebe jeden posun naváže další problémy, jako ve 33. zpěvu. *The whole forenoon* je přeloženo jako *celé odpoledne*, a tak v následujícím verši navazující slovní spojení *wandering the same afternoon* získává podobu *putuje po celý den (též odpoledne)*. Závorka je samozřejmě oproti originálu navíc.⁶ Někdy je posun způsoben pouze chybějícím prostředkem. Po popisu hrdinského skutku kapitána lodi ve 33. zpěvu následuje identifikující verš *I am the man, I suffer'd, I was there*. Vrchlický však překládá pouze jako *jsem muž, i trpěl jsem a byl jsem při tom* (srovnejme např. se Skálovým *já jsem ten člověk, já tak trpěl, já tam byl*).

Další posuny uvádím v namátkovém výčtu bez komentáře: *I permit to speak at every hazard – nechám mluvit na zdařbůh 1; this grass is very dark to be from the white heads of old mothers – velmi tmavá je tato tráva, roste-li z bílých hlav starých matek 6; the smallest*

⁶ Zajímavé je, že stejný významový posun opakuje i Urbánek (*Koukám celé odpoledne do výkladu na Broadwayi, tisknu špičku nosu na tlustou tabuli skla*), přestože Eisner již správně překládal *dívaje se po celé dopoledne do výkladů na Broadwayi, tiskna bambulku nosu na tlusté zrcadlové sklo*. Správně překládá i Skála, *dívám se celé dopoledne do výkladních skříní Broadwaye, tisknu nos na tlustou tabuli skla*.

sprout – nejmenší dítě 6; layers of halibut – vrstvy kamenných lahví 15; round and round we go, all of us – my obcházíme kolem a opět všichni kolem nás 27; parting track'd by arriving – soužící se bývá pronásledováno od nově příchozího 29; the running blackberry – úponka srstky 31; thousands of years – statisíciletí 38; I dilate you – neovanu tě 40; real estate and personal estate – jmění základní a jmění osobní 42; drinking mead – piju odvahu 43; fond of his sweetheart – milující svůj poklad 47; understand God not in the least – Boha chápu co nejméně 48; the spotted hawk – sýček 52.

Ve 2. zpěvu se posun kombinuje s interpretací, bohužel nesouhlasnou s původním záměrem Whitmanovým. Už v první kapitole zmiňovaný *the hugging and loving bed-fellow* je přeložen jako *objata a milovaná družka spánku*. Interpretací je ženský rod substantiva (připomínám, že Whitmanova původní interpretace byla *God*), posun se vyskytuje u adjektiv, jimž je odebrán status původce děje. V 5. zpěvu se Vrchlický opět „netrefí“ do nevhodnějšího rodu. Jde o tuto sloku:

I mind how once we lay such a transparent summer morning,
How you settled your head athwart my hips and gently turn'd over upon me,
And parted the shirt from my bosom-bone, and plunged your tongue to my bare-stript heart,
And reach'd till you felt my beard, and reach'd till you held my feet.

Vrchlický při jejím překladu, pravděpodobně pod vlivem povědomí o homosexuálních sklonech autora, mluví k postavě mužského rodu (*jak jsi šikmo svou hlavu na moje boky položil; vzepjal jsi se výš...*), zatímco z myšlenkového vyznění zpěvu vyplývá, že jde pouze o symbolický kontakt s hrdinovou duší. Ostatní překladatelé zde také správně užívají koncovky pro ženský rod.

Interpretace často souvisejí s přidáním nebo vynecháním výrazů, patří sem konkretizace a naopak generalizace. Z přísnějšího hlediska k nim lze řadit rovněž změnu větné perspektivy, především, jde-li o interpretačně významné místo. Takovým není půlverš *the shelves are crowded with perfumes* z druhého zpěvu. Proto lze změnu perspektivy na *tlačí se k sobě* přijmout jako tvůrčí pojetí větných vztahů, ne tak již konkretizující *na polici knih*. Interpretace jsou v některých částech básně nutné, především tam, kde se adjektiva nebo slovesa v minulém čase mohou vztahovat ke dvěma substantivům, zatímco v češtině je nutné výběrem koncovek vybrat jednu z vazeb. Například ve 32. zpěvu čteme v originálu *A gigantic beauty of a stallion, fresh and responsive to my caresses*. Adjektiva *fresh and responsive* se pravděpodobně vztahují především ke *stallion*, Vrchlický ale volí interpretaci vztahu k *beauty* – *obrovská krása hřebce, živá a přístupná mému laskání*. Interpretace následuje také hned v další sloce: *as we race around and return – když hřmíme kolem*

v kruhu. Zde ale nejde o nutnou volbu, mnohem spíše se tato změna perspektivy blíží vynechávce. Kromě toho překlad *race – hřmíme* již předznamenává oblast stylistiky, v tomto případě jde o intenzifikaci výrazu. Podobná „nenutná“ volba se projevila i v 7. zpěvu. Jde o verše:

I am the mate and companion of people, all just as immortal and fathomless as myself,

(They do not know how immortal, but I know.)

Vrchlický v závorce přidává určité sloveso, čímž zužuje interpretační pole. Originální *immortal* v závorce totiž platí jak pro *all*, tak pro *myself*; Vrchlického *jak nesmrtelní jsou* vymezuje jeho platnost pouze na *oni*.

Další příklady interpretací uvádím opět ve výčtu: *backwards I see in my own days – za mnou jsou dny* 4 (změna perspektivy); *and to die – a umírání* 6 (změna perspektivy, konkretizace – tato interpretace nezapadá do myšlenkového vyznění básně, která se mj. soustředí na to, co následuje po životě, nikoli jen na samotný proces umírání); *I am there – jsem tu* 9 (změna perspektivy); *clean-hair'd – čistá* 15 (generalizace); *voices of sexes and lusts, voices veil'd – hlasy pohlaví a žádostí zacloněné vlasy* 24 (změna perspektivy, konkretizace); *sprouts take and accumulate – keře pouští kořeny a množí se* 29 (konkretizace); *turns furiously at the hunter – proti tesáku myslivce zuřivě se staví* 33 (konkretizace); *show a bean – ukázati jádro* 48 (generalizace); *his day's work – své dílo* 51 (generalizace); *failing to fetch me at first – jestliže mne ihned nepochopíš* 52. Samostatně uvádím a komentuji příklad z 36. zpěvu. Zajímavý je už originál, kde se vyskytuje jedno z mála přirovnání, která Whitman užívá – *through a countenance white as a sheet*. Vrchlický přirovnání nahrazuje příslovecným vyjádřením – *s obličejem smutně bledým*. Samotnou náhradu by asi bylo možné přijmout, ale volba adverbium rozhodně nebyla šťastná. Adverbium *smutně* totiž znamená interpretaci, navíc interpretaci hodnotící, která nezapadá do Whitmanovy poetiky absence hodnotících výrazů. Ani z hlediska představy situace není příliš pravděpodobné, že by kapitánův obličej byl *smutně bledý*.⁷

K interpretacím patří i překlad výrazu *man*. Ten v originále zastupuje většinou nikoli jen muže, ale člověka obecně (pokud není uveden přímo ve dvojici *man – woman*). Vrchlický ale někdy tento výraz převádí jako *muž*: *a child as well as a man – dítě tak jako muž* 16 (zde by bylo možné i explikovat – *dítě tak jako dospělý člověk*); *what is a man anyhow – co jest přece muž* 20 (v tomto případě jde o výrazné omezení myšlenkové platnosti básně); *the descending man – umírajícího muže* 40). V menším počtu případů ale přece jen překládá

⁷ Srovnejme s překlady ostatních překladatelů – *je bledý jak stěna* (E); *bledý jak stěna* (K); *v tváři bílý jak plátno* (S).

výrazem *člověk*, např. *how there can be a mean man – že může být na světě člověk podlý* (22).

S interpretacemi (především konkretizací) souvisí i explikace, upřesňování pro lepší pochopení ze strany čtenáře. Posouzení, do jaké míry jde o překladatelovo právo a kdy již o pouhou svévoli, je ale poměrně obtížné a závisí na předpokládaném čtenáři překladu a na dalších proměnných, především na zadavatelských instrukcích a samozřejmě na překladatelské normě, na konvencích platných v tom kterém období. Proto pouze uvádím příklady, které podle mého názoru do této kategorie spadají, a ponechávám je bez hodnocení: *whether or no – chcete-li, nebo ne* 7; *the little – malé dítě* 8; *I mind them – to všechno pozoruji* 8; *these so – tak bylo to* 36; *it is within reach – lze ji vykonati* 46.

K lexikální oblasti přiřadím také gramatické jevy, a to modalitu, slovesné časy a vidy a užívání kvantifikátorů. Jejich převod totiž může vést k podobným překladatelským tendencím jako převod jednotlivých lexikálních jednotek. Kromě toho jsou oba tyto jevy podstatné pro myšlenkové vyznění a interpretaci básně, takže jejich převod nelze podceňovat.

Práce s modalitou může být někdy na hraně tvůrčího přístupu a významového posunu: *It may be if I had known them I would have loved them – snad jsem je mohl poznati a milovati* (6). Jindy jde o zřejmé posilování nebo oslabování míry jistoty vyjádření (*I guess it must be – myslím, že je to as* 6). V případě jako *and must not write any less – a nemohu psáti menších* (42) závisí posouzení přesnosti překladu na interpretaci významového pole jednotlivých sloves. Naopak v příkladu z 20. zpěvu *Why should I pray? why should I venerate and be ceremonious? – Proč se musím modliti? Proč musím uctívati a konati obřady?* jde jednoznačně o významový a interpretační posun, prvek osobité vzdorovitosti se tím pádem mění pouze na jakousi němou nespokojenost.

Překlad slovesných časů může být záležitostí čistě překonání rozdílů mezi jazyky (dobrý překlad *have you reckon'd – myslíš* 2), ale mohou se zde dít i nemotivované posuny (*tenderly will I use you – něžně s tebou zacházím* 6; *did you fear – očekáváš* 22; *did you guess – domýšlíš si* 22; *we found – my nalézáme* 25). Vzhledem k absenci systémového protějšku v angličtině se v překladech obecně objevují i nepřirozenosti v užití vidu, které by autor domácího textu pravděpodobně neudělal. O dvou takových případech u Vrchlického jsem se již zmínil (slovesa z posledního verše celé básně), dalším příkladem může být verš

z epické pasáže v 33. zpěvu: *And chalk'd in large letters on a board – a křídou psal na prkno veliké písmeny*.⁸

Ke kvantifikátorům zde řadím slova, která nějakým způsobem vymezují platnost nebo míru popisovaného jevu. Jejich chybný nebo chybějící převod tak často vede k porušení demokratického vyznění básně. Příkladem může být verš ze 3. zpěvu – *Welcome is every organ and attribute of me, and of any man hearty and clean*. Vrchlický jej překládá jako *Vítán jest mi každý z mých ústrojů, i každá z mých vlastností, čistého a veselého muže*. Správně je zde přeložen kvantifikátor *every* – *každý*, naopak chybějící překlad kvantifikátoru *any* vytváří významový posun. Tvrzení se na rozdíl od originálu nerozšiřuje na všechny lidi, ale naopak zůstává platné pouze pro hrdinu básně. To znamená velký interpretační posun. Dalším příkladem je *somewhere* – *kdekoliv* **6** (tento překlad naopak jako by posiloval univerzální vyznění básně, ovšem bez opory v originálu) a ve stejném zpěvu opět omezující *so many* – *jen tolik*. V dalším příkladu se kvantifikátor objeví až v překladu (*I give myself – dávám jen sebe* **40**) a působí poněkud absolutizujícím dojmem, i když jeho přidání nejde proti smyslu vyjádření. Naopak *to any one dying* – *k někomu z umírajících* (**40**) znamená ztrátu univerzální platnosti vyjádření. Podobně vynechávka kvantifikátoru *on each man and woman I see* – *muži a ženy, které potkám* (**41**). Naopak přidání kvantifikátoru *know my omnivorous lines* – *znám všechny své vše pohlcující řádky* (**42**) nijak významně vyznění textu nenarušuje.

Stylistické problémy jsou z diachronního hlediska hůře postižitelné, protože se obtížně rekonstruuje přesné rozdělení jazykových vrstev tak, jak platilo před sto lety. Přesto je možné postihnout některé jevy, které znamenají změnu stylu⁹ oproti originálu nebo zesílení či zeslabení jeho účinku.

Pokud se Vrchlický nebál přeložit originál tak, jak byl, i když mu to mohlo znít zvláště nebo nepravděpodobně, dosáhl často žádaného efektu – srovnajme jeho překlad *the smoke of my own breath* (*kouř mého vlastního dechu* **2**) se Skálovým překladem. Jeho *pára, která mi letí od úst*, stojí stylově zbytečně výš právě proto, že se Skála snaží nalézt domácí „básnickou“ analogii. I Vrchlický však někdy spadne do pastí vlastních tvůrčích sklonů, což se projeví zvýšením stylu oproti originálu: *I harbor for good or bad – já pohostuji v zdar i*

⁸ Kromě toho se zde vyskytuje i chyba tisková nebo v nedokončené editaci textu – *veliké písmeny* pravděpodobně mělo správně být *velikými písmeny*.

⁹ Nechci příliš používat vágní termíny vyšší a nižší styl, proto budu spíše hovořit o poetizaci, resp. derogatizaci. Tyto termíny budou znamenat využití specifických prostředků básnického jazyka, resp. naopak využití prostředků hovorového jazyka nebo slangu, v obou případech bez odpovídající opory v originálu. Derogativně mohou mj. často působit nevhodně zvolené a oporu v originálu postrádající idiomy, proto jako speciální stylistický posun vyčleňuji idiomatizaci – není-li specifikováno jinak, bude vnímána negativně.

zmar (1). Tato snaha o náhradu domácí slovní hříčkou je ale naštěstí ojedinělá, což bohužel neplatí například o Eisnerově o překladu.

Zpět k Vrchlickému, uvedu výčet některých dalších stylistických nekorespondencí, spolu s identifikací, o jaký typ se jedná: *It is for my mouth forever, I am in love with it – budiž pro ústa moje vždycky, jsem zamilován doň* 2 (poetizace); *the lull – žvatlání* 5 (derogatizace); *wooly-pates – kudrnáči* 15 (derogatizace); *In single file each shouldering his hod – husím pochodem, každý své necičky na zádech* 15 (idiomatizace, derogatizace)¹⁰; *now I will do nothing but listen – nyní nechci si ničeho předsevzítí, než naslouchati* 26 (poetizace); *puts to scorn all machinery – vysměje se každé mašinerii* 31 (zatímco překlad slovesa je naprosto v pořádku, výraz *mašinerie* má oproti anglickému *machinery* negativní konotace); *with the modern crowd – s moderní luzou* 33 (derogatizace – opět vnesení negativních konotací); *surgeon – chirurg* 36 (modernizace – Vrchlický si asi neuvědomil, že popisuje událost z 18. století).¹¹

Problematický (vzhledem k rozdílům ve frekvenci užívání mezi angličtinou a češtinou) je obecně překlad slovesa *love* – Vrchlický většinou asi správně volí „češtější“ variantu *mít rád*. Některé idiomy, které Vrchlický užívá, jsou ovšem funkčně ekvivalentní, a to někdy i tehdy, nemají-li oporu v originálu. Mohou totiž kompenzovat jiné stylistické nebo poetické prostředky. Jejich posouzení tak do velké míry závisí na tom, nejsou-li příliš hodnotící nebo nevyjadřují-li příliš velkou převahu mluvčího nad popisovaným jevem. K vhodně zvoleným idiomům patří dle mého názoru tyto: *make short account of – nadělají málo okolků s* 23; *plot – kují pikle* 23. Dobře konstruktivně, se zachováním expresivity (byť nejde zcela o idiom) je také přeloženo spojení *what blurt is this – co se žvaní* (22).

Ke stylistickým záležitostem zde přiřadím také vymyšlení nových slovních tvarů. Už výše jsem na několika místech naznačil, že v tomto směru považuji Vrchlického překlad víceméně za ekvivalentní. Vrchlický se nebojí razit nová slova, ale zároveň to také nedělá za každou cenu jako po něm Eisner. Je pravda, že mnohé z jeho novotvarů jsou utvářeny morfologicky stejně, ale ani to není dle mého názoru na závadu. Je také pravda, že někteří pozdější překladatelé, nejen Eisner, byli na některých místech odvážnější,¹² ale ti již jednak měli o Whitmanovi mnohem více informací, jednak stáli vývojově na mnohem pokročilejších stupních překladatelského umění (myšleno samozřejmě z hlediska obecného kulturně-

¹⁰ V tomto případě snižuje styl jak zdrobnělina *necičky*, tak idiom *husím pochodem*.

¹¹ Ostatní překladatelé používají již vhodně dobově příznakové výrazy *felčar* (E), *ranhojič* (K); pouze Skála se vrací k Vrchlického neústrojnému výrazu *chirurg*.

¹² Například Skála ve spojení *what the talkers were talking, the talk* (3). Vrchlický překládá se stejným slovním základem jen dvě položky (*co mluvili řečníci, řeč*), zatímco Skála s využitím okasionalismu *řečňovat* všechny tři (*co řečníci řečňovali, jejich řeči*).

překladatelského prostředí – větší znalost cizích literatur, dostupnost sekundární literatury, dostupnost chybných nebo kontroverzních překladů podněcujících diskusi, z toho rezultující existence pevných názorů na převody jednotlivých dílčích problémů). Právě pro málo pevných zásad a pravidel, o které by se Vrchlický mohl opřít, jsou jeho příspěvky v této oblasti tak cenné, i když nepříliš početné. Patří k nim například *procreant – světahnací 3*; *begetters of children – ploditelé dětí 7*; *promenaders – procházeči 8*; *purchaser – kupovač 15*; *zbujník, smyslník, tělesník, citlivůstkář 24*; *milky – mlékobílý 24*.

d) obsahové prvky

Zde se zaměřím na převod erotických pasáží a sexuálně explicitních nebo implicitních výrazů, dále pak na převod vlastních jmen a reálií obecně a konečně i na shrnutí vypravěčské perspektivy.

Na převod sexuálních konotací jsem se zaměřil ve druhé kapitole, zde nebudu její poznatky opakovat. Přidám ale příklady z několika dalších míst, která nejsou tolik eroticky komplexní, ale zato obsahují výrazy, které v metaforické rovině nesou silný sexuální nádech. Jak uvidíme, Vrchlický tuto metaforičnost někdy nepochopil a překládá doslova, bez možnosti sekundární interpretace. Vcelku tak sexualitu básně oslabuje, nikoli ale vinou cenzurních zásahů, jde pouze o nedostatečné pochopení a interpretaci originálu.

Nejvýraznější je v tomto ohledu 24. zpěv, popis Waltova těla. Už ve 22. zpěvu se ale objevuje symbolické milování s oceánem. Indikováno je už idiomatickým *we must have a turn together*, které ovšem Vrchlický nepochopí a překládá oslabujícím a posunujícím *musíme se spolu projítí*. Následuje poměrně explicitní *dash me with amorous wet, I can repay you – stříkni mi chlípnou svou mokrost vstříc – mohu to odplatit tobě*. Efekt Vrchlického překladu by byl v zásadě ekvivalentní, nebýt ovšem hodnotícího adjektiva *chlípný*, které nese negativní konotace, nesouhlasné s vyzněním originálu.

V samotném 24. zpěvu pak výrazy, které nezapadaly do dobové představy o poezii, začínají spojením [*voices*] *of wombs and of the father-stuff*, které Vrchlický překládá jako *hlasy mateřské lásky a látky plodící*. Tento překlad je bohužel velmi nepřesný, jednak porušuje paralelu mužský – ženský, jednak (a to především) místo explicitního *wombs* klade metaforickou *mateřskou lásku*. Ve verši *copulation is no more rank to me than death is* dochází k posunu – *soulož jest mi méně urážlivá než smrt*. Metaforické *firm masculine colter* je opět nepřesně (pravděpodobně z nepochopení) přeloženo jako *pevný mužský zástupe*. U dalšího metaforicky popisného verše je v češtině sexuálně explicitnější překlad obtížný, protože podobně jako Vrchlický překládají i další. Jde o položky *Root of wash'd sweet-flag!*

timorous pond-snipe! nest of guarded duplicate eggs! Vrchlický je překládá jako *kořene vodou omývané mělčiny! Plaché sluky rybníku! Hnízdo chráněných dvouvajec.*

Už na základě toho, co jsme zjistili o posunech a nepochopení textu, lze očekávat mnohé nepřesnosti v převodu reálií. Ve skutečnosti nejde jen o nepřesnosti, ale asi nejvíc se zde projevuje několikrát zmiňovaná absence ustálené koncepce nebo metody, jak k překladu reálií přistupovat. Proto nacházíme téměř všechny myslitelné postupy, od doslovného přepisu, přizpůsobení českému úzu, poznámku pod čarou přes opisný překlad (někdy spojený s opuštěním vypravěčské perspektivy) až po náhradu domácí analogií a vynechávku.

Časté jsou neutrální názvy nebo expresivní přezdívky obyvatel různých amerických států. V 6. zpěvu se objevují *Kanuck, Tuckahoe, Congressman, Cuff*.¹³ Vrchlický z neznámých důvodů první dva naprosto vynechává. *Congressman* je správně přeložen jako člen kongresu, *Cuff* potom ve snaze o zachování expresivity přezdívka jako *vlnitá hlava*, což ovšem nemusí u čtenářů nutně evokovat představu Afroameričana. Některé přezdívky jsou ovšem přeloženy správně, např. *the Wolverine – Michiganec (15)*. Další názvy obyvatel různých krajů jsou v 16. zpěvu, kde Vrchlický přistupuje i k poznámce pod čarou – v textu uvádí doslova *Hoosier Badger a Buckeye* a v poznámce *Přezdívky obyvatelů států Indiany, Wisconsinu a Ohia*. Ve 39. zpěvu chybně přepisuje názvy států *Mississippi* a *Iowa: Is he from the Mississippi country? Iowa, Oregon, California? – Jest z krajů Missisipi, Jowi, Oregonu, Californie?*

Za zmínku stojí i překlad cizích slov z anglického textu – francouzských, španělských a jiných výrazů. Je pochopitelně problematické zachovat je při překladu v původní podobě, proto nejen Vrchlický, ale i ostatní překladatelé většinou přistupují k jejich náhradě domácí analogií. Pouze emblematické *En-Masse (23)* zůstává, u Vrchlického psané bez spojovníku a zdůrazněné proložením písma. Zajímavý je překlad *the great Camerado – Veliký soudruh (45)*, což ovšem ve Vrchlického době pochopitelně neneslo negativní konotace.

Některé výrazy Vrchlický nezná, a tak je prostě ponechá v textu v anglické podobě, někdy upravené dle českého pravopisu. Netýká se to jen vlastních jmen, ale i jiných reálií. Ve 12. zpěvu je pohyb řeznického učně ve stánku na tržišti popisován přeneseně názvy tanců. Vrchlický ovšem opět pravděpodobně nechápe smysl tohoto užití a překládá popisným *veselé tance Shuffle a Break-down*. V případě výrazu *Trapper (10)* může být přepis originálu v pořádku, ovšem pravděpodobně spíše s malým počátečním písmenem. Výraz *The sharp-hoof'd moose of the north (14)* Vrchlický opět nezná, a tak překládá komentovaným přepisem

¹³ *Kanuck* je přezdívka pro Kanadana z francouzské oblasti, *Tuckahoe* pro obyvatele pobřežních oblastí Virginie, *Cuff* pro černocho (Whitman 1965: 34-35).

– *ostrokopyté zvíře mus ze severu*. Naopak zcela bez komentáře je přepsaný výraz *shawl*: *prostitutka táhne za sebou po zemi svůj shawl – The prostitute draggles her shawl (15)*.

U některých reálií zapadá vnitřní vysvětlivka do textu vcelku organicky, např. *Thanksgiving dinner – modlitba díky (15)*. V tomto případě ovšem chybí zmínka o jídle. Ve 33. zpěvu se v jednom z veršů dlouhého katalogu vyskytuje *a good game of baseball*. Vrchlický tuto hru pravděpodobně neznal, a pokud ano, rozhodně nebyla známá čtenářské obci, proto zde opis *při dobré partii míčem* je pro danou dobu pravděpodobně nejlepším řešením.¹⁴

Na dvou místech se Vrchlický při snaze o vysvětlující popisný překlad dopouští „vykolejení“ z vypravěčské perspektivy, když vysvětluje jakoby z pozice českého vypravěče. Jde o výrazy *the Yankee clipper – americká loď pobřežní (10)* a *on the walnut-tree – na ořechu americkém (33)*. Pravděpodobně to souvisí s dobovými konvencemi, ale i v době obvyklosti různých vysvětlivek a poznámek pod čarou je takové opuštění jednotné vypravěčské linie dosti podivné.

Zvláštní skupinu mezi reáliemi tvoří názvy přírodnin. Whitman jich do svých katalogů zahrnuje poměrně dost a často jde o specificky americké druhy. Vrchlický tak někdy jejich význam posouvá (*poke-weed – podzimní řeřabiny 5; the running blackberry – úponka srstky 31*). Otázkou je, zda v této oblasti opravdu není jistá míra lokalizace na místě. To samozřejmě závisí na dobových zvyklostech i na překladatelských prioritách jednotlivých překladatelů. Podobně specifickou skupinou, kterou zde přiřazuji k reáliím, jsou citoslovce. *Ya-honk (14)* jako hlas kačera je přepsáno doslova, *Ahoy! (45)* je změněno na *haló!* a v *Ever the vexer's hoot! hoot! (42)* je citoslovce vypuštěno a pouze opsáno – *pořád pošklebek ducha pokušitele*. Třetí skupinou k zařazení do tohoto odstavce jsou měnové jednotky. Vrchlický dvakrát nahrazuje domácí analogií (*for a dollar – za tolar 47; pocketless of a dime – bez groše v kapse 48*), jednou ponechává původní jednotku (již zmíněný *cent 15*)

O změnách vypravěčské perspektivy jsem již mluvil a ukázal je v konkrétních příkladech. Ve zbytku básně zůstává většinou neměnnou perspektiva hlavního hrdiny (básnického subjektu), realizovaná *ich*-formou a specifickým, více či méně osobitým jazykem. To ale neplatí absolutně. Vypravěčská perspektiva se asi nejvýraznějším způsobem mění ve 35. a 36. zpěvu, kde má být evokováno vyprávění starého člověka o události z dávných dob. Vrchlický perspektivu nijak zvlášť nemění, pouze převádí uvozovací výrazy *pravím (tak mluvil on)*. Dále je ale v originálu výběrem slov a syntaxí toto vyprávění stále

¹⁴ Eisner význam posouvá, když hru pojmenovává jako *házenou*, Urbánek a Skála pak již převádějí anglický název, v daných dobách již přece jen známější – *utkáni v base-ballu (K)*; *na dobrém baseballovém zápase (S)*.

naznačováno, je přidávána expresivita. Vrchlický ale není o nic expresivnější než jinde. Například ve spojení *our little captain* se nabízí překlad *naš maličký kapitán*, ale Vrchlický adjektivum dokonce vynechává. Na druhou stranu, někde je setrvání v rovině prvotních ekvivalentů bezpečnější než eskapády, jichž se dopouštějí pozdější překladatelé – srovnajme překlady anglického *Our foe was no sulk in his ship*: Vrchlického neutralizující *Náš nepřítel nebyl žádný zbabělec v svých lodích* (byť se zřejmým posunem, protože loď byla jediná) oproti Skálovu přespříliš expresivnímu *Náš nepřítel nebyl na své lodi žádný poseřa*.

e) formální úprava textu, interpunkce

Formální záležitosti jsou ve Vrchlického překladu dosti výrazné. Jedná se nejen o ony nechvalně proslulé tiskové chyby, které sice většinou spočívají pouze ve vypadnuvším písmenu (*kmající se lanoví 36*; *trochu odechu 38*; *pokoušte 49*) nebo písmenu změněném (*kteří klesly 8*; *Broodway 33*), někdy ale taková chyba mění význam (*úst podnebí 6*), někdy dokonce vzhledem k interpretaci básně dosti zásadně (*co neví duše moje – that is not my soul 3*; *prut položití na tebe – lay finger upon you 40*; *Nuž tedy, odporuj sobě sám – Very well then I contradict myself 51*). Ve 47. zpěvu je ve dvou téměř sousedících verších zaměněno *nebo* za *nebe*: *s pohodlím nebe z bázně – out of conformity or fear* a *neopětovaná láska nebe, podceňování bolí ho víc – unrequited love or a slight cutting him worse*. Tyto tiskové chyby jsou navíc doprovázeny opět formálními změnami v interpunkci, dva verše zde končí tečkou, po níž následuje verš začínající velkým písmenem. V originále končí ale všechny verše v této pasáži čárkou. Takový postup nemá oprávnění, připomeneme-li si, že Whitman užívá tečku uprostřed sloky jen naprosto výjimečně, např. na počátku 38. zpěvu.

Ještě několik dalších poznámek k interpunkci. Interpunkční znaménka, která Whitman užívá, jsou tečka, čárka, středník, otazník, vykřičník, pomlčka, závorky. Naopak nikdy nejsou užity tři tečky a také uvozovky. Ve Vrchlického překladu uvozovky najdeme, to ale souvisí s vlastnostmi jazyka (viz níže). Naopak tři tečky Vrchlický do překladu správně nevnaší, ale pravděpodobně opět tiskovou chybou se do jeho výboru dostaly tečky dvě, ve 40. zpěvu na konci strany 47; ve 20. zpěvu se další tiskovou chybou objevují dvě čárky (*já vím, že jsem vznešený,*). Už do Vrchlického kompetence však pravděpodobně spadá odstraňování některých závorek. Závorka chybí například v katalogu v 15. zpěvu: originální (*the purchaser higgling about the odd cent;*) je převedeno bez závorky, a to ještě s významovým posunem – *zatím co kupovač se hrdlí o několik lichých centů*.¹⁵ Tři předchozí

¹⁵ Ke cti Vrchlického je ale třeba přičíst užití výrazu *kupovač*, které plně zapadá do Whitmanovy poetiky „barbarských“ výrazů. Ostatní překladatelé zde užívají běžné *kupec* (E), *kupující* (K, S). Vrchlického

závorky a dvě následující v tomto zpěvu však převedeny jsou. Výjimečně se v překladu vyskytla i závorka navíc, a to ve 42. zpěvu. Verš *This printed and bound book – but the printer and the printing-office boy?* je přeložen jako *tato tištěná nebo vázaná kniha – či (knihař) a tiskař či hoch z tiskárny?* Významový posun v první části verše (*nebo* místo *and*) i v překladu spojky *but* (má význam *ale co*) jen předznamenává, že tato verze je spíše pracovní a neměla by patřit do hotového překladu. Předpokládám, že výraz *tiskař* a výraz *knihař* v závorce byly v rukopise uvedeny jako dvě možnosti, jak přeložit slovo *printer*, z nichž měla být vybrána definitivní verze. Nepozorností se pak do překladu dostaly obě varianty, navíc signalizované neústrojnou závorkou.

K formálním stránkám překladu řadím kromě tiskových chyb a interpunkce ještě psaní velkých písmen, čísel a užívání kurzívy. Psaní velkých písmen se samozřejmě netýká pouze velkých písmen na počátku veršů, které jsem již zmínil, ale i dalších výrazů, především reálií. O reáliích jsem mluvil samostatně, proto zde uvedu ještě užívání velkých písmen ve slovech se symbolickým významem. Whitman píše s velkým písmenem kromě samozřejmého *God* ještě výrazy typu *Death, Life, Happiness, Body, Soul, Being*, dokonce také *Corpse*. Vrchlický, jak jsem již naznačil v předchozí kapitole, tyto výrazy píše s malými počátečními písmeny, s výjimkou slova *Bůh*. Naopak na rozdíl od originálu přidává velká písmena na počátek některých jiných výrazů (*Země, Noci* z 21. zpěvu; ve 44. zpěvu píše s malým písmenem *do neznáma* – v originále *Unknown* – hned v dalším verši ale přidává velké písmeno na počátek slova *Věčnost* – v originále *eternity*), nebo zmíněných výrazů z výčtu, které jsou ale na daném místě v originále psány s malým písmenem (*I pass death with the dying – jdu s umírajícím přes Smrt 7*). Tyto postupy svědčí o absenci koncepce převodu symbolických výrazů.

Ani v převodu číselných výrazů není patrná výrazná koncepce. V originále jsou všechna čísla užitá v textu psaná slovy. Vrchlický je zpočátku také píše slovy (*třicet sedm let 1, osm a dvacet 11, jest čtvrtý den sedmého měsíce 15*)¹⁶ pak ale náhle (od 34. zpěvu)

významový posun je v překladu adjektiva *odd* – určitě zde nejde o *lichý cent*, tím méně o *několik lichých centů*. Interpretace ostatních překladatelů jsou ale velmi různorodé: Eisner adjektivum vypouští a přidává expresivitu zdvojnásobením podstatného jména (*o centík*), Urbánek překládá jako *o mizerný halíř*, zatímco Skála píše *o každý cent*. Vidíme zde mimo jiné pro ilustraci výše řečeného i přístup k překladu reálií.

¹⁶ Originál užívá kvakerské číselné názvy měsíců a dnů v týdnu. Vrchlický na tomto místě ponechává číselný převod měsíce (a nijak nevysvětluje reálii Dne nezávislosti), stejně jako ve 33. zpěvu (*z večera sedmého měsíce – in the Seventh-month eve*), jinde ale většinou mění číselné označení na běžné české, slovní (*The farmer stops by the bars as he walks on a First-day loafe – sedlák stojí u mýta, toulaje se v neděli; second First-day morning – druhého jitra nedělního*), i když i popisné číselné je ještě též zastoupeno (*the Fourth-month showers – pršky čtvrtého měsíce 19*). Je zajímavé, že se tak děje právě i ve zpěvu, kde jinak všechna čísla píše číslicí. Prvně uvedený příklad naopak ukazuje, že ne vždy je Vrchlický syntakticky toporný – tato věta působí naprosto přirozeně (samozřejmě z dnešního hlediska již kromě přechodníku).

přichází psaní číslicemi. Protože 34. zpěv je jimi nasycen, je tato změna dost výrazná. Objevují se zde jak jednotlivá čísla (412, 30, 17), tak číslovka násobná (9krát) a také číslovky řadové, psané dvěma různými způsoby – s grafickou koncovkou (o 11. hodině) nebo s písmenným naznačením řadovosti (o 5té hodině; v následujícím zpěvu pak kolem 12té). Tento postup je ale už jakoby předznamenán ve 20. zpěvu, kde jsou značně nepřehledně převedena anglická čísla *in ten thousand or ten million years – po desíti 1000 anebo po 10,000.000 letech*. Vedoucí mé práce, PhDr. Evě Kalivodové, jsem zavázán za upozornění na pravděpodobnou možnost, proč se čísla takto objevují. Pravděpodobně je Vrchlický v rukopise pro stručnost psal číslicemi, které měly být při redakci textu nebo v tiskárně nahrazeny slovy. Buď pak tento pokyn neuvedl, nebo sice uvedl, ale nikdo jej nerespektoval.

Kurzíva v originále indikuje přímou řeč, což je v angličtině poměrně obvyklý způsob. Pro češtinu lze za obvyklejší považovat uvozovky, a to i pro Vrchlického dobu. Na druhou stranu, v převodu poezie lze předpokládat snahu o co největší zachování formální povahy originálu, tedy někdy i mírnou exotizaci. Vrchlický k převodu přímé řeči ale přistupuje opět nekonceptně. Kurzívu nepoužívá nikde, náhradní indikace přímé řeči však někdy chybí. Některé přímé řeči sice označuje Vrchlický, jiné však ponechává bez označení. Někdy pak není jasné, kde přímá řeč končí. Uvozovky jsou použity například na konci 33. zpěvu, v promluvě umírajícího generála,¹⁷ naopak chybí častěji, například i v 6. zpěvu, v otázce dítěte i v řetězu metafor o trávě.¹⁸ Jak je vidět již z poznámek pod čarou k tomuto odstavci, takovýto graficky nekonceptní přístup se netýká pouze Vrchlického. Opět je ale sporné, nakolik jde o záležitost překladatele a nakolik o záležitost redakční.

Tím uzavírám analýzu Vrchlického překladu. Závěrečné hodnocení uvedu souhrnně po ostatních analýzách; bude tak lépe možné poukázat na shodné a rozdílné prvky a hodnoty jednotlivých překladů.

¹⁷ Tato promluva je mimochodem překladatelsky dosti náročná, takže ji zmiňuji zvlášť. V originále se totiž skládá z jednoslabičných slov, graficky oddělených pomlčkami, evokujících stěží vyslovované poslední pokyny umírajícího člověka, až při posledním výdechu je vysloveno nejdelší slovo *the entrenchments*. Pro češtinu je tato struktura nepostižitelná, pokud chce překladatel přesně převést sémantiku. Všichni překladatelé se tak tohoto zvukového rysu nuceně zřikají. Vrchlický překládá jako »Nemyslete na mne – myslíte – na hradby!«, tedy s významovým posunem v závěrečném výrazu. Identický překlad má Eisner, s tím rozdílem, že přímou řeč naznačuje kurzívou. Kurzívu užívá i Kolář, který se ale odlišuje ve znění překladu. Jeho *Na mne nemyslete – myslíte – na zákopy* jednak opravuje významový posun, jednak mění slovosled na přirozenější, zdůrazňující, s objektem v úvodu sdělení. Skálovo (opět kurzívou provedené) *Nestarejte se o mne – starejte se – o zákopy* je tak krokem zpět nejen slovosledně, ale i užitím delšího, tedy hůře vyslovitelného zvrátneho slovesa *starat se*.

¹⁸ Zatímco otázka dítěte nepředstavuje pro překladatele žádný problém, otázka *Whose?* z verše o kapesníku je náročnější. Prosté převedení výrazem *Čí?*, jak vidíme u Vrchlického, působí jako interference z angličtiny, kde je možné se takto nevětně zeptat, zatímco čeština v takovém případě jednoznačně užije větné vyjádření. Srovnajme s řešeními ostatních překladatelů: Eisner užívá větný překlad „*Čí je to?*“, tentokrát s uvozovkami a bez kurzívy. Urbánek užívá stejná slova jako Eisner, ale uvozená kurzívou. Skála se pak vrací k Vrchlického *Čí?* a tentokrát neužívá kurzívu.

Aliterace, ženo má! – Pavel Eisner

Z doslovu jeho manželky k jeho asi nejznámějšímu jazykovědnému dílu, knize *Chrám i tvrz*, se dozvídáme, že Pavel Eisner (1889-1958) „byl jazykozpytec i literární historik, neuvěřitelně tvořivý a všestranný překladatel i vyhraněný a poutavý novinář, zasvěcený vykladač literárních i hudebních děl, strhující přednášeč a nenápadný člověk. Napsal básně, povídky i romány. Zničil je téměř všechny. Neměl nikdy ničeho nazbyt, neměl dokonce ani zaměstnání trochu odpovídající jeho vědomostem. Nikomu nepřipomněl, že by se mohl lépe uplatnit na univerzitě či v Akademii věd než v Obchodní a živnostenské komoře, kde překládal obchodní smlouvy, dokud ještě směl.“ Toto poněkud expresivní hodnocení je třeba ještě doplnit. Dobře tak činí internetová encyklopedie *KDO BYL KDO v našich dějinách 20. století*, jejíž článek o Eisnerovi zde přetiskují:

Pavel Eisner byl mnohostrannou a svému literárnímu a kulturnímu poslání zcela oddanou osobností, díky níž získala česká kultura řadu špičkových překladů především z německé literatury. Patřil spolu s M. Brodem, E. E. Kischem a dalšími k významným reprezentantům vícekulturního prostředí meziválečné Prahy. Svůj vztah k češtině vyjádřil v originálních esejistických vyznáních.

Narodil se v českém prostředí v rodině obchodního jednatele. Po dokončení české reálky a maturitě na gymnáziu (1910) studoval na pražské německé univerzitě slavistiku, germanistiku a romanistiku (doktorát 1918). Od roku 1914 byl zaměstnán v České obchodní a živnostenské komoře, nakonec jako vedoucí překladatelského oddělení. Zároveň působil do roku 1938 jako redaktor deníku *Prager Presse* a přispíval do řady kulturních časopisů (*Kritický měsíčník*, *Kmen*, *Rozpravy Aventina*, *Čin* a jiných). Po roce 1938 byl z rasových důvodů perzekvován (knihu *Vidím město veliké* s podtitulem *Cizinci o Praze* vydal za okupace k povzbuzení národa pod jménem Vincy Schwarze) a příznivě mu nebyl nakloněn ani poúnorový režim.

Eisner překládal jak z němčiny do češtiny (Goethe, Schiller, Büchner, Kleist, Heine aj.), tak tlumočil českou literaturu, především poezii, do němčiny (Vrchlický, Sova, Březina, Halas) a je rovněž pořadatelem rozsáhlé antologie *Die Tschechen (Eine Anthologie aus fünf Jahrhunderten)* z roku 1928. Zvláštní význam mají Eisnerovy překlady F. Kafky (*Zámek* vyšel česky již roku 1935, *Proces* pak roku 1958) a Thomase Manna (*Doktor Faustus* vyšel česky roku 1948). Roli "mostu" mezi českou a německou kulturou symbolizuje mimo jiné kniha portrétů *Milenky* (1930), v níž je mu klíčem k interpretaci díla německého autora žijícího v Čechách inspirativní vliv českého, slovanského erotismu. Eisnerův zájem o jazykové podoby česko-německých vztahů se promítl i do jeho máchovských studií *Na skále* (1945), ve kterých se zabývá právě básnickovým bilingvismem a germanismy či bohemismy v Máchových českých, respektive německých básních.

Zcela mimořádnou kapitolu Eisnerova díla představují jeho zanícená, důkladnou praktickou znalostí a mohutným materiálem podložená, vyznavačská pojednání o češtině *Chrám i tvrz* (1946) a *Čeština poklepem a*

poslechem (1948). Na významu jim nic nebere fakt, že nejde přitom o práce v pravém smyslu jazykovědné, nýbrž spíše "amatérské" (ve smyslu *amare* - milovat).

Doplním, že z angličtiny kromě Whitmana přeložil třeba ještě Longfellowovu *Píseň o Hiawathovi*, a nejnámější je asi jeho překlad knihy Leo Rostena *Pan Kaplan má třídu rád*, který vyšel jen rok po whitmanovském výboru.

Z životopisných poznámek vyplývá několik důležitých faktů. Za prvé, Eisnerův původ (v encyklopedickém článku je pouze implicitně řečeno, že byl Žid – takže v sobě spojoval české, německé a židovské kulturní prostředí) pro něj až do konce znamenal časté, mnohdy nepodložené útoky a invektivy, vztahující se k jeho dílu. Dobrým příkladem je poměrně silná polemika, kterou s Eisnerem na stránkách časopisu *My a Kritického měsíčníku* vedl Václav Macek. Ten si za terč svých útoků bere Eisnerovu údajnou „čechořečnost“. Druhým faktem pak je skutečnost, že také vlivem svého původu byl během druhé světové války a opět již několik let po ní do jisté míry „cizincem ve vlastní zemi“, který nedostával mnoho příležitostí k veřejným projevům – jen jeho překlady mohly ještě vycházet. Přesto je i tato skutečnost pravděpodobnou příčinou, proč jeho whitmanovský výbor *Demokracie, ženo má!*, vydaný roku 1945, už znovu nevyšel a proč si tehdejší kulturní elity jen deset let poté objednaly nový překlad od Zdeňka Urbánka.¹⁹

Eisnerův výbor má vzezření velkého sešitu, v rudé obálce pouze o něco tvrdší než papír na jednotlivých stránkách. Vzletná předmluva hovoří o Whitmanovi a jeho poetice, a hned v úvodu také přináší stručné hodnocení Vrchlického výboru – hodnocení, které se přibližně shoduje s výsledky naší translatologické analýzy:

Tři roky po svém vzniku vyšel r. 1906 u B. Kočího v Praze Jaroslava Vrchlického výbor z Whitmanových *Stébel trávy*. Výbor velmi obsáhlý, přes 5000 veršů, podnes náš nejobsažnější, zároveň i velmi obezřelý, citlivý. Výbor s mnohým tlumočnickým nedorozuměním menším i větším, též prostoupený tiskovými chybami odrůdy nejošemetnější, takovými totiž, které k nepoznání mění smysl verše, skladby (takové tiskové chyby pronásledovaly Vrchlického po celíčkový život, u Ottů i u Kočího, jedna zvlášť hanebná znešvařila ještě dávno po jeho smrti nejkrásnější *národní* báseň Vrchlického v anthologii, kterou z něho *pro školy* vydalo za První republiky Státní nakladatelství — národ neměl pro svého největšího básníka ani tolik, aby mu poskytl svědomitého kolacionátora a tiskárenského korektora); a ovšem i výbor s verši plnými geniálního lesku a blesku. Těch však by téměř ani nebylo třeba; vždyť platí také o této české edici Walta Whitmana povšechná poučka z dějin básnické translatury, že vždy jen jeden jediný převod určitého slovesného díla uvádí, převádí, přivádí toto dílo do národní slovesnosti a vzdělanosti na způsob mezníkový,

¹⁹ Zdeněk Urbánek mi v rozhovoru potvrdil, že překlad zhotovoval on, Kolář se podílel jen několika detailními úpravami. Podrobněji v analýze tohoto překladu.

dějinný, epochální; převody potomní mohou takového dějinného Odmykače předčit tou neb onou vlastností svého nového klíče — epochu zakládá vždy jen ten Odmykač povoláný z příkazu samých duchovných dějin.

Ještě než postoupím k analýze Eisnerova překladu, přiblížím stručně onu zmiňovanou Mackovu polemiku, protože tak získáme zajímavé otázky, na jejichž rozřešení bude užitečné se při analýze zaměřit.

První článek Václava Macka, který polemiku rozpoutal, je dosti plamenná obžaloba Eisnerovy údajné snahy o záchranu češtiny, která prý „hyne po meči i po přeslici.“ Eisner má podle Macka „snadný recept: "zplodit" co největší počet slov, aspoň jedno nové slovo každý den. Když každý z nás bude dennodenně "plodit" nová slova, bude existence češtiny zaručena; čeština bude pod pensí.“

Na důkaz tohoto tvrzení je uveden výčet výrazů z Eisnerova překladu (nejde jen o *Píseň o mně*, ale o celý výbor), které prý takto vznikly: *Člověka novodobého zpívám – ženu stejně jako muže zpívám – v kabinových lodích – vycházej z rybovateho Paumanoku, kde jsem se narodil, řádně zplozen a vychován – předkovské pevniny – srostitá hmotnatosti! – Dvojně Carolinství! – vyřinu svojskost a ukážu, jak je základem všeho – duše: ustavičná a pořád a pořád – zadostučinitelka – nesouc s sebou, co přinarostlo – cákaje bosýma nohama – čekalas na někoho s proudnými ústy? – Hleď, parníky pouštějí páru v mých básních – kováři s očadlymi a kosmatými prsy – s hrotitým kopytem – zhrdavé odmršťování – mrhnutí čtvrtého měsíce – jsem zamilován do bujivého života v šíru – nevěsta si přihlazuje bílé šaty – rodivým ženám nadělám větší děti – skáčeme na kořist – Hluboce povislý měsíci! – ty stará chraplavá kojná – to skvostné uskutečnění zdraví – minuta a mé skanutí uklidňující můj mozek – ploditel – rozkladitý – ponadzvižený – spuštění před Hospodinem – znádhernit – spravedlník – trhovník – přestupník – jeho pot je na mých potrhávajících rtech – Rozprostráním tě mohutným dechem – ó všechno a každý mnou milován k nedomilování! – mé čacké národnosti!*

Macek pak ještě účelově vybírá několik veršů, které porovnává s verši z Vrchlického překladu, jež znějí dosti podobně, aby dokázal, „jakým pokrokem jsou překlady našeho oslavence“ (rozuměj: žádným). Pak už následuje jen několik afektovaných provolání a záštiplný článek je u konce.

Eisner si ale v odpovědi také nevede zrovna přesvědčivě. Zpočátku všechna obvinění odmítá tvrdošíjným opakováním fráze, že „nic takového nikdy neřekl“, přestože v obviněních šlo jednoznačně o nadsázku a bylo jasné, že nic přesně takového mu ani pisatel nechce přiřknout. V další části se už ale hájí mnohem konstruktivněji, když požaduje, aby

jeho novotvary byly posuzovány „podle sudidel tlumočnické výstižnosti a slohovosti“. Svou odpověď končí obhajobou akuzativní vazby *Člověka novodobého zpívám a ženu stejně jako muže zpívám*.

Poznámkami k této akuzativní vazbě začíná svůj další výpad Václav Macek. Platnost Eisnerovy obhajoby vyvrací, když poukazuje na to, že prý „vazba akusativní je v češtině běžná u abstrakt; čím konkrétnější je slovo, tím je násilnější“. Toto tvrzení podpírá i ukázkou z Vrchlického překladu, který vazby užívá ve shodě s jeho výkladem. Vcelku oprávněně se pak brání vůči Eisnerovým nařčením ze lži a podvrhů: „P. Eisner líčí můj článek jako "ohňostroj nepravd"; mou ironii jako lež, zřejmé tiskové chyby jako podvrh“. Následuje výčet tentokrát již konkrétních výtek vůči Eisnerovu překladu. Všechny ale postrádají zásadní vlastnost – jsou vysloveny pouze na základě jejich účinku na českého čtenáře (V. Macka), nikoli konfrontovány s originálem. Některé z nich tak sice mají opodstatnění, ale jako celek v strukturních souvislostech je v zásadě nelze přijmout.

Eisner také již velmi stroze reaguje, tentokrát naprosto věcně. Upozorňuje právě na tuto skutečnost a na fakt, že „doslova totéž slyšel Walt Whitman od svých kritiků. S tím rozdílem, že to slyšel před devadesáti lety.“ A vybízí případné současné nebo i budoucí kritiky, aby jeho překlad věcně, tj. na základě srovnání s originálem, hodnotili.

Nuže, pane Eisnere, zde Vám budiž přání splněno.

Eisnerův překlad *Song of Myself*, jak jsem již výše několikrát naznačil, je pravděpodobně nejvíc tvůrčí ze všech dostupných překladů. Tvůrčí ale samozřejmě nemusí vždy znamenat funkčně ekvivalentní. V každém případě se Eisner často snaží využít možností češtiny tam, kde není systémový ekvivalent v angličtině a kde by se jinak vytvářela překladatelská „bezbarvosť“. Kromě toho se ale často nechá zlákat nabízejícím se ozdobným prostředkem, který nemá oporu v originálu, a to nejen na zvukové rovině, která je v jeho překladu prominentní. Typické je například rozšiřování jednoho výrazu originálu do dvou překladových, různých slovních druhů se stejným základem. Ani Eisner se ještě nevyhýbá některým významovým posunům, i když jejich počet oproti Vrchlického překladu znatelně poklesl.

a) syntax a formální členění

Opět na úvod poukážu na změny v členění slok a veršů. I u Eisnera někde chybí odsazení nových slok, přestože to mohlo být překladateli, resp. redaktorovi signalizováno koncem věty. Například 4. zpěv se tak dvojím sloučením stává jednoslokovým, chybějící odsazení slok se vyskytuje i v dalších zpěvech (**6, 8, 10** a další). Podobně není vždy dodrženo členění do veršů. Například 5. zpěv začíná poněkud nepřehledným veršem *Věřím v tebe, má*

Duše, co jsem jinak, nesmí se před tebou ponížít, aniž ty se před tím smíš ponížít. Tato jeho nepřehlednost je způsobena především tím, že Eisner sloučil do sebe dva verše originálu:

I believe in you my soul, the other I am must not abase itself to you,

And you must not be abased to the other.

Přesto není slučování veršů tolik závažné jako skutečnost, že některé verše nejsou přeloženy vůbec. Hned v 2. zpěvu není přeložen verš *My respiration and inspiration, the beating of my heart, the passing of blood and air through my lungs*. V 6. zpěvu chybí překlad interpretačně poměrně důležitého verše *Or I guess the grass is itself a child, the produced babe of the vegetation*. Další verš chybí ve 24. zpěvu, tentokrát naštěstí již ne tolik závažný – i když to samozřejmě není ospravedlnění. Jde o verš *Broad muscular fields, branches of live oak, loving lounge in my winding paths, it shall be you!*

Syntaktické stavební prostředky jsou většinou dodrženy. Přesto jsou někdy principy originálu porušeny. V 5. zpěvu v originále nejsou opakována substantiva v jinak tolik častém paralelismu s významovým kontrastem *můj – tvůj*, takže originál zní:

And I know that the hand of God is the promise of my own,

And I know that the spirit of God is the brother of my own,

Eisner ale toto opakování pravděpodobně ze setrvačnosti nebo z potřeby explikace zachovává:

a vím, že ruka boží je slibem mé vlastní ruky,

a vím, že duch boží je bratr mého vlastního ducha,

Paralela je také poněkud narušena užitím instrumentálu v prvním případě (*slibem*) a nominativu v případě druhém, ve stejné vazbě (*bratr*). Podobně je přidáno opakování (tentokrát slovesné vazby) v 38. zpěvu: *The grave of rock multiplies what has been confided to it, or to any graves – skalní hrob násobí to, co mu bylo svěřeno, i co bylo svěřeno kterýmkoli hrobům*. Ve 14. zpěvu jde opět o substantiva: *Of the builders and steerers of ships – do budovatelů lodí a kormidelníků lodí*.

S tvůrčím přístupem překladatele souvisejí i častější změny syntaktických stavebních prvků vět. Eisner například mění adjektiva na vedlejší věty i tam, kde existují přímé systémové korespondence, např. *the lifted sick – nemocní, jež vynesli ven (33)*; *to a feverish patient – nemocnému, který má horečku (33)*. Na vedlejší větu se někdy mění i substantivum: *Ever the eaters and drinkers – pořád bytosti, jež jedí a pijí 42²⁰*; *I know perfectly well my own egotism – Víím dokonale, jak jsem zajat v sebe 42*. Se změnou větných vztahů může přijít významový posun, např. *They do not make me sick discussing their duty to God – nepřou se,*

²⁰ Je zajímavé, že zde Eisner přistupuje k vedlejší větě, když v podobném případě ve 24. zpěvu (originál *eating, drinking*) volí substantivní převod *jedlík, resp. piják*.

čím jsou povinna Bohu, i není mi tedy z nich nanic **32** (kauzalita je příliš výrazná, navíc užitím výrazu *z nich* konkretizovaná, nepřesná). V 16. zpěvu je syntax znepráhledněna, když je jedna významová jednotka (*am in my place*) bez zřejmého opodstatnění řečena dvojitě (*na svém místě, tam, kde je mé místo*). Protože je navíc součástí rozvitého paralelismu, tento postup se opakuje v následující sloce:

And am not stuck up, and **am in my place**.

(The moth and the fish-eggs **are in their place**,

The bright suns I see and the dark suns I cannot see **are in their place**,

The palpable **is in its place** and the impalpable **is in its place**.)

x

a nejsem panák a **jsem na svém místě, tam, kde je mé místo**.

Mol a rybí potěr **jsou na svém místě tam, kde je jejich místo**,

jasná slunce, jež vidím, a temná slunce, jež nemohu vidět, **jsou tam, kde je jejich místo**,

věci hmatatelné **jsou tam, kde je jejich místo**, a nehmatatelné **jsou tam, kde je jejich místo**.)

Jak je vidět, neopakuje se ve všech případech celá dvojitě řečená struktura – tím podivnější je, proč se Eisner pro její užití rozhodl. Paralelismy jsou jinak přeloženy poctivě, pouze chybí explicitní kontrast *věci hmatatelné x věci nehmatatelné*.

Eisner dbá na to, aby jeho slovosled působil česky, ale přesto se někdy nevyhne interferencím z angličtiny, např. *shames silliness out of me – zahání na útěk všechnu pošetilost ze mne* (**13**). V některých pasážích se u Eisnera objevují slovosledné inverze, především shodné přívlastky – adjektivní nebo zájmenné – v postpozici, které působí příliš umělým dojmem (*the unseen – věcem neviditelným* **3**; *tenderly will I use you – něžně naložím s tebou* **6**;²¹ *taken soon – jež před svým časem byla vzata* **6**; *the Missourian – člověk missourský* **15**; *the common air – ten vzduch obecný* **17**; *my live parts – živoucí podstata má* **25**), a to i přesto, že někdy souvisí ještě s dalšími ozdobnými prostředky, především zvukovými. Jsou to ale pasáže menšinové, většina textu je naopak psána téměř hovorovým jazykem, posilovaným různými pro takový jazyk specifickými prostředky, na které ještě poukážu. Někdy se tak nedostavuje inverze tam, kde by naopak byla žádoucí, např. v úvodu 10. zpěvu (*Alone far in the wilds and mountains I hunt*), kde je evokována jen částečně, umístěním *sám* na první pozici – *Sám lovím daleko v divočinách a horách*. Podobně například celá sloka, která v originále využívá inverzi a verše v ní tak začínají předmětem nebo příslovečným určením, je přeložena neutrálním slovosledem:

²¹ Zde je sice inverze i v originále, přesto by funkčně ekvivalentním překladem mělo být *něžně s tebou naložím*.

To cotton-field drudge or cleaner of privies I lean,
On his right cheek I put the family kiss,
And in my soul I swear I never will deny him.

x

Táhne mě to k čeledínu na bavlníkovém poli a k čističi stok,
na jeho pravou tvář vtlačím bratrské políbení.
A přísahám v duši, že ho nikdy nezapřu.²² (40)

Úvodní sloka 24. zpěvu, kterou jsem již citoval při analýze Vrchlického překladu, na rozdíl od Vrchlického dodržuje stavební princip originálu tím, že neobsahuje sloveso. Přesto se vyskytuje mnoho shod, včetně doslova převzatých Vrchlického neologismů *zbujník*, *smyslník*, *tělesník* nebo naprosto shodného posledního verše. To napovídá hypotéze o Eisnerově občasném využívání Vrchlického překladu. Na druhou stranu osobitě Eisnerův je třetí verš této sloky (*ne citliveček, ne panák nad muži a ženami anebo stranou*). Není ale bez problémů. Zatímco neologismus *citliveček* působí ústrojně, spojení *ne panák nad muži a ženami anebo stranou* je toporné, navíc výraz *panák* je přespříliš negativní. Jde asi o Eisnerův oblíbený výraz, protože jej užil již v 16. zpěvu (příklad jsem citoval výše).

V katalogu ve 33. zpěvu je podobně jako u všech překladatelů kromě Vrchlického porušen obtížný stavební princip originálu, takže obsahuje více hlavních vět (např. *pleju své políčko cibule anebo okopávám řádky mrkve a pastiňáku, procházím savanami, courám se po lesích; bouřím, raduji se, osnuji plány, dávám výstrahy*). Zajímavé je, že se tak děje pouze ve čtyřech verších, všude jinde se vyskytují přechodníky nebo vedlejší věty. Eisner si tedy tohoto principu patrně nebyl vědom.

Pokud jde o případy vnitrotextového odkazování, na něž jsem upozorňoval u Vrchlického, vede si Eisner podobně. Ozvuk 6., resp. 1. zpěvu na počátku 33. zpěvu prostřednictvím stejných výrazů se neobjevuje (*guess – tušit 33 x myslit 6; loafe – lebedit si 33 x lelkovat 1*), naopak stejně jako u Vrchlického a stejně jako potom u Urbánka je přidáno doslovné opakování výrazu *Bytí* na konci 26. a na začátku 27. zpěvu (oproti originálnímu *Being 26 x To be 27*). Problém s kohezí je ve 48. zpěvu, v posledních třech verších. Zatímco u Whitmana se ve všech třech verších jedná o *letters*, Eisner ale životnou koncovkou *jiní* evokuje přítomnost ještě někoho dalšího mezi Waltem a Bohem, než jen těchto *psaní*:

I find letters from God dropt in the street, and every one is sign'd by God's name,
And I leave them where they are, for I know that wheresoe'er I go,

²² Slovosled *na jeho pravou tvář vtlačím* je sice stejný jako u originálu, ale vzhledem k vlastnostem jazyka pochopitelně nejde o inverzi – tou by byla varianta *bratrské políbení vtlačím na jeho pravou tvář*. V prvním verši je posun, nejde o *čističe stok*, nýbrž *čističe záchodků*. Sloka je neústrojně rozdělena na dvě věty tečkou po druhém verši. V závěrečném verši jde opět o posun – *in my soul I swear* zde dle mého názoru znamená *na mou duši přísahám*.

Others will punctually come for ever and ever.

X

nalézám **psaní** od Boha, která upustil na ulici, a každé je podepsáno Božím jménem,
a nechávám je ležet, kde leží, neboť vím, že kamkoli půjdu,
dochvilně přijdou jiní a zas a zase.

b) zvukové prostředky

Rovina fonetická, vrstva zvukových prostředků, je u Eisnera velmi výrazná. Nelze asi zodpovědně tvrdit, že by ji upřednostňoval před ostatními rovinami, rozhodně ale v mnoha případech podřídil zvukovým ozdobným principům strukturní přesnost svého překladu. Souvisí to pochopitelně s jeho celkovým přístupem k jazyku, k hledání jeho možností. Při tomto chvályhodném úsilí však někdy sklouzává k manipulaci s textem, k vnášení takových prostředků, které originál neužívá a které do jeho vyznění ani funkčně nezapadají. Přesto je z vývojového hlediska třeba ocenit, že Eisner na roli zvuku ve Whitmanově poezii takto upozornil, protože se jedná o jeden z podstatných stavebních principů této poezie.

Obecnou charakteristiku Eisnerových postupů na této rovině si můžeme konkrétně dokázat na příkladu hned z prvních veršů. Originální dvojverší využívá především aliteraci a rytmičnost vyjádření:

I loafe and invite my soul,

I lean and loafe at my ease observing a spear of summer grass.

Eisner překládá takto:

Lelkuji a zvu si svou Duši;

lekuji, ležím, o loket opřen si hovím a hledím na stéblo letní trávy.

Je zde vidět hned několik typických Eisnerových postupů. Vidíme, že přesnost v převodu syntaxe je podřízena vystižení zvukových prostředků. Chybí spojka *a*, takže se aliterující *lekuji*, *ležím* dostávají do bezprostředního sousedství. Pro posílení aliterace se Eisner rozhodl konkretizovat *lean – o loket opřen*. Participiální vyjádření (*observing*) originálu, nemající strukturní ekvivalent se stejným stylistickým zařazením, je správně přeloženo spojkou *a*, díky níž se navíc obě slovesa dostávají do téhož tvaru, takže vynikne jejich zvuková podobnost (*si hovím a hledím*). Zvratné *si* (na jehož sémantiku jsem již poukázal v 2. kapitole a ještě na ni upozorním) je užito už v prvním verši, tentokrát i se zřejmou zvukovou výhodou – podpora rytmu a hlásková shoda.

Takovýmto způsobem Eisner postupuje i dál v textu. Podporuje aliterace, hláskové shody, rytmus, a to nejen na místech, kde jsou užity v originálu. To je samozřejmě kompenzace za místa, kde tyto prostředky využít nedokáže. Někdy to s sebou ale nese

deformaci jiných jazykových rovin. Ve 4. zpěvu přidává Eisner aliteraci u dvou podobných dvojic slov, *trippers and askers* – *pokoušeči a poptavači* a *linguists and contenders* – *slovíčkáři a sváromilci*. Ve druhém případě se zdá, že Eisner s aliterací vnáší i hodnotící aspekt, označení *slovíčkáři* vyjadřuje despekt mluvčího, který není ve shodě s vyzněním originálu. 4. zpěv mj. přináší ještě další dvě dvojice slov s aliterující hláskou *p*, resp. předponou *po*: *depressions or exaltations* – *pokleslost po překypění*; *pulling and hauling* – *potahování a potrhování*. V obou případech s sebou zvýšená zvukovost nese konkretizaci významu, omezení interpretačních možností.

Příkladů dalších Eisnerových výsledků práce se zvukem by bylo možné uvést ještě mnoho. Zde je výčet alespoň některých: *The Yankee clipper is under her sky-sails, she cuts the sparkle and scud* – *Yankeeská plachetka nasadila hoření plachty, protíná chuchvalce světla i chmour* **10** (důraz na hlásku *ch*, zcela rytmický druhý půlverš, ale ne-li významový, pak určitě stylistický posun směrem k poetičnosti); *from the cinder-strew'd threshold* – *od prahu popelem posypaného* **12** (aliterace); *Oxen that rattle the yoke and chain or halt in the leafy shade* – *Voli, kteří jhem a řetězy řinčíte anebo stojíte v listnatém stínu* **13** (aliterace, hlásková shoda *ř*, *t*, *s*, *i*, *e*, rytmus); *the mocking taunt* – *chytlavý chechtot* **24** (aliterace, zvukomalba, ale také významový posun); aliterace *the steam-whistle, the solid roll* – *parní píšřalu, dusavé dunění* a v následujícím verši opět aliterace a navíc přidané zvukomalebné rytmizované opakování *The slow march play'd at the head of the association marching two and two* – *pomalý pochod vyhrávaný v čele spolku, dva a dva, dva a dva* (**26**); *belly and breast* – *ňadra a nitro* **26** (aliterace umožněná významovým posunem); *Rich showering rain* – *štědře se řinoucí prška* **29** (eufonie *š*, *ř*, rytmus); *Where the hay-rick stands in the barn-yard, where the dry-stalks are scatter'd, where the brood-cow waits in the hovel* – *kde stoh sena stojí na sýpce, kde suchá stébla jsou potroušena a plemenice čeká v kůlně* **33** (výrazná aliterace *s*, dále aliterace *p*, rytmus); *Toss to the moaning gibberish of the dry limbs* – *rozsršte se při stenavém vrzání uschlých snětí* **49** (prominentní hlásky *s*, *e*, *a*, *i*, rytmus, ale také poetizace).

Eisner se také jako jediný z překladatelů úspěšně vyrovnal s tímto nesmírně obtížným dvojverším z 3. zpěvu:

Urge and urge and urge,

Always the procreant urge of the world.

Jeho obtížnost je dána zvukomalbou výrazu *urge*, posílenou trojím opakováním, a využíváním hlásky *r* i v dalších výrazech (vše pochopitelně při americké výslovnosti), stejně jako výraznou rytmičností celého dvojverší. V neposlední řadě se k obtížnosti přidává i

sémantika tohoto výrazu, která se s jeho zvukovou podobou organicky doplňuje a společně vytvářejí dojem jakéhosi mohutného, hřmotného dynamického vývojového procesu. Eisnerovi se v překladu podařilo zachovat jako opakování, tak i rytmičnost, tak především zvukomalbu postavenou na souhláskách *p* a *t* (v prominentním počátečním postavení, vytvářejícím sofistickou aliteraci *p – t, p – t*) a disponující vyváženým rozložením samohlásek. Rozšíření výrazu *urge* do dvou výrazů překladu (*pudivá tíseň*) zde působí jednoznačně konstruktivně, především díky využití podobnosti adjektiva *pudivá* s navazujícím adjektivem *plodivá*, ale také díky tomu, že se tak podařilo maximálně vystihnout sémantiku originálu:

Pudivá tíseň a tíseň a tíseň,
pořád ta plodivá tíseň světa.

Pro srovnání uvádím toto dvojverší v ostatních překladech:

<p>Hnátí a hnátí a hnátí, vždycky ten světa hnací pud. (V)</p>	<p>Shon a shon a shon, stále ten tvořivý shon světa. (K)</p>	<p>Nutkání a nutkání a nutkání a nutkání, stále to tvořivé nutkání světa. (S)</p>
--	--	---

Vrchlickému se dle mého názoru nejlépe z těchto překladů daří kombinovat sémantiku a konotace „hřmotnosti“, dynamičnosti výrazem *hnátí*. Úplně mu ale chybí hlásková shoda a ani rytmičnost vyjádření není nijak výrazná, navíc *hnátí* se v druhém verši mění na *hnací*, což také porušuje zvukovou kompaktnost výrazu (i když překlad *procreant urge* jako *hnací pud* je velmi tvůrčí). Urbánek již rytmičnost zachovává (dokonce se mu podařilo nalézt pádný jednoslabičný překlad výrazu *urge*), stejně jako hláskovou shodu (včetně aliterace), ale chybí konotace hřmotnosti a zároveň stísněnosti, kterou přesně vystihl Eisner. Ještě méně působivý je Skálův překlad, který bezdůvodně přidává jedno opakování, navíc jeho výraz *nutkání* je příliš dlouhý, než aby mohl vytvářet dojem dynamičnosti, a ani hláska *n*, která se tak stává prominentní, tento dojem není schopná vyvolat. Ani opakovaná hláska *t* a výrazná rytmičnost výrazu nezachraňují rozpačitý dojem ze Skálova příliš rozvleklého překladu.²³

c) lexikální a stylistické prostředky

Přestože Eisner je významově mnohem přesnější než Vrchlický a jeho překlad je z hlediska sémantické přesnosti již přijatelný, ani on se nevyhne některým posunům. Hned

²³ Na tomto místě je dobře vidět rozdíl mezi Urbánkovým a Skálovým překladem – Urbánek chce být co nejstručnější, volí co nejprostší vyjádření, naopak Skála potřebuje mluvit, jeho výraz chce vystihnout mnohomluvnost originálu. A tak přestože co do počtu slov je Skálův překlad dvojverší pouze o dvě slova delší (a to jen vinou jednoho přidaného opakování položky), rozdíl v počtu slabik je výrazný (14:26), čímž je právě evokován dojem stručnosti na straně jedné a mnohomluvnosti na straně druhé.

v prvním zpěvu je *thirty-seven years old* přeloženo jako *šestatřicátník*. V 6. zpěvu opakuje Eisner Vrchlického chybu s překladem konstrukce *very... to: This grass is very dark to be from the white heads of old mothers – Ta tráva je velmi tmavá, přichází-li z bílých hlav starých matek; Dark to come from under the faint red roofs of mouths – tmavá, přichází-li ze zarůžovělých pater úst.*²⁴ Několik dalších příkladů ve výčtu, další jsou ještě zaznamenány při popisu jiných vlastností textu: *O I perceive after all – Ó víc a víc znamenám 6* (současně stylistický posun – poetizace); *He will never sleep any more as he did – už nikdy nebude spát, jak dělával 15* (výrazná interference z angličtiny); *at home on Kanadian snow-shoes – doma na kanadských lyžích 16* (snaha o lokalizaci, pravděpodobně z neznalosti reálie)²⁵; *And they are to branch boundlessly out of that lesson until it becomes omnific – a je jejich určením, aby se větveli věčně, až z toho bude všeobšáhlost 30* (vynechávka *out of that lesson*); *in sea-gaps – ve fjordech 33* (nevhodná lokalizace); *throes – porodní bolesti 33* (nepřliš pravděpodobná konkretizace); *nigh – v noci 33* (posun pravděpodobně způsobený podobností *nigh* a *night*)²⁶; *with breast-bone broken – s roztráštěnou klíční kostí 33*; *I tell of my fort's bombardment – vypravuji, jak jsme pálili do naší pevnosti 33* (tento posun je výrazný a závažný, zcela obrací původce děje a ztěžuje pochopení a představu toho, co se událo); *And when you rise in the morning you will find what I tell you is so – A vstaneš-li ráno, shledáš, že je tomu tak, jak dím 40*²⁷; *The snag-tooth'd hostler with red hair redeeming sins past and to come – kolozubý čeledín snímající hříchy minulé i budoucí 41* (vynechávka *red hair*); *who there can be more wonderful than myself – jak by mohlo být něco podivuhodnějšího než já 48*; *ten thousand times – tisíckrát 49*; *Who wishes to walk with me? – Kdo si chce se mnou promluvit? 51*; *the spotted hawk – pustolovka 52*.

Už v úvodu jsem uváděl, že se Eisner snaží co možná maximálně využít možností češtiny především tam, kde to překladatelé běžně nečiní, tedy v místech systémových neekvivalencí mezi jazyky. Nejvýraznějším prostředkem je již rovněž zmiňované užívání částic a jiných drobných slov, která evokují hovorovost. Příklady jsem uváděl už v předchozí kapitole – jde o částice a zdůrazňující příslovce *to, tu, tak* apod. V některých příkladech je

²⁴ Povšimněme si ale pěkného překladu *faint red – zarůžovělý* (srov. Vrchlický: *bleděčervený*).

²⁵ Vrchlický překládá toporně popisným, ale v konečném důsledku přesnějším *doma v kanadských střevících do sněhu*. Urbánek je již přesný (*doma na kanadských sněžnicích*), stejně tak i Skála, který pouze ve výčtu všude přidává sloveso.

²⁶ Zajímavé je, že zde se Eisner nepoučil od Vrchlického, který správně překládá *vedle*. Eisnerův posun pak přebírá Urbánek (rovněž *v noci*) i Skála (*za noci*). Vrchlický tak v tomto případě byl jediný přesný ze všech překladatelů.

²⁷ Posunem je překlad spojkou *-li*, protože ze smyslu sloky vyplývá, že mluvčí nemocného ujišťuje, že nezemře. Spojka *when* zde tak má význam *až*. Tento význam správně převádí až Skála (*a až ráno vstaneš*), naopak Vrchlický (*a když sám vstaneš*) i Urbánek (*a vstaneš-li ráno*) mají rovněž význam posunutý proti vyznění básně.

tento postup jednoznačně pozitivní, např. ve shrnujícím verši z vyprávění o záchraně lodi, kde se básnický subjekt identifikuje s hrdinou-kapitánem: *I am the man, I suffer'd, I was there – ted' jsem já ten muž, to já tak trpěl, to já byl při tom* (33). Částice jsou zde sice jakoby navíc, ale vystihují vyznění originálu, spolu se slovosledem. Asi nejproblematičtější v tomto příkladu je příslovce *ted'*, rovněž přidané, které může omezovat platnost celého procesu. Podobně ústrojně působí tatáž částice v 35. zpěvu, v promluvě jiného kapitána: *We have not struck, he composedly cries, we have just begun our part of the fighting – Nepustíme, volá si, jako by se nechumelilo, to my teprv začínáme své dílo*. Celkově je ale tato promluva podobně nadměrně expresivní jako ostatní z tohoto zpěvu, na které upozorním v oddílu **d**). V tomto případě je na vině především přidané přirovnání, což odporuje Whitmanovým poetickým principům. Částice *to* jsou správně přidávány také v otázkách, např. *And what is reason? and what is love? and what is life? – a co je to rozum? a co je to láska? a co je to život?* (42). Efektní je i přidání dativního zájmena v závěrečném verši 51. zpěvu: *Will you speak before I am gone? – Chceš zahovořit, než ti odejdu?*

K posilování přirozenosti výrazu pomocí částic patří i časté užívání zvrtných sloves se zájmenem *si*, vytvářejících většinou dojem větší individuality vypravěče, jeho zpupnosti nebo vzdorovitosti. Jeden příklad jsem uvedl v předchozím odstavci (*volá si* 35), nacházíme je ale hned od úvodu – jde o slovesa *hovím si* (*I loafe*), *hostím si* (*I harbor*) z 1. zpěvu, v dalším textu pak v těchto verších: *já si nosím klobouk, jak je mi libo, uvnitř i venku – I wear my hat as I please indoors or out* 20; *Moh' bych se přidat ke zvířatům a žít si s nimi, jsou tak mírná a soběstačná – I think I could turn and live with animals, they are so placid and self-contain'd* 32; *I turn the bridegroom out of bed and stay with the bride myself – vyhodím ženicha z postele a zůstanu si s nevěstou* 33; *that flounders in me – která si ve mně hopsá* 42; *of the turbid pool that lies in the autumn forest – z kalné tůně, která si leží v podzimním lese* 49. Ne vždy ale tento tón odpovídá tónu originálu. V příkladu s kloboukem zvrtné *si* zapadá do textu organicky, na druhou stranu *hostím si* působí ve srovnání s originálem trochu násilně, podobně je tomu i u slovesa *ležet si* v příkladu z 49. zpěvu. A navíc, ne všechna zvrtná slovesa se *si* mají tento účinek – výrazy jako *osobuji si* – *I assume* (1) nebo *bral si Indiánku* – *the bride was a red girl* (10) jsou naprosto neutrálními překlady, které tento prvek expresivity do textu nevnašejí.

Dalším specifickým prostředkem, který Eisner užívá a který měl asi zvyšovat přirozenost textu, jsou zdobněliny. Eisner si v nich místy přímo libuje. Bohužel, velmi často nemají opodstatnění v originálu, ani co se týká ekvivalence na daném místě, ani co se týká celkové stylistické úrovně pasáže. Eisnerovy zdobněliny zvyšují expresivitu výrazu a

mnohdy do řeči autora vnáší neorganický hodnotící prvek, dojem povýšenosti nad popisovanými jevy. Opakovaně užívá Eisner výraz *každický* (2, 31, 48). Dalšími příklady nevhodných zdvojnásobení jsou dle mého názoru *tag – koneček* (24); *part – částka* (24); *the wren – střízlíček* (31); *eyes full of sparkling wickedness – oči plničké třpytné zloby* 32 (impulzem k užití byl asi eufonický a rytmický účinek); *upon a knoll – na pahoreček* 46; *latherers – vymydlečkové* 47; *for a dollar – za dolárek* 47. Některé zdvojnásobení jsou ovšem přijatelné, např. *the little one – maličké* (8); *rendezvous – dostaveníčko* (45)²⁸; *dear son – synáčku* (46).

Velmi častým Eisnerovým postupem, který je možné zařadit do několika jazykových rovin, je rozšiřování výrazu originálu do několika překladových výrazů tak, že tyto výrazy patří k různým slovním druhům a zároveň mají společný slovtvorný základ. Takových případů je sice několik i v originálu (např. zmiňované *what the talkers were talking, the talk* 3 – v Eisnerově případě o jednu podobnost ochuzené *co mluvili mluvčí, řeči* – nebo správně převedené *I fly those flights – lítám ty lety* 33), Eisner ale přidává další, které hrají roli především na rovině fonetické. Proto by bylo možné tento postup řadit i ke zvukovým prostředkům – protože se tak automaticky hromadí podobné hlásky a pasáž se stává zvukově aktivní. Ze syntaktického hlediska se často přidává inverze. Je to vidět na tomto výrazném příkladu: *I am mad for it to be in contact with me* (2) je za využití popsaného principu přeloženo jako *šlím touhou, aby prolnavě ke mně lnulo*. Zde je několik dalších příkladů: *opposite equals – moci dvě protichůdně rovnocenné* 3; *The malform'd limbs are tied to the surgeon's table – nosiči nesou znetvořené hnáty na stůl ranhojičův* 15²⁹; *through the gymnasium – tělocvičným cvičišťem* 33.

Někdy jsou slova s nepodloženou strukturní podobou vytvořena na základě ne jednoho, ale dvou výrazů originálu, které ale nejsou nijak podobné: *some intricate purpose – nějaký obmyslný úmysl* 19; *the snake slides – plazí se plaz* 31; *demented with the mania – posedlé posedlostí* 32; *Why do I need your paces when I myself out-gallop them? – nač mi tvé pádění, když tě přepádím?* 32; *What was strewn in the amplest strewing – co bylo rozhozeno rozsívkou nejrozsívavější* 41 (zde je podobnost i v originále, ale u jiných výrazů než v překladu); *who will soonest be through with his supper? – Kdo první dovečeří svou večeří?* 51. Nově vzniklá dvojice výrazů někdy nemá stejný slovní základ, ale zůstává jí zvukový účinek, např. *shyness – plaché váhání* (31) Zvukový účinek se zde ovšem dostavuje až

²⁸ I když zde pochopitelně jde o zdvojnásobení lexikalizovanou, nemající nezdvojnásoběný protějšek.

²⁹ Konkretizace a přeměna věty z pasiva do aktiva pravděpodobně souvisí se snahou nakupit co nejvíce podobných hlásek, především *n* a částečně *e*.

v kombinaci s předchozím výrazem, *speeding and shyness* – *chvátání a plaché váhání* (prominentní hláska *a*, opakování *ch*, rytmus).

Kromě toho je ještě v několika případech přidáno opakování stejného výrazu, např. *Materialism first and last imbuing* – *plně se materialismem, plně materialismus jako věc první a poslední* **23**; *Agonies are one of my changes of garments* – *Muka jsou jeden z šatů, jež střídám a střídám* **33**; *in lacy jags* – *vláknitou vločkou a vločkou* **52**. V několika případech se Eisner nechává svést ke slovním hříčkám, které nemají oporu v originálu a minimálně ty rýmované se přičítají Whitmanově poetice: *whimpering and truckling* – *hekání a klekání* **20**; *to dicker and adventure* – *za směnou zboží i za změnou života* **33**; *dripping and drown'd* – *zmáčené a zmučené řekou* **33**; *And might tell that pining I have, that pulse of my nights and days* – *A rád bych pověděl svou touhu, jež je žilobitím mých nocí a dní* **40**; *close and solid* – *těsně a tělesně* **42**; *Each who passes is consider'd* – *na každého dojde, kdo jde* **43**; *its period and place* – *svůj čas a svou část* **44**. Navíc, jak je z uvedených příkladů vidět, jejich užitím dochází k významovým nebo minimálně stylistickým posunům.

I u Eisnera se setkáváme s idiomatizací, která účinkem neodpovídá účinku originálu. Podobně jako u Vrchlického je například přeloženo *in single file* – *husím pochodem* **15**; *I do not ask who you are, that is not important to me* – *Neptám se, kdo jsi, to je mi zhola jedno* **40** (idiom posílený o adverbium *zhola* nepřipustně zvyšuje intenzitu výrazu). Častěji ale působí užití idiomu ústrojně: *to get at the meaning of poems* – *žes přišel básním na kloub* (**2**); *taken soon* – *jež před svým časem byla vzata* (**6**); *I exist* – *jsem na světě* (**20**); *plot* – *kují pikle* **23** (jako u Vrchlického); *to enjoy them a while* – *aby se na chvíli pomělo* (**28**); *They have left me helpless* – *vydali mě na pospas* (**28**); *at the last gasp* – *v posledním tažení* **37**; *I am not to be denied* – *mně nedáš košem* **40**; *I have stores plenty* – *mám habaděj zásob* **40**; *not in the least* – *ani za mák* **48**. Ne zcela idiomatickým, ale úspěšně tvůrčím řešením je *the hurrah for popular favorites* – *provolávání slávy miláčkům davu* (**8**) nebo *and assured him* – *a domlouval mu, aby se nebál* (**10**). Někde na pomezí idiomatičnosti stojí rovněž pěkně působící *his revolving eyes and his awkwardness* – *jak koulí očima a jaký je to nemotora* (**10**). Ještě několik dalších příkladů tvůrčího přístupu obecně: *on my distant and day-long ramble* – *na mých dalekých potulkách od východu až po západ slunce* **13** (zde opis výrazu *day-long* alespoň mně evokuje pohyb od geografického východu po geografický západ, nikoli časové určení); *and do not call the tortoise unworthy because she is not something else* – *a neříkám, že želva je nehodná, protože není neželvou* **13**; *looks at the oats and rye* – *jde se podívat, co dělá oves a žito* **15**.

Ve výčtu specificky eisnerovských prostředků nesmějí chybět jeho novotvary. Jak naznačil dobový kritik Václav Macek, užívá jich Eisner v hojném množství. Pokud zapadají do vyznění originálu nebo pokud jsou dokonce strukturně ekvivalentní, účinkují jednoznačně pozitivně, např. *trippers and askers – pokoušeči a poptavači* (4); *reminders – připomínáči* (23); *sentimentalist – citliveček* (24); *transfigur'd – přepodstatněné* (24). Mnohé jiné ale na sebe strhávají příliš velkou pozornost a zdají se být spíš překladatelovou exhibicí než snahou o funkčně ekvivalentní převod. Jde například o tyto novotvary: *with her half-spread wings – s porozprostřenými křídly* (14); *wooly-pates – hlaváči kudrnáči* (15); *mechanic – dělák* (16); *the wicked – přestupník, the righteous – spravedlník* (19); *the white-topt mountains – bělohroté hory* (33); *wisp – povrhel* 43; *the crowded heaven – rozhemžené nebe* 46.

Společně uvedu příklady stylistických a strukturně-sémantických (interpretačních) posunů (v klasifikaci, jakou jsem použil už u Vrchlického): *the dancers bow to each other – tanečník se uklání tanečnici* 15 (změna perspektivy); *The child is baptized – kněz křtí dítě* 15 (změna perspektivy, konkretizace); *the Missourian – člověk missourský* 15 (poetizace); *prouder – hrdopyšněji* 20 (poetizace); *machinery – mašinerie* 31 (jako u Vrchlického významový posun spojený s vnesením negativních konotací); *beat me violently over the head with whip-stocks – perou mě bičisti zuřivě po hlavě* 33 (zvýšení expresivity); *by rum – z kořalky* 43 (generalizace); *I lead no man to a dinner-table – nevedu nikoho ke stolu* 46 (generalizace); *wonderful cities – pohádková města* 46 (konkretizace); *Here are biscuits – tady máš suchar* 46 (konkretizace); *O grass of graves – ó trávo na rovech* 49 (poetizace); *look in my face – popatř mi v tvář* 51 (poetizace); *my gab – jak mluvím* 52 (neutralizace); *barbaric yawp – barbarský štěkot* 52 (konkretizace); *to the dirt – blátu* 52 (konkretizace). Zajímavé jsou poslední dva verše celé básně, kde má Eisner na místě dvou plnovýznamových sloves dvakrát prosté sloveso *být*:

Missing me one place search another,

I **stop** somewhere waiting for you.

x

nejsem-li na jednom místě, hledej na jiném,

někde **budu**, čekaje na tebe.

Jako u Vrchlického se nedaří rodová interpretace ve 3. zpěvu – *bed-fellow* je přeloženo ženským rodem jako *družka lože*. Nakládání s rodovostí je u Eisnera vůbec zajímavé. Snaží se totiž postihnout Whitmanovo nikoho neopomíjející užívání zájmen *he or she*, resp. *his or her*, ale činí tak většinou poměrně neobratně. V 7. zpěvu je v důsledku toho přidáno opakování spojky: *I hasten to inform him or her – spěchám, abych mu, abych jí řekl*.

Ještě výrazněji kostrbatějším se stává třetí verš 15. zpěvu: *The married and unmarried children ride home to their Thanksgiving dinner – synové ženatí i neženatí, dcery provdané i neprovdané jedou domů na hody, že je národní svátek*. Ve 30. zpěvu jde o výraz *for each other – on pro ni, pro něho ona*. Rovněž stejně jako u Vrchlického je *and to die* přeloženo jako *a umírání* (6). Ani Eisner ještě nepostupuje zcela uspokojivě při interpretaci výrazu *man*. Několikrát tak narušuje demokratičnost básně, např. *of any man hearty and clean – každého zdravého čistého muže* (3). Na dvou místech se setkáme s nářečně působící změnou počátečního *ú* na *ou*: *zouplna* (23) a *oucta* (32). Hodně podobná jako u Vrchlického je i explikace *whether or no – zda chcete či nechcete* (7). Ve 22. zpěvu jsou chybně přeloženy slovesné tvary *cushion me, rock me, dash me*, které Eisner interpretuje jako 1. osobu jednotného čísla, takže se imperativ mění na prosté oznámení (*lehám si, kolébám se, stříkám se*). Co se týká slovesného vidu, v 6. zpěvu ve slavné otázce dítěte, přesněji v jejím uvození, by byl pravděpodobně vhodnější vid dokonavý. Eisner má *Ptalo se dítě, Co je tráva? a škubalo mi ji plnými hrstmi*.³⁰

V oblasti modality se dostavuje nutná konkretizace (*how could I answer – jak jsem mohl odpovědět* 6) i tvůrčí využívání domácích prostředků (*I wish I could translate – Abych tak mohl přeložit* 6; *you should have been – byl bych ti přál, abys* 10; *No guard can shut me off, no law prevent me – žádný hlídač mě nezažene, žádný zákon mi nezabrání* 33). Nalézt lze ale i posun v intenzitě modality, konkrétně zesílení jistoty: *I might not tell everybody, but I will tell you – neřekl bych je každému, ale tobě je řeknu* 19; *is about as much as I can stand – je právě tolik, co mohu vydržet* (27). Jak dokládá i tento příklad, větná modalita pochopitelně není vytvářena jen modálními slovesy, a tak je změnou modality i vynechávka *I think* v úvodu 32. zpěvu: *I think I could turn and live with animals – Moh' bych se přidat ke zvířatům a žít si s nimi*.

d) obsahové prvky

Opět se zaměřím na erotičnost, reálie a vypravěčskou perspektivu.

V oblasti sexuálních konotací dochází ve 22. zpěvu k jejich oslabení (*we must have a turn together – musíme se spolu projít*). Výrazný výraz z 24. zpěvu, *firm masculine colter*, je přeložen jako *ty silný mužský hřebče*, tedy ještě stále s významovým posunem, ale oproti Vrchlickému už se znatelnějšími sexuálními konotacemi. Ty jsou podobné ve verši *Kořeni omývaného puškorce, plachá sluko rybníční! Hnízdo chráněných podvojných vajec, vy to*

³⁰ V textu překladu je kurzívou vytištěna přímá řeč v otázce.

budete! Výraz *genitals*, který se v originále vztahuje k *větru*, je konkretizován na *pohlavní údy*, čímž se omezuje možnost představy a interpretace. Sexuálně otevřená sloka ze 40. zpěvu vypadá takto:

On women fit for conception I start bigger and nimbler babes.
(This day I am jetting the stuff of far more arrogant republics.)

x

Rodivým ženám nadělám větší a hbitější děti
(dnes rozstříkávám látku k daleko bujnějším republikám).

V Eisnerově podání jsou sexuální konotace přítomny, především díky slovesům *nadělám* a *rozstříkávám*. Spojení *rodivým ženám* není na rozdíl od původního *on women fit for conception* úplně jasné. Atribut *arrogant* je přeložen domácím ekvivalentem *bujnější*. Z technického hlediska je zajímavé odstranění tečky po první větě sloky (jedné z mála v originálu uprostřed sloky) a zařazení závorčky do této věty.

V překladu reálií se oproti Vrchlickému dostavuje určitý posun, některé nepřesnosti jsou odstraněny, přesto i zde vládne poměrná nekoncepčnost a jakoby zanedbání, pokud tuto složku překladu porovnáme s pečlivou sofistikovností na jiných rovinách.

V názvech obyvatel států je již vidět určitou pravidelnost, alespoň v koncovkách (*Kentuckián, Louisianec, Georgián 16*). Překlady přezdívek jsou včleněny přímo do textu, ale dosti nevhodně, protože označení *strejc* je nejen derogativní, ale působí až starosvětsky, o což Whitmanovi rozhodně nešlo; navíc je oproti originálu přidáváno sloveso, a to ještě inverzně (*a Hoosier, Badger, Buckeye – strejc jsem z Indiany, Wisconsinu, Ohia 16*). Jiné přezdívky, ty z 6. zpěvu, jsou ponechány v původní, pro Čechy nesrozumitelné podobě, bez vysvětlení³¹ (*Kanuck, Tuckahoe, Congressman, Cuff, I give them the same, I receive them the same – Kanuka, Tuckahoa, člen kongresu, Cuffa, všem dávám bez rozdílu, přijímám je bez rozdílu*).

Ve 12. zpěvu v místě popisu mluvy a pohybu řeznického učně prostřednictvím názvů tanců (*I loiter enjoying his repartee and his shuffle and break-down*) užívá Eisner popisný překlad, tedy bez domácích ekvivalentů a také bez idiomů. Jeho *Já tam bloumám a mám radost, jak odpovídá lidem a jak se ohání a otáčí* tak snižuje expresivitu výrazu, což je v kontextu Eisnerova překladu poměrně výjimečné a odlehčuje ho. Podobný účinek má také převod *Thanksgiving dinner – hody, že je národní svátek (15)*.

Výrazného posunu se Eisner dopouští při převodu kvakerského označení pro neděli, *First-day: The farmer stops by the bars as he walks on a First-day loafe and looks at the oats*

³¹ Navíc jsou bez zřejmé syntaktické vazby uvedeny ve 2. pádě; pouze prostřední položka, *člen kongresu*, je ale ponechána v 1. pádě, což ještě zvyšuje nepřehlednost a nelogičnost tohoto výčtu.

and rye – farmář stojí u závor, je první letní den odpočinku, jde se podívat, co dělá oves a žito (15). Ani ostatní číselné názvy dnů a měsíců nejsou nahrazovány srozumitelnými českými ekvivalenty, např. *it is the fourth of Seventh-month – je čtvrtý den Sedmého měsíce 15* (jako u Vrchlického navíc chybí vysvětlení reálie); *Fourth-month showers – mrholení čtvrtého měsíce 19* (navíc s významovým posunem showers). O to víc překvapí, když v 34. zpěvu nahrazení domácím ekvivalentem objevíme: *the second First-day morning – nazítří v neděli ráno*.

K reáliím vlastně patří i výraz *and pass'd north* z 10. zpěvu (verš *He staid with me a week before he was recuperated and pass'd north*), týkající se pokračování černocho v cestě na sever, tedy za svobodu. Vrchlický i Eisner pomáhají pochopení alespoň tak, že přidávají adverbium *dál* (*pokud se nezotavil a nemohl dále se pustiti na sever V; až se probral a mohl dál na sever E*). Je zajímavé, že oba také přidávají modální sloveso *moci*.

Do oblasti reálií jsem už u Vrchlického zařadil i citoslovce, proto je zde již ponechám. Zmiňoval jsem překlad citoslovcí *Ya-honk* (14), *hoot! hoot!* (42) a *Ahoy!* (45). V Eisnerově podání je první ponecháno, pouze přizpůsobeno českému pravopisu. Naopak českému úzu není přizpůsobeno uvozovací sloveso, které by asi bylo vhodné změnit (*Ya-honk he says – Ja-honk! říká*).³² *Ahoy!* je již opět pravopisně přizpůsobeno českému úzu – *Ahoj!* a konečně prostřední zmiňované citoslovce je nahrazeno citoslovcem *Ssss!* To je vzhledem k sémantice původního citoslovce dobrý pokus, i když zřejmější by význam výsměchu či opovržení byl, pokud by citoslovce mělo např. podobu *Tsss!* Ještě jeden případ užití citoslovcí je ale u Eisnera třeba zmínit, protože se dle mého názoru jedná o jeden z největších překladatelských prohřešků, které v jeho překladu najdeme. Jde o verš *Cut of cordage, dangle of rigging, slight shock of the soothe of waves (36)*. Eisner pravděpodobně viděl, že tento verš je silně zvukový (aliterace *cut of cordage, slight shock of the soothe*; eufonie hlásek *n* a *g* v *dangle of rigging* i celkový rytmus verše), a rozhodl se tuto zvukovost nahradit tím nejjednodušším prostředkem, totiž právě citoslovcí – *přetátá lana, lanoví houpy hou, utišené vlny žbluň a žbluňk*. Tento postup je jednoznačným porušením poetiky díla. Nejenže citoslovce nemají oporu v originálu, ale především citoslovce, která Whitman užívá, jsou v podstatě pouze protokolárním záznamem zvuků, stylisticky víceméně neutrálním. Naproti tomu Eisnerova citoslovce vrhají styl kamsi do dětské mluvy, která právě v lyrickém popisu lodí po bitvě nemá nejmenší opodstatnění.

³² Citoslovce uvádí Eisner kurzívou. Vrchlický, jak lze očekávat, užívá rovněž uvozovací *řiká*. Urbánek užívá už přirozenější *volá*, stejně tak i Skála.

Cizí výrazy v textu Eisner podobně jako ostatní překladatelé někdy ponechává, někdy překládá. V předmluvě sám zdůrazňuje interpretační důležitost výrazu *the great Camerado* (45), proto jej ponechává v původní podobě, *veliký Camerado*, a je zajímavé, že tento cizí výraz ani v češtině nepůsobí nijak rušivě. Eisner doslova přepisuje i jiné heslové slovo básníka Whitmana, *En-Masse* (23). *Ambulanza* (33) je pouze počeštěno na *ambulance*. Naopak již výše citované *rendezvous* (45) se mění na *dostaveníčko*, *naivetè* (39) na *prostnost*.

Měnové jednotky ponechává Eisner původní, ale dokonce i u nich se nechává strhnout svou „vášni“ pro zdobněliny, takže čteme *for a dollar – za dolárek* (47); *to a cent – na centíček* (3); *about the odd cent – o centík* (15); *and not a cent more – a ani o centík víc* (41). Pokud by takto zdobnělý výraz byl užít například jen v jednom z jeho výskytů, bylo by možné jej přijmout. Tento výčet je ale konečný, žádný neutrální výskyt zmíněných měnových jednotek nebyl zaznamenán. Naopak správně Eisner identifikuje *pocketless of a dime* (48) jako obecné označení úplného nedostatku peněz a překládá *bez vındry v kapse*.

O vypravěčské perspektivě v Eisnerově podání jsem hovořil ve 2. kapitole. Připomenu, že Eisner s využitím částic posiluje identifikaci čtenáře s postavou, nebo přesněji vtahuje čtenáře do perspektivy jednotlivých postav tam, kde to interpretace textu umožňuje. Zároveň užíváním částic a dalších prostředků (zvrátého *si*, zdobnělin, idiomů) tvaruje i pásmo vypravěče do větší plastičnosti, více ho vymezuje vůči popisovaným jevům, což někdy není ve shodě s vyzněním originálu. Někdy zcela přesouvá odpovědnost za děj od vypravěče na čtenáře. Porovnejme toto dvojverší (14):

The press of my foot to the earth springs a hundred affections,

They scorn the best I can do to relate them.

x

Tlak mé nohy na zem způsobuje steré účinkování,

dělej co dělej, je k smíchu, že bys je mohl vypovědět.

Ze svého vypravěčského pásma jakoby vystupuje i „popisem zvenku“ ve 24. zpěvu (*there is that lot of me and all so luscious – to je ten celý chlapík a je tak skvělý*) nebo vystoupením z času děje ve 36. zpěvu (v první sloce je vše popisováno v přítomnosti nebo neurčitými slovesnými tvary, Eisner ale v jednom případě užije určitý slovesný tvar: *A few large stars overhead, silent and mournful shining – hrstka velkých hvězd nad hlavou, svítily mlčky a smutně*).

Podrobněji se zaměřím opět na 35. a 36. zpěv, který je v Eisnerově podání velmi zajímavý. Na rozdíl od Vrchlického se dostavuje změna ve vypravěčském stylu, která se vyznačuje především zesilováním expresivity, někdy ale v míře překračující zvýšenou

expresivitu originálu. Ekvivalentní je dle mého názoru například převod hned úvodního verše vyprávění, *Our foe was no sulk in his ship I tell you, (said he,) – náš nepřítel nebyl baba na té své lodi, vyprávěl on*. Někde působí důvěryhodně i přidaná expresivita: *he came horribly raking us – přišel a dal nám strašnou dávku z děl hezky na šíř*. Je ale pravda, že z hlediska čistě kontrastivního jde již o manipulaci. Ještě větší manipulace se ale objevuje v dalších částech. Eisner například interpretuje kapitánův atribut *little* jako prostředek vyjádření vztahu mluvčího k němu, takže v prvním případě je naprosto neutrální verš *Now I laugh content, for I hear the voice of my little captain* přeložen jako *A teď se chechtám, to že slyším hlas toho našeho chlapáka kapitánského*, tedy s neúnosným navýšením expresivity. Podobné je to v druhém případě výskytu tohoto adjektiva. Verš, který rozhodně nemá působit nijak expresivně ve smyslu bodrého lidového vyprávění, ale spíš majestátně, důstojně, díky počáteční inverzi, *Serene stands the little captain*, je přeložen právě bodře lidovým *A ten můj kapitánský, on se vám ani nehne*. Domnívám se, že v těchto případech Eisner textem básně opravdu manipuluje ve prospěch své (byť v zásadě správné) interpretace. Tuto interpretaci však posiluje i prostředky, které v originálu nemají opodstatnění. Srovnajme ještě jeden verš: *They hold out bravely during the whole of the action – Drží se jak chlapíci po celou tu jundu*. Opět jde o zcela jiné stylistické zařazení, jiný rejstřík. Je sice možné, že čtenářům se tento způsob líčení děje mohl líbit – už ale nejde o Whitmana, zde vypráví básník Eisner.

e) formální úprava textu, interpunkce

Tiskových chyb je v tomto výboru podstatně méně než u Vrchlického. Přestože kniha působí „sešitově“ nedůvěryhodně (asi jako působil nedůvěryhodně i originál), jsou tiskové chyby do velké míry eliminovány. Z těch několika, které v *Písni o mně* zbyly, můžeme jmenovat přidanou mezeru ve výrazu *ni coul* (3), který tak má podobu *n i coul*, nebo vypadlou koncovku *-ů* ve verši *Chápu veliká srdce hrdin* (33).

Co se týká interpunkce, panuje i zde určitá neurovnanost, a to jak vůči originálu, tak v rámci překladu. Už ve výše uvedených příkladech bylo často možné pozorovat změny interpunkčních znamének (čárka – středník, čárka – otazník apod.) a tím i logických vztahů mezi větami, i v mnoha dalších případech je postupováno odlišně od originálu. Jsou také přidávány závorky, např. *Each has his main-sledge, they are all out, there is a great heat in the fire – každý má své kladivo, všichni jsou ve střehu (velký žár je v ohni)* 12.

Psaní velkých písmen do velké míry reflektuje úzus originálu, kromě pravopisně ukotvených (jména národností, geografické názvy apod.) např. i *one of the Nation – jeden z Národa* 16; *I accept Time – přijímám Čas* 23; *God – Bůh* např. 24; *Being – Bytí* 27; *into the*

Unknown – do Neznáma 44; And as to you Corpse – A co tebe se tkne, Mrtvolo 49. Nezdídka a bez zřejmého principu se ale vyskytují i odlišnosti, např. *is Me – to jsem já 14; a Southerner – syn jihu 16; I accept Reality – já přijímám skutečnost 23; for the highest – pro Nejvyššího 31.*

Jednotné není ani označování přímé řeči. Jen v samotném 6. zpěvu se setkáme s uvozením jak kurzívou (*Co je tráva?*), tak uvozovkami („Čí je to?“). Kurzíva se dále v textu objevuje již jen ve 33. zpěvu (*Mind not me – mind – the entrenchments – Nemyslete na mne – myslete – na hradby*) a u citoslovce v 42. zpěvu (*hoot! hoot! – Ssss!*), uvozovky již vůbec. Proto není překvapivé, že je v textu překladu nejvíce využívaná třetí možnost, neoznačení přímé řeči vůbec. Někdy je tak rozeznání hranice přímé řeči na první pohled trochu obtížné, např. *We have not struck, he composedly cries, we have just begun our part of the fighting – Nespustíme, volá si, jako by se nechumelilo, to my teprv začínáme své dílo 33.*

Připomínám, že celkové zhodnocení překladů provedu souborně po analýze ostatních překladů. Tím časově dalším a zatím nejdéle „přeživším“ je překlad Zdeňka Urbánka a Jiřího Urbánka z poloviny 50. let 20. století.

Povaleči a dotěravci mě obklopují – Jiří Kolář, Zdeněk Urbánek

Kolářův a Urbánkův výbor *Stébel trávy* vyšel poprvé v roce 1955 v nakladatelství Naše vojsko a od té doby byl vydán několikrát, až dosáhl reprezentativní podoby z roku 1969, zahrnující kompletní poezii a významnou prózu. Pak ale vzhledem k politickým poměrům upadli autoři v nemilost a další vydání tohoto výboru přišlo až v roce 1998.³³ Z kratičké recenze v tisku se mimo jiné dozvídáme o důvodech jeho zkrácení oproti verzi z roku 1969:

Po třiceti letech, která uplynula od českého vydání díla Walta Whitmana v překladech Jiřího Koláře a Zdeňka Urbánka, se alespoň část tohoto zdejšího dosud nejobsáhlejšího whitmanovského souboru vrací na knižní pulty. Výbor, jenž vychází v nakladatelství Cylyndr a nese název Stébla trávy podle nejznámější a přelomové Whitmanovy básnické sbírky, zahrnuje zhruba polovinu prací, jež vyšly v roce 1969 ve stejnojmenné publikaci v Odeonu.

"Báli jsme se a předběžný průzkum u distributorů a knihkopců nám potvrdil, že odeonské vydání bychom v jeho plném rozsahu dnes neprodali. Cena by byla příliš vysoká,"

³³ Jejich Whitman přesto nebyl naprosto umlčen. V Literárních novinách č. 10 z roku 1999 v rubrice Knižnička LTN vzpomíná Jaromír Slomek, „jak mě příjemně překvapilo, když jsem se s Urbánkovými a Urbánkovými překlady Walta Whitmana (i s uvedením jejich jmen, což bylo v těch časech až neuvěřitelné) setkal roku 1984 či 1985 v časopise Československý voják.“

vysvětluje Hynek Kaněra z Cylindru, proč krátili reprezentativní odeonský soubor, který obsahoval celou autorovu básnickou tvorbu i výběr z jeho próz. Na výběru zařazených děl a koncepci současného vydání *Stébel trávy* se podílel i Zdeněk Urbánek, amerikanista Josef Jařab pak knihu vybavil novým doslovem. (MF Dnes, 27. 2. 1999)

Jařab ve svém doslovu shrnuje Whitmanovu osobu a dílo, přičemž uvádí několik zajímavých informací, například o vlivu Whitmanovy tvorby i mimo literární kruhy i o jeho stále přetrvávající působivosti:

Whitman ovšem neovlivnil jenom literáty, ale i moderní výtvarné umělce. O verších ze *Stébel trávy* se říká, že se vyznačují „zrakem fotografa“ – a slavní muži s fotoaparáty, jako třeba Edward Steichen, Lewis Hine či Walker Evans, se nechali inspirovat Whitmanovým postřehem, že „vznešenost a krása světa je ukryta v každém pozemském zrnku“. Američtí fotografové si často posloužili citáty z Whitmanova díla do záhlaví svých publikací, ale co je důležitější, dokázali podobně jako on povýšit každodenní realitu na úroveň něčeho výjimečného, svátečního.

[...]

Whitmanova schopnost vdechnout hmotnému světu duchovní rozměr však neztrácí snadno z původní oslnivé účinnosti. Chtěl z hmoty světa udělat ty nejduchovnější básně a my mu musíme přiznat, že nezřídka uspěl. Uměl být současně „básníkem těla i básníkem duše“ a vyvrcholením této syntézy je nádherný okamžik sebezpřesahu v závěru „Zpěvu o mně“, kde básník sám splývá se vzduchem i zemí. Transcendentální kruh se tak přesvědčivě uzavírá díky jazyku básně, jenž nás nutí uvěřit i nejneobvyklejším sdělením. (Whitman 1998: 271-272)

Jazyk básně spadá v české verzi pod pravomoc překladatelů. Oba jsou dostatečně známí, přesto uvedu několik fakt, která jsou vzhledem ke *Stéblům trávy* zajímavá. Čerpám ze *Slovníku českých spisovatelů*.

U Jiřího Koláře (1914-2002) nacházíme několik styčných bodů s Whitmanem a jeho tvorbou. Jako Whitman měl Kolář vztah k manuální práci se dřevem – Whitman jako tesař, Kolář se vyučil truhlářem. I on rád provokoval a objevoval nové cesty, a to jak v literatuře, tak ve výtvarném umění, k němuž od literární tvorby začal od přelomu 50. a 60. let 20. století víc a víc tihnout. V roce 1952 byl identifikován jako autor strojopisného svazku *Prométheova játra*, zatčen a po devíti měsících vazby v roce 1953 propuštěn. Od roku 1979 do převratu v roce 1989 žil trvale v zahraničí. Na rozdíl od Whitmana nebyl osamělou individualitou, stýkal se s ostatními umělci, a to nejen v rámci civilistní Skupiny 42. I jeho tvorba se v něčem shoduje s Whitmanovou. V letech poválečného chaosu se stále více orientuje na protokolární zobrazení reality, s přesnou datací, v deníkové formě. Pouze jednou větou je zmíněno jeho překladatelské dílo, zejména z angličtiny a francouzštiny (C. Sandburg, W. Whitman, T. Williams, E. Albee, S. Beckett aj.).

Zdeněk Urbánek (*1917) není na rozdíl od Jiřího Koláře takovým „mužem z lidu“. Pochází z kultivované evangelické rodiny, studoval češtinu a angličtinu na FF UK. I on ale znal prostředí prostých lidí, po uzavření vysokých škol pracoval jako kočí na otcově statku. Za okupace ukrýval několik židovských dívek a byl za to roku 1993 v Izraeli vyznamenán. V letech 1949-57 byl lektorem v Čs. státním filmu, pak se živil překlady z angličtiny. V 70. a 80. letech nesměl publikovat, jeho díla tak vycházela v samizdatu. V letech 1991-92 působil jako rektor AMU. Svou prozaickou tvorbou stál blízko Kolářově Skupině 42. Podle různých svědectví působil v uměleckých kruzích hlavně jako inspirátor. Z jeho překladů jsou nejvýznamnější nové převody Shakespearových dramát (Hamlet, Richard III. a další). Kromě Whitmana pak překládal ještě E. Masterse nebo J. Joyce.

Urbánek ve své memoárové knize *Stvořitelé světa pokračují* mj. vzpomíná na genezi Whitmanova překladu:

V roce padesát sedm jsem se jako rehabilitant po zápalu plic octl v léčebném domě Alexandria v Mariánských Lázních. Bylo to spíš fešácké vězení. Čtyři lidé velmi odlišných zájmů v jednom nevelkém pokoji. K tomu jsme předtím s Jiřím Kolářem podepsali smlouvu na překlad Whitmana. Měl jsem Kolářovi co nejčastěji posílat co nejvíc veršů k ustavení definitivní české verze a navíc sám s konečnou platností zčešťovat nekonečná souvětí Vyhlídek demokracie a dalších esejí a statí. Bylo to ztrpčované potěšení. Od druhů ve světlici se sotva dalo žádat, aby se podřizovali mým potřebám. Ač Whitman není žádný útlomyslný Mallarmé či Wallace Stephens, ani jeho hřmotně a povodňovitě plynoucí katalogy a skrytě rytmizované kaskády naléhavých promluv nesnášely soutěž s hlučně mnohomluvným číšníkem, s vytrvalými osobními stížnostmi střihače z Barrandova nebo se svéráznými popěvky jinak milého a kamarádského zedníka z Ostravy. Demokracie opět měla v tehdejší chruščovovské oblevě jakési vzdálené vyhlídky a demokrat měl ve světlici Alexandrie příležitost osvědčit, jak je sociabilní a snášenlivý. Ale tak jako tak až příliš často nemohl jinak než prechat z přehuštěné světlice a od práce do předjarně chladného trojúhelníku zámeckého parku. (Urbánek 1996: 77)

Jak je zřejmé i z tohoto úryvku, spolupráce na překladu Whitmana tedy probíhala tak, že Urbánek překládal prózu a byl autorem i básnických překladů. Jak mi sám Zdeněk Urbánek potvrdil, některé pasáže potom definitivně upravoval Kolář. Nebylo jich ale mnoho a Urbánek Koláře ke spolupráci přizval proto, aby se Kolář, tehdy v nemilosti kulturních elit, mohl vykázat nějakou prací. Proto také označuji tento překlad písmenem U jako Urbánek, vzhledem k jeho větším zásluhám o tento překlad.

Analýzu Urbánkova překladu provedu opět podle modelu, který jsem užil u Vrchlického a Eisnera. Nebudu proto již většinou explicitně odkazovat na to, co již bylo řečeno – struktura zůstává stejná, takže lze relevantní pasáže bez potíží dohledat.

Jako celek působí tento překlad velmi vyváženým dojmem. Nemá sice žádnou výrazně prominentní rovinu, postrádá pasáže, které by člověku utkvěly a rezonovaly v paměti, ale působí důvěryhodně a spolehlivě. Jeho stručnost, až lakoničnost v některých místech, daná zjednodušováním vyjádření především na syntaktické, ale i na sémantické rovině někdy až za přípustnou mez, však místy nekoresponduje s „rozmáchlostí“ originálu. Rozhovor se Zdeňkem Urbánkem popřel platnost hypotézy zmíněné v první části práce, že by případné stylistické posuny (např. omezování sexuality, k němuž skutečně dochází) byly způsobeny cenzurními zásahy – překladatelé měli při překladu „volnou ruku“.

K metodě, či pojetí tohoto překladu, se v dobové recenzi Skálova překladu nazvané *Náš Whitman* vyjadřuje M. Blahynka. Vychází z interpretujícího překladu *Why should I pray? Why should I venerate and be ceremonious? – Proč se mám stále modlit? Proč se mám kát a dbát na obřady?* (20). Vložení výrazu *stále* popisuje jako relativizaci otázky o smyslu náboženství: „Proč bych se měl stále modlit? je otázka, jakou si může položit i věřící, stejně jako věřící se může ptát, proč se má kát, proč má dbát na obřady: stačí ty otázky na to, abychom usoudili, že jde o člověka nebigotního“ (Blahynka 1984). Z toho a z Urbánkovy vlastní tvorby pak usuzuje, že překlad je poznamenán „pojetím, s nímž není možno souhlasit, odporem k »pozemským hodnotám příliš dočasným a pomíjejícím«, pojetím, které není »naše«“ (Blahynka 1984). Toto religiózně podmíněné pojetí překladu (které Blahynka dokazuje i vybranými slovoslednými příklady,³⁴ jež však v kontextu tak rozsáhlého díla nejsou příliš průkazné) je pak dle Blahynkova názoru jedním z důvodů, proč v 80. letech přišel s novým, „naším“ překladem Ivan Skála. Pokusím se tedy v analýze Urbánkova překladu mimo jiné vystopovat, nakolik jsou Blahynkova tvrzení o přesunu důrazu tohoto překladu z pólu tělesnosti k pólu duchovnosti podložena.

a) syntax a formální členění

Ani tomuto překladu se nevyhýbají nesrovnalosti v členění textu do slok. Tomu se zde již na rozdíl od předchozích překladů blíže nebudu věnovat, tato formální stránka není pro analýzu tolik podstatná, navíc jde spíše o záležitost ediční. Co se týká spojování nebo rozdělování vět, i zde nacházíme některé příklady, které již mohou být považovány za zásah do autorovy poetiky, např. spojení vět v úvodním verši 28. zpěvu: *Is this then a touch? quivering me to a new identity – JE to dotek, jenž mne rozehrává v novou bytost?* Pokud se

³⁴ „Někdy i slovosled svědčí o pojetí. Whitmanovo »it is eternal life – it is Happiness« překládá Skála přesně podle Whitmana: »je to věčný život – je to Štěstí«. Kolář s Urbánkem překládali: »je to život věčný – je to Blaženství«. Jak inverze »život věčný«, tak výraz Blaženství transponovaly Whitmana do roviny, kde už opravdu nebyl »náš«. (Blahynka 1984)

tak děje, je to v zájmu zjednodušení, zpřehlednění sdělení a posílení jeho dynamičnosti. Podobně jsou měněny i syntaktické vztahy uvnitř vět. K nim patří poměrně časté inverze, na které upozorňoval Blahynka. Ten už ale neupozornil na skutečnost, že užitím inverze překladatel často jen dodržuje syntaktický princip užitý v originálu, např. *Stretch'd and still lies the midnight – Tiše prostírá se půlnoc* **36** nebo tato sloka:

Immense have been the preparations for me,
Faithful and friendly the arms that have help'd me.

x

Nesmírné přípravy děly se na mne,
Věrné a vlídné byly paže, které mi pomáhaly

(44)

Někdy ale opravdu inverze přidává, často jde o inverzi přivlastňovacího zájmena (několikrát užitá *duše má*; biblicky rezonující *ruka boží*; *duch boží je bratrem ducha mého* **5**) nebo shodného přívlastku obecně (*of green leaves and dry leaves – zelených listů a listů uvadlých* **2**), ale i o inverzi předmětu a přísudku (*They bring me tokens of myself – Znamení o mně mi přinášejí* **32**). Jindy je změněna komplexnější struktura věty, např.:

This minute that comes to me over the past decillions,
There is no better than it and now.

x

Nic není lepšího než minuta, přicházející ke mně ze zašlých decilionů,
A nad ní a nyní.

(22)

V tomto případě, kromě toho, že sloka je oproti originálu nepřehlednější, vzniká ještě hlásková shoda nebo asonance ve druhém verši, která působí neústrojně. Podobným případem syntaktické konstrukce je *The friendly and flowing savage, who is he? – KDO je ten přátelský a nespoutaný divoch?* (**39**). Tentokrát ale nejde o inverzi, naopak o přizpůsobení věty běžnému jazyku, „odpoetizování“. Celkově nelze tvrdit, že by jazyk po syntaktické stránce byl nějak výrazně poetický – inverze jsou rozhodně ve výrazné menšině oproti větám s běžnou syntaxí. Někdy navíc v místě, kde v originálu inverze je, překlad inverzi nemá, např. *With music strong I come – PŘICHÁZÍM s velkou hudbou* **18**; *Serene stands the little captain – Jen mrňavý kapitán stojí klidně* **35**; *Not words of routine this song of mine – Má píseň nemá rutinérská slova* **42**. Inverze není dodržena ani v této sloce z 40. zpěvu:

To cotton-field drudge or cleaner of privies I lean,
On his right cheek I put the family kiss,
And in my soul I swear I never will deny him.

x

Táhne mě to k nádeníku na bavlníkovém poli nebo k stokaři,

Vtisknu na jeho pravou tvář bratrský polibek

A přísahám na svou duši, že jej nikdy nezapřu.

Jako u Eisnera se objevuje posun *cleaner of privies – k stokaři*, naopak na rozdíl od Eisnera je správně (ovšem bez inverze) přeloženo *in my soul I swear – přísahám na svou duši*.

Několikrát jsem se již zmínil, že distinktivním rysem tohoto překladu je jeho stručnost, jednoduchost, někdy až lapidárnost vyjádření. Jak je tohoto efektu ale dosahováno? Je zřejmé, že kromě lexikální volby zde bude hrát velkou roli právě nakládání se syntaxí. Jakým způsobem konkrétně Urbánek tohoto účinku dosahuje, pěkně ilustrují hned první verše celé básně:

I celebrate myself, and sing myself,

And what I assume you shall assume,

For every atom belonging to me as good belongs to you.

I loafe and invite my soul,

I lean and loafe at my ease observing a spear of summer grass.

x

SÁM sebe slavím, sám sebe opěvám,

Co já si troufám, ty též si troufni,

Neboť každý atom, který mi patří, i tobě patří.

Bloumám a vábím svou duši,

Otálím, netečně opřen pozoruji čepel letní trávy.

Zatímco originál čtyřikrát užívá spojku *and*, v překladu se spojka a vyskytuje pouze jednou. Není nahrazena jinou spojkou, to znamená, že spojení vět se mění na asyndetické. V prvním verši je navíc v překladu vytvořen paralelismus opakováním *sám sebe*, což ještě přispívá k strukturovanosti a dynamičnosti vyjádření. Účinku stručnosti vyjádření tedy není dosaženo zmenšením počtu výrazů (což samozřejmě vzhledem k strukturálním odlišnostem angličtiny a češtiny ani není měřitelná veličina), ale právě větší strukturovaností vyjádření a větším využíváním asyndetického spojení vět. Tento postup se vyskytuje v celém překladu a může být označen za překladatelskou metodu. Tato metoda ovšem nijak nezapadá do Blahynkovy teze o „odcizení“ překladu, spíše naopak.

Na doklad tvrzení o této metodě ještě několik příkladů náhrady původního spojení vět spojkou *and* překladovým spojením pouze čárkou: *And went where he sat on a log and led him in and assured him – Vyšel jsem k němu, seděl na špalku, a zaved jej dovnitř a uklidnil*

10 (kromě odstranění počátečního *and* je čárkou nahrazeno originální *where*); *They do not sweat and whine – Nepotí se, nevzdychají* 32. Pokud ale asyndetické spojení neurychluje spád vyprávění, je naopak někdy nahrazeno – jedná se často o případy, kde jsou čárkou spojeny jiné slovní druhy než slovesa, např. *Only the lull I like, the hum of your valved voice – Mám rád jen kolébání tvého ztlumeného hlasu* 5, ale i *I hear the chorus, it is a grand opera – Slyším sbor velké opery* 26.

Kromě tohoto postupu přispívá k dynamičnosti i občasné vypouštění sloves, které zrychluje intenzitu vyjmenovávání položek ve výčtech. Příkladem může být sloka z 8. zpěvu:

The suicide **sprawls** on the bloody floor of the bedroom,

I witness the corpse with its dabbled hair, I note where the pistol has fallen.

x

Sebevrah natažený na zkrvavené podlaze ložnice,

Vidím mrtvolu s vlasy zbrocenými krví, všímám si, kam padla zbraň.

Slovesné vyjádření *sprawls* je transponováno do adjektivního *natažený*. Ve druhém verši zvyšuje pádnost vyjádření práce s půlverši – zatímco první půlverš *Vidím mrtvolu s vlasy zbrocenými krví* je poeticky zvukomalebný (třikrát za sebou hláska *r* v okolí dalších souhlásek, dvakrát z toho slabikotvorná, v kombinaci s vokálem *i*, konsonantem *m* a se sémantikou slov), druhý je naopak přísně protokolární (*všímám si, kam padla zbraň*).

Ještě několik případů obecného zjednodušování syntaxe. Ve 2. verši 6. zpěvu dochází jak ke sloučení vět, tak ke změně syntaxe uvnitř věty: *How could I answer the child? I do not know what it is any more than he – Jak jsem měl odpovědět tomu dítěti, když sám to nevím?* Zjednodušení syntaxe ve druhé větě je natolik výrazné, že je možné je považovat již za posun. Výraznou dyádu ve verši *I beat and pound for the dead* nahrazuje Urbánek pouze jednou položkou (*Bubnuji za mrtvé*), opět s efektem strohosti – zde je to na úkor rytmičnosti verše. Podobně je jedna položka (*he complains about*) odstraněna v prvním verši posledního zpěvu: *The spotted hawk swoops by and accuses me, he complains of my gab and my loitering – SKVRNITÝ jestřáb se snáší, obviňuje mě a reptá, že žvaním a zahálím* (52). Účinné je i převedení vedlejší věty adjektivem: *A word of the faith that never balks – Slovo neselhávající víry* 23. Několikanásobné jsou úpravy v této větě: **Through me the afflatus surging and surging, through me the current and index – Mnou stoupá** *vnuknutí boží, proud i ukazatel* (24). Z dvou opakovaných sloves zůstává jedno, paralelismus *through me* je odstraněn a zůstává pouze jediný výraz *mnou*. Naopak navíc je inverze daná biblickým územ, *vnuknutí boží*. O dvě sloky dál je ale správně dodržena koheze, kdy stejná vazba *through me* je přeložena stejným *mnou stoupají* – i když zde již v originálu není slovesný

ekvivalent (*Through me many long dumb voices – Mnou stoupají mnohé dávno umklé hlasy* 24).

Jak je vidět už z předchozích příkladů, nejsou dodržovány některé řečnické figury. V příkladě *Have you reckon'd a thousand acres much? have you reckon'd the earth much? – Myslíš, že tisíc měř je mnoho, že země znamená mnoho?* (2) je nedodržení paralelního *have you reckon'd* navíc provedeno sloučením vět. Kromě toho je ještě porušena gramatická anafora s následujícími dvěma verši, kdy v originálu je ve všech případech otázka v předpřítomném čase (*have you reckon'd, Have you practis'd, Have you felt*), zatímco v překladu v přítomném, v minulém a opět v přítomném (*Myslíš, Činil ses, Naparuješ se*). V blízkých verších v 16. a 17. zpěvu jsou porušeny paralelismy:

The **bright suns** I see and the **dark suns** I cannot see are in their place
Jasná slunce, jež vidím, a **temná**, jež nemohu vidět, jsou na svém místě
(16)

If they **are not** just as **close** as they **are distant** they are nothing
Nejsou-li stejně **blízké** jako **daleké**, nejsou nic
(17)

V anaforickém a zároveň epiforickém dvojverší z 30. zpěvu je kladen důraz na převod epiforického *is so*, které se ale v prvním verši dostává na začátek, takže dochází k „zarámování“ celé sloky, což ale vzhledem k zachované přirozené syntaxi nepůsobí nijak rušivě:

(Only what proves itself to every man and woman **is so**,
Only what nobody denies **is so**.)

x

(**Takové je** jen to, co se samo dokazuje muži a ženě,
A jen co nikdo nepopře, **je takové**.)

Vnitrotextová koheze je vlivem snahy o stručnost místy potlačována – chybějí odkazovací výrazy jako ukazovací zájmena apod. Někdy dojde k jejímu porušení i vlivem lexikální volby, např. *I too am of one phase and of all phases – také já mohu mít jednu podobu a mohu mít všechny podoby*. Kromě toho, že zde na rozdíl od výše uvedených příkladů je rozšířený paralelismus (*I too am of... and of – také já mohu mít... a mohu mít*), je výraz *phase* přeložen jako *podoba*. Tento český výraz ovšem nemůže být na rozdíl od doslovného *fáze* významově nadřazeným slovem k výrazům *influx and efflux* (*příliv a odliv*) z nadcházejícího verše. Koheze je tak porušena. V případě výrazů *Being – To be* z 26. a 27. zpěvu je jako v předchozích překladech zvolen stejný výraz *Bytí*, takže předěl zpěvů má tuto podobu:

At length let up again to feel the puzzle of puzzles,

And that we call Being.

27

To be in any form, what is that?

x

Nakonec mě to vynáší vzhůru, pocítit záhadu všech záhad,

Nazýváme ji Bytí.

27

BYTÍ, v jakékoli podobě, co je to?

Kromě zmiňovaného posílení koheze totožným výrazem je třeba si povšimnout dalšího odstranění spojky *and* ve prospěch „prostoty“ výrazu. V prvním verši úryvku je pěkně využito českých gramatických prostředků k překladu pasivního spojení *At length let up again* – *Nakonec mě to vynáší vzhůru*.

V úvodní pasáži 24. zpěvu dodržuje Urbánek zásadu absence sloves, ale nahrazuje je jednotně (až na první verš) pouze adjektivy. Všechna ale působí důvěryhodně, jejich stylistické zařazení je ekvivalentní jako zařazení výrazů originálu. Jedinou výtkou, kterou snad lze k této pasáži vznést, je určitá plochost, daná právě užitím stejných slovních druhů. Ozvuk 1. a 6. zpěvu v 33. zpěvu zachován není. Ve 33. zpěvu jsou užitá slovesa *tušit* a *válet se*, zatímco v 6., resp. 1. zpěvu *myslet* a *otálet*.

b) zvukové prostředky

Zvuková rovina působí v tomto překladu asi nejvíce nenápadně. Je to možná dáno i vývojovým kontrastem s předchozím zvukově bohatým Eisnerovým překladem, ale spíše jde o to, že zvukově aktivní prostředky jsou užívány citlivě a ve shodě s originálem, možná v poněkud menší míře. Přesto jsou zastoupeny všechny typy, které jsem výše identifikoval.

Jako v předchozích překladech jsou poměrně úspěšně převedeny pasáže, které zvukovost indikují již svou sémantikou, např. výčet z 8. zpěvu:

The blab of the pave, tires of carts, sluff of boot-soles, talk of the promenaders,

The heavy omnibus, the driver with his interrogating thumb, the clank of the shod horses on the granite floor,

The snow-sleighs, clinking, shouted jokes, pelts of snow-balls,

x

Hluk dlažby, kola kár, šátrání podešví, hovor chodců,

Těžký omnibus, kočí tázající se palcem, dusot okovaných koní na žulové dlažbě,

Saně, rolničky, výskot, koulování.

V prvním verši je využíváno aliterací nebo podobnosti hlásek v obou částech jednotlivých položek a jejich rytmičnosti (kombinace souhláska + hláska *l* – *hluk dlažby*; aliterace *k* – *kola kár*; *š* – *šátrání podešví*, *o* – *hovor chodců*). Podobný princip se uplatňuje i v druhém verši,

např. *okovaných koní* (*k, o*), *na žulové dlažbě* (*ž*). Ve třetím verši opět vidíme charakteristické zestručňování, zjednodušování výrazu – bez větších sémantických ztrát jsou rozvité výrazy originálu přeloženy rytmizovanými jednoslovnými položkami.

Několik dalších příkladů zvukově působivých pasáží: *whistles its wild ascending lisp* – *hvízdá svůj divě stoupající svist* **15** (zde jde o přímý ekvivalent, nikoli o kompenzaci jako v mnoha jiných případech); *flat, foolish, despised – přišlápnutých, pošetilých, pohrdaných* **24** (rytmus, aliterace); *Rich showering rain, and recompense richer afterward* – *Štědře se řine déšť a štědřeji potom odměna* **29** (kompenzace originální aliterace hláskovou shodou); *Where band-neck'd partridges roost in a ring on the ground with their heads out* – *kde koroptve s kroužkovanými krčky sedí do kola na zemi v polích s vystrčenými hlavičkami* **33** (aliterace, ale zároveň interpretace – konkretizace *v polích*; kromě toho zde vidíme dvě zdobněliny, *krčky* a *hlavičky*); *Cut of cordage, dangle of rigging, slight shock of the soothe of waves* – *Přesekaná lana, komihající provazy, lehké nárazy lichotivých vln* **36** (tento eufonicky vystavěný verš působí zvláště povedeně – i přes sémanticky nevhodný výběr adjektiva *lichotivý* – v kontrastu s Eisnerovým „brutálním“ překladem téhož verše pomocí citoslovcí); *How the flukes splash!* – *Jak šplíchají vydrháky harpun!* **43** (rytmus, hlásková shoda – zvukomalba); *Of the moon that descends the steeps of the sougning twilight* – *Z měsíce sestupujícího po stupních šelestícího šera* **49** (aliterace příbuzných hlásek *s, š*, rytmus).

I u Urbánka ale někdy snaha o vyvolání zvukového účinku ústí ve stylistický posun, např. *What living and buried speech is always vibrating here, what howls restrain'd by decorum* – *Co živé i pohřbené mluvy chví se tu bez přestání, co výchovou kroceného vytí* **8** (je sice dosaženo fonetického účinku kombinací prominentních hlásek *i, ch, v*, ale zároveň vlivem archaické koncovky slovesa a inverze *chví se tu* dochází k výrazné poetizaci).

c) lexikální a stylistické prostředky

I v tomto překladu nacházíme významové posuny, i když ne tolik ty hrubé, jako spíš interpretace, konkretizace apod. Díky syntaktickým inverzím se objevují stylistické nekorespondence ve smyslu poetizace, v menší míře pak naopak derogatizace prostřednictvím idiomů a jiných hovorových výrazů. Objevují se i drobné vynechávky. Na rozdíl od předchozích překladů a od překladu Skálava se ale nestává, že by chyběly celé verše. V tomto ohledu je Urbánkův překlad nejspolehlivější.

Přesto chybí překlad např. těchto výrazů: *People I meet, the effect upon me of my early life* – *Lidé, jež potkávám, život, který jsem žil* **4** (opět souvisí s tendencí posilovat

jednoduchost spojenými vět jen čárkami, bez propojovacích výrazů); *I mind how **once** we lay – Pamatuji se, jak jsme spolu leželi 5; about the dead **young** men and women – o mrtvých mužích a ženách 6; But **roughs** and **little** children – Ale drsný lid a děti 47.*

Nepřesný je například překlad tohoto verše z 20. zpěvu: (*I reckon I behave no prouder than the level I plant my house by, after all.*) – (Spoléhám, že nejsem o nic domyšlivější než vodováha, podle které kladu základy svého domu). Výraz *spoléhám* je jednak nepřesný, jednak bez následné předložky *na* působí negramaticky. *Nejsem o nic domyšlivější* je interpretace, generalizace – v originálu se jedná pouze o chování, nikoli o celkovou vlastnost. *Kladu základy* je potom konkretizace, explikace. Terminologicky nepřesný je překlad *real estate and personal estate – pozemky i osobní majetek 42*. Poměrně závažná je tato nepřesnost: *on a bank – opodál 10*. Způsob sedu lze interpretovat jako výraz kulturních zvyklostí, které se svatbou spojí – *Trapper* sedí *on a bank*, naopak indiánská rodina sedí *cross-legged*; generalizace *opodál* tyto protiklady stírá. Hned několik nepřesností se objevuje na počátku 31. zpěvu:

I believe a leaf of grass is no less than the journey work of the stars,
And the pismire is equally perfect, and a grain of sand, and the egg of the wren,
And the tree-toad is a chef-d'oeuvre for the highest,

x

VĚŘÍM, že stéblo trávy není míň než denní dílo hvězd

A mravenec je stejně dokonalý a zrnko písku jako vajíčko střízlíka

A rosnička je mistrovským dílem všemohoucnosti

V originále se *pismire* prostřednictvím *equally perfect* vztahuje k položkám z prvního verše, stejně tak *a grain of sand* a *the egg of the wren*. Překlad vztah mění a *mravenec*, stejně jako *zrnko písku*, vztahuje pouze k *vajíčku střízlíka*. Chybí tedy návaznost na první verš. Ve třetí verši dochází k významovému posunu, kdy *a chef-d'oeuvre for the highest* je přeloženo zobecňujícím a zároveň původce děje určujícím *mistrovským dílem všemohoucnosti*.

V omezené míře se i u Urbánka objevují dvojice strukturně podobných výrazů, které nemají opodstatnění v originále, např. *Backward I see in my own days where I sweated through fog with linguists and contenders – Za sebou vidím své dny, kdy jsem se trmácel mlhou, hádal se s hádaly a slovičkáři 4; I plant my house by – podle které kladu základy svého domu 20; Where the steam-ship trails hind-ways its long pennant of smoke – Kde parník vleče za sebou dlouhou vlečku kouře 33; crack and again crack the marksmen – a střelci střílejí a střílejí 33* (v originálu je jen opakování slovesa, ne podobnost s podmětem). Tyto případy na sebe ovšem nestrhávají takovou pozornost, jako tomu bylo u Eisnera, a nepůsobí (snad až na první příklad) dojemem překladatelské libovůle.

Urbánek podobně jako Eisner užívá zdobnělin, ale ne v tak velké míře a většinou na místech, kde zapadají do vyznění originálu, např. *the egg of the wren – vajíčko strážníka* 31; *I but use you a minute – Ještě minutku tě užiju* 32; *the little child – děťátko* 43; *the least wisp – poslední věchýtek* 43. Někdy ale i u něj znamená zdobnělina stylistický posun, např. *offspring – robátka* 6. Některé jsou stejné jako u Eisnera, např. *onion-patch – políčko cibule* 33.

Obecně se Urbánek snaží o zachování, někde drobné posílení expresivity originálu, a to jak prostřednictvím idiomů, tak i dalších expresivních výrazů, především sloves. Ekvivalentní dojem expresivity je vyvolán např. v těchto případech: *when I sweated through fog – kdy jsem se trmácel mlhou* 4; *they were brought out in squads and massacred – vyvedli je po hloučcích a oddělali* 34; *look to your arms! – hleďte si zbraní!*; *I am possess'd! – Už mě mají!* 37. Některé výrazy nepovažuji za vhodné, např. tyto ve dvou po sobě jdoucích verších ve užití expresivnější výrazy, než jaký je originál: *Have you practis'd – Činil ses; Have you felt so proud – Naparuješ se* (2). Především výraz *naparuješ se* je nevhodný, protože konotuje negativně, vyvolává tenzi mezi řečníkem a adresátem tohoto výroku. Výraz užitý v originálu, *have you felt so proud*, vyjadřuje spíše jakousi vědoucnou shovívavost, spoluúčast ve vyjevování transcendentálních myšlenek, které přicházejí v dalším odstavci. V případě *his shuffle and break-down – jak se ohání a točí* 10 je nahrazení původních obrazných pojmenování tanců českými dynamickými slovesy téměř stejné jako u Eisnera (*jak se ohání a otáčí*).

Idiomatizace je u Urbánka poměrně častým postupem, asi ještě častějším než u invenčního Eisnera. Některé idiomy sice poněkud navyšují expresivitu (*for my good will – pro mé hezké oči* 14), vcelku ale text obohacují a nepůsobí rušivě (*to you the first honors always! – budiž vám všechna čest!* 23; *Many sweating – Mnozí dřou do úpadu* 42; *My lovers suffocate me – Moji milenci mě div neudusí* 44). Někdy idiom nebo expresivní výraz poněkud posouvá význam, např. *I make appointments with all – já se dohodnu s každým* 19. Je zarážející, jak jsou některá řešení podobná řešením Eisnerovým: *jak koulel očima a jaký byl nemotora* 10 (x *jak koulí očima a jaký je to nemotora* E); *track'd by – jde v patách* 29 (x *slídí v patách* E); *at the last gasp – v posledním tažení* 37 (zde ovšem shodnost řešení s Eisnerem není tak překvapivé, jde víceméně o slovníkový ekvivalent); *I have stores plenty – mám habaděj zásob* 40 (stejně jako E); *Each who passes is consider'd – Dojde na toho, kdo jde* (x

na každého dojde, kdo jde E); *I shall be good health to you – přeci jen ti půjdu k duhu* 52³⁵ (stejně jako E, jen místo přeci má Eisner přec).

I Urbánek užívá básnických neologismů, s podobným efektem jako Eisner. Mnohé z nich působí ústrojně (*omnigenous – všeploďný* 32), i když někdy nejsou zcela přesné (*trippers and askers – povaleči a dotěravci* 4). Některé se opět podobají Eisnerovým neologismům, nebo je dokonce Urbánek užívá naprosto stejně, např. *pulse – žilobití* 40 (stejně jako Eisner); *the crowded heaven* 46 – *rozhvězděné nebe* (x *rozhemžené nebe* E).

Ještě několik příkladů stylistických a strukturně-sémantických posunů: *And ceas'd the moment life appear'd – A zahynula v okamžení, kdy se život zjevil* 6 (poetizace – lexikální volbou *zahynula*, v *okamžení* i inverzí *kdy se život zjevil*); *Taunt my dizzy ears – Sluch mi přechází* 33 (nedodržení negativních konotací; český výraz konotuje spíše pozitivně – strukturně podobný výraz *zrak mi přechází* se užívá s výrazy typu *krása, nádhera, oslnivost* apod); *Selling all he possesses, traveling on foot to fee lawyers for his brother and sit by him while he is tried for forgery – Rozprodává všechnen majetek, putuje pěšky, aby zaplatil advokáty svému bratru a poseděl u něho, zatím co jej soudí pro padělání* 41 (výraz *poseděl u něho* má konotace přátelského, nezávazného „posezení“, nikoli podpory v závažné životní situaci, o kterou v tomto případě jde); *Now I wash the gum from your eyes – Nyní ti vymyji z očí hnus* 46 (derogativizace); *calm and cool then my body becomes – klidné a chladné bude odpočívát moje tělo* 50 (konkretizace, poetizace); *To it the creation is the friend – Všechna stvoření jsou tomu přítelem* 50 (konkretizace).

I Urbánek volí „ženský“ překlad *bed-fellow – milenka* 3. I on se také na několika místech snaží vystihnout význam „politicky korektního“ *his or her*, jako u Eisnera spíš s účinkem znepréhlednění výrazu, např. *Happiness, (which whoever hears me let him or her set out in search of this day.) – Štěstí (kdokoli slyšíš mě, vstaň, muž či žena, a vydej se hledat je ještě tento den)* 25; *And I swear I will never translate myself at all, only to him or her who privately stays with me in the open air – A přísahám, že již nikdy nikomu nebudu ozřejmovat sám sebe, jedině jemu nebo jí, kteří stojí se mnou pod širým nebem* 47 (zde by pro kohezi navíc byl lepší překlad *jedině tomu nebo té*). Naopak slovo *man* ve významu *člověk* vystihuje přesně (*what is a man anyhow – co je to vůbec člověk* 20; *a mean man or an infidel – člověk podlý nebo nevěřící* 22; *the descending man – dokonávajícího* 40 (v předchozí sloce byl

³⁵ Závěrečné tři sloky básně vykazují ještě několik dalších shod mezi oběma překlady: překlad *dirt* jako *bláto*, *want* jako *potřebovat*, dvojití užití slovesa *být* místo dvou plnovýznamových sloves v posledních dvou verších. Množství shod mezi oběma překlady obecně, především v místech vyžadujících básnickou invenci, vypovídá ve prospěch teze o Urbánkově využívání Eisnerova překladu pro ustavení „oficiální“ podoby básně. To ale sám Urbánek popírá a připisuje tyto shody pouze stejnému způsobu překladatelského uvažování nad překladem (vlastní zjištění z rozhovoru se Z. Urbánkem).

výraz *to any one dying – každému umírajícímu* 40). Jediným sporným místem je překlad *a child as well as a man – dítě stejně jako muž* 16 (výraz *muž* zde rovněž mají Vrchlický, Eisner i Skála, přesto se ale domnívám, že zde je interpretace *dospělý člověk* rovněž možná a dle mého názoru ústojnější).

Kvantifikátory na několika místech konkretizují účinek všeobecného působení, např. *the unseen – vše neviditelné* 3; *those that know me – všichni, kdo mě znají* 47. Jinde ale kvantifikátor negativně univerzální účinek relativizuje: *If no other in the world be aware – Nedbá-li mě někdo na světě* 20; *what proves itself to every man and woman – co se samo dokazuje muži a ženě* 30; *The grave of rock multiplies what has been confided to it, or to any graves – Hrob ve skále znásobuje to, co mu bylo svěřeno nebo jiným hrobům, mrtví vstávají, rány se zacelují, má pouta padají* 38 (v češtině je verš spojen s následujícím veršem, jehož anglická podoba zní *Corpses rise, gashes heal, fastenings roll from me*).

V malé míře se objevují posuny při převodu slovesných časů, např.:

And if ever there was it led forward life, and **does not wait** at the end to arrest it,
And ceas'd the moment life appear'd.

x

A byla-li někdy, vedla kvapný život a **nečekala** na konci, aby jej zaskočila,
A zahynula v okamžení, kdy se život zjevil.

(6)

Modalita je často správně vyjadřována odpovídajícími funkčními prostředky pro češtinu, např. anglické modální sloveso – české adverbium: *it may be their last – snad jejich poslední* 47 (totéž řešení měli ale už i Eisner a Vrchlický, který pouze vynechal závorky, v nichž je výraz uveden). Podobně lze přijmout i překlad *How could I answer the child? – Jak jsem měl odpovědět tomu dítěti?* 6 nebo *You should have been – Přál bych ti, abys byl* 10 (podobně jako Eisner). Někdy je modalita přidána, ale opět je to ve shodě s vyzněním originálu: *and pass'd north – a mohl dál na sever* 10 (zde se modalita podílí na vnitřní vysvětlivce reálie). Sporný je překlad *Now I will do nothing but listen – NYNÍ chci jenom naslouchat* (26), dle mého názoru jde v originále spíše o budoucí čas než o volní prvek.

d) obsahové prvky

V oblasti sexuality je Urbánkuv překlad poměrně střízlivý. Je obtížné na základě omezeného množství příkladů usuzovat na záměr, ale pravdou je, že několikrát jsou v překladu sexuální konotace nebo jejich intenzita oslabeny. Je tomu tak například v 22. zpěvu, kde je idiom *we must have a turn together* přeložen jako *musíme se spolu sblížit*, takže s možností sexuální interpretace, ale jen s malou expresivitou. V případě *dash me with*

amorous wet – *zaliž mě milostnou šťávou* je intenzita v zásadě zachována, ale význam se posouvá spíše do obecné roviny než ke konotacím mužských pohlavních tekutin přítomným v originálu. Další je pasáž z 24. zpěvu (kvůli kohezi uvádím dvojverší):

Voices of cycles of preparation and accretion,
And of the threads that connect the stars, and of wombs and of the father-stuff,

x

Hlasy období příprav a výpadů,
Vláken, poutajících hvězdy a semeno s lůnem

Z hlediska sexuality lze překlad *semeno s lůnem*, v zásadě přijmout, dodržuje kontrast mužský – ženský. Tento prvek je ale ve verši chybně vztažen jako závislý na *vláknech*, spolu s *hvězdami*, zatímco v originále je závislý na *hlasech*. Tím se mění interpretace tohoto verše. Urbánkovou zásluhou je naopak bezesporu první ekvivalentní překlad silného *firm masculine colter* – *mocné mužské rydlo* (24). Verš *Root of wash'd sweet-flag! timorous pond-snipe! nest of guarded duplicate eggs! it shall be you!* pak má podobu *Kořeny opíraného puškvorce! plachá vodní sluko! hnízdo ochraňující podvojná vejce! vy to budete!* (24). Zde se projevuje tendence tohoto překladu uvádět přesné biologické názvy (viz oddíl **d**) – reálie), které v tomto případě ovšem brání sexuální interpretaci. Ve 40. zpěvu jsou sexuální konotace a intenzita sexuálně otevřeného vyjádření opět oslabeny:

On women fit for conception I start bigger and nimbler babes.
(This day I am jetting the stuff of far more arrogant republics.)

x

Ženám schopným početí pomohu k silnějším a hbitějším dětem
(Dnes vydávám látku pro daleko opovážlivější republiky).

Obě slovesa, *pomohu* a *vydávám*, jsou ve vztahu k originálu zobecňující a lze je interpretovat metaforicky, nikoli explicitně sexuálně – *pomoci k dětem* lze ženě i jinak než jí je zplodit, stejně tak *vydávám látku* nemusí nutně znamenat vystříkují sperma.

Jak jsem naznačil výš, je u tohoto překladu zajímavá jeho až botanická a zoologická přesnost, pokud jde o názvy přírodnin. Ty se v originálu objevují poměrně často, dosti často mají ale kromě svého biologického významu ještě jinou funkci, především zvukovou. Urbánek však v takových případech důsledně volí překlad názvem přírodniny, např. *love-root, silk-thread, crotch and vine* – *laskavec, moruše, kotrč a réva* 2. Tato metoda se projevuje i v pasáži z 5. zpěvu:

And limitless are leaves stiff or drooping in the fields,
And brown ants in the little wells beneath them,
And mossy scabs of the worm fence, heap'd stones, elder, mullein and poke-weed.

x

A bezpočet **stvolů** svěžích i schýlených na polích

A **hnědých mravenců** v jamkách pod nimi,

Mechoviny na klikatině plotů, hromad **kamení, bezinek, divizen** a **pastuších tobolek**.

V tomto případě jsou ale názvy přírodnin voleny tak, aby zároveň měly zvukový účinek.

V prvním verši aliteruje *stvolů svěžích i schýlených*, celé trojverší je pak výrazně rytmizované, k čemuž přispívají právě shodně tříslabičné názvy přírodnin v závěru posledního verše. Inverze s aliterací *limitless are leaves* v překladu postižena není, naopak je užito nevětné vyjádření (není přeloženo sloveso *are*, takže se oproti originálu posiluje vázanost na předchozí verš *Že těžišťem stvoření je láska*). Výjimečně je i v této lexikální oblasti užita generalizace: *quahaug – mlž 27*.

Názvy obyvatelů Spojených států jsou někdy přeloženy (*Wolverine – Michiganec 15*), jindy ale vysvětlující překlad chybí (*Kanuck, Tuckahoe – Kanuka, Tuckahoa 6*). Kombinací těchto postupů došlo také k chybě při převodu trojice a *Hoosier, Badger, Buckeye* – výraz *Hoosier* je ponechán i v překladu a až za ním následují správné české ekvivalenty, takže úsek má podobu: *Hoosier, Indiaňan, Wisconsinan, Ohian 16*. Z hlediska doby vydání překladu je zajímavé, že výraz *comrade (16)* není přeložen jako *soudruh*, ale jako *přítel*. I to možná mohlo přispět k Blahynkovu tvrzení, že tento Whitman není „náš“.

Správně jsou lokalizovány „číselné“ názvy dnů a měsíců: *on a First-day loafe – na toulce letní neděli 15* (s přidanou konkretizací *letní*); *the Fourth-month showers – dubnové přeháňky 19*; *in the Seventh-month eve – červencovým podvečerem 33* (navíc rytmus a hlásková shoda *e, ě*); *The second First-day morning – v neděli příští ráno 35* (se zbytečnou inverzí *v neděli příští*). V případě *the fourth of Seventh-month – Čtvrtý červenec (16)* je velkým písmenem naznačeno, že jde o svátek, ale není nijak vnitřně vysvětleno o jaký. Jiný sváteční akt, *Thanksgiving dinner (15)*, je přeložen jako *výroční svátek*, bez dalšího vysvětlení a také bez převodu výrazu *dinner*. Měnové jednotky jsou lokalizovány (*cent* je v 15. zpěvu přeloženo jako *halíř*, v 41. jako *haléř*), nebo dokonce nahrazeny generalizovaným vyjádřením (*for a dollar – pro výdělek 47*). Lokalizaci nacházíme i v tomto verši: *Here and there with dimes on the eyes walking – Kráčet sem a tam s šestáky na očích 42*. Zde by ovšem bylo vhodnější ponechat původní reálii nebo snad ještě lepší generalizovat např. na *mince* nebo *penízky* (v originále je popisován zvyk klást tyto drobné mince mrtvým na oči, aby se do pohřbu neotevřely, ale český čtenář by si mohl představit i mince pro antického převozníka Cháróna). Naopak délkové míry zůstávají angloamerické (*eighty thousand miles – osmdesáti tisíc mil 33*; *furlong – čtvrtmíle 48*).

Cizí slova jsou jako v ostatních překladech převáděna doslovně, např. *En-Masse* 23, překládána podobným domácím výrazem, např. *naivetè – naivita* 39; *The great Camerado – Veliký kamarád* 45, nebo domácím výrazem jiné podoby, např. *ambulanza – sanitka* 33. Zajímavý je převod verše se jmény antických bohů, *Lithographing Kronos, Zeus his son, and Hercules his grandson – Litografuji Kronose, syna jeho Zea a vnuka jeho Herakla* 41. Zatímco sjednocení terminologie prostřednictvím výměny římského Herkula řeckým Heraklem je logický a chvályhodný krok, motivaci skloňované podoby Zea si neumím představit, snad jen snahou evokovat Whitmanovo „barbarství“, ale to je málo pravděpodobná interpretace. Mnohem spíše se jedná o chybu někde ve „výrobním procesu“ překladu. Citoslovce se Urbánek snaží lokalizovat, což lze přijmout – např. *The heave'e'yo of stevedores – Hej rup! nosičů* 26; *the vexer's hoot! hoot! – kdepak! kdepak! pokušitele* 42. Naopak *Ya-honk* u housera ze 14. zpěvu pouze graficky počešťuje – *Ja-honk*.

V oblasti vypravěčské perspektivy dodržuje Urbánekův překlad vyznění originálu. Specifický jazyk vyprávění starého námořníka v 35. zpěvu je evokován prostředky udržujícími expresivitu přibližně v mezích, které odpovídají vyznění originálu, např.:

We had receiv'd some eighteen pound shots under the water,

On our lower-gun-deck two large pieces had burst at the first fire, killing all around and blowing up overhead.

x

Dostali jsme na uvítanou několik osmnáctiliberních ran pod vodou,

Na spodní dělové palubě se nám roztrhly dva pořádné kusy při prvním výstřelu, pomordovaly všechno kolem a vyhodily do povětří.

Zde je expresivity dosahováno užitím idiomu (*dostali jsme na uvítanou; vyhodily do povětří*), lexikální volbou (*dva pořádné kusy; pomordovaly*) a specifickými prostředky hovorového jazyka (*všechno kolem* ve smyslu *všechny kolem*).

V určitých pasážích působí překlad tohoto vyprávění trochu toporně, např. hned v úvodním verši: *Our foe was no sulk in his ship I tell you, (said he,) – Náš protivník, povídám, nebyl žádný strašpytel na své lodi (vyprávěl)*. Zde je problematická především slovosledná interference, kde slovosled české věty přesně obráží slovosled anglické věty (kromě vsuvky *povídám*, která ale přesunem dopředu ve větě ztrácí svůj komický význam, kdy je čtenář překvapen náhlou změnou stylu vyprávění)³⁶, především koncové postavení příslovečného určení *na své lodi* nepůsobí příliš ústrojně. Přestože co do expresivity je 35. zpěv v zásadě ekvivalentní, dílčí neshody se objevují, např.:

³⁶ Tato změna stylu vyprávění může být při zachování postavení výrazu *I tell you* a jeho expresivního překladu *to vám povídám* bezprostředně kontrastovat se závorkovým uvozením *said he* – např. *tak to (babiččin otec) vyprávěl*.

Now I laugh content, for I hear the voice of my little captain,
We have not struck, he composedly cries, we have just begun our part of the fighting.

x

A teď se směju na celé kolo, to je přece hlas našeho mrňavého kapitána,
My nic nestáhnem, volá, jako by se nechumelilo, pro nás boj teprve začal!
Expresivita je zde navýšena idiomatickým přirovnáním *jako by se nechumelilo* (naprosto stejným jako u Eisnera!), idiomem *na celé kolo* (v obou případech bez opodstatnění v originálu), expresivním adjektivem *mrňavý* (správným co do denotativního významu, ale výraz *mrňavý*, na rozdíl od výrazu *maličký*, který užil Skála, nese i negativní konotace, které v původním *little* nejsou obsaženy), spojením vět výrazem *přece* místo původní spojky *for* (tento postup hodnotím kladně) i hovorovými koncovkami sloves, které jsou v přepisu vyprávění rovněž ústrojně (*směju se, nestáhnem*).

e) formální úprava textu, interpunkce

I v tomto překladu se pochopitelně objevují tiskové chyby, ale v minimálním množství. Jde například o chybně umístěnou čárku v 15. zpěvu: *What is removed drops horribly in a pail – Co se odejme spadne, hrůzně do džberu*. Jinde je přidáno nebo vynecháno písmeno: *I am of old and young – JSEM strár i mlád 16*. Chybně umístěná čárka, tentokrát nad písmenem, je i zde: *fancy-man – pásak holek 16*. Ve 34. zpěvu je dvakrát chybně skloňováno místní jméno *Alamo* (*I tell not the fall of Alamo, / Not one escaped to tell the fall of Alamo – Nebudu povídat o pádu Alamu, / Ani jediný neunik, aby pověděl o pádu Alamu*). Zde samozřejmě nemusí jít o tiskovou chybu. Tisková chyba je naopak zcela jisté v tomto verši z 33. zpěvu, který uvádím celý, protože se zde zároveň vyskytují některé překladatelské problémy:

Over the white and brown buckwheat, a hummer and buzzer there with the rest

x

Nad bílou a hnědou pohankou, broukající a bzučící s **ostanými**

Tiskovou chybou je vynechání písmena *t* ve slově *ostatní*. Neuspokojivě jsou přeloženy zvukomalebné okazionalismy *hummer* a *buzzer* – výrazy *broukající* a *bzučící* nejsou příliš pestré, natož zvukomalebné, a není ani pořádně jasné, k čemu se vztahují. Přispívá k tomu i vynechávka překladu výrazu *there*. Zvukového účinku je dosaženo pouze částečně, prostřednictvím aliterace.

Blahynkovu tezi o „duchovním“ pojetí může podporovat psaní výrazu *Bůh* s velkým písmenem, což již v 50. letech 20. století nebyl běžný úzus. Výrazy *Tělo* a *Duše* ale naopak s velkým písmenem psány nejsou, ani tam, kde tak činí originál. Naproti tomu jsou

zachována velká písmena u výrazů *Bytí – Being* 26; *Nothing – Nic* 44; *Death – Smrt, Corpse – Mrtvola, Life – Život* 49, naopak např. ve výrazu *into the Unknown* (44) je v češtině malé písmeno – *do neznáma*. Nelze tedy opět tvrdit, že by byla patrná nějaká zřejmá metoda nebo tendence posilovat symbolický význam víc, než jak je tomu v originálu.

Přímá řeč je ve shodě s originálem indikována kurzívou, tentokrát konečně důsledně bez výjimek. Totéž platí o psaní velkých písmen na počátku veršů. Kromě kurzívy jsou užity i uvozovky (výkřik „*Hoří!*“), ale zde nejde o přímou řeč v pravém slova smyslu – koneckonců jde o převod anglického *the cry of fire* (26). V předchozím verši, rovněž u výkřiku, však uvozovky přidány nejsou (*The heave'e'yo of stevedores – Hej rup! nosičů* 26).

Jako u předchozích překladů je místy měněna interpunkce, včetně přidávání nebo ubírání závorek, např.:

All has been gentle with me, I keep no account with lamentation,
(What have I to do with lamentation?)

x

Ke mně byli všichni hodní, nemám, na co bych nařikal,
Co já bych dělal s nářkem?

Často se mění čárka na dvojtečku, např. *it means, – a znamená: (6); And I say to any man or woman, Let your soul stand cool and composed before a million universes – A říkám každému muži a ženě: Zachovejte si duši klidnou a soustředěnou před miliony vesmírů (48)*, nebo hned další verš *And I say to mankind, Be not curious about God – A lidstvu pravím: Nebuďte zvědaví na Boha (48)*. Na čárku se naopak často mění otazník, čímž se spojují věty – kromě výše uvedených příkladů třeba ještě *Who goes there? hankering, gross, mystical, nude; – KDO to tu kráčí, dychtivý, silný, mystický, nahý; (20)* nebo tato celá sloka:

Is he some Southwesterner rais'd out-doors? is he Kanadian?
Is he from the Mississippi country? Iowa, Oregon, California?
The mountains? prairie-life, bush-life? or sailor from the sea?

x

Je někdo z Jihozápadu, vyrostlý pod širým nebem, je to Kanad'an?
Je z Pomississippi, z Iowu, Oregonu, Kalifornie?
Je z hor, z prerií, z divočiny, nebo je to námořník?

(39)

Přidána může být i pomlčka, opět s účinkem zvýšení strukturovanosti vyjádření a tím posílení jeho spádu a dojmu stručnosti (verš odpovídající anglickému *'Tis the tale of the murder in cold blood of four hundred and twelve young men* začíná v češtině právě pomlčkou: – *Je to vyprávění o chladném povraždění čtyř set dvanácti mladých mužů* 34).

Zatím posledním překladem *Song of Myself* je překlad pořízený roku 1983 Ivanem Skálou. Mnohé jsem již o něm naznačil, proto budu při jeho analýze stručnější než v předchozích případech a zaměřím se především na specifické Skálovy překladatelské postupy.

Sebe slavím a o sobě zpívám – Ivan Skála

Ivan Skála (1922-1997), vlastním jménem Karel Hell, byl především prokomunistickým básníkem, ale za jazykové spolupráce lingvistů i překladatelem. V době, kdy byl vydán jeho překlad Whitmanovy poezie, působil už rok ve funkci předsedy Svazu českých spisovatelů a od počátku sedmdesátých let stál také v čele nakladatelství Československý spisovatel, v němž kniha vyšla. Překladatelsky se podílel především na průřezových výběrech ze současné poezie v sérii pojmenované *Deset básníků* – bulharských, ukrajinských a východoněmeckých. Při překládání Walta Whitmana se mu dostalo jazykové spolupráce Mariany a Zdeňka Stříbrných. Impulsem k pořízení tohoto překladu byl jednak fakt, že předchozí Kolářův a Urbánkův překlad nemohl vzhledem k osobám překladatelů vycházet a čeští čtenáři tak nemohli Whitmana vnímat, jednak i skutečnost, že tento překlad podle Skály nedostatečně vystihoval patos originálu (ústní zjištění z rozhovoru se Zdeňkem Stříbrným, 2007).

Otázkou je, jak Skála tento patos ve své recepci Whitmana definoval. Předpokládám, že to, co mu u Urbánka z Whitmana chybělo, byla jeho „mnohomluvnost“. Vzletná vyjádření a provolání, která patos zcela jistě nesou také, totiž Urbánek převádí uspokojivě. Proto nejspíš Skálovi vadila jeho stručnost, prostota, civilnost vyjádření. Skála se tedy snažil nijak se při překladu neomezovat a volil většinou spíše více slov než méně, jak obecně, tak i ve formě transpozice jednotlivých výrazů do několika jiných. Přitom často vložená slova explikují, dovysvětlují, nebo volí jeden konkrétní význam ze škály možných významů. Přestože jde obecně překladatelsky o dosti nebezpečný postup, je třeba Skálovi přičíst ke cti, že v jeho podání opravdu většinou vede k lepšímu pochopení textu a Whitmana vůbec. Skála ostatně Whitmanovu poetiku (podle Blahynky 1984) dobře znal:

Celý básníkův tvůrčí vzestup, který se projevil knížkou *A cokoli se stane...* (1957), udál se pod patronací poezie Whitmanovy. Nejenže sám název té knihy je citát z 24. části cyklu *Zpívám o sobě*,³⁷ ale Skála si tehdy ještě úvodem k poslednímu oddílu své sbírky ocitoval Whitmanova slova: »Země, to postačí, nepotřebuji, aby souhvězdí sestoupila.« (Blahynka 1984)

³⁷ Blahynka má na mysli verš *And whatever is done or said returns at last to me*.

Blahynka také uvádí ještě další důvody, „proč Ivan Skála právě nyní vrhl své tvůrčí síly do těžké a nedoceňované překladatelské dřiny“ – chtěl prý poukázat na kontrast Ameriky tak, jak ji představil Whitman, se stavem v 80. letech 20. století, kdy prostí lidé, „kteří (řeceno slovy amerického básníka) »potí krev, ořou, mlátí a jako mzdu dostanou plevy, zatímco pár lenochů hromadí majetek«,³⁸ přece se neztratili.“ Skála „tím překladem hledá a nalézá jistotu, že s prostými lidmi v Americe máme společnou řeč a společná přání.“ (citace v tomto odstavci Blahynka 1984)

Není tak tolik překvapivé, že se na kvalitě překladu nijak významně nepodepsala skutečnost, že překladatel nebyl anglistou; opravdových významových odchylek je velmi málo, a dokonce ani odchylky stylistické nejsou tak četné, jak by se dalo předpokládat. Zdeněk Stříbrný vzpomíná, že si Skála u něj a jeho manželky Mariany nechal na zakázku vypracovat podstročnik. Ten byl poměrně podrobný a kromě přesných významů jednotlivých slov a slovních spojení obsahoval také vysvětlivky a komentáře k jednotlivým pasážím, včetně upozornění na možnost erotické interpretace. Spolupráce překladatele Skály s oběma anglisty byla tedy kvalitní – dokonce natolik, že Eva Masnerová ve své recenzi Skálova překladu uvádí jako jednu z jeho předností právě „velmi dobrou znalost originálního textu“ (Masnerová 1984: 116). Pokud tedy Skála není přesný, pokud mění stavbu textu nebo jeho vyznění, jde většinou o projev jeho vlastní poetiky, o „budovatelskou“ snahu ukázat čtenářovi cestu, nikoli o nepochopení originálu.

a) syntax a formální členění

Jako u ostatních překladů není vždy dodrženo členění do odstavců (např. odsazení sloky po třetím verši 47. zpěvu nebo ve 43. zpěvu). Opět se tím uprostřed zpěvů objevují tečky. Tečka uprostřed zpěvu je přidána i na výrazném místě v 52. zpěvu, a to hned dvakrát:

³⁸ Je zajímavé porovnat podobu těchto citovaných veršů ze Skálova překladu se způsobem, jak je přeložil Skálou a Blahynkou odsuzovaný Urbánek:

*Mnozí dřou do úpadu, orají, mlátí a za odměnu dostanou plevy,
Několik líných majetní a nepřestává shrabovat úrodu.*

(42)

Blahynkova citace navíc není přesná, Skálův překlad zní takto:

*mnozí potí krev, ořou, mlátí a jako mzdu dostanou plevy,
pár lenochů hromadí majetek a stále požaduje pšenici.*

Ještě podoba originálu:

*Many sweating, ploughing, thrashing, and then the chaff for payment receiving,
A few idly owning, and they the wheat continually claiming.*

Oba překlady jsou co do expresivity (a tím i patosu) naprosto ekvivalentní – oba nahrazují výraz *sweating* idiomem, oba překládají následující výrazy téměř shodně (chceme-li hledat rozdíl, pak Urbánkovo *za odměnu dostanou* je lehce expresivnější než Skálovo *jako mzdu dostanou*). Skálovo *pár lenochů hromadí majetek* je expresivnější než Urbánkovo *několik líných majetní*, naopak Urbánkovo *nepřestává shrabovat úrodu* je intenzivnější než Skálovo *aliterující stále požaduje pšenici*.

I too am not a bit tamed, I too am untranslatable,
I sound my barbaric yawp over the roofs of the world.

x

Já také nejsem zkrocen ani trochu. A také já jsem nevysvětlitelný.
Vyrážím barbarský svůj skřek nad všechny střechy světa.³⁹

(52)

Jinak je ale členění do vět v naprosté většině zachováváno. Mění se ale rozdělení do veršů, např. v 10. zpěvu v popisu indiánské svatby jsou v originálu čtyři tematicky celistvé verše (uvozující první verš, další tři popisující Indiány, trappera a jeho nevěstu), zatímco v překladu je stejná pasáž rozdělena do sedmi veršů. To pravděpodobně souvisí nikoli se Skálovým překladatelským záměrem, ale s poměrně malým formátem knihy, na jejíž stránky se tak „nevejdu“ příliš dlouhé verše.

Blahynka vyčítal Urbánkovi syntaktické inverze. Skála je ale má také, a to ještě ve větším rozsahu než Urbánek. Koneckonců jsme se o tom již přesvědčili ve 2. kapitole při analýze 21. zpěvu. I u Skály samozřejmě některé inverze respektují inverze užitě v originálu (*Clear and sweet is my soul, and clear and sweet is all that is not my soul – Plná jasu a sladkosti je má duše a plně jasu a sladkosti je všechno, co není má duše* 3⁴⁰; *Wider and wider they spread – Šíř a šíř se rozprostírají* 45), některé jsou ale navíc. Často se jedná o inverzi, kde v nějaké roli vystupuje zvrtné sloveso: *What behaved well in the past or behaves well to-day is not such wonder – Co dobrého dalo se kdysi nebo co dobrého děje se dnes, není takový div* 22 (navíc poetizace archaickým minulým časem *dálo se*); *I refuse putting from me – odpírám toho se vzdát* 25; *In vain the snake slides – marně had se smýkne* 31; *His well-built limbs tremble with pleasure – jeho dobře stavěné údy se rozkoší chvějí* 32; *Long enough have you dream'd – Dost dlouho snil jsi* 46; *Do I contredict myself? – Že sám si odporuji?* 50. Často jde také o umístování shodného přívlastku do postpozice, což jsou naprosto ekvivalentní inverze jako případ *duše má*, který Blahynka vytýkal Urbánkovi, např. *the latest dates – údaje nejnovější* 4; *for his sweated body – pro jeho tělo zpocené* 10; *Wonderful cities and free nations we shall fetch as we go – dojdeme k městům nádherným a k národům, co žijí svobodně* 46; *dear son – synu můj* 46. Taková inverze může mít navíc za následek porušení syntaktického paralelismu, např. *složen z hrubé látky a složen z látky jemné* 16. Objevují se ještě i další inverze: *I had him sit next me at table – u mého stolu sedal vedle mne* 10; *that*

³⁹ Kromě přidaných teček se zde projevují dva výrazné syntaktické rysy Skálova překladu – přidávání výrazů zajišťujících kohezi, především spojky *a* (*I too am untranslatable – A také já jsem nevysvětlitelný*), a také syntaktické inverze (*I sound my barbaric yawp – Vyrážím barbarský svůj skřek*). Obě v tomto oddílu ještě blíže charakterizují a uvedu jejich příklady.

⁴⁰ V této ukázce je zároveň vidět tendence, kterou ještě popíšu – transponování jednotlivých výrazů do několika jiných výrazů, často jiných slovních druhů. *Clear and sweet* je tak rozšířeno do podoby *plná jasu a sladkosti*.

sleep in each others' arms – kdo ve vzájemném objetí spí 22; I kiss you with a good-by kiss – já polibkem se s tebou rozloučím 46.

U Urbánka jsme identifikovali jako charakteristický postup nahrazování spojek, především spojky *and*, asyndetickým spojením vět. Skála v rámci své poetiky mnohomluvnosti a zlogičťování užívá přesně opačný princip. Srovnajme např. toto dvojverší:

Apart from the pulling and hauling stands what I am,
Stands amused, complacent, compassionating, idle, unitary,

x

Stranou všech tahaček a rvaní stojí mé skutečné Já,
a stojí pobavené, blahosklonné, soucitné a zahálčivé, jednotné,

(4)

Spojka *a* je přidána dvakrát, ani jedno z vložení není nijak opodstatněné. Skála tímto způsobem dosahuje zdání větší hovorovosti, bezprostřednosti, nesvázanosti výrazu. Na tomto příkladu je pak vidět i další Skálův postup, přidávání kvantifikátorů – zde univerzálního kvantifikátoru *všech*. A konečně neutrální *what I am* je přeloženo jako *mé skutečné Já*, tedy s přidaným interpretujícím adjektivem a symbolickým velkým písmenem u *Já*, které ale zapadá do Whitmanovy poetiky.

Ve výčtu uvedu několik dalších příkladů změny asyndetického spojení na spojení prostřednictvím spojky *a*: *I am there, I help – Jsem tam a pomáhám 9; I had him sit next me at table, my fire-lock lean'd in the corner – u mého stolu sedal vedle mne a moje puška stála kdesi v rohu 10; Where shells grow to her slimy deck, where the dead are corrupting below – kde k její slizké palubě přirůstají lastury a kde dole hnijí mrtví 33; Where the bull advances to do his masculine work, where the stud to the mare, where the cock is treading the hen – kde býk vyráží, aby odvedl svou samčí práci, a právě tak hřebec ke klisně a kohout, který pojímá slípku 33 (zde nahrazování *where* spojkou *a* porušuje stavební princip tohoto úseku katalogu); *If you tire – A znavíš-li se 46; On the night ere the pending battle – a v noci před bitvou 47*. Výrazné jsou změny ve třech po sobě jdoucích verších z 22. zpěvu:*

We must have a turn together, I undress, hurry me out of sight of the land,
Cushion me soft, rock me in billowy drowse,
Dash me with amorous wet, I can repay you.

x

spolu si musíme vyrazit, shazuji šaty a ty se mnou odspěchej z dohledu země,
měkce mi ustel a houpej mě v malátné dřímotě,
zmáchej mě milostnou vláhou a já ti to vrátím.

1. sloka 24. zpěvu, na jejíž překlad jsme se zaměřili i u předchozích překladatelů, je přeložena funkčně ekvivalentně originálu, kombinací substantiv a adjektiv, i když si neodpovídají v konkrétních pozicích:

Walt Whitman, a kosmos, of Manhattan the son,
Turbulent, fleshy, sensual, eating, drinking and breeding,
No sentimentalist, no stander above men and women or apart from them,
No more modest than immodest.

x

Walt Whitman, kosmos, syn Manhattanu,
bouřlivý, svalnatý, smyslný, jedlík, piják a plodnost sama,
nesentimentální, nepovýšený a nestránící se mužů a žen,
o nic víc skromný než neskromný.

Skálův překlad této pasáže působí na rozdíl od některých předchozích velmi přirozeně, vyhýbá se vazbám „zavánějším“ interferencí (*no more* přeložili Vrchlický a Eisner jako *nic víc*, Urbánek rovněž nepřilíš přirozeně *ne víc*; Skála správně přidává předložku *o*), využívá českou idiomatiku (*breeding – plodnost sama*). Opět rozšiřuje výraz a přidává spojku *a*, když *no stander above* překládá dvojicí adjektiv *nepovýšený a nestránící se*.

V 33. zpěvu se Skála zpočátku úspěšně snaží dodržet stavební princip katalogu, když zachovává příslovečná určení a vedlejší věty a pro participiální vazby užívá tehdy ještě vcelku přijatelných přechodníků přítomných (v předchozích částech básně přitom neorganicky užil archaický přechodník minulý – *zastrčiv do bot kalhoty za I tuck'd my trowser-ends in my boots 10* – kde v originále je běžná hlavní věta). Jak ale výčet pokračuje, Skála jako jeho předchůdci Eisner a Urbánek z nastoupené cesty ustupuje a uchyluje se k hlavním větám – např. *Scaling mountains, pulling myself cautiously up, holding on by low scragged limbs, / Walking the path worn in the grass and beat through the leaves of the brush* je přeloženo jako *zlézám hory, šplhám opatrně vzhůru, chytám se nízkých zakrslých větví, / kráčím pěšinou vyšlapanou v trávě a prosekanou v listnatém houští 33*.

Skála jako jediný z překladatelů dodržuje některé kohezní principy originálu, na které jsem upozorňoval. Na konci 26. a na začátku 27. zpěvu stojí jako v originálu dvě různá slova (*Bytí – Být*), ve 33. zpěvu se objevuje přesný ozvuk 1. a 6. zpěvu. *What I guess'd at* je přeloženo jako *co jsem jen tušil 33* – v šestém zpěvu začíná druhá sloka *I guess – Tuším*. *When I loaf'd* má v 33. zpěvu podobu *když jsem lelkoval* – druhá sloka prvního zpěvu začíná *I loafe – Lelkuji*. I to svědčí o Skálově důrazu na kohezi, na provázanost a logičnost vyjádření, i když ani on samozřejmě nedodržuje vždy všechny principy originálu.

b) zvukové prostředky

Skála, tak jako ostatně i předchozí překladatelé, v některých pasážích nerespektuje rytmickou vázanost originálu a funkci zvukové podoby slov. Některé části básně, které obsahují v originálu zvukově aktivní prostředky, jsou přeloženy v podstatě prozaicky. Přesto ale nelze tvrdit, že by fonetickou rovinu ignoroval, ba naopak, je si jí více než vědom. Souhlasím s hodnocením E. Masnerové, že „jsou na příslušných místech zdařile kompenzovány eufonické rysy Whitmanova verše, časté aliterace a opakování hláskových skupin“ (Masnerová 1984). Je ale pravda, že Skála nevyužívá všech těchto principů stejně. Většinou upřednostňuje aliteraci, popř. hláskovou shodu, před rytmem. Příklad nalézáme hned ve zvukově aktivní pasáži ve druhém zpěvu. Skála zde zvukově aktivní básnické prostředky kompenzuje pouze aliterací (*skalisek a sena v stodolách; vykřikují do víření větru; hra světla a stínu na stromech*), která v originále není tolik výrazná, naopak rytmus a roli zvuku hlásek v takové míře nezachovává (výrazně rytmické *love-root, silk-thread, crotch and vine* překládá podivně popisným *kořen lásky, hedvábné chmýří, milostná rozsocha, úponkovité přilnutí 2*). Uvedený příklad zároveň opět ukazuje, o co je Skála „delší“ než Urbánek. Na rozdíl od Urbánka, který se snaží maximálně evokovat rytmus originálu, založený často na jednoslabičných výrazech, se Skála nechává strhnout k mnohoslabičnosti. Ta ale v tomto případě není jednoznačně na škodu, naopak přináší s sebou pěknou gradaci položek ve výčtu, co se týká počtu slabik (4, 5, 6, 8). To znamená, že i Skálův překlad tohoto výčtu respektuje zvukovou výstavbu, pouze na jiném principu.

Všechny zvukově aktivní prostředky hrají roli v pasážích, které Skála co do zvukové stránky překládá obecně velice zdařile, a to jsou pasáže obsahující „estetiku ošklivosti“ – popisy smrti, nemocných, ale i jiné dynamické, „revoluční“ pasáže. Uvedu několik příkladů, opět i s popisem, jaké konkrétní prostředky jsou užity: *seiz'd his assassin – chytil za chřtán svého vraha 34* (aliterace a hlásková shoda hlásky *ch*, nelibozvučnost reflektující sémantiku situace, ale zároveň poetizace); *bijí na buben vzpoury, drží s uprchlíky a s těmi, kdo se buntují a bouří 23* (výrazná dvojitá aliterace téhož písmena a opakování samohlásek *u, i*); *The ring of alarm-bells, the cry of fire, the whirr of swift-streaking engines and hose-carts with premonitory tinkles and color'd lights – řinčení poplašných zvonců, volání Hoří, rachot zběsile se řítících stříkaček a vozů s hadicemi, s výstražnými světly a signály 26* (zvukomalba hlásek *i, ř*, v první části verše *n*, v závěru aliterace *s*). Kombinací dynamičnosti a „ošklivosti“ jsou následující tři verše, velmi pěkně zvukově převedené:

It sails me, I dab with bare feet, they are lick'd by the indolent waves,
I am cut by bitter and angry hail, I lose my breath,

Steep'd amid honey'd morphine, my windpipe throttled in fakes of death,

x

pohání mě to jak plachetníci, podupávám bosýma nohama, olizovanými línou vlnou,

jsem bičován palčivým a hněvným krupobitím, až ztrácím dech,

hroužím se do medové hloubky morfia a rdousí mě zdání smrti

(26)

V prvním verši je využívána především počáteční pozice hlásky *p* (která se shodou okolností dostala i do této věty) a v závěru pak hláska *l*. Ze samohlásek je zde výrazná především hláska *o*, ale i další. Ve druhém verši je kombinován rytmus (po předrážce tři pravidelné daktylské stopy) s využíváním hlásky *i* a také *č*, která ve slově *bičován* i *palčivým* stojí na počátku druhé slabiky. Ve třetím verši pak dobře podporuje sémantiku kombinace dvojhlásky *ou* s hláskami *r*, *h* a *m*.

Pokračuji ještě několika dalšími příklady foneticky hodnotných řešení obecně, včetně oněch uplatňujících „estetiku ošklivosti“. Ve 23. zpěvu se objevuje opravdu rozsáhlá aliterace *Pánové, vám plným právem patří první pocty!* (*Gentlemen, to you the first honors always!*). Další příklady uvádím ve výčtu: *The steam-whistle, the solid roll of the train of approaching cars – parní píšťalu, důstojné dunění blížícího se vlaku* **26** (aliterace, částečně rytmus); *In vain the ocean settling in hollows and the great monsters lying low – marně se oceán choulí ke dnu a velké obludy spočinou v hloubi* **31** (zvukomalba hlásek *o*, *u*, *l*, v druhém půlverši také výrazná rytmičnost); *kde bije pod žebry lidské srdce v strašné smrtelné křeči* **33** (slabikotvorná hláska *r*, částečně rytmus); *Tumbling walls buried me in their debris – zhroucené zdi mě pohřbily ve svých troskách* **33** (opět hláska *r*, v kombinaci s *h* a samohláskou *o*, vyvolávající dojem ponurosti, a částečně rytmus); *znovu chroptí ústa mého umírajícího velitele, zuřivě máchá rukou, / chrčí skrze chuchvalce krve* **33** (zvukomalba především hlásek *ch*, *r*; ve druhém verši rytmičnost); *Stretch'd and still lies the midnight – prostírá se širá a tichá půlnoc* **36** (rytmus, kombinace hlásek *a*, *i* s různými souhláskami); *Cut of cordage, dangle of rigging, slight shock of the soothe of waves – údery lan, klátící se ráhnoví, lehké nárazy uléhajících vln* **36** (zvukomalba hlásek *l*, *a*, *i*); *The bull and the bug – býk a brouk*, v následujícím verši *Dung and dirt – hlína a hnůj* **41** (aliterace; oproti angličtině nejde jen o jednoslabičné výrazy, ale to vzhledem k charakteru jazyka nevaří).

c) lexikální a stylistické prostředky

U Skály se neobjevují větší vynechávky nebo chybějící verše. Jedinou zjištěnou je nepřítomnost překladu části verše z 21. zpěvu, *they do not ask who seizes fast to them*. Kromě ní se objevují již jen drobné vynechávky, např. *Her father and his friends sat near*

cross-legged – její otec se svými přáteli seděl se zkříženými nohama **10**; *One world is aware and by far the largest to me, and that is myself* – Jeden svět je si toho vědom a pro mne ten největší, a to jsem já sám **20** (navíc přidáno explikující *toho* a objevuje se inverze zvratného zájmena); *no less to me* – nezdaří se mi menší **41** (navíc přidané sloveso); *Now I will you to be a bold swimmer* – Chci, aby ses stal nebojácným plavcem **46**. Skála často užívá interpretující postupy v nejasných místech, takže je často sporné rozeznat, zda jde o opravdové významové posuny. Těch nesporných se objevuje poměrně málo. Posuny jsou dle mého názoru tyto překlady: *on a bank* – na břehu **10** (v kontextu indiánské svatby půjde spíše o pahorek, vyvýšeninu); *Continue your annotations* – Pokračujte ve svém výkladu **38**; *Looking forth on pavement* – hledím ven na silnici **43**.

Jednou ze Skálových tendencí, které jeho překlad vykazuje, je jeho interpretace textu ve smyslu jeho explikování, zlogičťování. O syntaktických prostředcích, jimž toho dosahuje, jsem již hovořil. Z lexikálního hlediska sem patří například posilování určitosti vyjádření přidáváním určitých sloves. Děje se tak v celém překladu v místech, která jsou v originálu neslovesná nebo obecně nejasná a Skála chce usnadnit jejich recepci. Opačnou stranou mince je ale skutečnost, na niž poukázal již Levý (1955: 139) a kterou jsem uvedl v první kapitole, že se přidáváním sloves zvyšuje určitost textu a konkretizuje, omezuje se interpretační pole. Nejčastěji je přidáváno sloveso být: *every kind for itself* – každý rod je sám pro sebe **7**; *perpetual payment of perpetual loan* – je to věčné splácení věčné půjčky **29**; *Under Niagara* – jsem pod Niagarou **33**; *Upon a door-step* – jsem na zápraží **33**; *Upon the race-course* – jsem na dostizích **33**. Přidávána jsou ale i jiná slovesa, např. *Through me the afflatus surging and surging, through me the current and index* – Mnou stoupá a stoupá inspirace, mnou stoupá dění, já naznačím směr **24**; *Fond of his sweetheart* – zamiluje si svého miláčka **47**.

Skála obecně užívá sice poměrně běžné výrazy, ale často v netradičních spojeních nebo kontextech. Objevují se ale také neologismy, které nahrazují často naprosto běžné výrazy originálu: *were talking* – řečňovali **3**; *equals* – rovnímocniny **3**; *owner* – majetník **6**; *blab* – blebtání **8**⁴¹; *little streams* – curůčky **11**; *polish'd* – blysknavý **13**; *the bars* – přelízka **15**; *turns* – baguje **15**; *plot* – buntují **23**; *a slight* – pohrda **47**. Některé z neobvyklých výrazů spadají i do Skálova překladatelského idiolektu, který se občas protíná s přílišnou poetizací textu: např. adjektivum *white* téměř vždy překládá jako bělostný **3**, **6**, **15**, **52**, adjektivum *fathomless* v obou případech jako nezbadatelný **7**, **42**, *eleves* se mění v obrozenecky

⁴¹ V tomto případě jde o ekvivalentní zvukově aktivní překlad neologismu neologismem.

znějící *učedlníky* 38. Do překladatelova idiolektu lze zařadit i časté užívání tvaru *anebo*, které ale nepůsobí nikterak rušivě.

Jako před ním Eisner, ale snad ještě ve větší míře a v různých kontextech užívá Skála transpozice, rozšíření jednotlivých výrazů do podoby několika jiných výrazů, přičemž na rozdíl od Eisnera nejde jen o formálně podobné výrazy, např. *the delight alone* – rozkoš *být samotn 2*; *leaves stiff or drooping in the fields* – listy polních trav, *ať vzpřímené, ať skleslé v uvadání 5* (toto rozšíření výrazu zároveň přináší poetizaci; kromě rozšíření výrazu se objevuje transpozice výrazu *in the fields* – *polní*, která je ale přijatelná); *is proud* – má svou *hrdost 7*; *planning* – *osnuji plány (33)*. Často je prostředkem tohoto rozšíření přidání kvantifikátoru *plný* a příbuzných výrazů, např. *go bathe and admire myself* – *jdu se vykoupat, naplněn obdivem sám nad sebou 3*; *armfuls* – *plné náruče 9*; *Your facts are useful* – *Vaše fakta jsou plná užitku 23* (v tomto a předchozím případě mohl být Skála k tomuto postupu inspirován anglickou podobou příslušného výrazu, konkrétně příponou *-ful*); *stand by the curb prolific and vital* – *tyčí se u plotu plodné a plné života 29*; *comprehend me* – *mě plně chápou 47*; *multitudes* – *celé davy 51*. I ve Skálově překladu se vedle sebe objevují dvojice podobných výrazů, většinou ale na místech, kde je tomu tak i v originálu, např. *hummer and buzzer* – *hučí a bzučí 33*; *in a framer framing* – *v tesaři, který teše 41*. Jinde už ale v originálu podobné výrazy nejsou: *as it ripples and shades* – *jak se čeří a šeří 33*. Podobně je tomu o několik veršů dál: *Where trip-hammers crash* – *kde buchar buší 33*.

Také jako Eisner, ale naopak v menší míře, využívá částic a zvrátného *si* – na rozdíl od Eisnera jen v místech, která takový postup jednoznačně umožňují, tedy v duchu originálu, např. *You should have been with us that day round the chowder-kettle* – *tos měl být s námi ten den nad kotlíkem, kde jsme tu mořskou havěť vařili 10* (kromě částice je zde pěkně ilustrována Skálova mnohomluvnost, tentokrát umožněná přítomností kulinářské reálie *chowder*, kterou Skála opatřuje expresivní vnitřní vysvětlivkou); *Do I astonish more than they?* – *Udivuji snad více než oni? 19*; *What is a man anyhow? what am I? what are you?* – *Co to je vůbec člověk? Co jsem já? A co jsi ty? 20* (navíc přidána spojka, nebo zde spíše částice *A*); *Seeing, hearing, feeling, are miracles* – *zrak, sluch, čich, to jsou zázraky 24*; *The orbic flex of his mouth is pouring and filling me full* – *z oblého ohybu jeho úst to tryská a celého mě to naplní 26*; *I but use you a minute* – *Ale jen na chvilku jsem si tě užil 32*; *you must find out for yourself* – *ty si po ní musíš pátrat sám 46*. I Skála užívá zdobněliny, ale jako před ním Urbánek většinou v míře odpovídající běžnému užívání v jazyce. Konkrétní posouzení jejich vhodnosti samozřejmě závisí na jejich větném kontextu, který zde reprodukovat nebudu, uvádím opět pouze příklady jednotlivých výrazů. Jedná se např. o

případy *the little one* – dělátko **8**; *a fire* – ohýnek **10**; *field* – políčko **33**; *a lane* – uzounká ulička **33**; *specks* – zrníčka **45**.

Pokračuji dalšími příklady stylistických a strukturně-sémantických posunů. Už jsem několikrát zmiňoval poetizaci, proto uvedu některé další příklady, které stylistickým zařazením neodpovídají vyznění originálu: *the smoke of my own breath* – pára, která mi letí od úst **2**; *the rest* – ostatek **3**; *withdraws with stealthy tread* – kradí odchází **3**; *set out in search this day* – vydej se za ním dnes ještě, dnes **25**; *belly* – útroba **26**; *out of the roots* – zpod kořání **33**; *I need not your bask – lie over!* – nepotřebuji tvého zahřívání – ustaň! **40**; *If you want me again look for me under your boot-soles – a budu-li ti znovu zapotřebí, tu hledej mě pod svými podešvemi* **52**. Na tomto místě ještě zmíním překlad „travních“ termínů. Skála užívá Levým propagovaných výrazů *list*, *listy* na místech, kde je v originále *leaf*, *leaves* (**5**, **31**). Naopak v prvním zpěvu, hned na úvod celé básně, nacházíme v originále *a spear of summer grass*, což Skála překládá jako *mečík letní trávy* (**1**). Toto užití je plně v duchu výrazových nezvyklostí originálu, i když zde by byl přesnější překlad „klasickým“ *stéblem letní trávy*.

Přílišná konkretizace, stejně jako zbylé tendence, je místy poměrně více problematická než poetizace, protože v některých případech mění myšlenkovou náplň básně, nikoli „jen“ její estetické vyznění. Skála si velmi často přidává výrazy, kterými blíže vymezuje tvrzení originálu (a kterými je většinou vysvětluje, zlogičňuje), jinde dochází ke konkretizaci v pravém slova smyslu, kdy je obecnější výraz originálu nahrazen konkrétnějším výrazem českým. První případ dokládají tyto příklady: *I loafe and invite my soul* – lelkuji a svádím k tomu svou duši **1**; *houses and rooms* – všechna stavení a komory **2**; *meeting the sun* – setkám se s ranním sluncem **2**; *doubtful news* – protichůdné zprávy **4**; *that have been boys* – co byli kdys chlapani **7**; *I see through* – vidím to skrze **7** atd. Výčet těchto konkretizací neuvádím ani namátkově dál, protože se táhne celým překladem. Zajímavý je v kontextu Blahynkova tvrzení o Skálově popírání náboženství překlad verše *The wonder is always and always how there can be a mean man or an infidel – ale znovu a znovu je div, jak může být někdo podlý a nevěřit v nic* **22**. Zatímco doslovný překlad *nevěřící* by jako div implicitně vymezoval popírače křesťanství, Skálův překlad posouvá interpretaci verše na rovinu jakékoli, byť třeba individuální víry. Zde se tedy zdá, že Blahynka měl pravdu a Skála se roli náboženství snaží omezit (vzhledem ke Skálově osobě a době je to i logický postup).

Druhý typ, konkretizaci obecného výrazu na konkrétní, nacházíme například na těchto místech: *early life* – dětství **4**; *leaves stiff or drooping in the fields* – listy polních trav, ať

vzpřímené, ať skleslé v uvádání **5** (kromě nevhodné konkretizace zde nacházíme i přílišnou poetizaci); *faint red* – růžový **6**; *stopt outside* – zůstal pod oknem **10** atd. Dochází tak k navýšení určitosti vyjádření.

Větší určitost vyjádření v básnickém textu úzce souvisí s expresivitou. Expresivitu jako takovou zvyšují už některé výše jmenované postupy, přesto uvedu několik dalších případů navýšení expresivity nebo intenzity vyjádření: *I will go* – vyběhnu **2**; *I laugh* – řehtám se **3**; *clear light* – zářivé světlo **9**; *had a good time* – náramně se poměl **10**; *his revolving eyes and his awkwardness* – ten poučil oči, ten byl nemotorný **10** (podobně jako u přechozích dvou překladů; zde je také pro Skálu výjimečně spojka *and* nahrazena asyndetickým spojením); *oxen that rattle* – voli, kteří tak řinčíte **13**; *I beat and pound* – Já tluču a třískám do bubnu **18**; *we sail* – ženeme se na plné plachty **33**; *Our vessel riddled* – naše loď je jako řešeto **36** (přirovnání navíc, zároveň přidané sloveso *byť*).

Se zvyšováním expresivity souvisí i zvyšování idiomatičnosti v překladu. Některé Skálovy idiomy ale snižují estetickou hodnotu výrazu a často působí až derogativně (samozřejmě ne vždy). Dle mého názoru jde o tyto příklady: *lack of money* – prázdná kapsa **4**, *the old maid* – ta, co zůstala na ocet **7**, *taken suddenly* – když náhle přichází jejich hodinka **8**, *nods* – tluče špačky **15**, *what I mean* – co mám za lubem **52**. Na druhou stranu je pravdou, že idiomatičnost v překladech bývá často chudá, že idiomy obecně zapadají do Whitmanova stylu, že jich hojně užívali i předchozí překladatelé, se nelze divit ani názoru Evy Masnerové z recenze Skálova překladu v Literárním měsíčníku. Ta užití české idiomatiky vidí jako prostředek k „adekvátnímu překladu“ a své tvrzení dokládá následujícími příklady: *už si odžila své, i ta, co zůstala na ocet, s ním jsem jedl*⁴² a *náramně se poměl, jak mu jede huba, svou míru si odespí živí, je mě pěkný kus* (Masnerová 1984: 116). Obecně s tímto tvrzením souhlasím a také u Skály nacházím mnoho příkladů vhodného užití idiomatiky (např. *and I do not stop there* – a nedá mi to **13**; *war-vessels sank in the sea* – válečné lodi šly ke dnu **18**; *It is middling well as far as it goes* – jakžtakž to ujde **40**; *All below duly travel'd* – vším dole jsem, jak se patřilo, prošel **44**). Podle mého názoru ale nelze u všech příkladů, které uvádí Masnerová, tvrdit, že jsou skutečně adekvátní. Můžeme snad připustit, že respektují duch nebo tón, styl originálu, ale adekvátním překladem např. *the old maid* z mého pohledu není *ta, co zůstala na ocet*, ale prostě *stará panna*.

Už jsem naznačil, že Skála poměrně často manipuluje s kvantifikátory. Někdy je výsledkem omezení univerzální platnosti sdělení, tedy závažný prohřešek proti Whitmanově

⁴² Tento příklad cituje Masnerová chybně – Skálův překlad zní *s nimi jsem jel a náramně se poměl*.

poetice. Většinou se tak děje při překladu kvantifikátoru *any*, který Skála mylně překládá jako nějaký, např. *of me, of any man – ať moje, ať nějakého [...] muže 3*; *what any one supposed – než se někomu zdálo 6*; *you transpire from the breasts of the young men – vyrůstáš z prsou nějakých chlapců 6*; *as curious as any revelation – stejně podivuhodný jako nějaké zjevení 41*. Jindy naopak přidává všeobecné kvantifikátory typu *vždy, všichni* apod.: *You shall listen to all sides and filter them from your self – do všech stran budeš naslouchat a všechno procedíš sítem své vlastní duše 2* (navíc rozšíření výrazu *filter – procedíš sítem* a konkretizace *self – duše*); *This the common air that bathes the globe – toto je společný vzduch, ve kterém celá zeměkoule se koupe 17* (zároveň inverze a přidání slovesa *být*).

V oblasti modality pracuje Skála poměrně vyspěle, přesto se v jednotlivostech mylí. Zde například přidává modalitu nejistoty tam, kde v originále je naprostá jistota: *They are alive and well somewhere – Snad někde žijí a mají se dobře (6)*. Vzhledem k Whitmanovu „bezbřehému optimismu“ je tato změna dosti závažná. Posuny ve slovesných časech se téměř neobjevují, výjimkou je např. *I but use you a minute – Ale jen na chvílku jsem si tě užil 33*. I v oblasti slovesných časů se projevuje Skálova explikační tendence: *I sleep – I sleep long – spím – a budu spát dlouho 50*. V oblasti rodovosti je zřejmé, že si je Skála vědom Whitmanovy homosexuality a chce také interpretace umožnit, např. *Fond of his sweetheart – zamiluje si svého miláčka 47*. Nezapředává také zbytečně do opisování anglického *his or her* a převádí plurálem: *only to him or her – leč jen těm 47*. O to víc pak překvapí, když Skála přistoupí k interpretaci narušující demokratičnost básně a přeloží rodově neutrální *And those well-tann'd* jako *a mužům osmahlým 47* (navíc ještě s postpozicí shodného přívlastku).

d) obsahové prvky

V oblasti sexuality nezůstává Skálův překlad na rozdíl od předchozího Urbánkova příliš pozadu za originálem. Správně překládá *we must have a turn together* stejně dvojsmyslným a hovorovým *spolu si musíme vyrazit (22)*, ovšem opět doplněným o inverzi; následující *dash me with amorous wet* je poněkud rozmělněno směrově neurčitým *zmáchej mě milostnou vláhou 22*. Ve 24. zpěvu je *of wombs and of the father-stuff* přeloženo jako *mateřských lůn a semen otců*, tedy s konkretizací *stuff – semen*, která ještě posiluje sexuální vyznění. *Firm masculine colter* je také konkretizováno na *Pevné mužské rádlo (24)*, což naopak sexuální interpretaci trochu snižuje, protože na rozdíl od Urbánkova *rydla* příliš výrazně evokuje oblast zemědělství. Další sexuálně obrazný verš, *Root of wash'd sweet-flag! timorous pond-snipe! nest of guarded duplicate eggs! it shall be you!*, má podobu *Kořenímývaného puškvorce! Vylekaná vodní sluko! Hnízdo chráněných zdvojených vajec, budeš to*

ty! **24**. Ve 40. zpěvu je pak další „sexuální“ dvojverší *On women fit for conception I start bigger and nimbler babes. / (This day I am jetting the stuff of far more arrogant republics.)* přeloženo jako *S ženami připravenými počít zplodím větší a čilejší dítky / (dnes vystřikují látku pro daleko odvážnější republiky)*, tedy přibližně ekvivalentně.

Jména obyvatel Spojených států Skála přesně překládá, dokonce se mu místy daří zachovat expresivitu tam, kde v originále šlo o přezdívku, např. *the Wolverine – Michigaňák 15*; *a Hoosier, Badger, Buckeye – chlapík z Indiany, Wisconsinu či Ohia 16*. Jediné označení, které pouze upravuje dle českého pravopisu je *Kanuck – Kanuk 6*. Vnitřní vysvětlivku užívá při překladu označení příslušníka filozofického směru, *in the woods a gymnosophist – poustevníkem v indických lesích 43*.

V překladu cizích výrazů se často dostavuje nahrazení domácím výrazem, a to i tam, kde se tradičně ponechával původní výraz, např. *En-Masse – Množství 23*. Další příklady jsou *ambulanza – sanitní vůz 33*; *naivetè – prostota 39*. V případě *the great Camerado* volí Skála překlad *ten velký Kamarád 45*. Naopak některé internacionalismy latinského původu jsou ponechány, což vnímám kladně, např. *mania – mánie 32*; *robust soul – robustní duše 44*. Některé, které svou podobou umožňují totéž, jsou ale nahrazeny domácím výrazem, např. *more arrogant republics – odvážnější republiky 40*.

Číselná označení dnů a měsíců jsou beze zbytku nahrazena českými ekvivalenty, např. *The farmer stops by the bars as he walks on a First-day loafe – farmář na nedělní obhlídce se zastavil u přelízky 15*; *The second First-day morning – Druhou neděli ráno 34*. V místě, kde se číselný název měsíce setkává s reálií-státním svátkem, opět jako u žádného z předchozích překladů není žádná vnitřní vysvětlivka (*it is the fourth of Seventh-month – je Čtvrtý červenec 15*). Další reálie obsahující americkou tradici je však poněkud problematičtěji lokalizována (*The married and unmarried children ride home to their Thanksgiving dinner – seždané i svobodné děti přijíždějí domů na dožínky 15*).

Položky z výčtu ve 2. zpěvu, *love-root, silk-thread, crotch and vine*, které Urbánek překládá jako přírodniny, překládá Skála popisnými pojmenováními, které jsou jednak zvukově aktivní, jednak zvyšují možnost sexuální interpretace (*kořen lásky, hedvábné chmýří, milostná rozsocha, úponkovité přilnutí*). Naopak některé jiné přírodniny překládá českým ekvivalentem, např. *the quahaug – zaděnka 27* – zde přitom „biologicky přesný“ Urbánek měl pouze výraz *mlž*. Skála konkretizuje přírodninu v překladu verše *I fall on the weeds and stones*, protože tak dosahuje aliterace *padám do kopřiv a kamení 33*.

Skála lokalizuje kulturně specifický výraz *I do not press my fingers across my mouth* do podoby *Nedávám si ubrousek na ústa 24*. Úspěšně se snaží i o „přiblížení“ citoslovce *Ya-*

honk – mění je na *kaják* 14. Lokalizuje také *By God!* na *přísámbůh* 24 a *The heave'e'yo* na *Hej rup* 26. Naopak citoslovce *hoot! hoot!*, které se snažili lokalizovat dva jeho předchůdci, pouze upravuje do české pravopisné podoby *Hú, hú* 42. Měnové jednotky správně generalizuje, nemají-li význam konkrétní měny (*with dimes on the eyes – s penízky na očích* 42; *I do not say these things for a dollar – Neříkám tohle všechno pro peníze* 47), jinde ponechává americké reálie (*about the odd cent – o každý cent* 15), někde lokalizuje (*to a cent – přesně na halír* 3).

Vypravěčská perspektiva ve Skálově podání je v zásadě dodržována, neobjevují se výrazná porušení perspektivy originálu. Samostatně se opět zaměřím na 35. zpěv, ještě předtím ale upozorním na drobný problém, který se Skálovi objevuje v 33. zpěvu. Zde, po dlouhém katalogu, se perspektiva mění s tím, jak hrdina „střídá převleky“ a „převtěluje se“ do různých lidí. Zde Skála v rámci své „osvětlující“ poetiky správně zdůrazňuje zájmena *já* (v místech, kde jsem na jejich možné užití upozorňoval již u Vrchlického, např. *I am the man, I suffer'd, I was there – já jsem ten člověk, já tak trpěl, já tam byl* 33). Ještě předtím ale naopak změnu perspektivy narušuje. Jedná se o tuto sloku:

My voice is the wife's voice, the screech by the rail of the stairs,
They fetch my man's body up dripping and drown'd.

x

Můj hlas je hlasem ženy, nářkem u zábradlí schodů,
přinášejí mi tělo mého muže, z utopeného ještě crčí voda.

(33)

První verš uvádí situaci ještě z hlediska neutrálního pozorovatele. Na počátku druhého verše se odehraje „převtělení“ do ženina vnímání, které Skála správně realizuje překladem přivlastňovacího zájmena *můj*. Verš ale v originálu zůstává celý „ženin“, zatímco Skála z pásma jejího vnímání hned zas vystupuje, a to přidáním explicitním pojmenováním z *utopeného*. To evokuje už zas „jen“ vnímání zvenčí, nikoli ženin prožitek.

O Skálově 35. zpěvu jsem se již výše zmiňoval, konkrétně o jeho dle mého názoru příliš expresivním překladu *foe – posera*. Je ale pravda, že tento výraz účinně posiluje pnutí mezi očekávaným stylem vyprávění v prvním verši druhé sloky – a Skála tento kontrast i dobře pointuje, když konec verše, *I tell you, (said he,)*, překládá přiměřeně expresivním *to si piš (povídal)*. Zbytek 35. zpěvu je líčen jazykem s úrovní expresivity, která dle mého názoru účinkem odpovídá expresivitě originálu. Využívá například expresivních slovesných tvarů *he came – přihnal se, raking us – zasypal nás, killing – pobily, blowing up – rozmetaly, fighting – rvali jsme se* atd., dále jako Urbánek kvantifikátor *všechno* ve významu *všechny*, hovorově užitá adverbium *pěkně vysoko (well up)*, idiomy *na vlastní pěst, drží se udatně*,

překlad kapitánova přívlastku *little* jako *maličký*, resp. *malý*, odpovídající překlad *composedly – nebojácně* (na rozdíl od přirovnání *jako by se nechumelilo*, jež užíli Eisner a Urbánek), zvrtné pasivum (*Not a moment's cease – Ani na chvílku se nepřestane*), zvukové prostředky (zvukomalebne *the fire eats toward the powder-magazine – oheň se prohloďává k prachárně*) i svůj typický přidaný všeobecný kvantifikátor (*it is generally thought – všem je jasné*). Skálovou interpretací (dle mého názoru posunem) je překlad *Now I laugh content, for I hear the voice of my little captain – Ještě dnes se musím zasmát, protože slyším hlas našeho maličkého kapitána*. Nepravděpodobný se mi tento překlad zdá především proto, že by vystupoval z doby vyprávěné zpět do doby vypravěče, což se nikde jinde v tomto zpěvu neděje. Celkově působí překlad tohoto zpěvu podobně jako Urbánkuv překlad vyváženě, právě díky vhodně zvoleným prostředkům evokujícím vyjadřování postavy, jejíž perspektiva je zde převzata.

e) formální úprava textu, interpunkce

Skálova kniha je po technické stránce vyvedena velmi pečlivě, navíc doplněna i pozorně vyvedenými tematickými ilustracemi A. Brunovského, a tak nepřekvapí téměř úplná absence tiskových chyb. Kromě některých chybějících čárek na konci veršů, které mohou být sporné, je jedinou zřejmou chybou, kterou se mi podařilo objevit, chybějící počáteční písmeno *š* ve slově *šero* v 49. zpěvu: *Of the moon that descends the steeps of the soughing twilight – z měsíce sestupujícího po svazích šumícího era*. Tím se mimo jiné narušuje i aliterace hlásky *š*. Tiskovou chybou může být i výraz *We also ascend – My také vycházíme* 25, ale stejně tak může jít o básnické pojmenování východu slunce.

Přímá řeč je ve většině textu indikována kurzívou, po vzoru originálu. Někde ale kurzíva chybí (v 6. zpěvu v otázce dítěte i v otázce o kapesníku), někde jsou místo ní přidány uvozovky (v místech, kde v originálu přímá řeč nebyla: *None obey'd the command to kneel – Nikdo z nich neposlechl, když jim veleli „Kleknout!“* 34; ani to ale neplatí jako pravidlo, *cry of fire* je přeloženo bez uvozovek pouze s přidaným velkým počátečním písmenem jako *volání Hoří* 26).

Velká písmena jsou v textu psána tak, jak se objevují v originálu (tedy včetně symbolických výrazů *Smrt, Skutečnost, Duše, Tělo* atd. – jako v originálu se některé tyto výrazy objevují někdy s velkým, někdy s malým počátečním písmenem), na začátku veršů pak tehdy, končí-li předchozí verš tečkou, vykřičníkem nebo otazníkem.

V interpunkci se objevují určité změny, tak jako v jiných překladech a tak, jak to vyžaduje české prostředí. Přesto například některé přidávání pomlček, samozřejmě spolu se změnami rytmického členění veršů, jež takový krok vyvolá, je svévolným zásahem do

struktury originálu, např. *They show as the dial or move as the hands of me, I am the clock myself – ukazují se jako ciferník nebo se pohybují jako ty velké hodinové ručičky – mé ruce, ty hodiny – to jsem já sám* 33. Podobně se s přidáním pomlček porušuje stavba tohoto dvojverší:

See ever so far, there is limitless space outside of that,
Count ever so much, there is limitless time around that.

x

Hleď, kam až dohlédneš – a za tou dálkou je prostor bez hranic,
počítej, kam až dokážeš – a kolem výsledku se rozprostírá nekonečný čas.

(45)

Dle českých konvencí se čárka uvozující promluvu někde mění na dvojtečku. Ta umožňuje větší předěl mezi oběma částmi věty a tím i plynulejší změnu vypravěčské perspektivy od obecné promluvy (*říkám každému muži i ženě*) k obrácení se na posluchače (*Ať je tvá duše chladná*). Kurzíva ale k takto vzniklé přímé řeči přidána není:

And I say to any man or woman, Let your soul stand cool and composed before a million universes.

And I say to mankind, Be not curious about God,

x

a říkám každému muži i ženě: Ať je tvá duše chladná a vyrovnaná před milionem vesmírů.

A lidstvu říkám: Nebud'te zvědaví na Boha,

(48)

Na závěr pasáže o Skálově překladu uvedu delší úryvek z 46. zpěvu, který dobře komplexně ilustruje tendence, které jsme identifikovali – interpretace a konkretizace, přidávání kvantifikátorů, syntaktické inverze, rozšiřování výrazů (příklady označím tučně, ale nebudu rozlišovat jednotlivé jevy):

I know I have the best of time and space, and was never measured and never will be measured.

I tramp a perpetual journey, (come listen all!)

My signs are a rain-proof coat, good shoes, and a staff cut from the woods,

No friend of mine takes his ease in my chair,

I have no chair, no church, no philosophy,

I lead no man to a dinner-table, library, exchange,

But each man and each woman of you I lead upon a knoll,

My left hand hooking you round the waist,

My right hand pointing to landscapes of continents and the public road.

x

Vím, že mám ze **všech** dob a míst to nejlepší, mne nikdo nikdy **neomezoval** a nikdy nebude.

Věčně se toulám nekonečnou poutí (vy všichni pojd'te sem a poslyšte!),
mým poznávacím znamením je kabát do deště a dobré boty, uříznutá hůl,
v mém křesle žádný **přítel můj** si nehoví,
vždyť nemám žádné křeslo, žádnou církev, žádnou filozofii,
nikoho nezu k jídelnímu stolu, knihovně či k burze,
já ale **muže každého** a každou ženu z vás vyvádím na pahorek,
v pasu tě levou rukou objímám,
pravicí ukazují krajiny **všech** světadílů a silnici, **jež vede do světa**.

Než se dostanu k závěrečnému shrnutí všech překladů, uvedu celkové hodnocení Skálova překladu tak, jak se objevilo v recenzi E. Masnerové. Opět nemohu nesouhlasit s tvrzením, že „celkově nutno uvítat Skálův přístup k básníkovu textu, jeho práci s jazykem, snahu věrně postihovat rapsodické i dramaticky básnické Whitmanovo vidění Ameriky, přírody, lidí, běhu času – světa, s kterým se ztotožňuje básníkovu JÁ“ (Masnerová 1984: 116, kapitalizace původní). Přesto je ale nutné Skálův překlad ještě uváženě zhodnotit ve světle výsledků naší analýzy a zaujmout stanovisko k jeho tvůrčí práci s textem. Nejprve ale ještě zmíním tři dílčí překlady *Song of Myself*.

Možná, že bych mohl více říci – Emanuel z Lešehradu, Arnošt Vaněček,

Božena FMaria Ha de Věrnýj

Na závěr analýz českých překladů *Song of Myself* jsem ponechal práce dvou překladatelů, kteří nepřišli s kompletním převodem této básně, ale přesto bylo jejich dílo z vývojového hlediska významné. Jedná se o Emanuela z Lešehradu, Vrchlického současníka a myšlenkového protivníka, a Arnošta Vaněčka, propagátora západní modernistické literatury, často spjaté se sociálním cítěním. Na závěr potom spíše jako perličku zmiňuji zajímavý tematicky orientovaný výbor od dnes již neznámé básnířky 30. let 20. století.

Emanuel z Lešehradu

Slovník českých spisovatelů Emanuela z Lešehradu (1877-1955) charakterizuje jako dekadencí ovlivněného básníka a prozaika, sběratele literárních dokumentů. Literární práci se věnoval vedle zaměstnání v Zemské bance a také činnosti v uměleckých okultistických společnostech. Jeho sbírka literárních dokumentů, zveřejněná jako Lešehradeum, se po roce 1948 stala součástí Památníku národního písemnictví. Lešehradova vlastní tvorba se odvíjela

od jeho překladatelské produkce (Mallarméovy verše), na přelomu století ji opakováním témat a dekadentních klišé a snahou o líbivou hudebnost charakterizuje výrazný artismus. Pod vlivem symbolismu se začal orientovat směrem k metafyzice a ezoterismu. Překládal především ze vzdálených literatur (japonská a islandská poezie).

Na počátku 20. století, roku 1901, přišel Emanuel z Lešehradu s prvním whitmanovským výběrem. Mylně pak byl uváděn jako první, kdo k nám Whitmana uvedl, přestože ve svých překladech čerpal z Vrchlického výboru *Z cizích Parnasů*, jak ve své diplomové práci z roku 2006 dokazuje Ondřej Skovajsa. Jeho argumentace dokazující Lešehradovo plagiátorství, podpořená srovnáními obou překladů, je přesvědčivá. Šlo ale pouze o básně obsažené v původním výboru *Z cizích Parnasů*, nikoli o úryvky ze *Song of Myself*. V nich již nejsou shody mezi oběma překladateli větší než shody mezi jinými dobově podobnými překlady. I v našem zkoumání ve 2. kapitole jsme sice objevili některá „podezřelá“ místa, celkem jde ale v tomto případě o autonomní překlad.

Posledním svazkem Lešehradových překladů jsou *Básníci zítřku* vydaní v roce 1931 nakladateli Kvasničkou a Hamplem v edici *Nová bibliotéka*. Jak čteme v miniaturní ediční poznámce, „BÁSNÍCI ZÍTŘKU jsou prvním svazkem básnických překladů EMANUELA Z LEŠEHRADU, jež vznikly v letech 1900-1927 a byly 1930 definitivně upraveny pro souborné vydání. Z tohoto výboru vyšly dříve knižně W. WHITMAN 1901 a 1909 a ALFRED MOMBERT 1908“. Svazek obsahuje překlady Walta Whitmana a Alfreda Momberta. Kromě dalších básní z *Leaves of Grass* jsou zde ze *Song of Myself* stejně jako ve výboru *Básník zítřku* z roku 1909 (rozsahem Whitmanovy tvorby v podstatě shodném s prvním výběrem z roku 1901) obsaženy tyto zpěvy: **1** (opatřen titulem *Oslavuji sebe...*), **11** (*Dvacetism jinochů...*), **18** (*S hudbou silnou přicházím...*), **21** (*Jsem básníkem těla...*), **44** (*Je čas, abych se vyslovil...*),⁴³ **50** (*Je ve mně cosi...*)⁴⁴ a **52** (*Pustovka letí kolem...*).

Díky tomuto Lešehradovu výběru byly jeho překlady k dispozici pro detailní analýzu zpěvů **21** a **11** v předchozí kapitole, takže jsme již o nich získali určitý obrázek. Není samozřejmě nijak celistvý, ale to v podstatě ani není možné, protože celý překlad je útržkovitý. Tento obrázek nyní doplním o poznatky ze zbývajících přeložených zpěvů.

Uvedu zde vedle sebe Vrchlického a Lešehradův překlad 50. zpěvu, abych poukázal na shody a odlišnosti obou překladů. Budou zde vidět i některé Lešehradovy typické postupy, pokud je bylo možné z těch několika jím přeložených zpěvů stanovit.

Jest něco ve mně – já nevím, co to je, ale já vím, že to ve mně jest.

⁴³ Ve vydání z roku 1909 zní název této básně *Je čas, abych se vysvětlil...*

⁴⁴ Ve vydání z roku 1909 zní název této básně *Je ve mně něco...*

Zkroucené a plné potu – chladné a klidné bude tělo mé,
budu spát, budu spát dlouho.

Já to nevím, jest to beze jména, jest to vyslovené slovo,
nestojí v žádném slovníku, není v žádné frázi, v žádném symbolu.

Kolem něčeho se to točí, co je víc než moje země, s níž já se točím.
Tomu je stvoření přítelem, jehož obejmutí mě probudí.

Snad bych mohl říci více, o obrysy prosím za své bratry a sestry.

Vidíte, ó bratři moji a sestry mé? Není to chaos nebo smrt,
je to forma, jednota určení – je to věčný život – je to blaženost.
(V)

Je ve mně cosi – nevím, co to je – ale vím, že je to ve mně.

Zkroucené a spocené – klidné a chladné stává se potom mé tělo.
Spím – spím dlouho.

Nevím to – je to bez jména – je to nevyřčené slovo,
není v žádném slovníku, v žádném projevu, v žádném znamení.

Točí se kolem něčeho, jež je více než má země,
jemu je stvoření přítelem, jehož objetí mne probouzí.

Možná, že bych mohl více říci. Obrysy! Stenám po svých bratřích a sestřích.

Nevidíte, mí bratři a sestry?
Není to zmatek nebo smrt – je to forma, spojení, plán – je to věčný život – je to štěstí.
(L)

Z tohoto srovnání není průkazné, že by Lešehrad Vrchlického text kopíroval. Neobjevuje se mnoho doslovných shod. Na druhou stranu je třeba si všimnout, že oba překlady si jsou hodně podobné po syntaktické stránce, užívají totožné vazby apod. Místy se zdá, jako by Lešehrad vzal Vrchlického překlad a „odpoetizoval“ ho, přizpůsobil běžně mluvenému jazyku, případně ještě zbavil významových posunů (Vrchlického překlady výrazů *a word unsaid; Outlines! I plead for my brothers and sisters*).

. Vezměme si za příklad první verš třetí sloky. Lešehradova podoba *Nevím to – je to bez jména – je to nevyřčené slovo* je v podstatě totožná jako *Vrchlického Já to nevím, jest to beze jména, jest to vyslovené slovo*. Rozdíl je u Lešehrada jen v respektování formálních rysů originálu (pomlčky), jednak v užívání progresivnějšího tvaru slovesa být (a v odstranění Vrchlického typického zájmena já). Hned následující verš ale přináší odlišné překlady *fráze – projev a symbol – znamení*. Podobně bychom mohli pokračovat i dál – objevují se shody, především syntaktické, ale ne tolik průkazné, aby bylo možné Lešehrada obvinít z podvrhu. Jeho znalost a využívání Vrchlického textu jako opory jsou ale více než pravděpodobné. Nyní se ale již zaměřím na konkrétní rysy pouze Lešehradova překladu, přičemž budu zpočátku ještě vycházet z citovaného 50. zpěvu.

Ze syntaktického hlediska je dodržována inverze originálu (*calm and cool then my body becomes – klidné a chladné stává se potom mé tělo; To it the creation is the friend – jemu je stvoření přítelem*), ale slovosled je někdy i upraven ve prospěch přirozenosti v češtině (*it is a word unsaid – je to nevyřčené slovo*). Obecně v Lešehradově překladu jsou inverze i přidávány (*That which fills its period and place is equal to any – to, co svou dobu a své místo vyplňuje, je každému jinému rovno 44*). Poměrně často je také do češtiny nepřirozeně vnášen slovosled i vazby originálu, např. *my loudest and gayest for them – co nejhlasitěji a nejveseleji pro ně 18; Were mankind murderous or jealous upon you, my brother, my sister? – Bylo lidstvo vražedné nebo žárlivé u tebe, můj bratře, má sestro? (44)*⁴⁵

Lešehrad posiluje strukturu originálu v druhém verši třetí sloky přidáním opakováním kvantifikátoru žádný a předložky *v*: *It is not in any dictionary, utterance, symbol – není v žádném slovníku, v žádném projevu, v žádném znamení*. Někde strukturu zachovává, i když v češtině by bylo gramatičtější určitou část vypustit: *With music strong I come, with my cornets and my drums – S hudbou silnou přicházím, se svými surmami a svými bubny 18*. Naopak jinde v jeho překladu kvantifikátor chybí, např. *not a bit tamed – ani zkrocen 52*.

Hned v prvním zpěvu přidává Lešehrad aliteraci (*Oslavuji sebe a opěvám sebe*), jinde ale zvukovou rovinu staví spíše do pozadí a nijak výrazně se nesoustředí na její převedení. Přesto se zvukově aktivní místa objevují (aliterace, rytmus), např. *I blow through my embouchures – foukám a troubím 18; faithful and friendly – věrny a vlídný 44; cycles ferried my cradle – bouřlivé vichry vezly mou kolébku 44* (také hlásková shoda).

Na lexikálně-gramatické rovině se objevuje se i chybný vid (*klidné a chladné stává se potom mé tělo 50*). Chyby ve slovesných časech nebo vidu se objevují i v jiných zpěvech, např. *All forces have been steadily employ'd – Všechny síly byly ustavičně upotřebeny 44; If you want me again – potřebuješ-li mne; Missing me – pohřešuješ-li mne; I stop somewhere – zdržuji se někde* (vše 52). Ve všech případech by byl ústrojnější budoucí čas, v prvním případě navíc chybí překlad *again*. V případě *nerozumíš-li mi napoprvé (Failing to fetch me at first) 52* jde jednak o interpretaci, konkretizaci významu *fetch* na rozumět, jednak i v případě volby tohoto slovesa o chybný vid i čas – přirozeněji by znělo *neporozumíš-li mi napoprvé*.

⁴⁵ Vrchlického překlad *Byli-li lidé vraždychtiví aneb žárliví k tobě, můj bratře a má sestro?* není sice tolik průkazně odlišný, přesto je ale pravděpodobné, že se Lešehradovi do překladu tato interference vloudila převodem přímo z originálu, nikoli využíváním Vrchlického textu. Minimálně v této části tedy stěží jde o plagiát.

Také Emanuel z Lešehradu využívá prostředků české idiomatiky, např. *till death – dřív než po smrti 1*; *all has been gentle with me – mně se dařilo vždy mírně 44*; *I keep no account with lamentation – nemohu si naříkati 44*; *What have I to do with lamentation? – Co je mi do naříkání? 44*. Ani Lešehradovi se ale nevyhýbají významové posuny, např. *I harbor for good and bad – přijímám v dobrém nebo zlém 1*; *And the numberless unknown heroes equal to the greatest heroes known! – A nesčítným neznámým rekům, stejně jako největším známým rekům! 18*. *The same (1)* je překládáno jako *podobný*, tímto generalizujícím adjektivem se ale opět porušuje myšlenková výstavba básně.

Jako celek však působí Lešehradův překlad solidně a přijatelně. Nemá žádnou prominentní rovinu, jde mu především o správné vystižení významu, ale rozhodně v těch zpěvech, kde je k dispozici, poskytuje důstojnou dobovou alternativu k Vrchlického místy nepřesnému překladu.

Arnošt Vaněček

Arnošt Vaněček (1900-1983) začal studovat na obchodní akademii v Hradci Králové, po roce přešel do Prahy, kde 1918 maturoval. Krátce pracoval jako úředník na ministerstvu národní obrany, pak byl bankovním úředníkem (1920-40, 1941-42), přitom soukromě studoval politickou ekonomii, estetiku a literaturu a zapojil se do politického a kulturního života. 1940-41 byl vězněn, od 1942 do konce války pracoval v nakladatelství J. Lukasík. Po 1945 postupně působil v kulturní komisi Ústřední rady odborů, ve filmovém odboru ministerstva informací, ve Filmovém studiu Barrandov a nakonec v archivu Svazu československých spisovatelů; od 1957 se věnoval literární a překladatelské činnosti ve svobodném povolání. Jeho literární tvorba obsahuje experimentální povídky, historické prózy i prózy inspirované rodným krajem, cestopisy, vzpomínky a prózy pro mládež. Překládal z angličtiny, především poezii a drama. Jeho prvním knižním překladem byla na sklonku 20. let široce pojatá antologie *Američtí básníci*, jejíž první i pozdější rozšířené poválečné vydání výrazně ovlivnily českou poezii. Podobný vliv měla jeho antologie současných černošských amerických básníků *Litanie z Atlanty*. Jeho překlady poezie byly zařazovány do mnoha výborů a antologií (čerpáno z internetové databáze Obce překladatelů).

Jak je vidět z jeho životopisných dat, prošel Vaněček pestrým životním vývojem. Ve 20. a 30. letech působil jako propagátor západní modernistické literatury. Postupem doby se začalo stále více projevovat jeho sociální cítění, až se po nástupu komunismu nechal zneužít k propagandistickým účelům. O tom svědčí antologie *Hlasy básníků bojujících na západě*,

vydané vydavatelstvím Ministerstva informací a osvěty v edici Knihovna souborů lidové tvořivosti v roce 1951. Vaněček byl editorem této antologie a také autorem některých překladů. Pravděpodobně byl i autorem tohoto manipulativního „návodu k použití“, umístěného v úvodu knihy:

Verše básníků, bojujících na západě za mír a svobodu pracujících, se většinou velmi liší od veršů našich a sovětských básníků. Verše pokrokových umělců na západě hovoří o nezaměstnanosti, bídě, vězení, popravách. Básníci jsou pronásledováni, vězněni a někteří ani nevyšlovní své myšlenky naplno. Mnozí autoři používají volného verše bez rýmů a proto jejich poesie není tak zpěvná a úderná. Snažte se proto, abyste verše recitovali co nejzřetelněji, aby posluchači pochopili jejich myšlenky. Nejlépe přednášet pouze sólově. Nezapomeňte se v průvodním slově zmínit o životě v imperialistických zemích. Nejlépe prostrídat verše západních autorů radostnými verši básníků sovětských a lidově demokratických zemí, abyste divákům ukázali protiklad dvou světů – kapitalistického a socialistického. (Vaněček 1951: 4)

Jak je vidět, tato třetí z Vaněčkových antologií je poplatná době svého vzniku a její účel měl být především propagandistický, i když obsahuje i neutrální informace, např. o osobnostech a díle obsažených autorů. Skládá se ze čtyř částí. První část obsahuje básně západních básníků s větším či menším socialistickým podtónem. Po úvodním slově Arnošta Vaněčka následuje přepis projevu Paula Eluarda z roku 1950, blahorečícího socialistickému životu v Sovětském svazu. Dále následují takové básně jako *Mluvím o sovětském lidu* Françoise Monoda nebo *Zpívám o člověku v květech* René Depestra, která končí vášnivým provoláním *Sláva Josefu Stalinovi, naší hřivně nejdrahocennější!*. Druhý oddíl zahrnuje především sociální poezii Carla Sandburga a právě zde je přítomna i stopa Whitmanova – báseň *Žádný úsporný stroj* („No Labor-Saving Machine“) a *Viděl jsem svatbu lovce kožišin* z 10. zpěvu *Song of Myself*. Následuje oddíl věnovaný americkým černošským básníkům a celou knihu uzavírá oddíl *Jsme s vámi, pracující na západě*, obsahující díla východních autorů se západní tematikou. Na úplný závěr připadají tři notové zápisy revolučních písní – španělské, italské a francouzské. K jednotlivým součástem antologie jsou připojeny více či méně obsáhlé poznámky či vysvětlivky nebo průvodní slova o jednotlivých autorech. U jednotlivých básní jsou uvedena také jména překladatelů, kteří tvoří podobně pestrou směsici jako autoři původních textů.

Překlady zmíněných Whitmanových básní pořídil právě Arnošt Vaněček. Je trochu s podivem, jaké úryvky z Whitmana právě pro tuto antologii vybral, protože se ani v jednom

případě rozhodně nejedná ani o nejsocialističtější, ani o nejlidovější části Whitmanova díla.⁴⁶ První z nich, *Žádný úsporný stroj*, je osobitým vyjádřením životního osudu umělce, druhý projekcí Whitmanových demokratických myšlenek, úsilí o rovnost lidí, ale s čistě americkým obsahem – líčením běloško-indiánské svatby a pomoci bílého lovce uprchlému černochovi. O úrovni těchto překladů se zmíním na závěr této části, až popíšu i předchozí Vaněčkovy antologie.

První a druhá Vaněčkova antologie nesou shodný název, *Američtí básníci*. Poprvé byla vydána v roce 1929, druhé, rozšířené vydání vyšlo v pražském nakladatelství Svoboda v roce 1946. Toto druhé vydání vzhledem k době svého vzniku ještě nebylo nijak „dirigováno shora“, takže je jen na závěr doplněno medailonky některých autorů a na přebale čteme ještě zcela objektivní obecnou informaci o tomto titulu, o rozdílech oproti prvnímu vydání (zahrnutí děl přístupných do roku 1939) i o jeho skladbě a obsažených tématech:

Je objektivní ve výběru a nepomíjí ani básníky, blízké surrealismu (Harry Crosby, Bravig Imbs), ani symbolisty a katolíky (Conrad Aiken, T. S. Eliot, J. G. Fletscher), ani extatické černochoy, jejichž sociální poesie má křesťanské podbarvení (Langston Hughes). Hrozba války, nezaměstnanost, stoupající delirium kapitalismu, studie mužů a žen, jejich lásky, ženci na polích, shrabovači zisku na bursách, hráči s železnicemi, děti na dlažbě měst, opuštěná města, jazz, Mississippi, naděje a láska k lidem, to všechno jsou témata amerických básníků. (Vaněček 1946: obálka)

Prostudujeme-li skladbu knihy a obsažené básně, vidíme, že tyto informace i sám výběr autorů a básní byl ještě skutečně v rámci možností objektivní, i když i zde je samozřejmě přítomná Vaněčkova levicová orientace, rozhodně ale ještě nemůžeme mluvit o manipulaci a toto vydání antologie můžeme přičíst k Vaněčkovým zásluhám.⁴⁷

Ještě záslužnější (poněvadž zcela nová a objevná) byla Vaněčkova první antologie z roku 1929, a poté další antologie, tentokrát černošské poezie, kde pochopitelně není obsažen Whitman, z roku 1938. Arbeit a Vacca (2000: 24) potvrzují:

Významnou roli v recepci americké poezie sehrála antologie překladatele Arnošta Vaněčka (1900-1983) *Američtí básníci* (1929, výrazně rozšířené vydání 1946), kde se kromě Sandburga a modernistů včetně Ezry Pounda objevili také například Edgar Lee Masters, Vachel Lindsay a Langston Hughes. O černošskou poezii obecně se čeští čtenáři začali zajímat velmi brzy: [...] V roce 1938 pak Vaněček sestavil unikátní antologii černošské poezie *Litanie z Atlanty*, která dostala název podle stejnojmenné básně W. E. B. Du Boise. Přestože Vaněčkovy překlady měly kolísavou úroveň, přispěly k tomu, že český čtenář už

⁴⁶ Ve druhém vydání *Amerických básníků* (které ještě nijak tendenční nebylo) jsou obsaženy úryvky z Whitmana *Sníl jsem ve snu* (I Dream'd in a Dream), *Slyším, že mi vyčítají* (I Hear It Was Charged Against Me) a *Shlédni, krásný měsíci* (Look Down Fair Moon), z nichž minimálně první dva by bylo možné považovat za „socialističtější“.

⁴⁷ Mimo jiné zde nacházíme také Sandburgovu antimilitaristickou báseň *Tráva* (*Grass*) z roku 1918, která tematicky přímo vychází z prvku motiviky *Leaves of Grass* a *Song of Myself*, „demokraticky“ rostoucí trávy.

před druhou světovou válkou vnímal afroamerickou literaturu jako živou součást americké kultury.

Na druhé straně obálky druhého vydání *Amerických básníků* nacházíme Fučíkovu recenzi 1. vydání, která vyšla ve 2. čísle IV. ročníku *Tvorby*. Fučík zde o této antologii hovoří jako o „vzácné knížce“, poukazuje na charakteristicky černošské rysy této poezie a její inspiraci ve Starém zákoně a závěrem přiznává, že verše jsou „skvěle udělány“, třebaže on sám nedovede „kontrolovat, jak přesné jsou překlady Vaněčkovy“ (proložení původní). Zkontrolujme tedy sami.

Pro krátkou analýzu překladu pochopitelně vybíráme jediný z Vaněčkových překladů ze *Song of Myself* (v první ani ve druhé jeho antologii se úryvky ze *Song of Myself* nevyskytují), *Viděl jsem svatbu lovce kožišín* z 10. zpěvu. Připomínáme, že se nejedná o překlad kompletní, vynecháno je prvních deset veršů tohoto zpěvu.⁴⁸ Vaněčkův překlad se tak skládá ze dvou autonomních částí – z popisu svatby bílého trappera a indiánské dívky a z líčení pomoci bílého obyvatele osamělé chýše uprchlému černošskému otrokovi. Zatímco v první části je ich-formou hovořící hrdina celé básně v pozadí, pouze jako svědek celé události (*I saw the marriage*), v druhé části se stává sám hlavním protagonistou. Jak jsem již nastínil v životopisném úvodu, tohoto odvážného a ilegální aktivity praktikujícího hrdinu básně rozhodně nelze ztotožňovat s Whitmanem osobně, jde o obecnou a univerzálně lidskou projekci jeho myšlenek a idejí.

Vaněčkův překlad úrovní nijak nevybočuje z překladů kompletních. Oproti Vrchlického překladu nenacházíme téměř žádné významové posuny, pouze *on a bank – na břehu* (v tomto kontextu jde o *val* nebo *pahorek*) a *large thick blankets – veliké žluté šátky*). Místy se objevuje konkretizace (*opřena o zed'*) nebo dovysvětlování (*lounged the trapper – odpočíval sám trapper; do níž se vcházelo jenom z mé jizby – that entered from my own*) či Vaněčkova vlastní interpretace (*jak se bál – his awkwardness*). Na jednom místě se objevuje chybný vid (*jak jsem mu přiložil náplast*), naopak v posledním verši je vidově dobře

⁴⁸ Vynecháno jsou tyto verše:

*Alone far in the wilds and mountains I hunt,
Wandering amazed at my own lightness and glee,
In the late afternoon choosing a safe spot to pass the night,
Kindling a fire and broiling the fresh-kill'd game,
Falling asleep on the gather'd leaves with my dog and gun by my side.*

*The Yankee clipper is under her sky-sails, she cuts the sparkle and scud,
My eyes settle the land, I bend at her prow or shout joyously from the deck.*

*The boatmen and clam-diggers arose early and stopt for me,
I tuck'd my trowser-ends in my boots and went and had a good time;
You should have been with us that day round the chowder-kettle.*

naznačeno opakování děje (*sedal mi po boku*). Některá řešení jsou poměrně tvůrčí, ať už na lexikální úrovni (zmíněné *po boku – next me*), nebo na úrovni větné stavby (*slyšel jsem, jak pod jeho plížením praskají větvičky v otepi roští za I heard his motions crackling the twigs of the woodpile* – i když plížení je překladatelovou interpretací).

Ze syntaktického hlediska není zpěv tolik výrazný jako jiné, objevuje se pouze anaforické *and* a dvakrát opakované *remember*, jinak jde o prostý, prozaický jazyk bez syntaktických ozdob. Vaněček rodržuje opakování *remember* (*pamatuji se*), ale opakování *and* není ani naznačeno (z 5 veršů originálu, kde se vyskytuje, přešlo pouze do jednoho verše překladu). Díky velké prozaičnosti vyjádření zde téměř nehrají roli zvukové prostředky, v originálu ani v překladu. Co se týká lexika a stylu, hlavní problémy jsem již uvedl, jejich počet ani zde není nijak velký. Patří sem ještě interference z angličtiny v převodu přivlastňovacích zájmen, která jsou důsledně překládána jejich českými ekvivalenty, i když by bylo možné využít přivlastňovací dativ příslušných osobních zájmen (např. Vaněčkovo *jeho zářící vous a kadeře chránily jeho šíj* by se mohlo změnit na *zářící vous a kadeře mu chránily šíj*). Této chybě se ovšem nevyhnuli ani jiní překladatelé.

Nejvýraznější změny se udály v grafické úpravě. První část, popisující indiánskou svatbu, se v originále skládá z pouhých čtyř dlouhých veršů – v překladu je veršů (podle odsazení) devět. To znamená výrazné rozdělování veršů, tedy opět v kontextu Whitmanovy poetiky problematický postup, rozmělnuje se myšlenková struktura textu. Jeden z veršů (*On a bank lounged the trapper, he was drest mostly in skins, his luxuriant beard and curls protected his neck, he held his bride by the hand*) je rozdělen dokonce do tří samostatných veršů (*na břehu odpočíval sám trapper v šatu převážně z kožišin / jeho zářící vous a kadeře chránily jeho šíj / držel svou nevěstu za ruku*). Další formální změnou ve výstavbě je nahrazení středníku ukončujícího verš *And remember putting plasters on the galls of his neck and ankles*. Vaněček ukončuje odpovídající verš (přesněji řečeno druhý z odpovídajících veršů, protože původní verš je v překladu rozdělen do dvou) tečkou, což opět narušuje stavbu díla. Znamená to také, že Vaněčkovi následující verš začíná velkým písmenem, zatímco ostatní verše uprostřed slok začínají písmenem malým.⁴⁹

Celkem ale Vaněčkův překlad působí poměrně spolehlivě. Na rozdíl od publikace, v níž vyšel, není nijak manipulativní a zjištěné nedostatky jsou vyváženy dobrými tvůrčími

⁴⁹ *And remember putting plasters on the galls of his neck and ankles;
He staid with me a week before he was recuperated and pass'd north,*

x

*pamatuji se, jak jsem mu přiložil náplast na vředy
na šíji a na kotnících.*

Zůstal u mne asi týden až se zotavil a potom odešel k severu,

řešeními. Je ale třeba poznamenat, že vybraný přeložený úsek nekladl na překladatele nijak velké nároky a je otázkou, jak by Vaněček obstál při překladu jiných zpěvů. Další otázkou pak zůstává, proč Vaněček do tohoto výboru vybral právě tento úryvek. Odpověď ale zůstane v rovině hypotéz, zatímco odpověď na Fučíkovy pochyby naše analýza poskytla: Ano, Vaněčkův překlad je poměrně přesný a nezkresluje originál víc, než kolik by bylo přípustné.

Božena FMaria Ha de Věrnij

Výbory *Stébla trávy* nemají jen mužské autory. Stejně pojmenovaný výbor vydala v roce 1938 v nakladatelství F. Obzina ve Vyškově básnířka s tajuplným (a téměř pokaždé jinak psaným) pseudonymem Božena FMaria Ha de Věrnij, vlastním jménem Božena Věrná. Celý název tohoto tematického výboru je jako autorčino jméno poněkud proměnlivý. V tiráži je uveden název *Walt Whitmanova Stébla trávy zralostí nazlátlá z plnosti klasů nachýlená* a v tiráži je uvedeno, že jej „pro výstavu v New Yorku v únoru 1939 přeložila oddaně a věrně B FMaria Ha de Věrnij“. Jakým způsobem byl tento výbor na Světové výstavě prezentován a zda to bylo v československém pavilonu, než musel být pro druhý rok výstavy zavřen, se mi nepodařilo zjistit.

V každém případě jde o výbor Whitmanových básní, které se tematicky vážou k motivu smrti. K dispozici je malá ediční poznámka:

Zpěvy o smrti nebyly dosud soustavně přeloženy.

Z cyklu *Tichý hlas nebeské smrti* vynechány písně věrně přetlumočené Lešehradem 1909.

Písně loučení zde přeloženy všechny, tedy pojaty i tři přebásněné Vrchlickým 1903.

Interpunkce pak značí přerývky v rytmickém proudu myšlenkovém, vymyká se tedy z obvyklých pravidel.⁵⁰

Z této poznámky se mimo jiné zdá, že autorka považovala Lešehradův překlad za důvěryhodnější, patrně díky jeho „opravám“ Vrchlického významových posunů.

Za tiráží se nachází Poděkování, Dílo básnířčino (seznam jejích sbírek) a Nejvýznačnější kritiky děl básnířčiných (je jich uvedeno na dvě desítky). Samotná sbírka se pak skládá ze tří oddílů. První oddíl zahrnuje překlady *Pouti do Indie*, *Zpěvu o sobě* a *Pouti víc než do Indie*. Druhý oddíl je tvořen básní *Tichý hlas nebeské smrti* a třetí *Písněmi loučení*.

Vzhledem k tomu, že tento výbor je pouze útlou knížkou malého formátu, je zřejmé, že *Song of Myself* je zastoupena pouze úryvky. Konkrétně se jedná o větší část 20. zpěvu a

⁵⁰ V knize je celá tato poznámka tištěna kurzívou, názvy sbírek obyčejně.

dva kratší úryvky z 33. zpěvu. Protože nemám k dispozici fotokopii překladu, uvádím jeho text zde kompletní:⁵¹

ZPĚV O SOBĚ.

Vím, že jsem nesmrtelný
vím, že tato má dráha nebeská nemůže býti pojata rozmachem
kružidla tesařova
vím, že nezajdu jako kruh dítětem hořící tyčí vyřezaný do noci.

Vím, že jsem vznešený
nebudu znepokojovati svého ducha, aby se ospravedlnil
neb aby mu bylo porozuměno
vidím, že zákony elementární se neomlouvají nikdy
mám za to, že se nechovám konečně pyšněji než krokvice,
jíž roste můj dům.

Jsem jaký jsem a to je dosti
jestliže nikdo na světě není si mne vědom, sedím spokojen
a jestliže každý a všichni jsou si mne vědomi, sedím spokojen.

Jeden svět je si mne vědom a daleko největší pro mne
a to jsem já sám
a přijdu-li ke svým dnes neb za deset tisíc neb deset milionů let
mohu to radostně přijati teď, nebo se stejnou radostí mohu čekati.
(20)

Smrtné zápasy jsou jednou z přeměn oděvu mého
netáži se zraněného, jak se mu vede, já sám se stávám jím.
(33)

Ležím v nočním vzduchu v červené košili své prostoupen tichem
jež je kvůli mně
bez bolesti při tom všem ležím, vysílen, ale ne nešťasten příliš
bílé a krásné jsou tváře kolem mne, hlavy jsou zbaveny přílbic
klečící zástup mizí se světlem pochodní.

Vzdálení a mrtví znova oživují
ukazují jak ciferník, nebo se pohybují jako mé ruce
jsem hodinami sám.
(33)

Analyzujeme-li tyto překlady, musíme konstatovat, že překladatelka svému jménu opravdu dostála. Překlady jsou až na výjimky přesné, vystihující sémantiku originálu, ale dodržující stavební principy i na ostatních rovinách, ať už jde o syntaktické paralelismy nebo o zvukové ozdobné prostředky. Objevují se pouze drobné vynechávky (*if no other in the world – jestliže nikdo na světě*) nebo formální posuny (chybějící závorka ve verši *mám za to, že se nechovám konečně pyšněji než krokvice, jíž roste můj dům*). Pěkně je v tomto citovaném příkladě užito idiomatické *I reckon – mám za to*.

Překlad pořízený touto podivuhodnou osobností, která už změnou názvu sbírky vyvolává podezření, že půjde o jakýsi druh manipulace s Whitmanovým textem, žádnou

⁵¹ Pro lepší orientaci vkládám čísla zpěvů, odkud úryvky pocházejí.

manipulaci nepřináší, kromě skutečnosti, že jsou vybrány tři neúplné úryvky ze Song of Myself. Co se ale týká překladatelského produktu samotného, není proč vznášet větší výhrady. Škoda jen, že tato básnička – překladatelka je dnes již neznámá. Bylo by jistě zajímavé pokusit se vypátrat více informací o ní, o jejím díle a o jejím vztahu k Whitmanovi, to ale sahá nad rámec této již tak poměrně rozsáhlé práce.

I am large, I contain multitudes – Překlady přehledně

Na závěr této rozsáhlé třetí kapitoly je třeba shrnout výsledky jednotlivých analýz a poukázat na charakteristické rysy jednotlivých překladů. Provedli jsme detailní srovnání překladů jak jednotlivě v konfrontaci s originálem, tak ve druhé kapitole a částečně v některých pasážích třetí kapitoly i vzájemně. Z tohoto srovnání nevzešel žádný jednoznačný vítěz ani poražený. Adeptem na pozici poraženého může být Vrchlický, a to vinou velkého množství významových posunů a také tiskových chyb měnících význam. Vrchlický ale na ostatních rovinách dokazuje, jakou měl jeho překlad v jeho době hodnotu.

U každého z překladů lze identifikovat jakousi hlavní tendenci, hlavní „identifikační známku“, kterou se odlišuje od ostatních. Nejobtížnější je stanovit tuto tendenci opět právě u Vrchlického, protože nepřekládal s nějakou jasnou vizí, naopak Whitmanově poetice rozuměl jen zčásti a snažil překládat spíše intuitivně.

Přesto lze jako hlavní hodnotu Vrchlického překladu identifikovat ustavení jasně české podoby Whitmanovy specifické poezie, což mělo obrovský význam především z vývojového hlediska. Není bez zajímavosti, že podobným básnickým výrazem (alespoň pokud bylo možné z krátkých ukázek soudit) překládali i tři autoři nekompletních překladů Song of Myself, kteří zároveň stáli Vrchlickému časově nejbližší. V jejich překladech šlo především o „věrné“ vystižení lexikálních významů a dodržení charakteristických syntaktických stavebních prvků. Tím byla odkryta svébytná „whitmanovská“ stylová vrstva jazyka, díky jejímuž dodržování bylo i jaksi automaticky vystiženo stylistické ladění originálu. Nejméně prominentní byla v těchto překladech fonetická rovina, i když především Vrchlický na mnoha místech přesvědčil, že je schopen vystihnout Whitmanův výraz právě i na zvukové rovině.

Zvuk jako jeden z hlavních distinktivních rysů patří k překladu Pavla Eisnera. Poznávací známkou však v jeho případě není jen zvuk, ale jazyk jako takový, snaha o vyplňování strukturních mezer vzniklých v jazyce systémovou nekorespondencí mezi angličtinou a češtinou. Tyto mezery se snaží zaplnit pestrým užíváním idiomatiky,

zdrobnělin, částic apod. Kromě toho mu ale téměř vždy jde právě také o zvukovou podobu vyjádření. Užívá všech dostupných prostředků, aby evokoval zvukovou charakteristiku originálu – velmi často je Eisner úspěšný, někdy ale ve svých snahách (nejen u zvuku) zachází příliš daleko a stává se překladatelem-manipulátorem, který bere autorův osud zcela do svých rukou a čtenáře přesvědčuje o vlastní stylistické obratnosti, nikoli o autorově poslání.

Poznávacím znamením Urbánkova překladu bychom mohli nazvat jeho stručnost, účelnost, civilnost. Urbánek si je vědom všech stavebních prvků originálu a snaží se je vměstnat do překladové podoby tak úsporné, jak je to jen možné. Někdy si musí pomoci změnami v syntaktické výstavbě díla, především preferováním asyndetických větných spojení. Urbánek pestře využívá idiomatiky češtiny, a to většinou stylově ekvivalentně. Jako jediný z překladatelů soustavněji omezuje a oslabuje možnosti sexuálních interpretací, jako první také uplatňuje zřetelnější metodu překladu reálií.

Skála postupuje přesně opačně než Urbánek. Nejen oproti Urbánkovi, ale i oproti originálu je mnohmluvnější, delší, konkrétnější. Často využívá konkretizací, interpretací či zlogičťování k tomu, aby posílil kohezi vyjádření a aby evokoval dojem hovorovosti, bezprostřednosti. Whitmanova poetika je pro Skálu osobní záležitostí, proto užívá vlastní interpretaci Whitmana a vede čtenáře zákoutími jeho poezie. Nutno poznamenat, že přitom čtenářem nemanipuluje víc, než by bylo únosné. Skála navíc využívá dobré znalosti textu dané kvalitními podklady, který pro překlad měl, a napravuje některé dlouho tradované posuny a nedostatky předchozích překladů, jak v oblasti strukturní výstavby, tak třeba sexuality.

Tímto stručným shrnutím se uzavírá přehled české překladové recepce Walta Whitmana a jeho básně *Song of Myself*. Snažil jsem se o pohled co možná komplexní, ale zároveň kritický a jasně strukturovaný. Věřím, že se mi tak podařilo čtenáře uspokojit a podnítit v nich zájem o tuto velice specifickou a stále živou poezii.

Závěr

Přestože se práce postupem doby rozrostla do nečekaných rozměrů, připravila mi nejednu pěknou chvíli, když jsem objevoval v překladech jednotlivé tendence a nacházel příklady, které mě utvrzovaly v domněnkách, že ta a ta hypotéza byla správná. A o hypotézách se ještě chci zmínit.

Všechny analýzy byly doprovázeny hypotézou o možném vlivu mocenských tlaků na podobu překladu. Přestože by u některých překladů bylo možné očekávat, že jejich autoři budou mít určitá omezení, nic tomu nenasvědčuje. Jediné výraznější úpravy překladů, které pravděpodobně nepocházely od samotných překladatelů, byly produktem redakčních úprav a zpracování jednotlivých překladů, kam patří např. i volba formátu, zalamování veršů, grafické slučování slok apod. U Vrchlického a Eisnera jsme žádná omezení ani nepředpokládali a žádné aspekty jejich překladů nenasvědčují, že by se např. v oblasti sexuality museli řídit nějakými doporučeními. U Urbánka a Skály jsem se přesvědčil nejjednodušší metodou, dotazem u samotného překladatele Urbánka, resp. Skálova jazykového spolupracovníka Stříbrného. Ani jeden si nebyl vědom žádných omezení, kterými by podoba překladů byla svazována. Nabízelo se to především u Urbánkova omezování sexuality, ale tato hypotéza byla rozhovorem s překladatelem vyvrácena.

Jak práce postupovala, setkávali jsme se ještě s dalšími dílčími hypotézami, např. tou Blahynkovou o „odcizení“ Urbánkova překladu. Tu se mi, věřím, podařilo srovnáním konkrétního materiálu z překladů vyvrátit. Byla tu také hypotéza Václava Macka o údajné Eisnerově „čechořečnosti“. Ta měla přece jen dílčí opodstatnění v Eisnerových tvůrčích sklonech, přesto i onu minimálně z poloviny vyvrátila konfrontace překladu s originálem a zjištění, že některé případy „čechořečnosti“ mají v originálu své jasné opodstatnění. A konečně jsme pracovali se Skovajsovou hypotézou o Lešehradových překladech coby plagiátech Vrchlického. Přestože u jiných Whitmanových básních hypotéza platí, jak dokazuje sám Skovajsa (2006) přesvědčivým srovnáním, u zpěvů ze *Song of Myself* nebylo možné nic takového jednoznačně tvrdit, takže jsme zůstali u Lešehradova autorství překladů, ale s možností občasného využívání nebo opravování Vrchlického překladu.

Nyní jsme na samém konci. Pojmenovali jsme hlavní distinktivní rysy jednotlivých překladů a zbývá už jen poukázat na jejich uplatnitelnost z hlediska synchronního a na možnost či nepotřebnost nového překladu.

Jsem přesvědčen, že všechny čtyři překlady mohou sloužit jako legitimní česká podoba *Song of Myself*. U Vrchlického je to sice služba s vykřičníkem, vinou jeho

nedůvěryhodnosti způsobené sémantickými posuny, ale všechny ostatní překlady, každý jinak, jsou schopny čtenáři dostatečně účinně představit poetiku originálu. Obsahují sice některé nepřesnosti, na které jsem poukazoval, ale obsahují i mnoho tvůrčích řešení, na která jsem se snažil poukazovat rovněž. Liší se samozřejmě stupněm archaičnosti jazyka, ale ne nijak výrazně – i Vrchlického překlad může průměrně vzdělaný člověk číst bez problémů. Skálův jazyk působí v podstatě současně, pomineme-li množství syntaktických inverzí a užívání přechodníků. Urbánkův text, přestože je o téměř třicet let starší, působí jazykově podobně, pouze tolik nevyužívá hovorových, někdy až hrubých výrazů, které do překladu vnáší Skála. Eisnerův text pak již v důsledku Eisnerovy hry s jazykem může místy působit potíže s porozuměním.

A nový překlad? Myslím si, že málokterý jiný básník se může „pochlubit“ tak početným a tak reprezentativním překladovým zastoupením v češtině jako Whitman. Z toho hlediska by překlad vlastně ani nebyl nutný. A za nutný jej opravdu nepovažuji, mnohem spíše vidím představu nového překladu jako výzvu a jako široké pole působnosti, kde by bylo možné uplatnit teoretické poznatky získané třeba právě z této práce. Sám bych se tou výzvou rád nechal někdy zlákat.

Resumé

Diplomová práce mapuje českou překladovou recepci Walta Whitmana, především jeho ústřední básně *Song of Myself*. Jejím hlavním úkolem je translatologická analýza všech čtyř českých překladů této básně. Kromě toho se zmiňuje i o dalších zlomkových překladech a uvádí základní orientační přehled českých prací, které se Whitmanem zabývají.

Hlavní část práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola s využitím sekundární literatury popisuje Whitmanův život a dílo v kontextu jeho doby. Přitom se soustředí na momenty, které se určitým způsobem odrazily v textu *Song of Myself*, včetně dobových literárních vlivů a také cenzurních zásahů, které podobu díla ovlivňovaly. Stanovuje také hypotézy, jak by mohly být cenzurně ovlivňovány jednotlivé překlady.

První kapitola pokračuje detailní analýzou hlavních stavebních prvků Whitmanovy poezie tak, jak se projevují v *Song of Myself*. Opět přitom upozorňuje na teoretické vlivy a autorovy individuální rysy, které na charakter těchto stavebních prvků působily. Stavební prvky básně jsou rozděleny do jednotlivých jazykovědných rovin a toto rozdělení slouží jako osnova translatologické analýzy provedené ve druhé a třetí kapitole.

Druhá kapitola se věnuje detailní analýze jednotlivých překladů na materiálu dvou vybraných zpěvů *Song of Myself*. Výběr umožňuje porovnat jednotlivé překlady s originálem i vzájemně, a to na všech rovinách, a poukázat na individuální zvláštnosti překladů.

Třetí kapitola začíná stručným přehledem české recepce Walta Whitmana a jeho díla. Následuje souhrnné představení výsledků translatologických analýz jednotlivých překladů. Všechny analýzy zahrnují příslušné kontextové faktory a zdůrazňují individuální specifika jednotlivých překladů. Tyto charakteristiky poté přehledně shrnuje, včetně zjištění týkajících se hypotéz o cenzurních zásazích.

V závěru se autor zabývá relativně vysokou hodnotou jednotlivých překladů, a to i ze současného hlediska, a vyslovuje argumenty týkající se případného nového překladu *Song of Myself*.

Summary

This thesis analyzes Czech translations of Walt Whitman's poetry, especially of his central poem, *Song of Myself*. The main aim of the paper is to provide translation analyses of all four complete Czech translations. Some fragmentary translations are also mentioned, and a basic overview of Czech secondary literature on Whitman's work is provided.

The main body of the thesis is divided into three chapters. Chapter One describes Whitman's life and work in the context of his time, as portrayed in secondary literature. It concentrates on features reflected in the text of *Song of Myself*, including literary influences and censorship that influenced the work. It also sets out a hypothesis of possible censorship influences on the single translations.

Chapter One continues with a detailed analysis of main structural features of Whitman's poetry, as reflected in *Song of Myself*. The features are contextualized with the main literary theories of the time and with Whitman's individual aesthetics. The structural features are sorted according to linguistic levels they belong to. This assortment is then used as a framework for the analyses in Chapters Two and Three.

Chapter Two provides a detailed analysis of the translations in two selected sections of *Song of Myself*. The translations are compared to the original and one to another on all levels, revealing their individual features and special values.

Chapter Three begins with an overview of Czech reception of Whitman and of his work. Then the findings of the single translation analyses are presented. All of them stress the role of literary and cultural context and emphasize individual features of the translations. These characteristics are then summed up, and validity of the original hypothesis is examined.

The Conclusion deals with the relatively high value of the translations, even from a present-day perspective. It also discusses the possibility and the merits of a new Czech translation of *Song of Myself*.

Bibliografie

a) primární:

- z Lešehradu, Emanuel. 1931. Básníci zítřku: básnické překlady Emanuela z Lešehradu. Praha, Kvasnička a Hampl
- Vaněček, A. (ed.). 1929. Američtí básníci. Praha, Odeon, Jan Fromek
- Vaněček, A. (ed.). 1946. Američtí básníci. Praha, Svoboda
- Vaněček, A. (ed.). Hlasy básníků bojujících na západě. Praha, Osvěta 1951
- de Věrnýj, B. F. 1939. Walt Whitman: Stébla trávy. Vyškov, F. Obzina
- Whitman, W. 1901. Výbor z básní, přel. Emanuel z Lešehradu. Praha, E. Lešehrad
- Whitman, W. 1906. Stébla trávy: výbor, přel. Jaroslav Vrchlický. Praha, B. Kočí
- Whitman, W. 1945. Demokracie, ženo má! výbor ze Stébel trávy, přel. Pavel Eisner. Praha, Jaroslav Podroužek
- Whitman, W. 1955. Stébla trávy, přel. Jiří Kolář a Zdeněk Urbánek. Praha, Naše vojsko
- Whitman, W. 1965. Leaves of Grass: Comprehensive Reader's Edition. New York, University Press
- Whitman, W. 1983. Zpívám o sobě, přel. Ivan Skála. Praha, Československý spisovatel
- Whitman, W. 1998. Stébla trávy, přel. Jiří Kolář a Zdeněk Urbánek. Hradec Králové, Cyldr

Rešerše dobové české recepcce Walta Whitmana v příslušných literárních situacích

b) sekundární:

- Allen, G. W. 1955. The Solitary Singer: A Critical Biography of Walt Whitman. New York, Macmillan
- Allen, G. W. 1970. A Reader's Guide to Walt Whitman. New York, Farrar
- Arbeit, M., Vacca, E. 2000. Bibliografie americké literatury v českých překladech. Olomouc, Votobia
- Asselineau, R. 1962. *Whitman's Style: From Mysticism to Art*. In: Pearce, R. H. (ed.). Whitman. A Collection of Critical Essays. Englewood Cliffs, Prentice-Hall
- Bassnett, S., Lefevere, A. 1998. Constructing Cultures, Essays on Literary Translation. Clevedon
- Bassnett, S., Lefevere, A. 1990. Translation, History and Culture. London, Pinter
- Bassnett, S. 1991. Translation Studies. rev. ed., London
- Bířzová, R. 1987. Walt Whitman v českých zemích. Diplomová práce, Praha, FF UK
- Blahynka, M. 1984. *Náš Whitman*. Kmen (literární příloha časopisu Tvorba), 41/1984, str. 3, 8
- Bloom, H. 2000. *Elegie za kánon a Walt Whitman: střed amerického kánonu*. In: Bloom, H. 2000. Kánon západní literatury. Praha, Prostor
- Chase, R. 1961. Walt Whitman. University of Minnesota Press, Minneapolis
- Elliott, E. (ed.) 1988. Columbia Literary History of the United States. Columbia University Press
- Harrerová, Š. 1972. Odras doby v díla Walta Whitmana. Diplomová práce, Praha, FF UK
- Kaplan, J. 1980. Walt Whitman: A Life. New York, Simon and Schuster
- Kinnaird, J. *Leaves of Grass and the American Paradox*. In: Pearce, R. H. (ed.): Whitman. A Collection of Critical Essays. Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1962

- Levý, J. 1953. Umění překladu. Praha, Československý spisovatel
- Levý, J. 1955. *K podstatě básnické metody W. Whitmana*. In: Jazyk a literatura II, Praha, SPN
- Levý, J. 1971. *Geneze a recepce literárního díla*. In: Bude literární věda exaktní vědou? Praha, SPN
- Levý, J. 1996. České teorie překladu. Praha, Ivo Železný
- Loving, J. 2000. Walt Whitman: The Song of Himself, Berkeley, University of California Press
- Mánek, B. 2005. *Překlady moderní americké poezie a Skupina 42*. In: Hrala, M. (Ed.). Český překlad II (1945-2004)
- Martínek, R. České překlady *Leaves of Grass* Walta Whitmana. Projekt diplomové práce, Praha, FF UK
- Matthiessen, F. O. 1962. *Only a Language Experiment*. In: Pearce, R. H. (ed.): Whitman. A Collection of Critical Essays. Englewood Cliffs, Prentice-Hall
- Masnerová, E. 1984. Nový překlad Whitmana. Literární měsíčník, 4/1984, str. 115-116
- Mukařovský, J. (ed.). 1995. Dějiny české literatury IV. Praha, Victoria Publishing
- Pearce, R. H. 1962. *Whitman Justified: The Poet in 1960*. In: Pearce, R. H. (ed.). Whitman. A Collection of Critical Essays. Englewood Cliffs, Prentice-Hall
- Popovič, A., Miko, F. 1978. Tvorba a recepcia. Bratislava, Tatran
- Popovič, A. 1975. Teória umeleckého prekladu, Bratislava, Tatran
- Schejbal, J. 1952. Velká tradice americké renesance. Diplomová práce, Praha, FF UK
- Skovajsa, O. 2006. Vrchlický, Whitman a Šalda obsypaní papoušky. Diplomová práce, Praha, FF UK
- Toury, G. 1995. Descriptive Translation Studies and Beyond, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins
- Urbánek, Z. 1996. Stvořitelé světa pokračují. Brno, Atlantis
- Urbanová-Bryndová, V. 1953. Whitmanovo pojetí demokracie. Diplomová práce, Praha, FF UK
- Vančura, Z. 1955. Walt Whitman, básník demokracie. Praha, Orbis
- Vančura, Z. 1983. *Vzpomínka na Jaroslava Vrchlického jako na překladatele z angličtiny*. In: Pohledy na anglickou a americkou literaturu. Praha, Odeon
- Venuti, L. 1992. Rethinking Translation: Discourse, Subjectivity, Ideology. Routledge
- Winwar, F. 1941. Walt Whitman and His Times. New York, Harper & Brothers
- Whitman, W. Democratic Vistas. text: <http://xroads.virginia.edu/~HYPER/Whitman/vistas/vistas.html>

c) referenční:

- Hais, K., Hodek, B. 1997. Velký anglicko-český slovník (2 díly). Praha, Leda, Academia
- Fronek, J. 2000. Velký česko-anglický slovník. Praha, Leda
- Lexikon české literatury. 1985. Praha, Academia
- Gove, Philip B. 1993. Webster's Third New International Dictionary. Köln, Könnemann
- Slovník českých spisovatelů. 2005. Praha, Libri

Seznam příloh

Do práce vkládám tyto přílohy:

- kopie originálu (Whitman 1965)
- kopie Vrchlického překladu
- kopie Eisnerova překladu
- kopie Urbánkova překladu
- kopie Skálova překladu
- kopie Lešehradova a Vaněčkova překladu

19

O camerado close! O you and me at last, and us two only.
 O a word to clear one's path ahead endlessly!
 O something ecstatic and undemonstrable! O music wild!
 O now I triumph—and you shall also;
 O hand in hand—O wholesome pleasure—O one more desirer

270

and lover!
 O to haste firm holding—to haste, haste on with me.

1881

(1856) 1860

NW: Leaves of Grass
 Comprehensive Reader's Edition
 Eds: Harold W. Blodgett, Stanley Bradley
 NY Uni Press, 1965
 Song of Myself.

1

I celebrate myself, and sing myself,
 And what I assume you shall assume,
 For every atom belonging to me as good belongs to you.

I loafe and invite my soul,

5 I lean and loafe at my ease observing a spear of summer grass.

Section 19] The reader should compare this section with its first 1860 version, in which the "Calamus" sentiment of "adhesiveness" is expressed in lines that were dropped from all succeeding editions. Both the first (1855) edition and the third (1860) edition are now available in inexpensive reprints.

MYSELF] This poem, untitled and unsectioned in 1855, occupied more than half of the first edition of *LG*. In 1856 it was titled "Poem of Walt Whitman, an American"; in the 1860 and succeeding editions it was titled simply "Walt Whitman" until in 1881 it became "Song of Myself." As the variorum readings indicate, its evolution, beginning in the notebooks of 1847-1848 (see *WPP*, II, 69-86), and continuing with many revisions through seven editions, was not complete until 1881, although the poet never altered the poem fundamentally, restricting himself to changes in diction and rhythm. "Song of Myself" is essentially the epitome of the poet's "haughty" song, sure in its intent; and what to early commentators seemed a

12 edice The Collected Writings of NW
 general eds.: Gay Wilson Allen, S. Bradley)

My tongue, every atom of my blood, form'd from this soil, this
 air,

Born here of parents born here from parents the same, and their
 parents the same,

I, now thirty-seven years old in perfect health begin,
 Hoping to cease not till death.

Creeds and schools in abeyance,

Retiring back a while sufficed at what they are, but never forgotten,

I harbor for good or bad, I permit to speak at every hazard,
 Nature without check with original energy.

2

Houses and rooms are full of perfumes, the shelves are crowded
 with perfumes,

I breathe the fragrance myself and know it and like it,

The distillation would intoxicate me also, but I shall not let it.

The atmosphere is not a perfume, it has no taste of the distillation,
 it is odorless,

It is for my mouth forever, I am in love with it,

I will go to the bank by the wood and become undisguised and
 naked,

I am mad for it to be in contact with me.

The smoke of my own breath,

Echoes, ripples, buzz'd whispers, love-root, silk-thread, crotch and
 vine,

My respiration and inspiration, the beating of my heart, the pass-
 ing of blood and air through my lungs,

kind of chaos of poetic exuberance is now recognized as deliberate structure—perhaps an early modern example of the method of *fige* association, but artful and controlled in its reporting of what comes into awareness. The movement of "Song of Myself" is circular rather than progressive, returning upon itself in evocation of ecstasy and confession, of identification and recognition, of rapturous union with earth and spirit—truly a celebration both personal and universal. See Allen, *Handbook*, 114-121; Blodgett, "Teaching 'Song of Myself,'" *ESQ*, I Quarter, 1961, 2-3; Kallisen, "Song of Myself: Logical Unity through Analogy," *W.V.U.B.*, IX, 33-40; Miller, "Song of Myself as Inverted Mystical Experience," *PMLA*, LXX, 631-661; Strauch, "The Structure of Walt Whitman's 'Song of Myself,'" *EJ*, XXVII, 597-607.

20. [ie] The symbolism of this passage, lines 14-20, suggests the opposition between experience from shelved books and experience from Nature—a Wordsworthian concept. See Alice L. Cooke, "A Note on Whitman's Symbolism in 'Song of Myself,'" *MLN*, LXV, 228-232.

The ^{silken} snuff of green leaves and dry leaves, and of the shore and
 dark-color'd sea-rocks, and of hay in the barn,
 The sound of the belch'd words of my voice loos'd to the eddies
 of the wind,
 25 A few light kisses, a few embraces, a reaching around of arms,
 The play of shine and shade on the trees as the supple boughs
 wag,
 The delight alone or in the rush of the streets, or along the fields
 and hill-sides,
 The feeling of health, the full-noon trill, the song of me rising from
 bed and meeting the sun.
 Have you reckon'd a thousand acres much? have you reckon'd
 30 the earth much?
 Have you practis'd so long to learn to read?
 Have you felt so proud to get at the meaning of poems?
 Stop this day and night with me and you shall possess the origin
 of all poems,
 You shall possess the good of the earth and sun, (there are millions
 of suns left,)
 You shall no longer take things at second or third hand, nor look
 35 through the eyes of the dead, nor feed on the spectres in books,
 You shall not look through my eyes either, nor take things from me,
 You shall listen to all sides and filter them from your self.

3

I have heard what the talkers were talking, the talk of the begin-
 ning and the end,
 But I do not talk of the beginning or the end.
 40 There was never any more inception than there is now,
 Nor any more youth or age than there is now,
 And will never be any more perfection than there is now,
 Nor any more heaven or hell than there is now.

34. millions of suns left] WW was stirred by astronomical immensity, and his
 was advanced for his day. He was probably influenced by the
 MacKnight Mitchel in

Urge and urge and urge,
 Always the procreant urge of the world.
 Out of the dimness opposite equals advance, always substance and 45
 increase, always sex,
 Always a knit of identity, always distinction, always a breed of life.
 To elaborate is no avail, learn'd and unlearn'd feel that it is so.
 Sure as the most certain sure, plumb in the uprights, well entretied,
^{cross} - braced in the beams,
 Stout as a horse, affectionate, haughty, electrical, 50
 I and this mystery here we stand.
 Clear and sweet is my soul, and clear and sweet is all that is not
 my soul.
 Lack one lacks both, and the unseen is proved by the seen,
 Till that becomes unseen and receives proof in its turn.
 Showing the best and dividing it from the worst age vexes age, 55
 Knowing the perfect fitness and equanimity of things, while they
 discuss I am silent, and go bathe and admire myself.
 Welcome is every organ and attribute of me, and of any man
 hearty and clean,
 Not an inch nor a particle of an inch is vile, and none shall be
 less familiar than the rest!
 I am satisfied—I see, dance, laugh, sing;
 As the hugging and loving bed-fellow sleeps at my side through
 the night, and withdraws at the peep of the day with
 60 stealthy tread,
 Leaving me baskets cover'd with white towels swelling the house
 with their plenty,
 Shall I postpone my acceptance and realization and scream at my eyes,

or walls. Here WW is drawing upon the ^{household} vernacular of his experience as a house
 builder with his father.

55. age] In the first four editions of LG, a comma was placed between "worst"
 and "age," narrowing the sense. "As God comes a loving bed-

65 That they turn from gazing after and down the road,
And forthwith cipher and show me to a cent,
Exactly the value of one and exactly the value of two, and which
is ahead?

4

70 Trippers and askers surround me,
People I meet, the effect upon me of my early life or the ward
and city I live in, or the nation,
The latest dates, discoveries, inventions, societies, authors old and
new,
My dinner, dress, associates, looks, compliments, dues,
The real or fancied indifference of some man or woman I love,
The sickness of one of my folks or of myself, or ill-doing or loss or
lack of money, or depressions or exaltations,
Battles, the horrors of fratricidal war, the fever of doubtful news,
the fitful events;
These come to me days and nights and go from me again,
But they are not the Me myself.

75 Apart from the pulling and hauling stands what I am,
Stands amused, complacent, compassionating, idle, unitary,
Looks down, is erect, or bends an arm on an impalpable certain
rest,
Looking with side-curved head curious what will come next,
Both in and out of the game and watching and wondering at it.
80 Backward I see in my own days where I sweated through fog with
linguists and contenders,
I have no mockings or arguments, I witness and wait.

5

I believe in you my soul, the other I am must not abase itself to you,
And you must not be abased to the other.

64. show me to a cent] Reads "show to me a cent" from 1881 to 1888; corrected by WW in LG 1889. Appears correctly in the present hardbound form of LG 1891-2, but not in the softbound issue of this edition.

Section 5] The debate between the soul and the body, a fixed convention of Royal literature, influenced later writers. Generally the soul and the body were

Loafe with me on the grass, loose the stop from your throat,
Not words, not music or rhyme I want, not custom or lecture, not
even the best,
85 Only the lull I like, the hum of your valvèd voice.

I mind how once we lay such a transparent summer morning,
How you settled your head athwart my hips and gently turn'd over
upon me,
And parted the shirt from my bosom-bone, and plunged your
tongue to my bare-stript heart,
And reach'd till you felt my beard, and reach'd till you held my feet. 90

Swiftly arose and spread around me the peace and knowledge that
pass all the argument of the earth,
And I know that the hand of God is the promise of my own,
And I know that the spirit of God is the brother of my own,
And that all the men ever born are also my brothers, and the
women my sisters and lovers,
And that a kelson of the creation is love, 95
And limitless are leaves stiff or drooping in the fields,
And brown ants in the little wells beneath them,
And mossy scabs of the worm fence, heap'd stones, elder, mullein
and poke-weed.

6

A child said *What is the grass?* fetching it to me with full hands;
How could I answer the child? I do not know what it is any
more than he. 100

I guess it must be the flag of my disposition, out of hopeful green
stuff woven.

Or I guess it is the handkerchief of the Lord,
A scented gift and remembrancer designedly dropt,
Bearing the owner's name someway in the corners, that we may
see and remark, and say *Whose?*

regarded as opposites and enemies, one good, one evil. But in this mystical union of body and soul, expressed in erotic imagery, the poet experiences immediate intuitive revelation: It is remarkable that the mystical state is achieved not by rejecting the physical senses but by their joyous consummation with the spiritual. Cf. section 21, line 1, and section 48, lines 1 and 2.

- Or I guess the grass is itself a child, the produced babe of the
105 vegetation.
- Or I guess it is a uniform hieroglyphic,
And it means, Sprouting alike in broad zones and narrow zones,
Growing among black folks as among white,
Kanuck, Tuckahoe, Congressman, Cuff, I give them the same, I
receive them the same.
- 110 And now it seems to me the beautiful uncut hair of graves.
- Tenderly will I use you curling grass,
It may be you transpire from the breasts of young men,
It may be if I had known them I would have loved them,
It may be you are from old people, or from offspring taken soon
out of their mothers' laps,
115 And here you are the mothers' laps.
- This grass is very dark to be from the white heads of old mothers,
Darker than the colorless beards of old men,
Dark to come from under the faint red roofs of mouths.
- O I perceive after all so many uttering tongues,
And I perceive they do not come from the roofs of mouths for
120 nothing.
- I wish I could translate the hints about the dead young men and
women,
And the hints about old men and mothers, and the offspring taken
soon out of their laps.
- What do you think has become of the young and old men?
And what do you think has become of the women and children?
- 125 They are alive and well somewhere,
The smallest sprout shows there is really no death,
And if ever there was it led forward life, and does not wait at the
end to arrest it,
And ceas'd the moment life appear'd.
109. same] "Kanuck"—French Canadian; "Tuckahoe"—tidewater Virginian who

- All goes onward and outward, nothing collapses,
And to die is different from what any one supposed, and luckier. 130
- 7
- Has any one supposed it lucky to be born?
I hasten to inform him or her it is just as lucky to die, and I
know it.
- I pass death with the dying and birth with the new-wash'd babe,
and am not contain'd between my hat and boots,
And peruse manifold objects, no two alike and every one good,
The earth good and the stars good, and their adjuncts all good. 135
- I am not an earth nor an adjunct of an earth,
I am the mate and companion of people, all just as immortal and
fathomless as myself,
(They do not know how immortal, but I know.)
- Every kind for itself and its own, for me mine male and female,
For me those that have been boys and that love women, 140
For me the man that is proud and feels how it stings to be
slighted,
For me the sweet-heart and the old maid, for me mothers and the
mothers of mothers,
For me lips that have smiled, eyes that have shed tears,
For me children and the begetters of children.
- Undrape! you are not guilty to me, nor stale nor discarded, 145
I see through the broadcloth and gingham whether or no,
And am around, tenacious, acquisitive, tireless, and cannot be
shaken away.
- 8
- The little one sleeps in its cradle,
I lift the gauze and look a long time, and silently brush away flies
with my hand.
- The youngster and the red-faced girl turn aside up the busy hill, 150
I peeringly view them from the top.
- eats "tuckahoe," a brown fungus sometimes called "Virginia truffle"; Cuff—a Ne-
gro.

The suicide sprawls on the bloody floor of the bedroom,
I witness the corpse with its dabbled hair, I note where the pistol
has fallen.

The blab of the pave, tires of carts, sluff of boot-soles, talk of the
promenaders,
The heavy omnibus, the driver with his interrogating thumb, the
clank of the shod horses on the granite floor,
155 The snow-sleighs, clinking, shouted jokes, pelts of snow-balls,
The hurrahs for popular favorites, the fury of rous'd mobs,
The flap of the curtain'd litter, a sick man inside borne to the
hospital,
The meeting of enemies, the sudden oath, the blows and fall,
The excited crowd, the policeman with his star quickly working
160 his passage to the centre of the crowd,
The impassive stones that receive and return so many echoes,
What groans of over-fed or half-starv'd who fall sunstruck or in
fits,
What exclamations of women taken suddenly who hurry home and
give birth to babes,
What living and buried speech is always vibrating here, what howls
restrain'd by decorum,
Arrests of criminals, slights, adulterous offers made, acceptances,
rejections with convex lips,
165 I mind them or the show or resonance of them—I come and I
depart.

9

The big doors of the country barn stand open and ready,
The dried grass of the harvest-time loads the slow-drawn wagon,
The clear light plays on the brown gray and green intertinged,
170 The armfuls are pack'd to the sagging mow.

I am there, I help, I came stretch'd atop of the load,
I felt its soft jolts, one leg reclined on the other,

188. feet] The preceding four lines are based upon a painting entitled "The Trapper's Bride," by the Baltimore artist, Alfred Jacob Miller (1810-1874). See Edgeley W. Todd, "Indian Pictures and Two Whitman Poems," *MLQ*, xix, 1-11. Section 10 is in its entirety a good instance of WW's customary mingling of his own

I jump from the cross-beams and seize the clover and timothy,
And roll head over heels and tangle my hair full of wisps.

10

Alone far in the wilds and mountains I hunt, 175
Wandering amazed at my own lightness and glee,
In the late afternoon choosing a safe spot to pass the night,
Kindling a fire and broiling the fresh-kill'd game,
Falling asleep on the gather'd leaves with my dog and gun by my
side.

The Yankee clipper is under her sky-sails, she cuts the sparkle and
scud, 180
My eyes settle the land, I bend at her prow or shout joyously from
the deck.

The boatmen and clam-diggers arose early and stopt for me,
I tuck'd my trowser-ends in my boots and went and had a good
time;
You should have been with us that day round the chowder-kettle.

I saw the marriage of the trapper in the open air in the far west,
the bride was a red girl, 185
Her father and his friends sat near cross-legged and dumbly
smoking, they had moccasins to their feet and large thick
blankets hanging from their shoulders,
On a bank lounged the trapper, he was drest mostly in skins, his
luxuriant beard and curls protected his neck, he held his
bride by the hand,
She had long eyelashes, her head was bare, her coarse straight
locks descended upon her voluptuous limbs and reach'd to
her feet.

The runaway slave came to my house and stopt outside,
I heard his motions crackling the twigs of the woodpile, 190

experience with extrapolated experience like the bard or ballader of old—the clam-
ming incident from his actual youth, the runaway slave episode probably experienced
or witnessed, the imagined experience of the hunters (from literary or actual hear-
say), and the extrapolation of the Indian bride by the agency of a painting. All with
the ballad "I."

Through the swung half-door of the kitchen I saw him limpsy and
weak,

And went where he sat on a log and led him in and assured him,
And brought water and fill'd a tub for his sweated body and bruise'd
feet,

And gave him a room that enter'd from my own, and gave him
some coarse clean clothes,

195 And remember perfectly well his revolving eyes and his awkwardness,
And remember putting plasters on the galls of his neck and ankles;
He staid with me a week before he was recuperated and pass'd
north,

I had him sit next me at table, my fire-lock lean'd in the corner.

11

200 Twenty-eight young men bathe by the shore,
Twenty-eight young men and all so friendly;
Twenty-eight years of womanly life and all so lonesome.

She owns the fine house by the rise of the bank,
She hides handsome and richly drest aft the blinds of the window.

205 Which of the young men does she like the best?
Ah the homeliest of them is beautiful to her.

Where are you off to, lady? for I see you,
You splash in the water there, yet stay stock still in your room.

Dancing and laughing along the beach came the twenty-ninth bather,
The rest did not see her, but she saw them and loved them.

210 The beards of the young men glisten'd with wet, it ran from their
long hair,
Little streams pass'd all over their bodies.

Section 11] This parable—WW's first—is audacious for its time, and extraordinarily delicate in its sensitive recognition of loneliness and desire. In his essay on Whitman in *The New Spirit* (1890), p. 104 of the Modern Library edition, Havelock Ellis pays tribute to the Homeric simplicity and grandeur of the poet's expression in this episode. The reader may find symbolic significance in the number "twenty-

An unseen hand also pass'd over their bodies,
It descended tremblingly from their temples and ribs.

The young men float on their backs, their white bellies bulge to
the sun, they do not ask who seizes fast to them,
They do not know who puffs and declines with pendant and bend-
ing arch,
They do not think whom they souse with spray.

215

12

The butcher-boy puts off his killing-clothes, or sharpens his knife
at the stall in the market,
I loiter enjoying his repartee and his shuffle and break-down.

Blacksmiths with grimed and hairy chests environ the anvil,
Each has his main-sledge, they are all out, there is a great heat in
the fire.

220

From the cinder-strew'd threshold I follow their movements,
The lithe sheer of their waists plays even with their massive arms,
Overhand the hammers swing, overhand so slow, overhand so
sure,
They do not hasten, each man hits in his place.

13

The negro holds firmly the reins of his four horses, the block swags
underneath on its tied-over chain,
The negro that drives the long dray of the stone-yard, steady and
tall he stands pois'd on one leg on the string-piece,
His blue shirt exposes his ample neck and breast and loosens over
his hip-band,
His glance is calm and commanding, he tosses the slouch of his
hat away from his forehead,

225

eight" as the lunar cycle.

218. shuffle and break-down] Shuffle is a slow (or adagio) dance with sliding movements; break-down is a rollicking, noisy dance. Both were then familiar in popular entertainment and minstrelsy.

226. string-piece] Long piece of heavy squared timber used in shoring or construction.

275 The jour printer with gray head and gaunt jaws works at his case,
 He turns his quid of tobacco while his eyes blurr with the manuscript;
 The malform'd limbs are tied to the surgeon's table,
 What is removed drops horribly in a pail;
 The quadron girl is sold at the auction-stand, the drunkard nods
 by the bar-room stove,
 The machinist rolls up his sleeves, the policeman travels his beat,
 280 the gate-keeper marks who pass,
 The young fellow drives the express-wagon, (I love him, though
 I do not know him;)
 The half-breed straps on his light boots to compete in the race,
 The western turkey-shooting draws old and young, some lean on
 their rifles, some sit on logs,
 Out from the crowd steps the marksman, takes his position, levels
 his piece;
 285 The groups of newly-come immigrants cover the wharf or levee,
 As the woolly-pates hoe in the sugar-field, the overseer views them
 from his saddle,
 The bugle calls in the ball-room, the gentlemen run for their part-
 ners, the dancers bow to each other,
 The youth lies awake in the cedar-roof'd garret and harks to the
 musical rain,
 The Wolverine sets traps on the creek that helps fill the Huron,
 The squaw wrapt in her yellow-hemm'd cloth is offering moccasins
 and bead-bags for sale,
 290 The connoisseur peers along the exhibition-gallery with half-shut
 eyes bent sideways,
 As the deck-hands make fast the steamboat the plank is thrown for
 the shore-going passengers,
 The young sister holds out the skein while the elder sister winds it
 off in a ball, and stops now and then for the knots,
 The one-year wife is recovering and happy having a week ago
 borne her first child,
 The clean-hair'd Yankee girl works with her sewing-machine or in
 the factory or mill,
 295 The paving-man leans on his two-handed rammer, the reporter's
 lead flies swiftly over the note-book, the sign-painter is
 lettering with blue and gold,

275. jour-printer] Journeyman printer.

The canal boy trots on the tow-path, the book-keeper counts at
 his desk, the shoemaker waxes his thread,
 The conductor beats time for the band and all the performers
 follow him,
 The child is baptized, the convert is making his first professions,
 The regatta is spread on the bay, the race is begun, (how the
 white sails sparkle!) 300
 The drover watching his drove sings out to them that would
 stray,
 The pedler sweats with his pack on his back, (the purchaser hig-
 gling about the odd cent;)
 The bride unrumples her white dress, the minute-hand of the clock
 moves slowly,
 The opium-eater reclines with rigid head and just-open'd lips,
 The prostitute draggles her shawl, her bonnet bobs on her tipsy
 and pimpled neck, 305
 The crowd laugh at her blackguard oaths, the men jeer and wink
 to each other,
 (Miserable! I do not laugh at your oaths nor jeer you;)
 The President holding a cabinet council is surrounded by the great
 Secretaries,
 On the piazza walk three matrons stately and friendly with twined
 arms,
 The crew of the fish-smack pack repeated layers of halibut in the
 hold, 310
 The Missourian crosses the plains toting his wares and his cattle,
 As the fare-collector goes through the train he gives notice by the
 jingling of loose change,
 The floor-men are laying the floor, the tinnners are tinning the roof,
 the masons are calling for mortar,
 In single file each shouldering his hod pass onward the laborers;
 Seasons pursuing each other the indescribable crowd is gather'd,
 it is the fourth of Seventh-month, (what salutes of cannon
 and small arms!) 315
 Seasons pursuing each other the plougher ploughs, the mower
 mows, and the winter-grain falls in the ground;
 Off on the lakes the pike-fisher watches and waits by the hole in
 the frozen surface,

289. Wolverine] Native of Michigan.

315. fourth of Seventh-month] Quaker designation for the Fourth of July.

The sun falls on his crispy hair and mustache, falls on the black
of his polish'd and perfect limbs.

230 I behold the picturesque giant and love him, and I do not stop
there,
I go with the team also.

In me the caresser of life wherever moving, backward as well as
forward sluing,
To niches aside and junior bending, not a person or object missing,
Absorbing all to myself and for this song.

235 Oxen that rattle the yoke and chain or halt in the leafy shade,
what is that you express in your eyes?
It seems to me more than all the print I have read in my life.

My tread scares the wood-drake and wood-duck on my distant and
day-long ramble,
They rise together, they slowly circle around.

240 I believe in those wing'd purposes,
And acknowledge red, yellow, white, playing within me,
And consider green and violet and the tufted crown intentional,
And do not call the tortoise unworthy because she is not something
else,
And the jay in the woods never studied the gamut, yet trills pretty
well to me,
And the look of the bay mare shames silliness out of me.

14

245 The wild gander leads his flock through the cool night,
Ya-honk he says, and sounds it down to me like an invitation,
The pert may suppose it meaningless, but I listening close,
Find its purpose and place up there toward the wintry sky.

The sharp-hoof'd moose of the north, the cat on the house-sill,
the chickadee, the prairie-dog,

267. king-pin] A much extended spoke of the pilot wheel, providing greater leverage in strong currents.

The litter of the grunting sow as they tug at her teats, 250
The brood of the turkey-hen and she with her half-spread wings,
I see in them and myself the same old law.

The press of my foot to the earth springs a hundred affections,
They scorn the best I can do to relate them.

I am enamour'd of growing out-doors, 255
Of men that live among cattle or taste of the ocean or woods,
Of the builders and steerers of ships and the wielders of axes and
mauls, and the drivers of horses,
I can eat and sleep with them week in and week out.

What is commonest, cheapest, nearest, easiest, is Me, 260
Me going in for my chances, spending for vast returns,
Adorning myself to bestow myself on the first that will take me,
Not asking the sky to come down to my good will,
Scattering it freely forever.

15

The pure contralto sings in the organ loft,
The carpenter dresses his plank, the tongue of his foreplane whistles
its wild ascending lisp, 265

The married and unmarried children ride home to their Thanks-
giving dinner,

The pilot seizes the king-pin, he heaves down with a strong arm,
The mate stands braced in the whale-boat, lance and harpoon are
ready,

The duck-shooter walks by silent and cautious stretches, 270
The deacons are ordain'd with cross'd hands at the altar,
The spinning-girl retreats and advances to the hum of the big
wheel,

The farmer stops by the bars as he walks on a First-day loafe and
looks at the oats and rye,

The lunatic is carried at last to the asylum a confirm'd case,
(He will never sleep any more as he did in the cot in his mother's
bed-room;)

272. First-day] Quaker designation for Sunday. loafe] Whitman's spelling for
loaf, a time of loafing, or idle spell.

The stumps stand thick round the clearing, the squatter strikes
 deep with his axe,
 Flatboatmen make fast towards dusk near the cotton-wood or
 pecan-trees,
 Coon-seekers go through the regions of the Red river or through
 those drain'd by the Tennessee, or through those of the
 320 Arkansas,
 Torches shine in the dark that hangs on the Chattahooche or
 Altamahaw,
 Patriarchs sit at supper with sons and grandsons and great-grandsons
 around them,
 In walls of adobie, in canvas tents, rest hunters and trappers after
 their day's sport,
 The city sleeps and the country sleeps,
 325 The living sleep for their time, the dead sleep for their time,
 The old husband sleeps by his wife and the young husband sleeps
 by his wife;
 And these tend inward to me, and I tend outward to them,
 And such as it is to be of these more or less I am,
 And of these one and all I weave the song of myself.

16

330 I am of old and young, of the foolish as much as the wise,
 Regardless of others, ever regardful of others,
 Maternal as well as paternal, a child as well as a man,
 Stuff'd with the stuff that is coarse and stuff'd with the stuff that
 is fine,
 One of the Nation of many nations, the smallest the same and the
 largest the same,
 A Southerner soon as a Northerner, a planter nonchalant and
 hospitable down by the Oconee I live,
 335 A Yankee bound my own way ready for trade, my joints the
 limberest joints on earth and the sternest joints on earth,
 A Kentuckian walking the vale of the Elkhorn in my deer-skin
 leggings, a Louisianian or Georgian,
 A boatman over lakes or bays or along coasts, a Hoosier, Badger,
 Buckeye;

321. Chattahooche or Altamahaw] Southern rivers. The first (from which Whitman omits a final "e") forms a boundary between Alabama and Louisiana; the

At home on Kanadian snow-shoes or up in the bush, or with
 fishermen off Newfoundland,
 At home in the fleet of ice-boats, sailing with the rest and tacking,
 At home on the hills of Vermont or in the woods of Maine, or the
 340 Texan ranch,
 Comrade of Californians, comrade of free North-Westerners, (loving
 their big proportions,)
 Comrade of raftsmen and coalmen, comrade of all who shake
 hands and welcome to drink and meat,
 A learner with the simplest, a teacher of the thoughtfulest,
 A novice beginning yet experient of myriads of seasons,
 345 Of every hue and caste am I, of every rank and religion,
 A farmer, mechanic, artist, gentleman, sailor, quaker,
 Prisoner, fancy-man, rowdy, lawyer, physician, priest.
 I resist any thing better than my own diversity,
 Breathe the air but leave plenty after me,
 And am not stuck up, and am in my place. 350

(The moth and the fish-eggs are in their place,
 The bright suns I see and the dark suns I cannot see are in their
 place,
 The palpable is in its place and the impalpable is in its place.)

17

These are really the thoughts of all men in all ages and lands, they
 are not original with me,
 355 If they are not yours as much as mine they are nothing, or next
 to nothing,
 If they are not the riddle and the untying of the riddle they are
 nothing,
 If they are not just as close as they are distant they are nothing.
 This is the grass that grows wherever the land is and the water is,
 This the common air that bathes the globe. 360

second is in Louisiana.

338. Hoosier, Badger, Buckeye] Nicknames for people from Indiana, Wisconsin, and Ohio respectively.

18

With music strong I come, with my cornets and my drums,
I play not marches for accepted victors only, I play marches for
conquer'd and slain persons.

Have you heard that it was good to gain the day?
I also say it is good to fall, battles are lost in the same spirit in
which they are won.

365 I beat and pound for the dead,
I blow through my embouchures my loudest and gayest for them.

Vivas to those who have fail'd!

And to those whose war-vessels sank in the sea!

And to those themselves who sank in the sea!

370 And to all generals that lost engagements, and all overcome heroes!
And the numberless unknown heroes equal to the greatest heroes
known!

19

This is the meal equally set, this the meat for natural hunger,
It is for the wicked just the same as the righteous, I make appoint-
ments with all,

I will not have a single person slighted or left away,

375 The kept-woman, sponger, thief, are hereby invited,
The heavy-lipp'd slave is invited, the venerealee is invited;
There shall be no difference between them and the rest,

This is the press of a bashful hand, this the float and odor of hair,
This the touch of my lips to yours, this the murmur of yearning,
380 This the far-off depth and height reflecting my own face,
This the thoughtful merge of myself, and the outlet again.

Do you guess I have some intricate purpose?
Well I have, for the Fourth-month showers have, and the mica on
the side of a rock has.

366. embouchures] Mouthpieces of wind instruments. Also, the shape of the
mouth and lips in blowing.

Do you take it I would astonish?
Does the daylight astonish? does the early redstart twittering
through the woods? 385
Do I astonish more than they?

This hour I tell things in confidence,
I might not tell everybody, but I will tell you.

20

Who goes there? hankering, gross, mystical, nude;
How is it I extract strength from the beef I eat? 390

What is a man anyhow? what am I? what are you?

All I mark as my own you shall offset it with your own,
Else it were time lost listening to me.

I do not snivel that snivel the world over,
That months are vacuums and the ground but wallow and filth. 395

Whimpering and truckling fold with powders for invalids, con-
formity, goes to the fourth-remov'd,
I wear my hat as I please indoors or out.

Why should I pray? why should I venerate and be ceremonious?

Having pried through the strata, analyzed to a hair, counsel'd with
doctors and calculated close,
I find no sweeter fat than sticks to my own bones. 400

In all people I see myself, none more and not one a barley-corn
less,
And the good or bad I say of myself I say of them.

I know I am solid and sound,
To me the converging objects of the universe perpetually flow,
All are written to me, and I must get what the writing means. 405

396. fold with powders] Powdered medicine was then folded in doses in small
papers prepared by the physician.

I know I am deathless,
I know this orbit of mine cannot be swept by a carpenter's
compass,
I know I shall not pass like a child's carlacue cut with a burnt
stick at night.

410 I know I am august,
I do not trouble my spirit to vindicate itself or be understood,
I see that the elementary laws never apologize,
(I reckon I behave no prouder than the level I plant my house by,
after all.)

415 I exist as I am, that is enough,
If no other in the world be aware I sit content,
And if each and all be aware I sit content.

One world is aware and by far the largest to me, and that is
myself,
And whether I come to my own to-day or in ten thousand or ten
million years,
I can cheerfully take it now, or with equal cheerfulness I can wait.

420 My foothold is tenon'd and mortis'd in granite,
I laugh at what you call dissolution,
And I know the amplitude of time.

21

I am the poet of the Body and I am the poet of the Soul,
The pleasures of heaven are with me and the pains of hell are
with me,
The first I graft and increase upon myself, the latter I translate
into a new tongue.

425 I am the poet of the woman the same as the man,
And I say it is as great to be a woman as to be a man,
And I say there is nothing greater than the mother of men.

408. carlacue] A variant of "curlicue," something fancifully curled, as a flourish
in writing.
433-445.] The ms draft (Lion) of this passage shows that its superb phrasing was
not immediately achieved. Originally "Still nodding night . . ." was "Still slumber-

I chant the chant of dilation or pride,
We have had ducking and deprecating about enough,
I show that size is only development.

430

Have you outstript the rest? are you the President?
It is a trifle, they will more than arrive there every one, and still
pass on.

I am he that walks with the tender and growing night,
I call to the earth and sea half-held by the night.

Press close bare-bosom'd night—press close magnetic nourishing
night!

435

Night of south winds—night of the large few stars!
X Still nodding night—mad naked summer night.

Smile O voluptuous cool-breath'd earth!
Earth of the slumbering and liquid trees!
Earth of departed sunset—earth of the mountains misty-topt!
Earth of the vitreous pour of the full moon just tinged with blue!
Earth of shine and dark mottling the tide of the river!
Earth of the limpid gray of clouds brighter and clearer for my
sake!

440

Far-swooping elbow'd earth—rich apple-blossom'd earth!
Smile, for your lover comes.

445

Prodigal, you have given me love—therefore I to you give love!
O unspeakable passionate love.

22

You sea! I resign myself to you also—I guess what you mean,
I behold from the beach your crooked inviting fingers,
I believe you refuse to go back without feeling of me,
We must have a turn together, I undress, hurry me out of sight of
the land,

450

Cushion me soft, rock me in billowy drowse,
Dash me with amorous wet, I can repay you.

ous night . . ."; "O voluptuous cool-breath'd earth!" was "O voluptuous procreant
Earth!"; "vitreous pour of the full moon . . ." was "vitreous fall of the
full moon . . ."; and "Far-swooping elbow'd earth . . ." was "Earth of far
arms . . ."

Sea of stretch'd ground-swells,
 455 Sea breathing broad and convulsive breaths,
 Sea of the brine of life and of unshovell'd yet always-ready graves,
 Howler and scooper of storms, capricious and dainty sea,
 I am integral with you, I too am of one phase and of all phases.

Partaker of influx and efflux I, extoller of hate and conciliation,
 460 Extoller of amies and those that sleep in each others' arms.

I am he attesting sympathy,
 (Shall I make my list of things in the house and skip the house
 that supports them?)

I am not the poet of goodness only, I do not decline to be the
 poet of wickedness also.

What blurt is this about virtue and about vice?
 465 Evil propels me and reform of evil propels me, I stand indifferent,
 My gait is no fault-finder's or rejecter's gait,
 I moisten the roots of all that has grown.

Did you fear some scrofula out of the unflagging pregnancy?
 Did you guess the celestial laws are yet to be work'd over and
 rectified?

I find one side a balance and the antipodal side a balance,
 470 Soft doctrine as steady help as stable doctrine,
 Thoughts and deeds of the present our rouse and early start.

This minute that comes to me over the past decillions,
 There is no better than it and now.

What behaved well in the past or behaves well to-day is not such
 475 a wonder,

464-476.] In their reconciliation of apparent opposites, these lines suggest the influence of Hegel, in whose dialectic WW was much interested. See *CW*, IV, 312-322, and IX, 167-174. To what extent WW followed Hegel is controversial. See Mody C. Boatright, "Whitman and Hegel," *University of Texas Studies in English*, Bulletin IX (July 8, 1929), 134-150; and Olive W. Parsons, "Whitman the Non-Hegelian," *PMAA*, LVIII (December, 1943), 1073-1093.

486. stonecrop] A hardy sedum, some varieties long esteemed in folk medicine as

The wonder is always and always how there can be a mean man
 or an infidel.

23

Endless unfolding of words of ages!
 And mine a word of the modern, the word En-Masse.

A word of the faith that never balks,
 Here or henceforward it is all the same to me, I accept Time abso-
 lutely. 480

It alone is without flaw, it alone rounds and completes all,
 That mystic baffling wonder alone completes all.

I accept Reality and dare not question it,
 Materialism first and last imbuing.

Hurrah for positive science! long live exact demonstration!
 485 Fetch stonecrop mixt with cedar and branches of lilac,
 This is the lexicographer, this the chemist, this made a grammar
 of the old cartouches,
 These mariners put the ship through dangerous unknown seas,
 This is the geologist, this works with the scalpel, and this is a
 mathematician.

Gentlemen, to you the first honors always!
 490 Your facts are useful, and yet they are not my dwelling,
 I but enter by them to an area of my dwelling.

Less the reminders of properties told my words,
 And more the reminders they of life untold, and of freedom and
 extrication,

a vulnerary or healing for wounds; it is here "mixt with cedar"—a tree long associated with graveyards and comfort for the bereaved—as in WW's threnody to Lincoln (*q.v.*) where the lilac functions (as here) as a symbol of love and male comradeship.

487. cartouches] Scroll-shaped carvings especially prevalent on ancient columns and entablatures. The Egyptian cartouches on memorials to monarchs bore hieroglyphs of importance in establishing the language. In the mid-fifties WW was a frequenter and publicist of Dr. Henry Abbott's Museum of Egyptian Antiquities on Broadway. See *NYD*, 27-40.

495 And make short account of neuters and geldings, and favor men
and women fully equipt,
And beat the gong of revolt, and stop with fugitives and them that
plot and conspire.

24

500 Walt Whitman, a kosmos, of Manhattan the son,
Turbulent, fleshy, sensual, eating, drinking and breeding,
No sentimentalist, no stander above men and women or apart from
them,
No more modest than immodest.

Unscrew the locks from the doors!
Unscrew the doors themselves from their jambs!

[Whoever degrades another degrades me,
And whatever is done or said returns at last to me.]

505 Through me the afflatus surging and surging, through me the cur-
rent and index.

I speak the pass-word primeval, I give the sign of democracy,
By God! I will accept nothing which all cannot have their coun-
terpart of on the same terms.

510 Through me many long dumb voices,
Voices of the interminable generations of prisoners and slaves,
Voices of the diseas'd and despairing and of thieves and dwarfs,
Voices of cycles of preparation and accretion,
And of the threads that connect the stars, and of wombs and of
the father-stuff,
And of the rights of them the others are down upon,
Of the deform'd, trivial, flat, foolish, despised,
515 Fog in the air, beetles rolling balls of dung.

497. son] Through the first three editions this line read "Walt Whitman, an American, one of the roughs, a kosmos." "Kosmos" was then a word of particular import, hypothesizing the sublime order of the universe, and befitting an Emersonian, as WW was. Briefly, in 1867, the word was dropped, and the line became "Walt Whitman am I, of mighty Manhattan the son;" then restored to read "Walt Whitman am I, a Kosmos, of mighty Manhattan the son." Finally, in 1881 the poet, triumphing over rhetoric, achieved the present reading.

Through me forbidden voices,
Voices of sexes and lusts, voices veil'd and I remove the veil,
Voices indecent by me clarified and transfigur'd.

I do not press my fingers across my mouth,
I keep as delicate around the bowels as around the head and heart,
520 Copulation is no more rank to me than death is.

I believe in the flesh and the appetites,
Seeing, hearing, feeling, are miracles, and each part and tag of me
is a miracle.

Divine am I inside and out, and I make holy whatever I touch or
am touch'd from,
525 The scent of these arm-pits aroma finer than prayer,
This head more than churches, bibles, and all the creeds.

[If I worship one thing more than another it shall be the spread of
my own body, or any part of it,

Translucent mould of me it shall be you!

Shaded ledges and rests it shall be you!

Firm masculine colter it shall be you!

530 Whatever goes to the tilth of me it shall be you!

You my rich blood! your milky stream pale strippings of my life!

Breast that presses against other breasts it shall be you!

My brain it shall be your occult convolutions!]

535 Root of wash'd sweet-flag! timorous pond-snipe! nest of guarded
duplicate eggs! it shall be you!

Mix'd tussled hay of head, beard, brawn, it shall be you!

Trickling sap of maple, fibre of manly wheat, it shall be you!

Sun so generous it shall be you!

Vapors lighting and shading my face it shall be you!

540 You sweaty brooks and dews it shall be you!

Winds whose soft-tickling genitals rub against me it shall be you!

505. afflatus] Latin *afflare*, *afflatum*, to breathe or blow on. In this context, a divine impartation of power or inspiration.

530. colter] In non-symbolic terms the colter is the prong which directs the plow into the turf.

531. tilth] Cultivation or tillage of the soil.

535. sweet flag . . . pond-snipe . . . duplicate eggs] The imagery of this line, of course, phallic.

Broad muscular fields, branches of live oak, loving lounge in my
winding paths, it shall be you!
Hands I have taken, face I have kiss'd, mortal I have ever
touch'd, it shall be you.

I dote on myself, there is that lot of me and all so luscious,
545 Each moment and whatever happens thrills me with joy,
I cannot tell how my ankles bend, nor whence the cause of my
faintest wish,
Nor the cause of the friendship I emit, nor the cause of the friend-
ship I take again.

That I walk up my stoop, I pause to consider if it really be,
A morning-glory at my window satisfies me more than the meta-
physics of books.

550 To behold the day-break!
The little light fades the immense and diaphanous shadows,
The air tastes good to my palate.

Hefts of the moving world at innocent gambols silently rising
freshly exuding,
Scooting obliquely high and low.

555 Something I cannot see puts upward libidinous prongs,
Seas of bright juice suffuse heaven.

The earth by the sky staid with, the daily close of their junction,
The heav'd challenge from the east that moment over my head,
The mocking taunt, See then whether you shall be master!

25

560 Dazzling and tremendous how quick the sun-rise would kill me,
If I could not now and always send sun-rise out of me.

We also ascend dazzling and tremendous as the sun,
We found our own O my soul in the calm and cool of the day-
break.

550-559.] In this passage, the procreative impulse of the individual (lines 528-543)

My voice goes after what my eyes cannot reach,
With the twirl of my tongue I encompass worlds and volumes of
worlds. 565

Speech is the twin of my vision, it is unequal to measure itself,
It provokes me forever, it says sarcastically,
Walt you contain enough, why don't you let it out then?

Come now I will not be tantalized, you conceive too much of
articulation,
Do you not know O speech how the buds beneath you are folded? 570
Waiting in gloom, protected by frost,
The dirt receding before my prophetic screams,
I underlying causes to balance them at last,
My knowledge my live parts, it keeping tally with the meaning of
all things,
Happiness, (which whoever hears me let him or her set out in
search of this day.) 575

My final merit I refuse you, I refuse putting from me what I really
am,
Encompass worlds, but never try to encompass me,
I crowd your sleekest and best by simply looking toward you.

Writing and talk do not prove me,
I carry the plenum of proof and every thing else in my face, 580
With the hush of my lips I wholly confound the skeptic.

26

Now I will do nothing but listen,
To accrue what I hear into this song, to let sounds contribute
toward it.

I hear bravuras of birds, bustle of growing wheat, gossip of flames,
clack of sticks cooking my meals,
I hear the sound I love, the sound of the human voice, 585
I hear all sounds running together, combined, fused or following,

gives way to the cosmic energies symbolized in the sunrise (lines 550-559).
580. plenum] Fullness.

Sounds of the city and sounds out of the city, sounds of the day
and night,
Talkative young ones to those that like them, the loud laugh of
work-people at their meals,
The angry base of disjointed friendship, the faint tones of the sick,
The judge with hands tight to the desk, his pallid lips pronoun-
cing a death-sentence,
590 The heave'e'yo of stevedores unlading ships by the wharves, the
refrain of the anchor-lifters,
The ring of alarm-bells, the cry of fire, the whirr of swift-streak-
ing engines and hose-carts with premonitory tinkles and
color'd lights,
The steam-whistle, the solid roll of the train of approaching cars,
The slow march play'd at the head of the association marching
two and two,
(They go to guard some corpse, the flag-tops are draped with
605 black muslin.)

I hear the violoncello, ('tis the young man's heart's complaint,)
I hear the key'd cornet, it glides quickly in through my ears,
It shakes mad-sweet pangs through my belly and breast.

600 I hear the chorus, it is a grand opera,
Ah this indeed is music—this suits me.

A tenor large and fresh as the creation fills me,
The orbic flex of his mouth is pouring and filling me full.

I hear the train'd soprano (what work with hers is this?)
The orchestra whirls me wider than Uranus flies,
It wrenches such ardors from me I did not know I possess'd
605 them,
It sails me, I dab with bare feet, they are lick'd by the indolent
waves,
I am cut by bitter and angry hail, I lose my breath,
Steep'd amid honey'd morphine, my windpipe throttled in fakes
of death,
610 At length let up again to feel the puzzle of puzzles,
And that we call Being.

604. Uranus] The seventh planet, long believed the most remote: the Greek personification of Heaven.

27

To be in any form, what is that?
(Round and round we go, all of us, and ever come back thither,)
If nothing lay more develop'd the quahaug in its callous shell
were enough.

Mine is no callous shell,
I have instant conductors all over me whether I pass or stop,
615 They seize every object and lead it harmlessly through me.

I merely stir, press, feel with my fingers, and am happy,
To touch my person to some one else's is about as much as I can
stand.

28

Is this then a touch? quivering me to a new identity,
Flames and ether making a rush for my veins,
620 Treacherous tip of me reaching and crowding to help them,
My flesh and blood playing out lightning to strike what is hardly
different from myself,

On all sides prurient provokers stiffening my limbs,
Straining the udder of my heart for its withheld drip,
625 Behaving licentious toward me, taking no denial,
Depriving me of my best as for a purpose,
Unbuttoning my clothes, holding me by the bare waist,
Deluding my confusion with the calm of the sunlight and pasture-
fields,

Immodestly sliding the fellow-senses away,
They bribed to swap off with touch and go and graze at the edges
630 of me,

No consideration, no regard for my draining strength or my anger,
Fetching the rest of the herd around to enjoy them a while,
Then all uniting to stand on a headland and worry me.

The sentries desert every other part of me,
They have left me helpless to a red marauder,
635 They all come to the headland to witness and assist against me.

608. fakes] The turns or coils of a rope.

613. quahaug] An Atlantic coast clam.

I am given up by traitors,
I talk wildly, I have lost my wits, I and nobody else am the
greatest traitor,
I went myself first to the headland, my own hands carried me
there.

640 You villain touch! what are you doing? my breath is tight in its
throat,
Unclench your floodgates, you are too much for me.

29

Blind loving wrestling touch, sheath'd hooded sharp-tooth'd
touch!

Did it make you ache so, leaving me?

645 Parting track'd by arriving, perpetual payment of perpetual loan,
Rich showering rain, and recompense richer afterward.

Sprouts take and accumulate, stand by the curb prolific and vital,
Landscapes projected masculine, full-sized and golden.

30

650 All truths wait in all things,
They neither hasten their own delivery nor resist it,
They do not need the obstetric forceps of the surgeon,
The insignificant is as big to me as any,
(What is less or more than a touch?)

Logic and sermons never convince,
The damp of the night drives deeper into my soul.

655 (Only what proves itself to every man and woman is so,
Only what nobody denies is so.)

664. pismire] An ant.
670-683.] Cf. lines 670-671 with WW's notebook observation: "The soul or spirit
transmits itself into all matter—into rocks, and can live the life of a rock—into the
sea, and can feel itself the sea—into the oak, or other tree—into an animal, and feel
itself a horse, a fish, or bird—into the earth—into the motions of the suns and stars"

A minute and a drop of me settle my brain,
I believe the soggy clods shall become lovers and lamps,
And a compend of compends is the meat of a man or woman,
And a summit and flower there is the feeling they have for each
other,
And they are to branch boundlessly out of that lesson until it
becomes omnific,
And until one and all shall delight us, and we them.

660

31

I believe a leaf of grass is no less than the journey-work of the stars,
And the pismire is equally perfect, and a grain of sand, and the
egg of the wren,

And the tree-toad is a chef-d'œuvre for the highest,
And the running blackberry would adorn the parlors of heaven,
And the narrowest hinge in my hand puts to scorn all machinery,
And the cow crunching with depress'd head surpasses any statue,
And a mouse is miracle enough to stagger sextillions of infidels.

665

I find I incorporate gneiss, coal, long-threaded moss, fruits, grains,
esculent roots,

670

And am stucco'd with quadrupeds and birds all over,
And have distanced what is behind me for good reasons,
But call any thing back again when I desire it.

In vain the speeding or shyness,
In vain the plutonic rocks send their old heat against my approach,
In vain the mastodon retreats beneath its own powder'd bones,
In vain objects stand leagues off and assume manifold shapes,
In vain the ocean settling in hollows and the great monsters lying
low,

675

In vain the buzzard houses herself with the sky,
In vain the snake slides through the creepers and logs,
In vain the elk takes to the inner passes of the woods,
In vain the razor-bill'd auk sails far north to Labrador,
I follow quickly, I ascend to the nest in the fissure of the cliff.

680

(*UPP*, II, 64). The passage as a whole reflects the concepts of the evolution of species
popularized by Darwin's *Origin of Species* four years later. See Loren Eiseley, *The
Darwin Century* (1959), 48-69.

675. plutonic rocks] Solidified from the molten conglomerate deep in the earth,
here associated with the earliest (Archeozoic) earth history.

32

I think I could turn and live with animals, they are so placid and
self-contain'd,
685 I stand and look at them long and long.

They do not sweat and whine about their condition,
They do not lie awake in the dark and weep for their sins,
They do not make me sick discussing their duty to God,
Not one is dissatisfied, not one is demented with the mania of
owning things,
Not one kneels to another, nor to his kind that lived thousands of
690 years ago,
Not one is respectable or unhappy over the whole earth.

So they show their relations to me and I accept them,
They bring me tokens of myself, they evince them plainly in their
possession.

I wonder where they get those tokens,
695 Did I pass that way huge times ago and negligently drop them?

Myself moving forward then and now and forever,
Gathering and showing more always and with velocity,
Infinite and omnigenous, and the like of these among them,
Not too exclusive toward the reachers of my remembrancers,
700 Picking out here one that I love, and now go with him on brotherly terms.

A gigantic beauty of a stallion, fresh and responsive to my caresses,
Head high in the forehead, wide between the ears,
Limbs glossy and supple, tail dusting the ground,
Eyes full of sparkling wickedness, ears finely cut, flexibly moving.

705 His nostrils dilate as my heels embrace him,
His well-built limbs tremble with pleasure as we race around and
return.

698. omnigenous] Of all kinds.

Section 33] WW's so-called "cataloguing," brilliantly illustrated in lines 717-797, as in many later passages of *LG*, used to be occasionally cited as evidence of his "barbarism" or naïveté as an artist. Now this aspect of his technique is generally recognized for what it is—the powerful employment of a great imagination which delights to celebrate "God in every object" with loving, exact art. Among articles on this subject, note especially Mattie Swayne, "Whitman's Catalogue Rhetoric," *University of Texas Studies in English*, No. 412 (July 8, 1941), 162-178; and

I but use you a minute, then I resign you, stallion,
Why do I need your paces when I myself out-gallop them?
Even as I stand or sit passing faster than you.

33

Space and Time! now I see it is true, what I guess'd at, 710
What I guess'd when I loaf'd on the grass,
What I guess'd while I lay alone in my bed,
And again as I walk'd the beach under the paling stars of the
morning.

My ties and ballasts leave me, my elbows rest in sea-gaps,
I skirt sierras, my palms cover continents, 715
I am afoot with my vision.

By the city's quadrangular houses—in log huts, camping with lumbermen,
Along the ruts of the turnpike, along the dry gulch and rivulet bed,
Weeding my onion-patch or hoeing rows of carrots and parsnips,
crossing savannas, trailing in forests,
Prospecting, gold-digging, girdling the trees of a new purchase, 720
Scorch'd ankle-deep by the hot sand, hauling by boat down the
shallow river,
Where the panther walks to and fro on a limb overhead, where
the buck turns furiously at the hunter,
Where the rattlesnake suns his flabby length on a rock, where the
otter is feeding on fish,
Where the alligator in his tough pimples sleeps by the bayou,
Where the black bear is searching for roots or honey, where the 725
beaver pats the mud with his paddle-shaped tail;
Over the growing sugar, over the yellow-flower'd cotton plant, over
the rice in its low moist field,
Over the sharp-peak'd farm house, with its scallop'd scum and
slender shoots from the gutters,

Detlev W. Schumann, "Enumerative Style and Its Significance in Whitman, Rilke, Werfel," *MLQ*, III (June, 1942), 171-204.

710. guess'd at] Read "guessed" in the softbound form of this edition. The hardbound issue, which is followed here, reflects WW's elision of this "e" in the two previous editions (1888-9).

727. scallop'd scum . . . shoots] The rain-washed sediment on the roof of old farm houses. Such houses often sustained weeds on their roofs, much in the European tradition.

Over the western persimmon, over the long-leav'd corn, over the delicate blue-flower flax,
 Over the white and brown buckwheat, a hummer and buzzer there with the rest,
 Over the dusky green of the rye as it ripples and shades in the breeze;
 730 Scaling mountains, pulling myself cautiously up, holding on by low scragged limbs,
 Walking the path worn in the grass and beat through the leaves of the brush,
 Where the quail is whistling betwixt the woods and the wheat-lot,
 Where the bat flies in the Seventh-month eve, where the great gold-bug drops through the dark,
 Where the brook puts out of the roots of the old tree and flows to the meadow,
 735 Where cattle stand and shake away flies with the tremulous shuddering of their hides,
 Where the cheese-cloth hangs in the kitchen, where andirons straddle the hearth-slab, where cobwebs fall in festoons from the rafters;
 Where trip-hammers crash, where the press is whirling its cylinders,
 Wherever the human heart beats with terrible throes under its ribs,
 Where the pear-shaped balloon is floating aloft, (floating in it myself and looking composedly down,)
 740 Where the life-car is drawn on the slip-noose, where the hatch hatches pale-green eggs in the dented sand,
 Where the she-whale swims with her calf and never forsakes it,
 Where the steam-ship trails hind-ways its long pennant of smoke,
 Where the fin of the shark cuts like a black chip out of the water,
 745 Where the half-burn'd brig is riding on unknown currents,
 Where shells grow to her slimy deck, where the dead are corrupting below;
 Where the dense-starr'd flag is borne at the head of the regiments,
 Approaching Manhattan up by the long-stretching island,
 Under Niagara, the cataract falling like a veil over my countenance,

741. life-car] A water-tight vehicle traveling along a rope strung from aloft on a ship, for the purpose of removing passengers, usually in a disaster.

752. bull-dances] A slang term for "buffalo-dance," originally danced by Indians.

Upon a door-step, upon the horse-block of hard wood outside,
 Upon the race-course, or enjoying picnics or jigs or a good game of baseball,
 At he-festivals, with blackguard gibes, ironical license, bull-dances, drinking, laughter,
 At the cider-mill tasting the sweets of the brown mash, sucking the juice through a straw,
 At apple-peelings wanting kisses for all the red fruit I find,
 At musters, beach-parties, friendly bees, huskings, house-raising;
 750 Where the mocking-bird sounds his delicious gurgles, cackles, screams, weeps,
 Where the hay-rick stands in the barn-yard, where the dry-stalks are scatter'd, where the brood-cow waits in the hovel,
 Where the bull advances to do his masculine work, where the stud to the mare, where the cock is treading the hen,
 Where the heifers browse, where geese nip their food with short jerks,
 Where sun-down shadows lengthen over the limitless and lonesome prairie,
 760 Where herds of buffalo make a crawling spread of the square miles far and near,
 Where the humming-bird shimmers, where the neck of the long-lived swan is curving and winding,
 Where the laughing-gull scoots by the shore, where she laughs her near-human laugh,
 Where bee-hives range on a gray bench in the garden half hid by the high weeds,
 Where band-neck'd partridges roost in a ring on the ground with their heads out,
 765 Where burial coaches enter the arch'd gates of a cemetery,
 Where winter wolves bark amid wastes of snow and icicled trees,
 Where the yellow-crown'd heron comes to the edge of the marsh at night and feeds upon small crabs,
 Where the splash of swimmers and divers cools the warm noon,
 Where the katy-did works her chromatic reed on the walnut-tree over the well,
 770

754. apple-peelings] The use of this term in *LG* is perhaps the earliest in print, although "apple-paring" appeared as early as 1819. See William D. Templeman, "On Whitman's Apple-peelings," *PQ*, xxxv (April, 1956), 200-202.

755. musters] A localism, now rare, for assemblages of people.

Through patches of citrons and cucumbers with silver-wired leaves,
 Through the salt-lick or orange glade, or under conical firs,
 Through the gymnasium, through the curtain'd saloon, through the
 office or public hall;
 Pleas'd with the native and pleas'd with the foreign, pleas'd with
 the new and old,
 775 Pleas'd with the homely woman as well as the handsome,
 Pleas'd with the quakeress as she puts off her bonnet and talks
 melodiously,
 Pleas'd with the tune of the choir of the whitewash'd church,
 Pleas'd with the earnest words of the sweating Methodist preach-
 er, impress'd seriously at the camp-meeting;
 Looking in at the shop windows of Broadway the whole forenoon,
 flattening the flesh of my nose on the thick plate glass,
 Wandering the same afternoon with my face turn'd up to the
 780 clouds, or down a lane or along the beach,
 My right and left arms round the sides of two friends, and I in the
 middle;
 Coming home with the silent and dark-cheek'd bush-boy, (behind
 me he rides at the drape of the day,)
 Far from the settlements studying the print of animals' feet, or
 the moccasin print,
 By the cot in the hospital reaching lemonade to a feverish patient,
 785 Nigh the coffin'd corpse when all is still, examining with a candle;
 Voyaging to every port to dicker and adventure,
 Hurrying with the modern crowd as eager and fickle as any,
 Hot toward one I hate, ready in my madness to knife him,
 Solitary at midnight in my back yard, my thoughts gone from me
 a long while,
 Walking the old hills of Judæa with the beautiful gentle God by
 my side,
 790 Speeding through space, speeding through heaven and the stars,
 Speeding amid the seven satellites and the broad ring, and the
 diameter of eighty thousand miles,
 Speeding with tail'd meteors, throwing fire-balls like the rest,
 Carrying the crescent child that carries its own full mother in
 its belly,
 795 Storming, enjoying, planning, loving, cautioning,

782. drape of the day] close of day.

Backing and filling, appearing and disappearing,
 I tread day and night such roads.

I visit the orchards of spheres and look at the product,
 And look at quintillions ripen'd and look at quintillions green.

I fly those flights of a fluid and swallowing soul,
 My course runs below the soundings of plummets. 800

I help myself to material and immaterial,
 No guard can shut me off, no law prevent me.

I anchor my ship for a little while only,
 My messengers continually cruise away or bring their returns to me. 805

I go hunting polar furs and the seal, leaping chasms with a pike-
 pointed staff, clinging to topples of brittle and blue.

I ascend to the foretruck,
 I take my place late at night in the crow's-nest,
 We sail the arctic sea, it is plenty light enough,
 Through the clear atmosphere I stretch around on the wonderful
 beauty, 810

The enormous masses of ice pass me and I pass them, the scenery
 is plain in all directions,

The white-topt mountains show in the distance, I fling out my
 fancies toward them,

We are approaching some great battle-field in which we are soon
 to be engaged,

We pass the colossal outposts of the encampment, we pass with
 still feet and caution,

Or we are entering by the suburbs some vast and ruin'd city,
 The blocks and fallen architecture more than all the living cities
 of the globe. 815

I am a free companion, I bivouac by invading watchfires,
 I turn the bridegroom out of bed and stay with the bride myself,
 I tighten her all night to my thighs and lips.

806. topples] Dictionaries do not list a noun form of this word; the poet is appar-
 ently referring to an overhanging protrusion of ice which has "toppled" from above.

820 My voice is the wife's voice, the screech by the rail of the stairs,
They fetch my man's body up dripping and drown'd.

I understand the large hearts of heroes,
The courage of present times and all times,
How the skipper saw the crowded and rudderless wreck of the
steam-ship, and Death chasing it up and down the storm,
How he knuckled tight and gave not back an inch, and was faith-
ful of days and faithful of nights,
825 And chalk'd in large letters on a board, *Be of good cheer, we will
not desert you;*
How he follow'd with them and tack'd with them three days and
would not give it up,
How he saved the drifting company at last,
How the lank loose-gown'd women look'd when boated from the
side of their prepared graves,
How the silent old-faced infants and the lifted sick, and the sharp-
lipp'd unshaved men;
830 All this I swallow, it tastes good, I like it well, it becomes mine,
I am the man, I suffer'd, I was there.

The disdain and calmness of martyrs,
The mother of old, condemn'd for a witch, burnt with dry wood,
her children gazing on,
The hounded slave that flags in the race, leans by the fence, blow-
ing, cover'd with sweat,
835 The twinges that sting like needles his legs and neck, the mur-
derous buckshot and the bullets,
All these I feel or am.

I am the hounded slave, I wince at the bite of the dogs,
Hell and despair are upon me, crack and again crack the marksmen,
I clutch the rails of the fence, my gore dribs, thinn'd with the
ooze of my skin,
840 I fall on the weeds and stones,
The riders spur their unwilling horses, haul close,

832. there] The shipwreck here described was that of the *San Francisco*, which sailed from New York December 22, 1853, bound for South America, and was caught in a gale within a few hundred miles of the city. From December 23 until January 5 she was helpless, 150 being at one time washed away in a single sea. The disaster was reported in the *New York Weekly Tribune* of January 21, 1854, a copy

Taunt my dizzy ears and beat me violently over the head with
whip-stocks.

Agonies are one of my changes of garments,
I do not ask the wounded person how he feels, I myself become
the wounded person,
845 My hurts turn livid upon me as I lean on a cane and observe.

I am the mash'd fireman with breast-bone broken,
Tumbling walls buried me in their debris,
Heat and smoke I inspired, I heard the yelling shouts of my com-
rades,
I heard the distant click of their picks and shovels,
850 They have clear'd the beams away, they tenderly lift me forth.

I lie in the night air in my red shirt, the pervading hush is for my
sake,
Painless after all I lie exhausted but not so unhappy,
White and beautiful are the faces around me, the heads are bared
of their fire-caps,
855 The kneeling crowd fades with the light of the torches.

Distant and dead resuscitate,
They show as the dial or move as the hands of me, I am the clock
myself.

I am an old artillerist, I tell of my fort's bombardment,
I am there again.

Again the long roll of the drummers,
860 Again the attacking cannon, mortars,
Again to my listening ears the cannon responsive.

I take part, I see and hear the whole,
The cries, curses, roar, the plaudits for well-aim'd shots,
865 The ambulanza slowly passing trailing its red drip,

of which was later found among WW's effects. See Bucke, "Notes on the Text of 'Leaves of Grass,'" *Conservator*, vol. 7 (May, 1896), 40.

840. dribs] Obsolete: "dribbles" (cf. "drips").

865. ambulanza] Apparently Whitman's incorrect Spanish for "ambulance." The proper form is "ambulancia."

Workmen searching after damages, making indispensable repairs,
The fall of grenades through the rent roof, the fan-shaped explosion,
The whizz of limbs, heads, stone, wood, iron, high in the air.

Again gurgles the mouth of my dying general, he furiously waves
with his hand,

870 He gasps through the clot *Mind not me—mind—the entrenchments.*

34

Now I tell what I knew in Texas in my early youth,
(I tell not the fall of Alamo,
Not one escaped to tell the fall of Alamo,
The hundred and fifty are dumb yet at Alamo,)
'Tis the tale of the murder in cold blood of four hundred and
twelve young men.

875

Retreating they had form'd in a hollow square with their baggage
for breastworks,
Nine hundred lives out of the surrounding enemy's, nine times
their number, was the price they took in advance,
Their colonel was wounded and their ammunition gone,
They treated for an honorable capitulation, receiv'd writing and
seal, gave up their arms and march'd back prisoners of war.

880 They were the glory of the race of rangers,
Matchless with horse, rifle, song, supper, courtship,
Large, turbulent, generous, handsome, proud, and affectionate,
Bearded, sunburnt, drest in the free costume of hunters,
Not a single one over thirty years of age.

The second First-day morning they were brought out in squads
and massacred, it was beautiful early summer,
885 The work commenced about five o'clock and was over by eight.

875. men] This is the tale of the massacre by the Mexican enemy of Captain Fannin and his company of 371 Texans after their surrender at Goliad, March 27, 1836. See Louis J. Wortham, *A History of Texas* (1924) 111, 239-265.

885. second First-day] Sunday in the parlance of the Quakers, who strongly influenced WW's youth. Their pacifist inclination unites with the ideas of Sunday in strong contrast with the massacre here described.

899. me] This line first appeared in the 1867 edition; in the three earlier editions

None obey'd the command to kneel,
Some made a mad and helpless rush, some stood stark and
straight,
A few fell at once, shot in the temple or heart, the living and dead
lay together,
The maim'd and mangled dug in the dirt, the new-comers saw
them there,
890 Some half-kill'd attempted to crawl away,
These were despatch'd with bayonets or batter'd with the blunts
of muskets,
A youth not seventeen years old seiz'd his assassin till two more
came to release him,
The three were all torn and cover'd with the boy's blood.

At eleven o'clock began the burning of the bodies;
895 That is the tale of the murder of the four hundred and twelve
young men.

35

Would you hear of an old-time sea-fight?
Would you learn who won by the light of the moon and stars?
List to the yarn, as my grandmother's father the sailor told it to me.

Our foe was no skulk in his ship I tell you, (said he,) 900
His was the surly English pluck, and there is no tougher or truer,
and never was, and never will be;
Along the lower'd eve he came horribly raking us.

We closed with him, the yards entangled, the cannon touch'd,
My captain lash'd fast with his own hands.

We had receiv'd some eighteen pound shots under the water, 905
On our lower-gun-deck two large pieces had burst at the first fire,
killing all around and blowing up overhead.

the poet had asked, "Did you read in the seabooks of the old-fashioned frigate-fight?" Actually, his sources were both the tales told him by his maternal grandmother Naomi Van Velsor, whose father, Capt. John Williams, had served under John Paul Jones, and the account by Jones himself in a letter to Benjamin Franklin about the battle on September 23, 1779 between his *BonHomme Richard* and the British *Serapis* off Flamborough Head. This letter, printed in *Old South Leaflets* (Boston, n.d.), vii, 36-39, is followed by WW with close parallelism. See David Goodale, "Some of Walt Whitman's Borrowings," *AL*, x, 202-213.

Fighting at sun-down, fighting at dark,
 Ten o'clock at night, the full moon well up, our leaks on the gain,
 and five feet of water reported,
 The master-at-arms loosing the prisoners confined in the after-hold
 to give them a chance for themselves.

910 The transit to and from the magazine is now stopt by the sentinels,
 They see so many strange faces they do not know whom to trust.

Our frigate takes fire,
 The other asks if we demand quarter?
 If our colors are struck and the fighting done?

915 Now I laugh content, for I hear the voice of my little captain,
We have not struck, he composedly cries, *we have just begun our
 part of the fighting.*

Only three guns are in use,
 One is directed by the captain himself against the enemy's main-
 mast,
 Two well serv'd with grape and canister silence his musketry and
 clear his decks.

920 The tops alone second the fire of this little battery, especially the main-top,
 They hold out bravely during the whole of the action.

Not a moment's cease,
 The leaks gain fast on the pumps, the fire eats toward the powder-
 magazine.

One of the pumps has been shot away, it is generally thought we
 are sinking.

925 Serene stands the little captain,
 He is not hurried, his voice is neither high nor low,
 His eyes give more light to us than our battle-lanterns.

Toward twelve there in the beams of the moon they surrender to us.

36

930 Stretch'd and still lies the midnight,
 Two great hulls motionless on the breast of the darkness,

Our vessel riddled and slowly sinking, preparations to pass to the
 one we have conquer'd,
 The captain on the quarter-deck coldly giving his orders through
 a countenance white as a sheet,
 Near by the corpse of the child that serv'd in the cabin,
 The dead face of an old salt with long white hair and carefully
 curl'd whiskers,
 The flames spite of all that can be done flickering aloft and below, 935
 The husky voices of the two or three officers yet fit for duty,
 Formless stacks of bodies and bodies by themselves, dabs of flesh
 upon the masts and spars,
 Cut of cordage, dangle of rigging, slight shock of the soothe of
 waves,
 Black and impassive guns, litter of powder-parcels, strong scent,
 A few large stars overhead, silent and mournful shining, 940
 Delicate sniffs of sea-breeze, smells of sedgy grass and fields by the
 shore, death-messages given in charge to survivors,
 The hiss of the surgeon's knife, the gnawing teeth of his saw,
 Wheeze, cluck, swash of falling blood, short wild scream, and long,
 dull, tapering groan,
 These so, these irretrievable.

37

You laggards there on guard! look to your arms! 945
 In at the conquer'd doors they crowd! I am possess'd!
 Embody all presences outlaw'd or suffering,
 See myself in prison shaped like another man,
 And feel the dull unintermitted pain.

For me the keepers of convicts shoulder their carbines and keep
 watch, 950
 It is I let out in the morning and barr'd at night.

Not a mutineer walks handcuff'd to jail but I am handcuff'd to
 him and walk by his side,
 (I am less the jolly one there, and more the silent one with sweat
 on my twitching lips.)

Not a youngster is taken for larceny but I go up too, and am tried
 and sentenced.

Not a cholera patient lies at the last gasp but I also lie at the last
 955 gasp,
 My face is ash-color'd, my sinews gnarl, away from me people
 retreat.

Askers embody themselves in me and I am embodied in them,
 I project my hat, sit shame-faced, and beg.

38

Enough! enough! enough!
 960 Somehow I have been stunn'd. Stand back!
 Give me a little time beyond my cuff'd head, slumbers, dreams,
 gaping,
 I discover myself on the verge of a usual mistake.

That I could forget the mockers and insults!
 That I could forget the trickling tears and the blows of the bludg-
 eons and hammers!
 965 That I could look with a separate look on my own crucifixion and
 bloody crowning.

I remember now,
 I resume the overstaid fraction,
 The grave of rock multiplies what has been confided to it, or to
 any graves,
 Corpses rise, gashes heal, fastenings roll from me.

I troop forth replenish'd with supreme power, one of an average
 970 unending procession,
 Inland and sea-coast we go, and pass all boundary lines,
 Our swift ordinances on their way over the whole earth,
 The blossoms we wear in our hats the growth of thousands of years.

Eleves, I salute you! come forward!
 975 Continue your annotations, continue your questionings.

958. I project my hat] The beggar then commonly extended his hat to receive
 alms.

974. Eleves] French: pupils or disciples.

39

The friendly and flowing savage, who is he?
 Is he waiting for civilization, or past it and mastering it?

Is he some Southwesterner rais'd out-doors? is he Kanadian?
 Is he from the Mississippi country? Iowa, Oregon, California?
 The mountains? prairie-life, bush-life? or sailor from the sea?

980

Wherever he goes men and women accept and desire him,
 They desire he should like them, touch them, speak to them, stay
 with them.

Behavior lawless as snow-flakes, words simple as grass, uncomb'd
 head, laughter, and naivetè,
 Slow-stepping feet, common features, common modes and ema-
 nations,
 They descend in new forms from the tips of his fingers,
 985 They are wafted with the odor of his body or breath, they fly out
 of the glance of his eyes.

40

Flaunt of the sunshine I need not your bask—lie over!
 You light surfaces only, I force surfaces and depths also.

Earth! you seem to look for something at my hands,
 Say, old top-knot, what do you want?

990

Man or woman, I might tell how I like you, but cannot,
 And might tell what it is in me and what it is in you, but cannot,
 And might tell that pining I have, that pulse of my nights and
 days.

Behold, I do not give lectures or a little charity,
 When I give I give myself.

995

990. old top-knot] This epithet was familiar in frontier humor as a comic, half-
 affectionate term for an Indian, whose tuft of hair or ornament on top of the head was
 characteristic of certain tribes. Perhaps we have here a conscious echo from the
 reference to the "friendly and flowing savage" of line 976.

You there, impotent, loose in the knees,
 Open your scarf'd chops till I blow grit within you,
 Spread your palms and lift the flaps of your pockets,
 I am not to be denied, I compel, I have stores plenty and to spare,
 1000 And any thing I have I bestow.

I do not ask who you are, that is not important to me,
 You can do nothing and be nothing but what I will infold you.

To cotton-field drudge or cleaner of privies I lean,
 On his right cheek I put the family kiss,
 1005 And in my soul I swear I never will deny him.

On women fit for conception I start bigger and nimbler babes,
 (This day I am jetting the stuff of far more arrogant republics.)

To any one dying, thither I speed and twist the knob of the door,
 Turn the bed-clothes toward the foot of the bed,
 1010 Let the physician and the priest go home.

I seize the descending man and raise him with resistless will,
 O despairer, here is my neck,
 By God, you shall not go down! hang your whole weight upon me.

I dilate you with tremendous breath, I buoy you up,
 1015 Every room of the house do I fill with an arm'd force,
 Lovers of me, bafflers of graves.

Sleep—I and they keep guard all night,
 Not doubt, not decease shall dare to lay finger upon you,
 I have embraced you, and henceforth possess you to myself,
 1020 And when you rise in the morning you will find what I tell you is so.

41

I am he bringing help for the sick as they pant on their backs,
 And for strong upright men I bring yet more needed help.

997. scarf'd chops] Scarified or channeled, hence lined or "worn-down" face.
 1018. decease] This word was misprinted as "disease" in the 1902 CW, and the error
 seems to have been repeated in most later editions.
 1032. image] Kronos: the Titan, son of Uranus and Gaea, who dethroned his father

I heard what was said of the universe,
 Heard it and heard it of several thousand years;
 It is middling well as far as it goes—but is that all? 1025

Magnifying and applying come I,
 Outbidding at the start the old cautious hucksters,
 Taking myself the exact dimensions of Jehovah,
 Lithographing Kronos, Zeus his son, and Hercules his grandson,
 Buying drafts of Osiris, Isis, Belus, Brahma, Buddha, 1030
 In my portfolio placing Manito loose, Allah on a leaf, the crucifix
 engraved,

With Odin and the hideous-faced Mexitli and every idol and image,
 Taking them all for what they are worth and not a cent more,
 Admitting they were alive and did the work of their days,
 (They bore mites as for unfledg'd birds who have now to rise and
 fly and sing for themselves,) 1035

Accepting the rough deific sketches to fill out better in myself,
 bestowing them freely on each man and woman I see,
 Discovering as much or more in a framer framing a house,
 Putting higher claims for him there with his roll'd-up sleeves driving
 the mallet and chisel,

Not objecting to special revelations, considering a curl of smoke
 or a hair on the back of my hand just as curious as any
 revelation,

Lads abhold of fire-engines and hook-and-ladder ropes no less to
 me than the gods of the antique wars, 1040

Minding their voices peal through the crash of destruction,
 Their brawny limbs passing safe over charr'd laths, their white
 foreheads whole and unhurt out of the flames;
 By the mechanic's wife with her babe at her nipple interceding for
 every person born,

Three scythes at harvest whizzing in a row from three lusty angels
 with shirts bagg'd out at their waists,

The snag-tooth'd hostler with red hair redeeming sins past and to
 come, 1045

Selling all he possesses, traveling on foot to fee lawyers for his
 brother and sit by him while he is tried for forgery;

and was in turn dethroned by his son, Zeus. Osiris: Egyptian god of the lower world.
 Isis: Egyptian goddess of fertility, sister and wife of Osiris. Belus: legendary king
 of Assyria. Manito: Nature spirit of the Algonquian Indians. Mexitli: Aztec god of
 war. Brahma, in Hindu religion, the supreme soul of the universe. Odin, in Norse
 mythology, the god of war.

What was strewn in the amplest strewing the square rod about
 me, and not filling the square rod then,
 The bull and the bug never worshipp'd half enough,
 Dung and dirt more admirable than was dream'd,
 The supernatural of no account, myself waiting my time to be one
 1050 of the supremes,
 The day getting ready for me when I shall do as much good as
 the best, and be as prodigious;
 By my life-lumps! becoming already a creator,
 Putting myself here and now to the ambush'd womb of the shadows.

42

1055 A call in the midst of the crowd,
 My own voice, orotund sweeping and final.

Come my children,
 Come my boys and girls, my women, household and intimates,
 Now the performer launches his nerve, he has pass'd his prelude
 on the reeds within.

Easily written loose-finger'd chords—I feel the thrum of your
 climax and close.

1060 My head slues round on my neck,
 Music rolls, but not from the organ,
 Folks are around me, but they are no household of mine.

Ever the hard unsunk ground,
 Ever the eaters and drinkers, ever the upward and downward sun,
 ever the air and the ceaseless tides,
 1065 Ever myself and my neighbors, refreshing, wicked, real,
 Ever the old inexplicable query, ever that thorn'd thumb, that
 breath of itches and thirsts,

1048. The bull and the bug] Probably chosen as common objects; yet the bull was worshipped in Greece as the embodiment of Dionysus, and also held sacred by the Egyptians and believed by the Moslems to support the earth on its back. The scarabaeus, a dung beetle, was the model for ikons of the Egyptian sun god, Khepera.

1066. thorn'd thumb] WW's version of the familiar metaphor, "thorn in the flesh," an image of vexation.

Ever the vexer's *hoot! hoot!* till we find where the sly one hides
 and bring him forth,
 Ever love, ever the sobbing liquid of life,
 Ever the bandage under the chin, ever the trestles of death.

Here and there with dimes on the eyes walking,
 1070 To feed the greed of the belly the brains liberally spooning,
 Tickets buying, taking, selling, but in to the feast never once going,
 Many sweating, ploughing, thrashing, and then the chaff for pay-
 ment receiving,
 A few idly owning, and they the wheat continually claiming.

This is the city and I am one of the citizens,
 1075 Whatever interests the rest interests me, politics, wars, markets,
 newspapers, schools,
 The mayor and councils, banks, tariffs, steamships, factories, stocks,
 stores, real estate and personal estate.

The little plentiful manikins skipping around in collars and tail'd
 coats,
 I am aware who they are, (they are positively not worms or fleas,)
 I acknowledge the duplicates of myself, the weakest and shallowest
 is deathless with me,

What I do and say the same waits for them,
 1080 Every thought that flounders in me the same flounders in them.

I know perfectly well my own egotism,
 Know my omnivorous lines and must not write any less,
 And would fetch you whoever you are flush with myself.

1085

Not words of routine this song of mine,
 But abruptly to question, to leap beyond yet nearer bring;
 This printed and bound book—but the printer and the printing-
 office boy?

1069. trestles] The supports on which the dead lie; the same image is employed in "Beat! Beat! Drums!"

1070. dimes on the eyes] The phrase powerfully combines the previous image of death (dimes keep the eye-lids closed until the funeral) and that of greed, following. Cf. E. A. Robinson's sonnet on Aaron Stark:

A miser was he, with a miser's nose,
 And eyes like little dollars in the dark.

The well-taken photographs—but your wife or friend close and
solid in your arms?
The black ship mail'd with iron, her mighty guns in her turrets—
but the pluck of the captain and engineers?
1090 In the houses the dishes and fare and furniture—but the host and
hostess, and the look out of their eyes?
The sky up there—yet here or next door, or across the way?
The saints and sages in history—but you yourself?
Sermons, creeds, theology—but the fathomless human brain,
1095 And what is reason? and what is love? and what is life?

43

I do not despise you priests, all time, the world over,
My faith is the greatest of faiths and the least of faiths,
Enclosing worship ancient and modern and all between ancient
and modern,
Believing I shall come again upon the earth after five thousand
years,
Waiting responses from oracles, honoring the gods, saluting the
sun,
1100 Making a fetich of the first rock or stump, powowing with sticks in
the circle of obis,
Helping the llama or brahmin as he trims the lamps of the idols,
Dancing yet through the streets in a phallic procession, rapt and
austere in the woods a gymnosophist,
Drinking mead from the skull-cup, to Shastas and Vedas admirant,
minding the Koran,
Walking the teokallis, spotted with gore from the stone and knife,
beating the serpent-skin drum,
1105 Accepting the Gospels, accepting him that was crucified, knowing
assuredly that he is divine,
To the mass kneeling or the puritan's prayer rising, or sitting
patiently in a pew,

1101. obis] Properly, "obi" or "obeah," sorcery of African origin, formerly practiced by Negroes in the British West Indies, the Guianas, and the southeastern United States.

1102. llama] Properly, "lama," Tibetan high-priest.

1103. gymnosophist] Member of an ancient Hindu sect of ascetics who wore little or no clothing.

Ranting and frothing in my insane crisis, or waiting dead-like till
my spirit arouses me,
Looking forth on pavement and land, or outside of pavement and
land,
Belonging to the winders of the circuit of circuits. 1110

One of that centripetal and centrifugal gang I turn and talk like a
man leaving charges before a journey.

Down-hearted doubters dull and excluded,
Frivolous, sullen, moping, angry, affected, dishearten'd, atheistical,
I know every one of you, I know the sea of torment, doubt,
despair and unbelief.

How the flukes splash! 1115
How they contort rapid as lightning, with spasms and spouts of
blood!

Be at peace bloody flukes of doubters and sullen mopers,
I take my place among you as much as among any,
The past is the push of you, me, all, precisely the same,
And what is yet untried and afterward is for you, me, all, precisely
the same. 1120

I do not know what is untried and afterward,
But I know it will in its turn prove sufficient, and cannot fail.

Each who passes is consider'd, each who stops is consider'd, not
a single one can it fail.

It cannot fail the young man who died and was buried,
Nor the young woman who died and was put by his side, 1125
Nor the little child that peep'd in at the door, and then drew back
and was never seen again,

1104. Shastas and Vedas] Shastas (properly "shastras") and Vedas are collections of the ancient sacred literature of Hinduism.

1105. teokallis] Aztec temples, usually built upon a truncated pyramid.

1111. gang] In the obsolescent sense of a group of people traveling in the same direction; not then a disparaging term.

1117. bloody flukes] As the flukes (tail fins) of a stricken whale.

Nor the old man who has lived without purpose, and feels it with
bitterness worse than gall,
Nor him in the poor house tubercled by rum and the bad dis-
order,
Nor the numberless slaughter'd and wreck'd, nor the brutish koboo
call'd the ordure of humanity,
1130 Nor the sacs merely floating with open mouths for food to slip in,
Nor any thing in the earth, or down in the oldest graves of the
earth,
Nor any thing in the myriads of spheres, nor the myriads of
myriads that inhabit them,
Nor the present, nor the least wisp that is known.

44

It is time to explain myself—let us stand up.

1135 What is known I strip away,
I launch all men and women forward with me into the Unknown.

The clock indicates the moment—but what does eternity indicate?

We have thus far exhausted trillions of winters and summers,
There are trillions ahead, and trillions ahead of them.

1140 Births have brought us richness and variety,
And other births will bring us richness and variety.

I do not call one greater and one smaller,
That which fills its period and place is equal to any.

Were mankind murderous or jealous upon you, my brother, my
sister?

1145 I am sorry for you, they are not murderous or jealous upon me,
All has been gentle with me, I keep no account with lamentation,
(What have I to do with lamentation?)

I am an acme of things accomplish'd, and I am encloser of things
to be.

1129. koboo] A native of Palembang on the east coast of Sumatra. See T. O. Mabbott, *Expli.*, xi, 34.
for lines 670-683.

My feet strike an apex of the apices of the stairs,
On every step bunches of ages, and larger bunches between the
steps,
All below duly travel'd, and still I mount and mount. 1150

Rise after rise bow the phantoms behind me,
Afar down I see the huge first Nothing, I know I was even there,
I waited unseen and always, and slept through the lethargic mist,
And took my time, and took no hurt from the fetid carbon. 1155

Long I was hugg'd close—long and long.

Immense have been the preparations for me,
Faithful and friendly the arms that have help'd me.

Cycles ferried my cradle, rowing and rowing like cheerful boatmen,
For room to me stars kept aside in their own rings,
They sent influences to look after what was to hold me. 1160

Before I was born out of my mother generations guided me,
My embryo has never been torpid, nothing could overlay it.

For it the nebula cohered to an orb,
The long slow strata piled to rest it on,
Vast vegetables gave it sustenance,
Monstrous sauroids transported it in their mouths and deposited
it with care. 1165

All forces have been steadily employ'd to complete and delight me,
Now on this spot I stand with my robust soul.

45

O span of youth! ever-push'd elasticity!
O manhood, balanced, florid and full. 1170

My lovers suffocate me,
Crowding my lips, thick in the pores of my skin,
Jostling me through streets and public halls, coming naked to me
at night,

1167. sauroids] Sauria, prehistoric mammoth reptiles, thought according to legend
to carry their eggs in their mouths—a folk superstition which, with respect to snakes,
has survived to modern times.

- 1175 Crying by day *Ahoy!* from the rocks of the river, swinging and
chirping over my head,
Calling my name from flower-beds, vines, tangled underbrush,
Lighting on every moment of my life,
Bussing my body with soft balsamic busses,
Noiselessly passing handfuls out of their hearts and giving them
to be mine.
- 1180 Old age superbly rising! O welcome, ineffable grace of dying
days!
- Every condition promulges not only itself, it promulges what grows
after and out of itself,
And the dark hush promulges as much as any.
- I open my scuttle at night and see the far-sprinkled systems,
And all I see multiplied as high as I can cipher edge but the rim
of the farther systems.
- 1185 Wider and wider they spread, expanding, always expanding,
Outward and outward and forever outward.
- My sun has his sun and round him obediently wheels,
He joins with his partners a group of superior circuit,
And greater sets follow, making specks of the greatest inside them.
- 1190 There is no stoppage and never can be stoppage,
If I, you, and the worlds, and all beneath or upon their surfaces,
were this moment reduced back to a pallid float, it would
not avail in the long run,
We should surely bring up again where we now stand,
And surely go as much farther, and then farther and farther.
- A few quadrillions of eras, a few octillions of cubic leagues, do not
hazard the span or make it impatient,
1195 They are but parts, any thing is but a part.
- See ever so far, there is limitless space outside of that,
Count ever so much, there is limitless time around that.
1181. promulges] Archaic form of "promulgate," to make known, to make wide-
spread.

My rendezvous is appointed, it is certain,
The Lord will be there and wait till I come on perfect terms,
The great Camerado, the lover true for whom I pine will be there. 1200

46

I know I have the best of time and space, and was never measured
and never will be measured.

I tramp a perpetual journey, (come listen all!)
My signs are a rain-proof coat, good shoes, and a staff cut from
the woods,
No friend of mine takes his ease in my chair,
I have no chair, no church, no philosophy, 1205
I lead no man to a dinner-table, library, exchange,
But each man and each woman of you I lead upon a knoll,
My left hand hooking you round the waist,
My right hand pointing to landscapes of continents and the public
road.

Not I, not any one else can travel that road for you, 1210
You must travel it for yourself.

It is not far, it is within reach,
Perhaps you have been on it since you were born and did not
know,
Perhaps it is everywhere on water and on land.

Shoulder your duds dear son, and I will mine, and let us hasten
forth, 1215
Wonderful cities and free nations we shall fetch as we go.

If you tire, give me both burdens, and rest the chuff of your hand
on my hip,
And in due time you shall repay the same service to me,
For after we start we never lie by again.

This day before dawn I ascended a hill and look'd at the crowded
heaven, 1220

1217. chuff] English dialectical adjective meaning "chubby" or "fat"; here converted
into a noun referring to the heel of the hand.

And I said to my spirit *When we become the enfolders of those
orbs, and the pleasure and knowledge of every thing in
them, shall we be fill'd and satisfied then?*

And my spirit said *No, we but level that lift to pass and continue
beyond.*

You are also asking me questions and I hear you,
I answer that I cannot answer, you must find out for yourself.

1225 Sit a while dear son,
Here are biscuits to eat and here is milk to drink,
But as soon as you sleep and renew yourself in sweet clothes, I
kiss you with a good-by kiss and open the gate for your
egress hence.

1230 Long enough have you dream'd contemptible dreams,
Now I wash the gum from your eyes,
You must habit yourself to the dazzle of the light and of every
moment of your life.

Long have you timidly waded holding a plank by the shore,
Now I will you to be a bold swimmer,
To jump off in the midst of the sea, rise again, nod to me, shout,
and laughingly dash with your hair.

47

1235 I am the teacher of athletes,
He that by me spreads a wider breast than my own proves the
width of my own,
He most honors my style who learns under it to destroy the
teacher.

1240 The boy I love, the same becomes a man not through derived
power, but in his own right,
Wicked rather than virtuous out of conformity or fear,
Fond of his sweetheart, relishing well his steak,
Unrequited love or a slight cutting him worse than sharp steel
cuts,
First-rate to ride, to fight, to hit the bull's eye, to sail a skiff, to
sing a song or play on the banjo,

Preferring scars and the beard and faces pitted with small-pox
over all latherers,
And those well-tann'd to those that keep out of the sun.

I teach straying from me, yet who can stray from me?
I follow you whoever you are from the present hour,
My words itch at your ears till you understand them.

1245

I do not say these things for a dollar or to fill up the time while I
wait for a boat,
(It is you talking just as much as myself, I act as the tongue of
you,
Tied in your mouth, in mine it begins to be loosen'd.)

I swear I will never again mention love or death inside a house,
And I swear I will never translate myself at all, only to him or her
who privately stays with me in the open air.

1250

If you would understand me go to the heights or water-shore,
The nearest gnat is an explanation, and a drop or motion of waves
a key,
The maul, the oar, the hand-saw, second my words.

No shutter'd room or school can commune with me,
But roughs and little children better than they.

1255

The young mechanic is closest to me, he knows me well,
The woodman that takes his axe and jug with him shall take me
with him all day,
The farm-boy ploughing in the field feels good at the sound of my
voice,
In vessels that sail my words sail, I go with fishermen and seamen
and love them.

1260

The soldier camp'd or upon the march is mine,
On the night ere the pending battle many seek me, and I do not
fail them,
On that solemn night (it may be their last) those that know me
seek me.

My face rubs to the hunter's face when he lies down alone in his
blanket,

1265 The driver thinking of me does not mind the jolt of his wagon,
The young mother and old mother comprehend me,
The girl and the wife rest the needle a moment and forget where
they are,
They and all would resume what I have told them.

48

I have said that the soul is not more than the body,
1270 And I have said that the body is not more than the soul,
And nothing, not God, is greater to one than one's self is,
And whoever walks a furlong without sympathy walks to his own
funeral drest in his shroud,
And I or you pocketless of a dime may purchase the pick of the
earth,
And to glance with an eye or show a bean in its pod confounds
the learning of all times,
And there is no trade or employment but the young man following
1275 it may become a hero,
And there is no object so soft but it makes a hub for the wheel'd
universe,
And I say to any man or woman, Let your soul stand cool and
composed before a million universes.

And I say to mankind, Be not curious about God,
For I who am curious about each am not curious about God,
1280 (No array of terms can say how much I am at peace about God
and about death.)

I hear and behold God in every object, yet understand God not
in the least,
Nor do I understand who there can be more wonderful than
myself.

Why should I wish to see God better than this day?
I see something of God each hour of the twenty-four, and each
moment then,

1290. accoucheur] Midwife, obstetrician; note also "the elder-hand" below.
1292-1293.] These lines are echoed by Thomas Wolfe in his story "The Four Lost

In the faces of men and women I see God, and in my own face in
the glass, 1285
I find letters from God dropt in the street, and every one is sign'd
by God's name,
And I leave them where they are, for I know that wheresoe'er I go,
Others will punctually come for ever and ever.

49

And as to you Death, and you bitter hug of mortality, it is idle to
try to alarm me.

To his work without flinching the accoucheur comes, 1290
I see the elder-hand pressing receiving supporting,
I recline by the sills of the exquisite flexible doors,
And mark the outlet, and mark the relief and escape.

And as to you Corpse I think you are good manure, but that does
not offend me,
1295 I smell the white roses sweet-scented and growing,
I reach to the leafy lips, I reach to the polish'd breasts of melons.

And as to you Life I reckon you are the leavings of many deaths,
(No doubt I have died myself ten thousand times before.)

I hear you whispering there O stars of heaven,
O suns—O grass of graves—O perpetual transfers and pro-
motions, 1300
If you do not say any thing how can I say any thing?

Of the turbid pool that lies in the autumn forest,
Of the moon that descends the steeps of the sougning twilight,
Toss, sparkles of day and dusk—toss on the black stems that
decay in the muck,
Toss to the moaning gibberish of the dry limbs. 1305

I ascend from the moon, I ascend from the night,
I perceive that the ghastly glimmer is noonday sunbeams reflected,

Men": "As we leaned on the sills of evening, as we stood in the frames of the
marvellous doors . . ."

And debouch to the steady and central from the offspring great or small.

50

There is that in me—I do not know what it is—but I know it is in me.

1310 Wrench'd and sweaty—calm and cool then my body becomes,
I sleep—I sleep long.

I do not know it—it is without name—it is a word unsaid,
It is not in any dictionary, utterance, symbol.

1315 Something it swings on more than the earth I swing on,
To it the creation is the friend whose embracing awakes me.

Perhaps I might tell more. Outlines! I plead for my brothers
and sisters.

Do you see O my brothers and sisters?
It is not chaos or death—it is form, union, plan—it is eternal
life—it is Happiness.

51

1320 The past and present wilt—I have fill'd them, emptied them,
And proceed to fill my next fold of the future.

Listener up there! what have you to confide to me?
Look in my face while I snuff the sidle of evening,
(Talk honestly, no one else hears you, and I stay only a minute
longer.)

1325 Do I contradict myself?
Very well then I contradict myself,
(I am large, I contain multitudes.)

1308. debouch] Emerge. Cf. The French, "bouche," a mouth; and note the "flexible doors" (1.1293). "I" is apparently the subject of the verb, and if so, "offspring" may be interpreted as "point of departure."
1318. Happiness] For an interpretation of this passage as mystical intuition, see Clarence Gohdes, "Section 50 of Whitman's 'Song of Myself,'" *MLN*, LXXV, 653-656.
1322. snuff the sidle of evening] Cf. the colloquial phrase, to "snuff out" (extinguish) a light—in this case the sidelong glimmer of evening.

I concentrate toward them that are nigh, I wait on the door-slab.

Who has done his day's work? who will soonest be through with
his supper?

Who wishes to walk with me?

Will you speak before I am gone? will you prove already too late? 1330

52

The spotted hawk swoops by and accuses me, he complains of my
gab and my loitering.

I too am not a bit tamed, I too am untranslatable,
I sound my barbaric yawp over the roofs of the world.

The last scud of day holds back for me,
It flings my likeness after the rest and true as any on the shadow'd
wilds, 1335
It coaxes me to the vapor and the dusk.

I depart as air, I shake my white locks at the runaway sun,
I effuse my flesh in eddies, and drift it in lacy jags.

I bequeath myself to the dirt to grow from the grass I love,
If you want me again look for me under your boot-soles. 1340

You will hardly know who I am or what I mean,
But I shall be good health to you nevertheless,
And filter and fibre your blood.

Failing to fetch me at first keep encouraged,
Missing me one place search another, 1345
I stop somewhere waiting for you.

1855

1881

1324-1325. contradict myself] Cf. Emerson's "A foolish consistency is the hobgoblin of little minds, adored by little statesmen and philosophers and divines" ("Self-Reliance," *Essays: First Series*, 1841).

1346. you] Through a series of bold images—the hawk, the meteor-like scud or loose eddies of evening mist, the dirt which nourishes the grass—the poet leaves the reader with his legacy of great natural force, untranslatable but found everywhere—in the sky or under foot.

V této sbírce

vyšel jako svazek I. Alfred Lord Tennyson za 30 hal.

Další svazky budou tyto:

3. **Sedm knih cizí poesie. Kniha I. Itálie starší a nová.**
4. **R. Hamerling: Amor a Psyché. Básně o 6 zpěvích.**
5. **G. Giacosa: Muž milencem své ženy. Komédie rokoková veršem a rýmem.**
6. **Sedm knih cizí poesie. Kniha II. Poesie anglická s dodatkem výboru z americké.**
7. **R. Hamerling: Výbor lyriky.**
8. **Anton Aškerc: Výbor poesie.**
9. **K. L. Immermann: Merlin. Mythus.**
10. **Sedm knih cizí poesie. Kniha III. Poesie francouzská.**
11. **Shakespeare: Venuše i Adonis.**
12. **Sedm knih cizí poesie. Kniha IV. Německo.**
13. **Tassoni: Uloupené vědro. Burleskní epos o XII. zpěvech.**
14. **Sedm knih cizí poesie. Kniha V. Španělsko-Portugalsko.**
15. **Ariosto: Satiry.**
16. **Sedm knih cizí poesie. Kniha VI. Provensalsko-Katalonsko, Švédsko atd.**
17. **Victor Hugo: Marion Delorme. Trag. o 5 jednáních.**
18. **Sedm knih cizí poesie. Kniha VII. Ohtasy poesie národní.**
19. **Drobná směs dramatická.**
20. **Shakespeare: Sonety.**

Zveme přítele literatury vůbec, milovníky veršů a cititele J. Vrchlického pak zvláště, aby se přihlásili za odběratele sbírky básnických překladů z poesie světové. Nepatrnými oběťmi opatří si soubor výtečných děl poetických, která povznesou a vyzlatí všední okamžiky života každého, kdo s myslí vnímavou se do nich pohrouží.

Přihlášky přijímá každé knihkupectví, jakož i

nakladatelství B. Kočího v Praze
Františkovo nábřeží č. 14. n.

PŘEKLADY JAROSLAVA VRCHLICKÉHO Z CIZÍCH LITERATUR

II.

WALT WHITMAN

STĚBLA TRÁVY

VÝBOR

— 1906 —

NAKLADATEL B. KOČÍ V PRAZE
FRANTIŠKOVO NÁBŘEŽÍ.

domáci v státech a jimi putuje jak za mého mládí, kdy každý muž i žena byli mi
sousedy,

Louisianee a z Georgie posud vždycky stáli mně blíže,
Mississipan i Arkansaň byli při mně jako já při každém z nich
přes to, že na rovinách západně od »řeky páteřní« vždy v své chatrči z hlíny,
i na Východ se vrací, vždy posud v pobřežních státech nebo v Marylandě,
vždy posud Kanaďan, čelící vesele zimě, jenž miluje snih jako led,
vždy přece věrný syn Mainy či státu žulového, či státu Narragansettského, či říšského
státu,
vždy plující k jiným břehům, by jich si připojili, při tom vždy každého nového bratra
vítající.

tyto listy k novým se družící v té chvíli, kdy se pojili se starými,
stoupající samy vždy v řad nových, aby byli jejich druhem a jim rovni osobně
přistupující.
aby tě povzbuzovaly ku činům, úlohám a pozorováním se mnou!

XV.

Mně se přidržuje spěchej dál a ještě dál!
K vůli vlastnímu životu, ke mně se přitúl
(opět a opět budeš mne musiti přemlouvati, nežli k tomu svolím, abych se oddal tobě,
ale co na tom?
což nemusíme přírodu opět a opět přemlouvati?)

Neisem žádný jemný »dolce affettuoso« já;
vousatý jsem, sluncem opálený, šedivých prsou, protivný, tak jsem přišel,
aby se zápasilo se mnou, idu-li kolem, o pravé ceny vesmíru,
neb takové skýtám tomu, kdo má vytrvalost, by jich získal.

XVI.

Cestou se na okamžik zastavím,
zde pro tebe! a zde pro Ameriku!
Posud chválím přítomnost, posud zvěstuji budoucnost veselý a vznešený, Států,
a z minulosti mluvím, co drží vzduch o rudých domorodcích.

Ti rudí domorodci,
přirozené výdechy zanechávající, zvuky deště a větru, hlasy jak ptačí a zvířecí
v lesích — pro nás na jména slabikována,
Okoní, Kousa, Ottawa, Monongahila, Sauk, Natchez, Ischakachoutchi, Kaqueta, Oronoco,
Wabasch, Meiamel, Sagina, Ischippeva, Oschkosch, Walla-Walla,
taková zanechávající Státům, dělí je, zemi i souš obtěžující imeny.

XVII.

Dále se rozvíjejíce a rychle
živly, útvary, zařízení, prudce, života plně a směle,
opět prasně, průhledy nekonečně se množící nádhery,
nové pokolení, starší předčící, velkolepější daleko s novými boji,
s novou politikou, novou literaturou, novými náboženstvími,
novými vynálezy a s novým uměním.

Toho buď hlas můj heroldem. — Já nespím více, nýbrž se pozvedám.
Vy moře, jež jste utichla ve mně! Jak vás cítím, vy bezedná, se hýbati a neslyce
chystati bouře a vlny!

XVIII.

Hleď, parníky kouří v mých básních,
hleď, v mých básních vidíš ustavičně cizince, jak přistávají a přijíždějí,
hleď, v pozadí wigvam, stopu v lese, chatu myslivce, člun mělký, list kukuřice,
i nárok na vlastnictví, hrubý plot a vesnici v pozadí,
hleď, na západě jezero, hleď, na východě jezero, jak obě sem a tam
přes moje básně jako přes vlastní břehy své proudí a tekou v příliv i odliv,
hleď, pastvy a lesy v mých básních, hleď, zvířata divoká i krotká — viz
za stády telat nesčetná stáda bůvolů požírajících krátkou, kudrnatou trávu,
hleď, města v mých básních pevná, daleká, mezimořská s dlážděnými
ulicemi, železnými a kamennými budovami, s ustavičným rachotem vozů a obchů
hleď na mnohostranný, tiskací, válcový stroj — viz drát telegrafní, jak se rozpíná
pevniny,
hleď hloubí atlantiku tepy Ameriky vystihují Evropu a tepy Evropy správně jim
odpov

hleď na silnou rychlou lokomotivu, jak odjíždí, funí, píská, parní nadýmá,
hleď, jak skotáci orají u farem, hleď, jak horníci kopají, viz nepočtené továrny,
hleď na řemeslníky u jich stavů zaměstnané jich nádobím,
— hleď, z nich budou výteční soudcové, filosofové, presidenti oblečení v šat dělní
hleď krámy a polemi Států jak se toulám, milován, zdržován ve dne i v noci,
slyš tam hlasitý ohlas mých zpěvů — čti předtuchy vyplněné konečně.

XIX.

Ó věrný Camerado! — Ó konečně ty a já a my jediné Dva,
ach, slovo jen, které by cestu ku předu v nekonečnost osvítilo,
ach, něco extatického, něco, co se vyložití nedá! ó divokou hudbu!
Ó nyní triumfují a ty rovněž máš triumfovati!
Ó ruku v ruce — ó rozkoši osvěžná — zde ještě jeden toužící a milující!
Pevně se přidržuj mne, bys krácel se mnou ku předu, ku předu!

□ □ □

ZPĚV O SOBĚ.

I.

Já sebe sama slavím a sebe sama opěvám,
a všechno, co já si vybírám, máš ty sobě vybrati,
nebo každý atom patří tobě zrovna jako mně.

Já se natáhnou na zem a pozvu svou duši,
a ležím nečinně a pohodlně a pozoruji stonek letní trávy.

Stranou od rvaní a tahání stojí, co jsem,
 stojí veselé, líbezné, soucitné, líné, jediné,
 dívající se dolů, vzpřimuje se, anebo otáčí páž po nějaké necitěné, pevně opoře,
 dívající se s hlavou na stranu ohnutou, zvědavě, co nejdřív přijde,
 mezi honbou a v ní ji pozorující a samo se tomu dívíc.

Za mnou jsou dny, v kterých jsem se mlhou s řečníky a zápasníky potil.
 Já nemám žádných poškrobků ani důkazů; já se jen dívám a čekám.

V.

Já věřím v tebe, moje duše! To ostatní, co jsem, nesmí se před tebou snižovati,
 aniž ty smíš býti snižována ostatním.

Natáhni se se mnou do trávy, otevři své hrdlo,
 ne slova, ne hudbu, ani rýmu nepotřebují, žádný zděděný obyčej, žádnou přednášku,
 ani nejlepší,
 pouze žvatlání chtěl bych, pouze zvučení tvých hlasivek.

Pamatuji se jak jsme jednou v takovém jasném letním dopoledni v přírodě leželi,
 jak jsi šikmo svou hlavu na moje boky položil a tiše se na mě obrátil,
 mně košili při prsní kosti rozepjal a jazyk až do mého odhaleného srdce ponořil,
 a vzepjal jsi se výš, až jsi se dotkl mého vousu a dolů až jsi držel mé nohy.

Tu ihned vynořil se vzhůru a rozšířil se kolem mne pokoj a vědění, které nad všechny
 díky země sahá.

a já vím, že boží ruka jest zajištění mojí,
 a já vím, že duch boží jest bratrem mého,
 a že všichni muži, kteří se kdykoliv narodili, též můjmi bratry jsou,
 a ženy moje sestry a milenky,
 a že ostnem stvoření láska jest,
 a že nesččetně jest listů svěžích neb svadlých na polích
 a hnědých mravenců v malých jamkách dole,
 a mechlatá půda na krabatině plotů a nakupené kameny, bez, lopucha a podzimní
 řeřabiny.

VI.

Pravilo dítě: Co je to tráva? a přineslo mi ji plnými hrstěmi.
 Jak jsem dítěti mohl odpověděti? Já nevím o tom víc, než ono samo.

Myslím, že je to as praporec mě mysle, z naděje plné zelené látky stádn.

Anebo myslím, že je to boží kapesník,
 neb vonný dar a znamená upomínku, úmyslné hození dolů,
 nesoucí v některém cípu jméno majitele, abychom si jej všimli a ptali se: Či?

Anebo myslím: tráva jest samé dítětko, zplazené vegetací.

Anebo myslím: to jest stejnoměrný hieroglyf
 a znamená: Já klíčím v širokých i úzkých pásech.

Já rostu mezi černým jako mezi bílým lidem,
 člena kongresu, vlnitou hlavu, všechny obdaruji, všechny uvítám stejně.

A nyní mi připadá jako krásné a pestříhané vlasy hrobu.

Něžně s tebou zacházím, vlnivá trávo!
 Snad klíčíš z prsou mladíků,
 snad jsem je mohl poznati a milovati,
 snad rosteš ze starých lidí anebo z nemluvnat, která byla záhy odňata lůnům matek
 svých,
 a zde jsi mateřským klínem.

Velmi tmavá je tato tráva, roste-li z bílých hlav starých matek,
 tmavší než bleďé vousy starých mužů,
 tmavá, klíčí-li z bleďočerveného ponebí úst.

Ó, konečně vidím, že jest jen tolik mluvících jazyků
 a nahližím, že ne nadarmo z úst podnebí vyrůstají.
 Chtěl bych, abych mohl narážky na mladé mrtvé muže a ženy vysvětliti,
 i ty na staré muže a matky a kojence, které brzy byly vzaty z lůna.
 Co se stalo as z mladých a starých těch mužů?
 Co z žen a dětí?

Žijí kdekoliv a jest jim dobře,
 nejmenší dítě dokazuje, že vskutku není smrti,
 a byť nějaké bylo, že ona povede život dál a nevyčká na konec, aby jej zarazila,
 a ustála by v okamžiku, kde se zjevil život.

Všecko chvátá ku předu a do vnějšku, nic nepropadává,
 a umíráni jest něco jiného, než si kdo pomyslí a je šťastnější.

VII.

Zda někdo myslil, že je to štěstí, naroditi se?
 Spěchám, abych mu ukázal, že je to zrovna takové štěstí umřítí, a to já vím.
 Jdu s umírajícím přes Smrt a jdu přes porod se zrovna vykoupáním
 novokojencem a nejsem mezi svým klouboukem a svými botami;
 a já promýšlím mnohé předměty, ani dva nejsou si podobny a každý jest dobrý.

Země jest dobrá, a hvězdy jsou dobré a všecko příslušenství jest dobré.

Já nejsem země, aniž jsem příslušenství země,
 já jsem druh a společník lidí, všech stejně nesmrtelných jako já.
 (Oni nevědí, jak nesmrtelní jsou, ale já vím to.)

Každý druh sám pro sebe a vlastní, pro mne můj, mužský a ženský,
 pro mne ti, kteří chlapci byli a kteří ženy milují,
 pro mne muž, který je hrdý a cítí, jak to bodá, nebýti dost oceněn,
 pro mne milenka i stará panna, pro mne matky a matky matek,
 pro mne rty usmívavé i oči slzíci,
 pro mne děti a ploditelé dětí.

Můj jazyk, každá částice mé krve utvořena z této půdy a z tohoto vzduchu,
narozena zde od rodičů zrozených zde od podobných rodičů a tito opět od podobných
rodičů.

tak začínám nyní třicet sedm let star v nejlepším zdraví
a nehodlám dříve přestatí až do smrti.
Vyznání víry a školy v pozadí,
ustupující na chvíli oceněny podle toho, co jsou, ale nikdy nezapomenuty.
já pohostuji v zdar i v zmar a nechám mluvíti na zdařbůh
přírodu, bez závor, s původní silou.

II.

Domy a pokoje jsou plné parfumů, tlačí se k sobě na polici knih.
vdychuji i vůni a znám ji a mám ji rád,
i mne mohl by výtažek opojiti, ale já tomu nepřipustím.
Ovzduší není parfum, nechutná po výtažku, jest bez čichu.
budiž pro ústa moje vždycky, jsem zamilován doň,
chci jíti k pahorku do lesa, odložití šat a býti nah,
šlím po tom, aby ovzduší se mnou do styku přišlo.

Kouř mého vlastního dechu.
ohlas, zvučení, bzučící šepot, kořen lásky, hedvábné pletivo, vidlice a réva.
mé vdychování i oddechování, tlukot mého srdce, proudění mé krve a vzduchu mými
plícemi,

slabá vůně zelených listů a suchých listů a pobřeží moře
a tmavých jezerních skal a sena v stodole.
zvuk vyražených slov mého hlasu přenechán vířícímu větru.
několik tichých polibků, několik objetí, rozpjetí páží,
hra světla a stínu na stromech, kde se štihlé větve houpají.
vytržení, samo, nebo v ruchu ulic, nebo na polích a pahorcích.

Cit zdraví, trylkování o polední, můj zpěv, když z lože vstanu
a setkávám se sluncem.

Myslíš, že tisíc polí je mnoho? Myslíš, že země jest mnoho?
Cvičil jsi se tak dlouho, abys uměl čísti?
Jsi tak pyšný na to, že rozumíš smyslu básni?
Tož zdrž se tento den a tuto noc při mně a pochopíš vznik veškerých básní.
máš zváti svým dobro Země i slunce (zbývají ještě miliony slunců).
ty nemáš děle přebíratí předměty z druhé neb třetí ruky.
aniž dívati se očima mrtvých, aniž se živiti strašidly z knih.
a nemáš se též dívati mýma očima, aniž bráti věci z mých dlaní.
ty máš naslouchati na všechny strany a máš všechny věci samým sebou propouštěti.

III.

Já slyšel, co mluvili řečníci, řeč o počátku a o konci,
ale já nemluví o počátku nebo o konci.

Nebylo nikdy více počinání jako nyní jest,
anebo více mladosti nebo stáří, nežli nyní jest.

a nebude nikdy více dokonalosti, než nyní jest,
anebo více pekla či nebe než nyní jest.

Hnátí a hnátí a hnátí,
vždycky ten světa hnačí pud.

Z tmy vystupují svorní proti sobě, vždy látka a vzrůst, vždy pohlaví.
vždy spojení totožnosti, vždy nějaký rozdíl, vždy další trvání života.

Zjemňování ničeho nepomůže. - Učení a neučení cítí, že to tak jest.

Jisté jako největší jistota, ale krokve přímo na sloupech, dobře sroubené a pevné
v trámovi,
zdatné jako oř. láskyplné, tvrdé, elektrické.
já a toto mysterium — zde stojíme.

Čistá a jasná jest duše moje a čistá a jasná jest všechno, co neví duše moje.

Chybí-li jedno, tu chybí obě a neviděné se dokazuje viděným.
až toto se neviděným stane a ze své strany důkaz dostává.

K nejlepším ukazující a je od špatného rozeznávající, trápí se navzájem století.
já ale, obeznámen s úplnou případností a lhostejností věcí, mlčím, mezi tím co se hádají,
jdu se koupati a obdivuji sama sebe.

Vítán jest mi každý z mých ústrojí, i každá z mých vlastností, čistého a veselého muže,
žádný coul anebo částice coulu jednoho nejsou sprosté, žádný nemá býti méně znám,
než ostatní.

Já jsem spokojen, já se dívám, tančím, směju, zpívám;
jako objata a milovaná družka spánku po mém boku noc prospává a se při úsvitu dne
úkradkem vzdálí,
mně košíky zanechávající bílými šátky přikryté, dům hojnosti svou naplňující.
mám já zde přijmutí a požitek odkládati, a na oči své se hněvati,
že se odvrátily od dívání na ulici
a ihned počítaly, a cent mi vykazovaly,
zrovna cenu jednoho a zrovna cenu dvou a co více ceny má?

IV.

Tazatelé a strážci nástrah mne obklopují,
z okresu, anebo z města, kde bydlím, anebo od národu,
kde bydlím, anebo od národu,
nejnovější časy, objevy, vynálezy, společnosti, autoři starí a noví.
mé jídlo, mé šaty, soudruzi, tvářnost, poklony, povinnosti,
skutečná neb domyšlená lhostejnost proti kterémukoliv muži nebo ženě, kterou miluji,
onemocnění kteréhokoliv příbuzného, nebo vlastní, anebo nezdar, anebo ztráta, aneb
nedostatek peněz, nebo zhroucení nebo bujnost,
bitvy, hrůzy bratrské války, zimnice pochybných zpráv, střídající se události,
tyto chodí ke mně ve dne a v noci a opouštějí mne opět,
ale mé vlastní já nejsou.

Pryč se všemi clonami! Pro mne nejste zatížení vinou, nejste též zastaralí, aniž jste zavrženi.

já se dívám jemným suknem a ginghamem, chcete-li, nebo ne,
a jsem při tom váhavý, dobývačný, neuuavený a nedám se setřásti.

VIII.

Malé dítě spí v své kolébce.

Odhrnu flór záclonky a dívám se dlouhou chvíli a zaháním mlčky mouchy rukou.
Hoch a rudolící dívka obracejí se stranou nahoru k lesnatému pahorku,
já dohlédám jich, s vrcholku se dívají.

Sebevrah leží natažen na krvavé podlaze ložnice.
Postřehnu mrtvolu s vlasy krví zbrocenými, vidím, kam padla bambitko.

Hlaholy dlažby, koleje vozů, vláčení podešvů, hovor procházečů,
těžký omnibus, kočí se svými se tázajícími palci, cval okovaných koní na granitové
přídě,

sanč, rolničky, hlasité žerty, kulování se sněhem.
»ať žije« miláčkům lidu, vztek rozvášněné láje,
klapnutí zavřené lenošky, v níž odvázejí nemocného do nemocnice.
setkání nepřátel, náhlá kletba, rány, pád,
zjitřený dav lidí, strážník se svým odznakem, který si ruče klestí cestu do prostředku
davu

Bezcitné kameny, kteréž tak mnohé echo zadržují a vracejí,
jaké steny přesycených a polovyhladovělých, kteří klesly úpalem slunečním nebo
mdlobou.

jaký výkřik žen — z nenadání je to přepadn, utíkají domů a rodi dětí,
jaké živé a pohrobené řeči se zde ustavičně třesou, jaké výkřiky, jež dobrý mrav
zadržuje,

zatýkáni zločinců, zhrdy, cizoložné nabídky, jich přijetí, jich odmítnutí s řetý odhrnutými,
to všecko pozorují, neb toho zdání a zvuk — já přicházím a jdu.

IX.

Široká vrata venkovské stodoly jsou otevřena a nechystána.
usušené seno po senoseči zatěžuje pomalu tažený vůz.
jasné světlo hraje po směsi huědé, šedě a zeleně.
vrstvy jsou nakupeny, až se náklad zachvívá;
jsem tu a pomáhám; přijel jsem natažen na nákladu.
cítím jemné vozu nárazy, nohy křížem přes sebe.
seskočím s trámů příčních a chytím se za jetel a ostřici.
a převalím se po hlavě a zapletu si do hlavy stébla sena.

X.

Sám, daleko v pustinách a horách honím.
putuje, jsem udiven nad vlastní rychlostí a veselostí.
v pozdním odpolední ještě místo hledají, kde bych noc strávil.
oheň rozžihám a čerstvě zabitou zvěřinu pečú.
usínám na listech nahromaděných se svým psem a se svou puškou po boku.

Americká loď pobřežní jest pod vrchními plachtami, protíná třpyt a kouř dokola,
mé oči opouštějí zem, já se opírám o záprseň a křičím vesele s paluby.

Plavci a sběratelé škeblí dali se časně z rána na cestu a čekali na mne.
zastrčil jsem si kalhoty do bot a šel s nimi a měl mnoho zábavy,
měl bys býti u nás v onen den kolem kotle s rybami.

Viděl jsem svatbu Trapperovu pod širým nebem v dalekém západu.
Jeho otec a jeho přátelé seděli blíže a míčky kouřili, nohy křížem přes sebe.
mokasíny měli na nohách a s jich ramen visely vlavé, tlusté a vlněné šátky.

Na pahrbku natahoval se Trapper, byl oblečen převahou kožešinami,
jeho bujný vous a jeho vlasy chránily jeho šíj, držel svou nevěstu za ruku.
ona měla dlouhé řasy, hlavu odkrytou, její silné, prosté vlasy splyvaly jí přes bujné
údy dolů, sahaly až na její nohy.

Otrok, utečenec, přišel k námi domu a venku se zastavil,
já slyšel jeho polyby, když drtil haluze na hromadě chrastí.
otvírajícími se polodveřmi kuchyně viděl jsem jej vysíleného a zemdleného.
a já šel tam, kde seděl na pařezu a uvedl jej do vnitř a dodával mu odvahy.
a opatřil jsem vody a naplnil vanu pro jeho potíci se tělo a jeho poraněné nohy,
a vykázal mu jizvu, do které se vcházelo z mojí a dal jsem mu několik hrubých, čistých
kusů obleků,

a docela dobře se pamatuji na jeho oči, jak se koulely, a na jeho nemotornost.
a já se pamatuji, jak jsem klad' náplast na rány jeho šíje a jeho kotníků:
on zůstal u mne týden, pokud se nezotavil a nemohl dále se pustiti na sever,
já nechal jej seděti vedle sebe u stolu — moje puška stála opřena v koutě.

XI.

Osm a dvacet mladíků koupá se na břehu moře.
osm a dvacet mladíků a všichni tak vlídní,
osm a dvacet let čistého života, a všichni tak sami.

Ona jest majitelkou krásného domu toho zde, kde břeh se zvyšuje.
krásná a bohatě vystrojená dívá se záclonkami oken.

Kterého z těchto mladých mužů má nejradší?
Ach, jí se zdá ten nejvšednější býti krásným.

Kam jdeš, má dámo? nebo já vidím tě,
ty pleskáš tam dole ve vodě, ačkoliv zůstáváš tichá jak myš ve svých komnatách.
Tanče a směje se přišel po břehu devět a dvacátý, jenž se chtěl koupat.
ostatní jí neviděli, ona však viděla je a milovala je.

Vousy mladých mužů leskly se mokří, mokrě teklo s jich dlouhých vlasů dolů.
malé potůčky tekly jim po tělech.

Neviditelná ruka hladila i její tělo,
siela chvějící se dolů po její spáncích a žebrách.

Mladí mužové plovou na zádech, jich bílá těla se klenou v slunci, neptají se, kdo je tak
drží pevně,

oni nevědí, kdo tu funí, a se naklání ve vznášejícím a sklánějícím se oblouku,
netuší, koho postfíkávají paprsky vody.

XII.

Učeň řeznický svléká svůj šat z jatek anebo brousí svůj nůž v boudě na tržišti.
já se potloukám v blíži a bavím se na jeho hbitých odpovědích i na jeho
veselých tancích Shuffle a Break-downu.

Kováři s načernalými a skvrnatými prsy obklopují kovadlinu,
každý drží své kladivo, všichni jsou připraveni, oheň žhne.

Od prahu popelem posypaného sledují pohyby jejich,
jich pružná těla hořejší hrají v taktu s jich tuhými pažemi,
s výše dolů mávají kladivy, mávají tak pomalu, mávají tak jistě,
nepospichají, každý na svém místě buší.

XIII.

Černoch drží pevně řemeny svého čtyřspřeží, voj kolébá se dole na zavešeném řetězu,
Černoch, který táhne dlouhý vůz nákladní z lomů, stojí pevně a silně, o jednu nohu
se opíraje na pouchu;

jeho modrá košile se otvírá na jeho plném hrdle a řadrech visí volně přes jeho pás;
jeho pohled jest vládnoucí a klidný, sráží široký lem svého klobouku si s čela,
sluneční světlo padá na jeho kudrnaté vlasy i jeho kníry, padá i na lesk jeho lesklých
a sochařsky krásných údů.

Divám se na malebného obra a miluji ho a nezdržuji se tam déle, jdu rovněž s povozem,
ve mně cítitel života, kdekoliv se hne, ať mne již zpět nebo ku předu otáčí,
k výklenkům vzdáleným a novým, žádnou osobu, žádný předmět nepředstihujícím.
všecko pojímaje v sebe a pro tento zpěv.

Voli, kteří jhem a řetězy finčí anebo pod stinným loubím tiše stojí,
co je to, co vyjadřujete ve svých očích?
Mně se to zdá býti víc, než všecko, co je tištěné a ce jsem četl v svém žití.

Můj krok zahání lesního kačera i jeho žínku na mě daleké a celý den trvajícím procházce,
vystupují spolu do výše, pomalu krouží kolem.

Já věřím v tato okřídlená mínění
a uznávám červeně, běl, žlut hrající ve mně,
uznávám zeleň a modř fialek a chochol z peří za úmyslné,
a neříkám želvě, že jest nešlechtná proto, že není něčím jiným,
a sojka v lese nikdy nestudovala škály, ale pro mne trlukuje dost dobře
a pohled na hnědou kobylu vyhání a zahanbuje všecku mou marnivost ze mně.

XIV.

Divoký houser řídí svůj let chladnou nocí,
Ya-honk říká a mně to zní jako pozvání,

irivolním je to bezvýznamné, já však správně naslouchaje
nalézám nahoře v zimním nebi jeho pravé místo a účel.

Ostrokopyté zvíře mus ze severu, kočka na římse okna, konopka bahenní a pes
prerů,

mláďata chrochtající svině, když ji tahají za cecky,
mlád tetřeví a ona sama se svýma polo otevřenýma křídlyma,
vidím v nich a sám v sobě jeden starý zákon.

Tlak mé nohy na zem vyvolává sto účinků,
jich vypočítati, mé největší snaze se šklebí.

Jsem do života na svobodě zamilován,
do mužů, kteří žijí mezi dobytkem, které lze cítiti po moři nebo po lese,
do stavitelů lodí a kormidelníků a do těch, kteří mávají sekerami a kyji, aneb
kteří ovládají koně.

mohu s nimi jisti a spáti celé týdny.

Co jest nejobyčejnější, nejlacinější, nejbližší, nejlhčí, to jsem já,
já, své štěstí zkoušeje, své jmění proti ohromné sázce.
se okrašluji, že bych se komukoliv, když první přijde a mne se ujme, vzdal.
nežádaje od nebe, aby mně k vůli sestoupilo dolů,
ale rozsévaje věčně je volnou dlaní.

XV.

Jasný, altový hlas zní z náměstí, kde jsou varhany,
tesař zařizuje prkno do stolice, jazýček hoblíku hvízdá svou divokou výše stoupající
notu,

provdané a neprovdané děti jedou domů aby složili modlitbu díků,
kormidelník chápe se hlavního kormidla a spouští je silným ramenem.
lovce velryb stojí připraven ve člunu na lov velryb, oštěp i harpunu má připraveny,
lecc kachen jde tichým, obezřelým krokem.

kněží jsou vysvěcováni u oltáře s rukama skříženými,
přádelna chodí nahoru a dolů při hzučení velkého kola.

sedlák stojí u mýta, touláje se v neděli a dívá se na oves a žito.

šileného odvádějí konečně do blázince — případ jest nevyfěčitelný —

(nikdy víc neusne, jak jindy před tím v postýlce v ložnici své matky),
knihtiskař s šedými vlasy a hubenými dásněmi pracuje u skříňky písmen:

otáčí svůj žvanec tabáku v ústech, co mu písmena před očima tancují;
znetvořené hnáty svázejí se na stůl operační.

co se uřízne, spadne hrůzně do vědra,

kvadronka jest na prodej na podiu dražebním, opilec kývá u kamen v krčmě,
strojník si kasá rukávce, četník obchází, hlídač bran dává pozor, kdo jde okolo,

jinoch strká vůz s nákladem (mám jej rád, ačkoliv jej neznám),
míšenec ovazuje si lehké opánky, aby běžel o závod,

střílení tetřevů na západě láká staré i mladé, někteří opírají se o své pušky,
z davů vystupuje střelec, postaví se, jiní sedí na dřevěných špalcích a míří;

tlupy nově přibylých vystřelovaleč obklopují nákladště,
kudrnatí obstarávají pole cukrové třtiny, dozorce přehlíží je ze svého sedla,

zvuk rohu zaznívá v taneční síni signálem, páni chvátají k svým tanečnicím,
tanečnici se sobě vzájemně uklánějí,
jinoch leží v bdění v mansardě a naslouchá hudbě lživce,
Michiganec líčí pasti u potoka, jež plní jezero Huronské,
žena indiánská, zahalena ve svůj zlatě olemovaný plášť, nabízí mokasiny a kapsy

s perlami na prodej,
se zvědavýma, polozavřenýma a mžikajícíma očima prochází znalec výstavní galerii,
když loďaři na pevnině upevní loď parní, klade se prkno pro vystupující cestovatele.
mladší sestra drží předeno napjaté, zatím co starší jej smotává s klubka
a občas se zastavuje k vůli uzlům,

manželka jednohočinná zotavuje se a je šťastná, že první své dítě povila,
čistá dívka z Yankijů pracuje na svém stroji šicím, nebo v továrně neb mlýnu,
dlaždič opírá se o své zatloukadlo s dvojitou násadou, tužka zpravodaje letí
rychle přes jeho notiční knížku, malíř štítu maluje písmena modří a zlatem,
sluha při cídění stok cape podél své šušury, účetní počítá při svém pšpitu, švec smolí
svou dratev,

říditel kůru dává takt své kapele a všichni hudebníci jdou s ním,
dítě se křtí a všichni obrácení odřikávají své první vyznání víry,
regatta šíří se po zátocce, závody začínají (jak bílé plachty se třpytí!)
Poháněč dobytka hlídající stádo své, volá na ty, kteří se zaběhli,
podomní obchodník potí se pod svým břemenem, zatím co kupovač se hrdí o několik
lichých centů,

nevěsta rozkládá své bílé roucho, rafie minut na hodinách pomalu se šine,
pojídač opia leží ztrnulý s ústy do pola otevřenýma,

prostitutka táhne za sebou po zemi svůj shawl, její klobouk se kymácí na její opilé
a smyslně šiji.

dav se směje jejím hrubým kletbám, muži se jí pošklebují a pohledy se spolu
derozumívají,

(nešťastnice, já se nesměju tvému proklínání, aniž tobě se vysmívám).

President obdívá kabinetní radu obklopen ministry,
na náměstí se procházejí tři dámy, důstojné, vlídné, ruku v ruce,
mužstvo rybářské loďe nakládá vrstvy na vrstvy kamenných lahví v mezpalubi,
obyvatel Missouri prochází roviny, zboží a dobytek rozvážeje,
konduktér obchází vlak a upozorňuje na sebe cinkáním drobných háčků,
tesaři kladou plaňky, klempíři letují střechy, zedníci křičí, žádajíce maltu,
husím pochodem, každý své necičky na zádech, idou podávající při stavbě.

Tak se honí roční počasí po sobě a nepopsatelné davy lidu se shromažďují,
jest čtvrtý den sedmého měsíce (jaké salvy děl a drobných zbraní!)

Tak se honí roční počasí po sobě a oráč oře, žnec žne a zimní osení padá do země,
na jezerech cihá rybář štik a očekává u díry na zmrzlé ploše ledové,
pařezy stojí hustě vedle sebe kolem mýtiny a osadník buší hluboce sekerou,
lodníci na plochých člunech za soumraku se upevňují těsně blíž stříbrných anebo
u stromů Pecanových,

lovci medvědů mývalů táhnou poříčím Červené řeky aneb tím, jež omývá Tennessee,
anež Arkansas,

pochodně svítí v tmě, která se vznáší nad Chattahoochen anebo Altamahawem,
patriarchové sedí u večeře se syny svými a vnuky a pravnučky,
za stěnami z hlíny, za stany plátěnými odpočívají myslivci a líčitelé pastí po honbě dne,

spí město a spí kraj,
živí spí svůj čas a mrtví spí svůj čas,
starý manžel spí u své ženy a mladý manžel spí u své ženy,
tito všichni se tlačí ke mně do vnitř a já se tlačím k těmto všem z nitra veu.
a to co znamená býti jedním z těchto více nebo méně, to já jsem,
a z jednoho a ze všech stávám zpěv o sobě samém.

XVI.

Já jsem stařec, zrovna jako jsem jinoch, blázen zrovna tak jako mudrc:
nestaraje se o jiné a přece vždy se staraje o jiné,
mateřsky tak dobře jako otcovsky, dítě tak jako muž,
plný látky, která hrubá jest a plný látky, která jemná jest,
občan národa, mnohých národů, nejmenšího jako největšího,
syn severu jako jihu, plantážník, hostejný a pohostinný, bydlím dole na Oconee,
Yankee, svou cestou jdoucí, k obchodu vyzbrojený; mé údy nejrychlejší na zemi
a nejsvalnatější na zemi,

obyvatel Kentuky, Elkhornthalu v kamaších srnčích procházející Louisian nebo
Georgie,

kormidelník na jezeřích a zálivcích, na břehu moře Hoosier Badger a Buckeye.)*
doma v kanadských střevičích do sněhu neb daleko v křoví nebo s rybáři

u Neufundlandu,
doma na flotě lodních člunů s jinými plují a rovnováhu drže,
doma na pahrbcích Vermontských anebo v lesích Maineských, anebo kdesi v chatrčí
polní v Texasu,

soudruh Kalifornianů, soudruh svobodných obyvatel severu (miluji jich velké postavy),
soudruh pramaňů a uhlířů, soudruh všech, kteří ruku podávají a rádi pohostí při jídle
a pítí.

Žák těch nejubozejších a učitel těch nejduchaplnějších,
novic a začátečník, ale zkušený v myriádách let,
jsem každé barvy a každého stavu, každé hodnoty a každého náboženství,
sedlák, řemeslník, umělec, šlechtic, lodník, kvaker, zajatec, švihák, rváč, advokát,
lékař, kněz.

Všecko zmožu snadněji, než svou vlastní různost,
vdychuji vzduch, ale nechám vždy dost, co zbývá,
nejsem nadutý a jsem zde, kam patřím.
(Mol a potěr rybí jsou tam, kam patří,
jasná slunce, jež vidím, a tmavá slunce, která viděti nemohu,
jsou tu, kam patří,
co lze vycítit, je tam, kam to patří a co nelze vycítit, je tam, kam to patří.)

XVII.

Toť jsou v skutečnosti myšlenky mužů všech časů a zemí, nepřicházejí původně ode
mne,

nejsou-li tak dobře tvé jako nejsou moje, jsou nic, anebo tak dobře jako nic,
nejsou-li samy taj, aniž rozluštění taje, pak jsou nic.

*) Přeřdivky obyvatelů států Indiany, Wisconsinu a Ohia.

Nejsou-li právě tak daleko, jako blízko, tak jsou nic.
Toto jest tráva, která všady roste, kde voda jest a země jest,
to jest všeobecný vzduch, v kterém se zeměkoule koupá!

XVIII.

S mohutnou přicházím hudbou, s cinky a bubny,
nejen pro uznané vítěze hraju pochody, hraju je rovněž poraženým a pobitým.

Slyšel jsi, že jest dobrá, získati vítězství?
Pravím, je to dobré také padnouti, bitvy lze ztratiti v témž duchu jako vyhráti.

Já bubnuji a bubnuji vštříc mrtvým,
já nasazují a troubím své nejryzejší a nejveselejší mrtvým.

Vivat těm, jimž se to nepovedlo,
a vám, jichž válečné lodi utopily se v moři!
a vám, kdož jste sami se utopili v moři!
a všem jenerálům, kteří ztratili bitvy a všem přemoženým hrdinům!
a nespočetným, neznámým hrdinům, rovným největším hrdinům známým.

XIX.

Toť hodokvas všem stejně připravený, toť maso pro přirozený hlad,
pro zlé zrovna tak jako pro poctivé, já dělám smlouvy se všemi,
já nenechám ani jediné osoby znecuznávatí neb přecházeti,
nevěstka, parazit a zloděj jsou zde stejně pozváni,
tlustopyský otrok jest pozván a venericky nakažený jest pozván,
nemá býti mezi nimi a ostatními žádného rozdílu.

Toto jest stisk bázlivé ruky, toto jest vlasu vlání a vůně,
toto jest dotek mých rtů s tvými, toto jest šepot touhy,
toto daleká hloubka a výška obrážející můj vlastní obličej,
toto myšlénkové splynutí mé bytosti a osvobození.

Myslíš, že já mám nějaké pevné předsevzetí?
Nuže, já je mám, neboť pršky čtvrtého měsíce mají je a lesk na hoku skalní stěny
rovněž je má.

Domníváš se, že bych mohl vzbuditi údiv?
Což vzbuzuje světlo denní údiv? Či časná červenka, když hvězdy cvrliká?
Vzbuzují já větší údiv než tyto?

V této chvíli vypravuji důvěrné věci,
ne každému řekl jsem je, ale tobě je povím.

XX.

Kdo jde tu? Hltavý, hrubý, mystický, nahý;
čím to jest, že heru sílu z hověziny, kterou pojídám?

Co jest přece muž? Co jsem já? Co jsi ty?

Všemu, co označuju jako svoje, máš ty vztýčiti vstříc to Svě,
nebo jinak byl by to ztrácený čas, mne poslouchati!

Já nekvilím, ať se kvílí všady po světě,
že měsíce jsou prázdné prostory a země nic než bahno a bláto.

Sténání a krčení se dejte do prášku pro nemocné a nechte přizpůsobení příbuzným
čtvrtého stupně:

já nosím svůj klobouk, jak muš se líbí uvnitř i venku.

Proč se musím modliti? Proč musím uctívati a konati obřady?

Ježto jsem prozkoumal vrstvy země, na vlas je analysoval, učence v poradu brať,
správně vypočítal,
nenalézám přece sladšího tuku, než ten, jenž lpi na vlastních mých kostech.

V celém národě cítím sama sebe; nikdo není o víc, nikdo není o ježně zrno menší.
a všechno to dobré a zlé, co sám o sobě povídám, říkám i o nich.

Já vím, že jsem pevný a z jádra zdravý,
za mnou se snaží a běží kolem do kola všechny věci vesmíru v ustavičném proudění.
všecky jsou na mne vydány a já musím probádati, co písmo znamená.

Já vím, že jsem nesmrtelný,
já vím, že ona moje dráha kruhová nemůže býti obsáhnuta kružidlem tesaře,
já vím, že nezmizím jako ohnivý kruh, který dělá dítě hořící loučí vzduchem noc
fezavajíc.

já vím, že jsem vznešený,,
já nenamáhám svého ducha, aby se sám ospravedlnil anebo se učinil srozumitelným;
já vidím, že rozákony se nikdy neomlouvají,
(já včítím, že konečně nejsou pyšnější než krokev, dle které kladu základy svého domu).

Já jsem, jak jsem, to je dost.
nevšímne-li si mne nikdo jiný v světě, sedím zde spokojen.
všimnou-li si mne každý a všickni, sedím zde spokojen.

Jeden svět si mne všímá a ten skoro mi největší a to jsem já sám,
a dojdu-li k svým dnes, anebo po desíti 1000 anebo po 10,000,000 letech,
mohu to s radostí vzíti ihned anebo se stejnou radostí mohu čekati.

Místo, kde stojím, jest ze žuly,
a já se směju tomu, čemu říkáte rozklad.

A já znám plnost času.

XXI.

Já jsem básník těla a já jsem básník duše,
u mne jsou blaženosti nebe a u mne jsou muky pekla,
první zušlechťuji a rozmnožuji v sobě, poslední překládám do nového jazyka.

Já jsem básník ženy zrovna jako muž,
a já pravím, že to rovněž velkolepé býtí ženou jako býtí mužem;
a já pravím, není nic velkolepějšího, než matka lidí.

Já pěji píseň nadutosti nebo pýchy,
dost jsme se nakrčili a naomflouvali,
já ukazuji, že velikost jest pouze rozvoj.

Přivedl's to dále než ostatní? Jsi prezident?
To jest nic: dojdou všickni dále než tam a ještě dospějí dále.
Já jsem to, který zde kráčí s něžnou, rostoucí nocí,
já volám na zemi, na moře, polo objatý nocí,
přitlač se ke mně pevně, ó Noci s nahými řadry, přitlač se pevně ke mně magnetická,
živící Noci!

Noci jižních větrů - noci několika velikých hvězd!
Tichá, kývající Noci -- šilená nahá noci letní!

Usmívej se, ó, bujná, chladně nadýchnutá Země!
Země spících, splyvajících stroum!
Země po slunce západu -- země, kdy se vrcholy hor v mlhu zahalují,
země se skleněným tokem luny v úplňku se sotva pozorovaným modrým přísivitem!
Země lesku a tmy, proud řeky pestřící,
země jasnošedých mračen k vůli mně jasnějších a čistších,
země vše objímající -- bohatá v květech jablonoňových, pyšníci se země
usmívej se, neb tvůj milence se blíží.

Marnotratnice! tys mi dala lásku! - Proto dávám též tobě lásku!
Ó, nevýslovná, vášnivá láska!

XXII.

Ty moře, i tobě se vzdávám -- uhodnu, co myslíš;
vidím z břehu tvé zkroucené, lákající prsty:
zdá se mi, že váháš ustoupiti, aniž bys mne se dotknulo;
musíme spolu se projíti, já se svleknou, odnes mne rychle od země,
ustel mi měkce, zkolébej mne ve vlnitý vír,
stříkni mi chlípnu mokrost svou vstříc -- mohu to odplatiti tobě.

Moře dlouhých v dálku se táhnoucích vln spodních,
moře širokými a křečovitými dechy dýšící,
moře, které máš při sobě sílu života a tvé nevyryté lopatou, ale vždycky připravené
hroby.

zívající a bouřící, rozmarné a graciosní moře,
ty a já jsme jedno, i já jsem z jedné obdoby a ze všech obdob.

I já jsem část přílivu a odlivu, pěvec hněvu a smíření,
chvalořečník přátel i těch, kteří spí pospolu sobě v objetí.

Já jsem ten, jenž hlásá sympatii,
(což mám učiniti svůj soupis věcí v domě a dům, jenž je přechovává vnechati?)
Já nejsem pouze básník poctivosti a já se nezdráhám býtí také básníkem zla.

Co se žvaní o ctnosti a zločinu?

Zlo mne dráždí, taky i polepšení zlého, stojím lhostejný zde;
má chůze není chůzí karatele, anebo toho, jenž vším pohrdá,
všemu, co vyrostlo, vlaším kořeny.

Očekáváš snad kritice z plodnosti nikdy umdlévající?
Domýšlíš se, že by se mohly nebeské zákony ještě přepracovati a opravit?

Já shledávám, že jest jedna strana protiváhou a strana protilehlá rovněž protiváhou,
já shledávám v jemném poučení rovněž tak věrnou pomoc jako v rázném poučení,
a shledávám v myšlénkách a skutcích přítomnosti naše probuzení a první puky.
Tato vteřina, která zde přes záklé deciliony se dostavuje --
není nic lepšího nad ni a teď --

Co v minulosti řádného se vykonalo a co se dnes řádného vykonává, to není žádný
zázrak,
věčný zázrak jest pouze, že může býtí na světě člověk podlý anebo nevěřící.

XXIII.

Nekonečné rozvinutí slov časů!
mně moderní slovo: E n M a s s e!

Slovo víry, které nikdy neklame,
zde nebo později, mně je to jedno, já důvěřuji bez výminky času.

Ten jedině jest bez přerušení, ten jedině zaokrouhlí a zdokonalí všecko,
tento mystický, vše matoucí zázrak, zdokonaluje všecko.
Já důvěřuji skutečnosti a neodvažuji se, v potaz ji bráti,
materialismus z prvu i posledně hlásáje.

Ať žije pozitivní věda! Ať žije přesná demonstrace!
Sem pepř smíšený s větvením cedru a bezu,
tento jest slovníkář, onen chemik... tento sepsal mluvnici starých nápisů na cihlách,
tito plavci vedli loď nebezpečnými neznámými moři,
tento jest geolog, tento pracuje díltem, tento je matematik.

Pánové! Vám přísluší vždy nejvyšší poety!
Vaše skutky jsou užitečné -- ale obydlím mým nejsou,
jimi procházím teprve do jednoho oddělení svého příbytku.

Méně na různé majetky připomínají má slova,
více připomínají na nevyslovitelný život, na svobodu a na vykoupení
a nadělají málo okolků s lidmi bez pohlaví a s kastráty a uspokojují úpině vyzbrojené
muže a ženy.

a bijí v bubny na poplach a zdržují se u uprchlíků a u těch, kdož kuji pikle a konspírují.

XXIV.

Walt Whitman, kosmos, Manhattana syn,
zbujník, smyslník, tělesník, který jí a pije a plodí,
žádný citlivůstkář, neklade se nad muže a ženy, aniž jich se straní,
nic víc skromný než neskromný.

Sejměte zámky s dveří!
sejměte dveře samy s jich vefeji!

Kdo jiného snižuje, ten mne snižuje,
a všechno, co se praví nebo děje, konečně ke mně se vrací.

Mnou dechy ducha bezmezně vlající, mnou proudění i ukazovatel.

Já vyslovuji prastaré heslo slosování, já dávám znamení demokracie!
Bůh ví, já nepřijmu ničeho, z čehož každý jednotlivec nemůže mít rovného podílu pod
stejnými podmínkami.

Mnou mnohé, osamělé hlasy,
hlasy všech nekonečných pokolení zajatců a otroků,
hlasy nemocných a zoufajících a zlodějíů a trpaslíků,
hlasy cyklů, připravení se a vzrůstu,
hlasy nití hvězdy spojujících k sobě a hlasy mateřské lásky a látky plodící,
a práv těch, jež jsou jinými sešlapána,
mrzáků, pitomečů, lidí nicotných, pošetilců a lidí zavržených,
výparu ve vzduchu, brouků, kteří kuličky hnoje kutálejí.

Mnou zakázané hlasy,
hlasy pohlaví a žádostí zacloněné hlasy, a já clom snímám,
necudné hlasy, mnou osvětlené a prozářené.

Já si nekladu prsty na ústa.
já nemyslím sprostěji o stěevách než o hlavě a o srdci,
soulož jest mi méně urážlivá než smrt.

Já věřím na tělo a na žádosti,
zrak, sluch, cit jsou zázraky a každá moje část a maličkost moje jsou zázraky.

Jsem božský vnitř i vně a vše čeho se dotknu, aneb co se mne dotkne stává se svatým.

Vůně těchto podpázních důlků jest jemnější vůně než modlitba,
tato hlava jest víc než kostel, než bible a všechno vyznání víry.

Uctívám-li některou věc více než druhou, pak tou má moje vlastní tělo být aneb
některá část jeho.

průhledná postavo, ty to máš být!
stiňované okraje a stupně, vy to máte být!
pevný mužný zástupe, ty to máš být!
všecko co k mému blahu přispívá, to to má být!

Ty má silná krvi! ty mlékožilý proude bledé části mého těla!
prsa tisknoucí se k jiným prsům, vy to máte být!
můj mo-ku, tvoje tajné závitý mají to být!
kofene vodou omývané mělčiny! Plaché sluky rybníku! Hnízdo
chráněných dvouvajec, vy to máte být!
Smíšené a kučeravé seno hlavy, vousu, prsou, vy to máte být!
kypící štávo javoru, nitky silné pšenice, vy to máte být!
ty slunce tak štědré, ty to máš být!
výpary, jež můj obličej ozařují a stíní, vy to máte být!
vy blízké zdroje a roso, vy to máte být!
vy větry, jichž jemně hladíci genitálie mne se dotýkají, vy to máte být!
široká, svalnatá pole, větve dubů křemenáčů, které na mé vinoiči se stezce spočíváte,
vy to máte být!
ruce, které jsem tiskl, rty, které jsem líbal, smrtelník, jehož jsem se kdy dotkl, vy to
máte být!

Jsem sám do sebe zamilován -- zde jest mé všechno a všechno tak nádherné.
Každý okamžik a všechno, co se děje, dělá, jak se radosti chvějí;
já nemožu říci, jak se mě kotníky točí, aniž odkud jest příčina mého nejtajnějšího přání,
aniž důvod přátelství, které ode mne vychází, aniž důvod přátelství, které přijímám.

Když slézám stupně svých dveří, tu se zastavím, abych přemýšlel, je-li to skutečností,
korouhvička u mého okna mne upokojí víc než metafyzika knihy.

Dívati se na svítání!

Před prvním paprskem světla bledne oltronný a průhledný svět stínů;
vzduch mému ponebí dohře chutná.

Děti ročícího se světa -- tiše se zvedají v nevinném jásohu, čerstvě vyrazejí,
křivě unikají vysoko a hluboko.

Něco, čeho nevidím, číhá chtivými klepety,
može jasné štávy přetéká nebesa.

Prodlen. nebe u země, jejich spojení denně obnovované,
výzva z Východu, v onom okamžiku nad mou hlavou.
výsměvný poškleb: Hleď, přec, zdali pánem budeš!

XXV.

Oslivný a mocný, jak brzy by mne východ slunce zabíll!
Nemohl bych více nyní a vždycky východ slunce ze sebe samého vysílati.

My vycházíme rovněž jako slunce oslňující a mocní,
my nalézáme vlastní své já, ó, moje duše v klidu a svěžesti rána.

Můj hlas touží po tom, co mé oči dosici nemohou,
jedním otočením svého jazyka objímám světy a spouští světí.

Reč jest dvojče mého vidění, ona sama sebe měřití nemůže,
ona sama dráždí ustavičně, ona mluví s výsměchem:
Walte! Ty sám přece dosti toho obsluješ — proč to nevydáváš ze sebe?

Nuže, tedy! Nedám se dráždití, ty držíš mnoho na výrazy,
což nevíš, ó, řeči, jak se v tobě skládají poupata?
čekající po tmě, chráněné před mrazem,
bláto odstupuje před mým prorockým výkřikem,
já, který jsem dnem všech příčin, abych je konečně přivedl do rovnováhy,
mé vědění, živoucí částky mé, což s významem všech věcí postupuje,
s blažeností (ten, kdo mne stále slyší, muž nebo žena, vstaň dnes, abys hádal o mně.)

Svou největší zásluhu upru tobě, odpru ti to, vyslovití, co vskutku jsem.
Obsahuji světy! — ale nesnaž se obejmouti mne.
Já již dostatečně přiložím tobě, vzhlednu-li pouze na tebe.

Psaní a mluvení mne nedokáží,
nejbohatší důkaz a všechno ostatní nosím ve svém obličejí
i mlčením rtů svých zahaubím pochybovače.

XXVI.

Nyní nechci si ničeho předsevzítí, než naslouchati,
aby to, co uslyším, vteklo v tuto píseň, aby se to obohatilo zvuky.

Slyším bravurní arie ptáků, růstí pšenici, žvatlati plameny, chraští praskati, co zatím
vaří mou vočeří.

slyším zvuk, který miluji, zvuk lidského hlasu,
slyším všechny zvuky splývati do sebe, spojené, splynulé nebo za sebou plynoucí,
zvuky města a zvuky mimo město, zvuky dne i noci,
hovorné mladé lidí s těmi, které miluji, hlasný smích řemeslníkův při obědě:
hněvivý bas zkaženého přátelství, slabé hlasy nemocných,
hlas soudce s rukama o pult opřenýma, co zatím bledě jeho rty rozsudek smrti
vyslovují.

Jo ho! vykladačů zboží, které je skládají na hráz, vracející se pokřik lodníků, jak
zarážejí kotve,

dunění zvonů na poplach, výkřik, že hoří, chřest blížících se střikaček a vozů
s hadicemi, s výstražnými zvoněním a s barevnými světly,
píšťalu parní, temný hukot vlaku, blížících se kol dunění,
pohřební pochod hraný v úle spolku — po dvou mužích kráčeji —
(provázejí mrtvolu, hroty praporů jsou černým florem zastřeny).

Slyším cello (to jest stesk srdce mladíkova),
slyším lesní roh, hudba rychle v ucho mi splývá,
nahání divné, sladké muky mi v hadra a nitro.

Slyším sbor, velkou operu,
ach, to jest opravdová hudba, ta se mi líbí.
Tenor velký a svěží jako stvoření naplňuje mne,
od obloukovitého klonutí jeho úst stéká a naplňuje mne.

Slyším vyškolený hlas sopránů (jaké to dílo vedle jejího to jest?)
Orkestr krouží a nese mne ve víru dál, než Uranus doletí,
vyluzuje ze mne takové city, já nevěděl, že jsem jich schopen,
nese mne jako na vlnách, tleskám bosýma nohama, které liné vlny líží,
jsem raněn ostrými a hučivými kroupami, jsem bez dechu,
jsem ponořován do medosladkého mořinu, mé hrdlo staženo provazy smrti,
konečně opět se vynořuji, puštěn, abych hádanku všech hádanek citil
a to jmenujeme: Bytí.

XXVII.

Bytí — v jakékoliv podobě — co to jest?
(My obcházíme kolem a opět všichni kolem nás a vždy se k tomu vracíme).
Kdyby všechno nebylo tu nic více vyvinuté, byla by mořská škeble v své necitelné
skořápce dost vyvinutá.

Žádnou necitelnou skořápkou není však moje,
mám rychlé vodiče v každé své části, ať jdu, ať stojím,
chopí se každého předmětu a vedou jej skrze mne bez škody.

Jest na mne jen se pohybovati, stisknouti, prsty něco nahmatati a tu jsem šťastný
svým tělem dotknouti se těla jiného, jest právě tolik, co mohu vydržeti.

XXVIII.

Je toto nové dotknutí? Ženoucí mne k nové Bytosti?
Plameny a ether vrhající se na mě žily?
Zrádné hroty ode mně se vztahující a snažící se jim pomáhati?
Mé maso a má krev tryskající paprsky blesků, aby ranili, aby sotva všem jiného jest
než já sám,

na všech stranách chlípné vnaďy, tuhnoucí údy mé,
tisknoucí vemena srdce mého do poslední krápkje jeho,
neslušně se chovající ke mně, nedbající mých odpírání,
olupující mne o to, co mám nejlepšího, jak by se to dělo úmyslně,
rozepínající můj šat, držící mne kolem nahého těla,
oklamávající můj zmatek klidem slunečního světla a lučin,
odtahující ostatní smysly nestoudně ode mne,
je podplácející, aby s dotekem uzavřely smlouvu, aby odešly a pásky se po mých
okrajích,

žádný ohled, žádný pozor na mou umdlévající sílu nebo na můj hněv,
ostatní stáda sem přivádějící, aby se pobavily chvílku,
pak někdy se spojující, aby stály na jednom předhoří a dráždili mne tam.

Strážce opouštějí každý jiný díl můj,
bez pomoci mne zanechali jednomu červenému lupiči,
přicházejí někdy na předhoří, aby se dívali na mne a aby si vzájemně proti mně
pomahali,

Zrádci zrazen jsem,
mluvím nesmysl, zbláznil jsem se, já sám jsem největší zrádce a žádný jiný.

já sám první vyšel na předhoří, mé vlastní ruce donesly mne tam.
Ničemné dotknutí, co děláš? Můj duch dusí se v mém jčenu.
zavří brány proudů svých, jsi mi příliš silné.

XXIX.

Slepé, láskyplné, zápasící dotknutí, zahalené, skryté, ostrozubé dotknutí!
Zabolelo tě to tolik, když jsi mne opouštělo?
Soužící se bývá pronásledováno od nově přichozího, věčné spláčení věčných půtek.
bohatě splývá déšť a bohatější potom ještě náhrada.

Keře pouští kořeny a množí se, trčí kol plotu hrozící a živé,
krajiny se rýsují, silné, plné, zlaté.

XXX.

Všecky pravdy čekají ve všech věcech.
Neurychlují vlastní své osvobození, aniž mu odpírají,
nepotřebují klestí pomocníka ku porodu,
i to nepatrné jest mi zrovna tak velké jako cokoliv.
(Co jest méně, anebo co jest více než dotknutí?)
Logika a kázání nikdy nepřesvědčí.
výpary noční hlouběji vnikají mi do duše.
(Jen co se každému muži a každé ženě potvrzuje, je tak,
jen to, co nikdo nepopírá, je tak).
Minuta a krůpěj ode mne ukájejí můj mozek,
myslím, že vlhké hroudy měly by se státi milujícími a světly.
a výbor výborů jest tělo muže nebo ženy,
a vrchol a květ je tam cit, který mají pro sebe,
a z této nauky má vyrůstati tisíce haluzí, až ovládnou všecko.
až všichni a každý nám způsobí rozkoš a my jim.

XXXI.

Myslím, že stéblo trávy není menší než denní dílo hvězd,
a mravenec jest zrovna tak dokonalý anebo zrnko písku, anebo vajíčko střízlíčka,
a ropucha jest mistrovským dílem pro Nejvyššího,
a úponka srstky byla by ozdobou nebeských síní,
a nejužší sval mé ruky vysměje se každé mašinerii,
a kráva žvýkající se skloněnou hlavou, překoná všecky sochy,
a myš jest dost velkým zázrakem, aby septiliony nevěřících se zachvěl.

Shledávám, že mám v sobě jíl, uhlí, dlouhovlasý mech, ovoce, klasy, jedlé kořínky.
a že jsem všady pokryt sochařskou prací čtyřnožců a ptáků,
a nechávám z dobrých důvodů, to co za mnou jest, za sebou,
ale kdykoliv chci, zavolám si vždy něco z toho zpět.

Nadarmo chvat i otálení,
nadarmo vyzárují plutonické skály svůj starý žár přicházejícímu vstříc.
nadarmo skrývá se Mastodont za vlastní v prach proměněné kosti.

nadarmo stojí předměty míle od sebe vzdáleny a bérou různé tvary na sebe.
nadarmo klesá ocean do dutin a číhají velké potvory v hloubi,
nadarmo nazývá rorejs nebe svým domovem,
nadarmo zalézá had pod pařezy a proplétá se úponkami rostlin a keřů,
nadarmo utíká sob do nejvnitřnějších úvalů hvozdů,
nadarmo odpluje vodní slípka daleko na sever až k Labradoru,
pospíchám rychle za ní a vystoupím až k hnízdu v trhlině skalní.

XXXII.

Myslím, že bych se mohl obrátiti k zvířatům a žítí s nimi, nebo jsou klidná a
samostatná,
stoím a dívám se na ně dlouho a dlouho.

Ona se nepotí a nesténají nad svým stavem,
neleží po tmě v bdění a nepláčou pro své hřichy,
nevzbuzují ve mně žádný hnus, tím že by se přela o svých povinnostech vůči Bohu.

Žádné z nich není nespokojeno, žádné z nich není poblázněno maní, něco mítí.
žádné z nich neklečí jedno před druhým nebo sobě rovným, které žilo před 1000 lety,
žádné z nich není úctyhodné nebo nešťastné na celé zemi.

Tak se jeví vztahy jejich ke mně a já je uznávám.
ona sama o mně svědectví mi dávají, jsou patrné ve svém vlastnictví.

Žasnu, odkud mají ta znamení?
Což kráčel jsem sám tudy před ohromnými prostory časovými a nedbale jsem je
vpustil tam?

já sám ku předu tihnoucí, tenkrát a nyní a vždycky?
sbíraje a zjevuje víc vždy s větší rychlostí nekonečné a druhů všech,
nehraje si na vznešeného vůči těm, kteří mi podávají pamětní znamení tu jednoho, jež
miluji, vybíraje a nyní jdu bratrsky s ním.

Obrovská krása hřebce, živá a přístupná mému laskání.
hlava vysoká v čele, široká mezi ušima,
údy silné a hbité, ocas po zemi se vláčející.
oči plné třeptné zloby, uši jemně zahrocené s pohyby vlnitými.
Jeho nozdry šíří se, když jej mé paty obmýkají,
jeho lepě stavěné údy chvějí se radostí, když hřmíme kolem v kruhu.

Jen minutu užiju tebe, hřebče, a pak tě opět pustím.
nač poířebuji tvé rychlosti, kdežto sám ji překonati s to jsem?
Sám ať stoím nebo sedím, rychleji než ty, táhnoucí dále.

XXXIII.

Prostora a Čase! Nyní vidím, že jest pravdou, co jsem uhádil,
co jsem uhádil, když jsem líně na trávě ležel,
co jsem uhádil, když jsem sám v své posteli ležel,
a opět, když jsem bloudil na pobřeží mořském pod blednoucími hvězdami jitra.

Mé svazky přátelské i má přítěž opouštějí mne, mé lokty spočívají ve ffordech,
toulám se po řetězci hor, plochy mých rukou pokrývají kontinenty,
jdu se svým snem.

Mezi čtyřhrannými domy města v blokhousích přenocuje s obchodníky s dřívím,
podél kolejí silnic, podél suchých strží a koryta potůčku,
pleje své cibulové pole anebo osekává fady řepy a pastynáku,
bloudě savanami, hledaje stopy v lesích,
hrabaje, kopaje zlato, zasazuje stromy na nově zakoupeném statku,
ožehnut až po kotníky horkým pískem, táhne svůj člun do mělké řeky dále,
kde panther po větvích chodí sem a tam nad mou hlavou, kde srn proti tesáku myslivce
zuřivě se stavi,

kde chřestýš línou svou délku na skalisku vyhřívá, kde vydra požívá ryby,
kde spí aligator na svých tuhých bradavkách na odtoku jezerním,
kde černý medvěd med a kořinky hledá, kde bohr plácá do halna svým jako veslo
utvářeným ohonem,

nad rostoucími třtinami cukerními, nad žlutokvětými bavlníky, nad rýží v jejím hluboce
ležícím, vlhkém poli,

nad farmou s ostrými štíty, zoubkovaným hřebenem střeš a nad úzkými strážkami
okapů,

nad datlovníky západu, nad dlouholistou kukuřicí, nad zdobným, modrokvětým lmem,
nad bílou a hnědou pohankou, bruče a bzuče tam s jinými,
nad tmavou zelení žita, jak se vlní a vlní větrem,
vystupuje na hory, pomalu se soukaje výš, zadržuje se na rudých haluzicích,
kráčí cestou v trávě vyšlapanou a vinoucí se listovým keřů,

kde tluče křepelka mezi lesem a polem pšeničným,
kde netopýr z večera sedmého měsíce polétá, kde veliký zlatohlávek v temno zapadá,
kde potůček z kořenů starého stromu vychází a k lučině odtéká,
kde stojí dobytek a odhání mouchy chvějícími se pohyby kůže,
kde visí v kuchyni šátek od sýra, kde nad ohništěm trčí roztažené rožně,
kde pavučiny jako festony z trámu splývají,

kde třískají kladiva hutí, kde lis tiskařský otáčí své válce,
všady, kde lidské srdce v chvěných křečích pod žalmy bije,
kde hruškovitý ballon vysoko se vznáší (já sám v něm se vznáším, klidně dolů se
dívaje),

kde se táhne záchranný vozík lanem, kde vedro světle zelená vajíčka ve vyhloubeném
písku líně.

kde samička velryby se svým teletem plave, jež nikdy neopustí,
kde parník za sebou táhne svou vlečku kouře,
kde žraloka zadní ploutev jak černá louč z vody ostře se rýsuje,
kde polospálená brigga jede neznámými proudy,
kde se škeble usazují na slizkém dnu, kde mrtví dole uhnívají,
kde se nese hvězdami posetý prapor v čele pluku,
Manhattanu se přibližuje na v dálku nataženém ostrovu,
pod Niagarou, zatím co vodopád mně jako závoj přes obličej padá,
na schodech u dveří, zvenčí, kde se vystupuje po stupni z tvrdého dřeva,
na závoďišti, nebo na besedě se bavě, nebo při dobré partii míčem,
ve společnosti mužů hrubě žertujících v ironické rozpustilosti, mezi zápasy s býky,
mezi pitím a smíchem.

u lisu moštu ochutnávaje sladkost hnědé kaše, ssaje šťávu stéblem,
při loupání jablek, polibky žádaje za všechny červené plody, které nalézám.

při prohlídkách, poběžných výletech, dobročinných shromážděních, loupání kukuřice,
při vinobraní,
kde drozd-posměváček trlkuje skvostný svůj trlek a třepí, křičí a sténá,
kde senník stojí na dvoře, kde jsou stébla suchá rozsypaná a kde kráva plemenná
v kůlně čeká,
kde vystupuje býk, aby vykonal dílo samec, kde hřebec přistupuje ke kobyle a kohout
k slepicí,

kde se pase hříbě, kde husy svou potravu rychlým škubáním ukusují,
kde se dlouzí stíny večerní na nekonečnou a osamělou přerii,
kde stáda bůvolů tvoří lezoucí příkrývku na celé čtvercové míle z blízka i v dáli,
kde se třpytí kolibřík, kde se šij dlouho žijící labuť krouží a vine,
kde racek chechtavý běhá po mořském břehu, směje se lidským skoro svým smíchem,
kde stojí úly v řadě na šedivém věchliku v zahradě polo stajené vysokým býlím,
kde koroptve s krčky kroužkovánými spí v kruhu na zemi, hlavičkami ven otočenými,
kde jezdí pohřební vozy obloukovitou branou hřbitova.

kde vlci štěkají v zimě ve středu sněžné pouště a mezi stromy ověšenými rampouchy,
kde volavka se zlatou korunou ku kraji bahniška v noci přichází a malé raky požívá,
kde pleskání plovoucích a potápějících se ochlazuje horkou hodinu polední,
kde cikáda hraje na svou chromatickou píšťalku na ořechu americkém nad studní
stolícím,

skrz políčka citronů a okurek, skrz listy stříbrným drátem opletenými,
skrze solná jezírka, skrze oranžová údolí, pod jehlanovitými smrky,
skrze tělocvičnu, sálem záclonami ozdobeným, kancelářím, nebo veřejnou tržnici,
těše se tomu, co jest domácí, těše se tomu, co cizí těše se novému i starému,
těše se všední ženě, těše se krásce,

těše se kvakerce, jak odkládá svůj čepec a melodicky hovoří,
těše se melodií sboru v bíle natřeném kostele,
těše se vážným slovním upoceného Methodistického kazatele, hluboce dojat při poňní misi;
dívaje se krámovými okny na Broadway celé odpoledne, tiskna svůj nos na tlusté
zrcadlové sklo,

putuje celý den (též odpoledne) s obličejem obráceným k oblakům vzhůru anebo dolů
poňní cestou kráčí anebo podél nábržeří,

ramena svá otáčeje z pravé i levé strany kol dvou přátel, sám v prostředku,
vraceje se domů s mlčenlivým, hnědolicím hochem z lesů (za mnou jde v soumraku
večerním),

daleko z osad pozoruje stopu zvčce anebo mokazinů,
na loži v nemocnici podáváje limonádu zimnicí postiženému,
vedle v rakev zabedněné mrtvoly, když vše utichlo, se svíčkou v ruce prohlížeje,
pluje do každého přímořského města na výměnu a odvážný obchodu,
hřmící s moderní luzou divoký tok a nestálý jako kdokoliv,
prudký vůči jednomu, jež nenávidím, hotov ve vzteku svém jej dýkou probodnouti,
sám o půlnoci v zadním dvoře opuštěn na čas svými myšlenkami,
kráčeje přes staré pahorky Judské s líbezným, dobrotivým Bohem po svém boku,
bloudě nekonečným prostorem, bloudě nebesy a hvězdami,
bloudě mezi 7 trabanty a širokým kruhem a průměrem 80.000 mil,
bloudě s ocasatými meteory, metaie ohnivě míče s ostatními,
nesoucí rostoucí dítě, které vlastní jeho plná matka ve svém lůně odnáší,
bouře, užívaje, plány robě, miluje a výstrahu dáváje,
sebe zřhuje a rozšřhuje, jevě se a zřhuje se,
ve dne i v noci chodím takovými cestami.

Já navštěvuji sady sfer a prohlížím ovoce,
já se dívám na kvintiliony zralé a na kvintiliony posud zelené.

Já podnikám tyto výlety kypící a vnímavé duše,
moje dráha vede hluboko pod měření olovnice.

Já si beru od tělesného i netělesného,
žádná stráž mne nemůže odmítnouti, žádný zákon mi překážeti.

Jen krátký čas nechám svou loď zakotvenou,
moji poslové kříží se ustavičně aneb mi přinášejí zpět zprávy svoje.

Vycházím na honbu na polární medvědy a na tuleně,
přeskakuje ledové soutěšky železem okovanou holí anebo se zavěšuji na modré a
a křehké hroty.

Já vystupuji na palubu,
zasedám na své místo pozdě v noci, v hnízdě vranním,
my plujeme severním polárním mořem, jest dostatečně jasno,
čistým vzduchem vidím kolem kol podivuhodnou krásu,
ohromné spousty ledu plují okolo mne a já pluji okolo nich, kraj lze lehce přehlédnouti
všemi směry do kola.

Hlohroté hory ukazují se v dálce, já jim házím vstříc své fantazie,
blížíme se k nějakému velkému bojišti, kde brzy bitvu svedeme,
obrátime se na obrovskou přední stráž tábora a jdeme kolem ní, jdeme krokem tichým
a opatrně,

anebo táhneme předměstími do velkého ztroskotaného města,
halvany a propadávající se architektura kol nás a jest jich víc než ve všech žijících
městech zeměkoule.

Jsem volný tulák, tábořím u strážních ohňů nepřítelů, na vpád se chystajícího,
vyhodím ženicha z postele a zůstanu sám u nevěsty,
tisknu jí celou noc na svá stehna a rty.

Hlas můj hlas ženy jest, křik u zábradlí schodů,
přinášejí mi mrtvolu mého muže nahoru, utopenou, z níž kape.

Chápu velkomyslnost hrdinských srdcí,
udatnost nynějších časů a všech dob,
jako viděl kapitán lodě trosky parníku hemžící se lidmi a bez kormidla,
jak jej honila Smrt nahoru a dolů bouří,
jak udatně ruky přikládal a na palec neodstoupil a věrný zůstal v noci a ve dne,
a křídou psal na prkno veliké písmeny: »Buďte dobré mysle, my vás neopustíme!«
Jak je sledoval, jak tři dni s nimi se potácel a nepopustil,
jak v posled zachránil zmítaný kolem zástup,
jak ženy omdlévající vypadaly v zplihle visících suknicích, když je odvádějí od pokraje
jich hotových hrobů,

jak němé děti s tahy sestárlými, a vztyčení nemocní a ostrorotí, neholení mužů;
toto všechno v sebe vnímám, dobře mi to dělá, mám to rád, je to moje,
jsem muž, i trpěl jsem a byl jsem při tom.

Zhrdání světem a klid mučovníků,
matka před věky odsouzená za čarodějnicí, upálena suchým dřívím, co její děti při-
hlížely,

stvaný otrok, unavený během, opírající se o plot, udýcháný a pokrytý potem,
ty body, které jako jehly nohy jeho a krk píchají, vražedné broky srnčí a kulky,
to všechno cítím anebo jsem.

Jsem stvaný otrok a krčím se pod zuby psu.
peklo a zoufalství svezly se na mne, praskají a praskají výstřely.
já se tisknu a chytám kolu plotu, má krev kape, zředeňna potem mé kůže,
padám na býlí a kamení,
jezdci pobodávají své vzpínající se oči, trhají je těsně ke mně.
nalévají mi svůj výsměch do závratí jatých uší a daří mne přehojně ranami bičů do
hlavy.

Utrpení jest jedním z mých převleků.
já neptám se poraněného, jak se mu daří, já jsem sám poraněný,
mé rány mne páli, když se opíraje o svou hůl, přihlížím.

Já jsem rozmačkaný hasič s roztržitěnou klíční kostí,
padající zdě pochovaly mne svými zříceninami, já vdychoval dusno a dým,
já slyšel ječící křik svých soudruhů,
já slyšel vzdáleně tikot jich dlát a lopat,
odstranili trámovi, jenmé mne vytáhli na světlo.

Já ležím v nočním vzduchu ve své červené košili, mlčení vládne k vůli mně,
bez bolesti po všem ležím zde, vysilen, ale nikoliv nešťastný,
bílé a krásné jsou tváře kolem mne, hlavy jsou prosty šišáků hasičských,
klečící zástup mizí pomalu se světlem pochoďní.

Vzdálení a mrtví opět ožívají,
dívají se na sebe jako ciferníky aneb se pohybují jako má ručička, já sám jsem
hodinami.

Jsem starý dělostřelec, vypravuji bombardování své pevnosti,
jsem zase tam.

Zase ten dlouhý vír hubnutí,
zase ta nepřátelská děla a lmoždítce,
zase děla odpovídající mým poslouchajícím uším.

Já beru podíl na tom, já vidím a slyším celek,
povelů, proklínání, řev, potlesk, za dobře mířené rány,
ambulační vůz pomalu předjíždí, rudý svůj okap za sebou strážkou nechávaje,
dělníci úrazy hledající a nezbytné opravy dělající,
pád granátů rozbitou střechou, vějířovitě jich prskání,
svist údů, hlavy, kamení, dříví a železa vysoko ve vzduchu.

Opět slyším chropot úst svého mroučeho generála, zuřivě máchá rukou,
a udýchán chropí ssedající krví: »Nemyslete na mne — myslíte — na hrabdy!«

XXXIV.

Nyní vyprávěti budu, co jsem o Texasu zvěděl v svém prvním mládí,
(Nebudu vyprávěti pád Alama,
ani jediný neunikl, aby mohl pád Alama vyprávěti,
těch 150 jest ještě němých v Alamu).

— Je to událost vraždy, chladnou krví provedená na 412 mladících.

Na zpátečním pochodu utvořili válečný čtverec se svými zavazadly jako prsuí hradbou.
900 životů obklíčujícího je nepřítel, jenž byl jich 9krát silnější, byla cena. Již napřed
vzali.

jich oberst byl poraněn a jich zásoba vystřelena,
projednávali o čestnou kapitulaci, dostali úpis i pečeť, odevzdali své zbraně,
a šli pochodem jako zajatci váleční zpátky.

Byli chloubou loveckého lidu,
nikdo jim nebyl roveň v jízdě, střelbě, zpěvu, hodování, v námluvách,
vysoko vzrostli, prudcí, štědří, krásní a hrdí a přivítiví,
vousatí, sluncem osmáhlí, oblečení volné po myslivecku,
žádný z nich více stár než 30 roků.

Druhého jitra nedělního byli v tlupách vyvedeni a sesekáni; bylo to v líbezném
krásném letě časném,
jež začala asi o 5té hodině a v 8 bylo po všem.

Nikdo neposlechl rozkazu, aby pokleknuli,
někteří udělali divoký pokus, ale zoufalý, jiní stáli ztuhlí a z přímá,
málo jich padlo hned rančných do spánků aneb do srdce, živí a mrtví leželi pohromadě,
zmrzačení a poranění ryli v blátě, ti, kteří právě přišli, viděli je tam,
několik polousmrcených se pokoušelo odléztí,
tito byli udolání bajonetty anebo stržení dolů a ubiti kolbami,
jeden jen ve stáří 17 let chopil se svého vraha, že musili přijít dva a jej osvoboditi,
všem třem byl oblek strhán a pokryt krví jinochovou.

O 11. hodině začli mrtvé spalovati,
to jest historie o zavraždění 412 mladíků.

XXXV.

Chtěl bysi slyšeti o mořské bitvě za starých dob?
Chtěl bysi zvědět, kdo jí vyhrál při září měsíce a hvězd?
Poslyš ten děj, jak mi jej praděd mého otce, námořník, vypravoval.

Náš nepřítel nebyl žádný zbábělec v svých lodích, pravím (tak mluvil on),
jeho byla drsná, anglická udatnost, a není žádná tužší a věrnější, a nebylo jí a nikdy jí
nebude.

když klesl večer, připlul k nám a dal nám jednu celou šířku strany.
My jsme se těsně položili k němu, ráhna se vpletla do sebe, děla se spolu dotýkala,
můj kapitán vlastními rukama je přivázal.

Dostali jsme pod vodou několik, asi 18ti liberních kulí,
na nejspodnější naší palubě byla dvě velká děla, která praskla při prvním výstřelu,
vše kolem usmrtila a všecko do výše vyhodila.

Bojovali jsme při slunce západu, bojovali po tmě.
v 10 hodin v noci v světle úplňku, naše díra rostla o 5 stop vody,
mistr cvičení propouští v zadní části lodi zavřené zajatce, aby jim dal příležitost ku
záchraně vlastní.

Cesta od a cesta ku skladišti prachu jest oddělna strážemi.
vidí tak mnohé cizí tváře, nevědí, komu lze důvěřovati.

Naše fregatta chytá,
ostatní se táží, zda žádáme přístřeší?
zda spustíme vlajku a zdali jest po bitvě?

Nyní směji se spokojen, nebo slyšel jsem hlas svého kapitána:
»My nespouštíme vlajky.« praví klidně, »my právě začínáme bitvu!«

Pouze tři děla jsou k potřebě.
jedno nařídí kapitán sám proti hlavnímu stožáru nepřítel,
dvě, dobře sice obslužená kartáči a drobnou střelbou umlčí jeho palbu mušket a
vyprázdni jeho palubu.
Náčelníci podporují palbu této malé baterie, zvláště velký náčelník.

Vydrží pevně po celou tu akci.

Ani chvilky nepopustíme,
díry korábů rychle vzrůstají, vzdor čerpadlům, oheň se prozírá ku skladišti prachu.

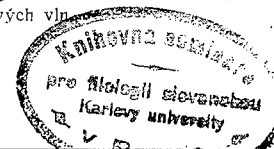
Jedno z čerpadel bylo odstřeleno, všichni mají za to, že se potápíme.

Klidný vždy, malý kapitán stojí,
on nespěchá, jeho hlas není ani silný, ani slabý,
jeho oči dávají nám více světla, než všechny naše svítilny válečné.
Kolem 12té, tam v září měsíce, nám se vzdávají.

XXXVI.

Roztoužená a tichá leží plůnoc pode mnou,
dva velké trupy bez hnutí v lůně tmy,
náš koráb provrtán, zpola klesající, přípravy děláje, aby se pustil na koráb dobytý,
kapitán v zádi své rozkazy s obličejem smutně bledým chladně uděleje,
těsně vedle něho mrtvola dítěte, které sloužilo v kajutě,
mrtvý obličej starého námořníka, s dlouhými bílými vlasy a pečlivě kadeřenými
licousy,

plameny, přes všecko, co se podniká, nahoře a dole trýskající,
chraptivé hlasy 2 neb 3 důstojníků, kteří jsou ještě schopní služby.
beztvarné hromady mrtvol a jednotlivé mrtvoly, spousty těl na stožárech i lanech.
přeřezaná lana, kmařící se lanová, lehké nárazy lichotivých vln.

Černá bezcitná děla rozházená kol smotky prachu se silným zápachem,
několik málo velkých hvězd, mlčenlivých a smutně dolů pohlížejších,
jemné výpary mořského vzduchu, vůně travin a chaluh, vůně roli na břehu
mořském, rozkazy umírajících, svěšené těm, kteří je mají přežítí,
sykot nože chirurgova, skřípající zuby jeho pítky,
výbuchy pleskání, proudění krve, krátký, divoký výkřik, a dlouhé,
temné doznívající chrapoty tak bylo to — tak neodvolatelné.

XXXVII.

Vy lenoší na stráži! Pohlédněte se po svých zbraních,
dobyťmi dveřmi sem se tlačí, jsem zajat!
Spojuji v sobě všechny bytosti, prokleté a trpící
vidím se sama v žaláři v postavě druhého
a cítím hlubokou, nepřetržitou bolest.

K vůli mně dozorcí odsouzeného skládají zbraně a stojí na stráži
já to jsem, kterého z rána propustí a na noc opět zavrou.

Nevrávorá to zbujník s okovy na rukách do žaláře, abych nebyl to já s okovy
na rukách,
k němu připoután a nekráčel mu po boku,
já jsem méně než onen tam veselý chlapík a spíše jsem ten mlčící s potem na škuba-
jících se rtech.
Nebyl zatčen chlapec pro krádež, aniž bych já nekráčel k soudu s ním,
s ním nebyl souzen a odsouzen.

Neleží nemocný na cholera v posledním tažení, kde bych já v posledním tažení neležel,
můj obličej stává se popelavým, moje svazy se kroutí, lidé ode mne prchájí.

Všichni prosící vtělují se do mne a já jsem do nich vtělen
já nastavuji svůj klobouk, sedím stydč se a žebrám.

XXXVIII.

Dost! Dost! Dost
Já byl jak zmámený. Ustupte zpátky!
Nechte trochu odechu mé ztýrané hlavě mému snění, mému spánku i živání
dopad! jsem na hranici obyčejného bludu.

Kéž bych mohl zapomenouti vysměvávčky a urážky!
kéž bych mohl zapomenouti tekoucí slzy a rány kyjem a kladivy!
kéž bych se mohl jako nešťastněný divat na vlastní ukřižování a krvavé svoje
korunování!

Teď si vzpomínám,
začínám tam kde jsem přestal na tom zlomku,
hrob v skále znásobňuje to, co mu bylo svěřeno a tak i jiný hrob jakýkoliv,
mrtvolý vstávají, rány se hojí, pouta spadávají se mne.

Kráčím pryč s vyšší silou, jeden z obecného nekonečného průvodu,
po vnitrozemí i břehu mořském putujem a překročíme hranice,
naše rychlé povely rozkřikují se po celé zeměkouli,
květiny neseme na svých kloboucích, vzrůst statističteli.

Žáci moji! Já vás pozdravuji! Pojdte sem ke mně!
Pokračujte ve svých poznámkách i v otázkách svých.

XXXIX.

Ten přivětvivý a nevázaný dívoch — kdo jest?
Čeká na civilisaci, či leží ona za ním a on ji ovládá?

Jest snad jedním z jihozápadu, vychován na svobodě? Jest Kanadčan?
Jest z krajů Missisipi, Jowi, Oregonu, Californie?
jest z hor, z prerií, jest křovák, jest lodník z moře?

Všady, kudy chodí, vítají ho mužové a ženy a touží po něm,
žádají, aby je miloval, aby se jich dotýkal, mluvil k nim, zůstal u nich.

Chování jeho volné jako vločky sněhové, slova, prostá jako tráva, nečesaná hlava,
smích a nevinnost.

pomalů kráčejší nohy, obyčejné tahy v obličejí, obyčejné rady a údaje
rozhazuje je v nových tvarech s konečků prstů svých,
tyto zaniknou s vůní jeho těla neb jeho dechu, srší z pohledu jeho očí.

XL.

Třpyte sluneční záře! Nepotřebuji tvého osvětlení, ustaň!
Ty ozařuješ pouze povrchy, já se zmocňuji povrchů, ale i hlubin.

Země! Zdá se, že něco ode mne očekáváš!
Mluv, starý čepci, co ti schází?

Muži a ženo, rád bych řekl, jak tebe miluji, ale nesvedu toho.
A rád bych řekl, co ve mně jest a co v tobě jest, ale nesvedu toho.
A rád bych vyjádřil tuto touhu, již mám, tluk srdce svých dnů a svých nocí.

Hleď, já nepřednáším aniž dávám almužou,
když dávám, dávám jen sebe.

Ty tam bez síly a s koleny chvějícími se,
odhal své duté tváře, abych ti vdechnul odvalu,
vztáhni své ploché ruce a provětrej záklopký svých kapes,
já nestrpím zamítnutí, já se tě zmocním, já mám zásob dosti a mohu se jich vzdát,
a všechno co mám, daruji tobě.

Já se neptám, kdo jsi, do toho mi ničeho není.
Ty neružješ ničeho dělati a ničím býti, kde já tebe ucohejmu.

K čeleštinu v poli bavlněném anebo ku cidici stok mne to táhne
a já vtláčím polibek bratrský na jeho pravou tvář.
a já přísahám v své duši, že nezapru jej nikdy..

Zenám porodu schopným nadělám větších a hbitějších dětí.
(Dnes rozsílí semeno daleko zpuštějších států svobodných.)

K někomu z umírajících pospiším a otočím knoflík u dveří
odhrnu houně postele do nohou postele
pošlu domu kněze i lékaře.

Já uchopím umírajícího muže a nadzvednu jej neodolatelnou silou do výše
ó zoufající, zde jest má šij
ví Bůh, ty nesmíš zahynout! Povs se celou svou tíhou na mne.

Neovanu tě silným dechem, učiním tě křepkým
zmocnil jsem se každé světnice domu ozbrojenou mocí
svými radostmi, které hrob přemáhají.

Spi, já a oni jsme na stráž po celou noc
ne zoufání, ne smrt odváží se toho, prut položit na tebe.
Já jsem tebe obíal a pro budoucnost tě mám pro sebe.
a když sám vstaneš, shledáš, že to bude tak, jak jsem ti to pravil.

XII.

Já jsem to, který nemocným pomoc přináší, když těžce sténající na zádech leží,
a silným, šťhlým mužům přináším pomoc ještě nutnější.

Slyšel jsem, co o vesmíru mi povídali,
slyšel jsem a slyšel to od mnohých tisíciletí,
je to celkem dobré, pokud to jde — ale je to všechno?

Zvětšuje a srovnává přicházím,
překonává již od začátku staré opatrné smlouvače,
sám přijímaje na se správný objem Jehovy.
Litografuje Kronose, Zeva jeho syna a Heraklea, jeho vnuka.
črty si kupuje Osirise, Isidy, Běla, Drahmy, Budhy,
v svou mapu vkládaje Manitu, Allaha na jednom listě, na druhém měděty Ukřizování,
s Odinem a potvorným Mesxiti a s každou modlou a obrazem,
ceně všechny dle jejich ceny ni o halíř více,
připouštěje, že žili a dílo svých dnů vykonali,
(nosili červíky pro neopeřeně ptáky, kteří sami teď povzletají a litají a zpívati musí.)
přijímaje surové náčrtky bohů, abych v sobě sám vypracoval lepší a rozdával je
volně muži nebo ženě, které potkám.

anebo odhaluje zrovna tolik anebo více v tesáři, který vztýčuje trámovi domu,
větší nároky kladá ve prospěch těch, kdož s vykasánými rukávy se ohánějí kladivem
či dlátem.

nezamítaje zvláštních zjevení, považují kotouček dýmu neb vlásek na zadní straně své
ruky za tak paměťhodný, jako jakékoliv zjevení,
hoši držící stříkačky a provazové žebříky nejsou mi méně nežli boží starých válek,
naslouchaje hlasu jejich, jak zaznívá praskotem spousty,
jich svalnaté údy nepoškozené nad zuhebnatělými latěmi, jejich čela bílá a zdravá a
nepoškozená paměť.

u ženy řemeslníka s děckem u prsu, pro každého novorozence prose,
tři kosy na poli žatvy, fičíci pořadem, mávané třemi statnými anděly v košících, kolem
pasu načechraných.

bezzubý čeledín rudovlasý, vysvobozující od minulých i budoucích hříchů,
prodávající všecko, co má, cestující pěšky, aby zaplatil advokáta pro svého bratra,
by mohl seděti vedle něho, co on pro podvody a padělky souzen býti má;
co rozsypano bylo na šířku největší, teď rozsypano na čtvereční sáh kolem mne a ani
to na konec ten čtvereční sáh nepokryje;

býk a brouk nikdy ani na polovic nejsou ctění,
hnůj a špína podivuhodnější než se zdálo,
nadvýrozeň znamenající nic — já sám čas svůj očekávající abych se stal jedním
z všemohoucích,
den se blíží, kde zrovna tolik dobrého stvořím jako zlého a budu rovněž tak
podivuhodným.

Při balvanu žití mého! sám se stávaje tvůrcem,
blíže se teď a zde skrytému čelím stínu.

XLII.

Výkřik v prostředku davu!
můj vlastní hlas znící plně, rozhodně, uzavíraje.

Pojďte, mě děti,
půjďte mi hoši a děvčata, mé ženy, mí domácí, mí známí,
teď potřebuje hráč svou sílu, an ukončí svou předehru na flétnách z rákosu.

Křepče pravé, lehce uhozené akkordy, cítím plný zvuk vašeho vzestupu i vašeho konce.

Má hlava se vzpíná po krku,
kypí hudba, ale nikoliv z mých varhan,
lidí mne obklopují ale nejsou z domu mého.

Pořád ta tvrdá, trvající půda,
pořád ti, kdo jedí a pijí, pořád to vzecházející a zapadající slunce, pořád týž vzduch a
a vlny nepřestávající.

pořád já sám a sousedé moji, osvěžující, špatní, skuteční,
pořád ta stará, nevyšvitelná otázka, pořád ono trnité ponebí, onen dech šimrání a
žízň,

pořád pošklebek ducha pokušitele, až objevíme, kde se šelma skrývá a jej vytáhneme,
pořád láska, pořád kypící tok života,
pořád páska pod bradou, pořád máry smrti.

Tu i tam s groši na očích kráčetí,
abychom utišili hltavost žaludku, mozek bez zálohy rozdávající.
lístky kupující, berouce, prodávající, ale ani jednou o hostině nescházejíce.
mnozí v potu orající, mlátící a v odměnu odpadky přijímající,
málo jich líných, zámožných a vždycky jen po pšenici se shánějících.

Toto jest město a já jsem jeden z občanů,
co ostatní zajímá, to mne zajímá politika, války, trhy, noviny, školy.
starosta a radové, banky, sazby, parolodě, továrny, akcie, prodeje, jmění základní a
jmění osobní.

Ti malí, nesčetní mužičkové, obskakující ve fracích a límcích,
já vím, kdo oni jsou (nejsou vskutku ani červíci ani blechy),
poznávám své bližence, ten nejslabší a nejmělejší jest věčně při mně,
co dělám neb pravím, i je to očekává,
každá myšlenka, která ve mně capá, i v nich capá zároveň.

Znám docela dobře vlastní svůj egoismus,
znám všechny své vše pohlcující řádky, a nemohu psátí menších,
a chtěl bych tebe, kdokolivěk jsi, mítí po mém hoku.

Žádná slova rutiny, to má píseň.
nýbrž náhle otázky dávatí, přes ně skočiti a přece vysvětliti věc poněkud;
tato tištěná nebo vázaná kniha — či (knihař) a tiskař či hoch z tiskárny?
dobře zdařené fotografie — ale tvůj přítel nebo žena tvá těsně a pevně v tvém náruči?
černá loď železem pobita, mohutná děla na věžích — ale odvaha jejich kapitána a jeho
strojníků?

V domech mísy a pokrmy a nábytek — ale hostinský a hostinská a pohled jejich očí?
Nebe tam nahoře — ale zde, anebo vedle, anebo přes ulici?
světci a mudrci dějin — ale ty sám?
kázání, vyznání víry, theologie — ale nevyzpytatelný mozek lidský?
A co jest rozum? a co jest láska? a co jest život?

XLIII.

Nepohlrdám vámi, kněží všech dob na celém světě.
má víra jest největší z všech a nejmenší z všech.
zabírá nejstarší kult a nejnovější a každý mezi nejstarším a nejnovějším —
já věřím, že po 5000 letech opět se zjevím na zemi,
já čekám na odpověď orakulí, ctím bohy, pozdravuji slunce,
udělám si fetiš z první skály nebo pařezu stromu a zatačím tapec klackový ve kruhu
Obi.

ponožu Llamovi nebo Brahmanovi vycídití lampy model jeho,
tančím ulicemi v průvodu s řádem. jsem u vytržení a vážný v hvozdech, jsem
Gymnosov.

piju odvalu z poháru lebeční kosti, obdivuji Šasty a Vády, ctím korán,
překročuji teokally kamenné a nože krvi poskvrněné,
přijímám evangelia, přijímám toho, který byl ukřižován, vím docela jistě, že byl božský,
klečím při mši, stojím při modlitbě puritanů anebo sedím trpělivě v kostelní stoličce.
vztekám se a pěním v křesí své šílenosti anebo čekám mrtvole podoben, než mne
duch probudí.

dívám se na dláždění ven nebo do kraje anebo přes dláždění ven a nad kraje,
patřím k těm, kteří kruhovku všech kruhovek opisují.

Jeden z onoho centripetalního a centrifugalního davu. obracím se a mluvím jako ten.
kdo z cesty rozkazy dává.

Ubítí pochybovačí, mrzutí a vyloučení,
ířivíni, omrzeli, nečinní, hněvní, affektovaní, bez odvahy, atheističtí,
znám každého z vás. znám moře, muk, pochyb, zoufalství a nevěry.

Jak ploutve pleskají!
Jak se prohýbají, bleskorychle se záchvěvy a paprsky krve!

Ztichněte krvavé ploutve pochybovačů a mrzutých lenochů,
zasedání mezi vás zrovna jako mezi jiné,
minulost je vaší, mojí, tužby všech zrovna tytéž,
a co posud nebylo zkoušeno a později přijde, jest pro vás jako pro mne, všechno docela
totéž.

Já nevím, co jest nevyzkoušené a pozdější,
ale já vím, že v čas ukáže se dostatečným a nebude to chybětí.

Na každého, kdo jde okolo, bude pomyslono, každého, kdo se tiše zastaví, bude
pomyslono, nebude žádné výjimky.

Mladík není ztracen, který zemřel a byl pochován,
aniž mladá žena, která zemřela a byla vedle něho pochována,
aniž malé dítě, které nahlédlo dvěma a ihned ustoupilo a nebylo viděno více,
aniž stařec, který žil bez účele a který to cítí s větší trpkostí nad žluč,
aniž domkář plný ran zjitřených a těžkých nemocí,
aniž bezčetní pobití a ztroskotaní, aniž zvířecí výkal, zvaný smetištěm lidstva,
aniž měchy plovoucí s otevřenou hubou, aby pokrm tam sklouzli,
aniž cokoliv jiného na zemi, aniž v nejspodnějších hrobech země,
aniž cokoliv v myriádách sfer, ani myriady a opět myriady, které je obývají,
aniž přítomnost, aniž nejmenší zblbo, které známe.

XLIV.

Jest čas, abych se vyslovil — povstaňmež!
Svlékám vše známé,
strhují všechny muže a ženy ku předu za sebou do neznáma.
Hodiny ukazují okamžik — ale co ukazují věčnost?
Tak daleko jsme vyčerpali triliony let a zim,
ale triliony jsou ještě před námi a před tímto jsou ještě triliony napřed.

Porody přivedly nám plínost a množství,
a jiné porody nám přinesou ještě plínost a množství.

Já nejmenuji jedničku větší a druhou menší,
to, co své místo vyplní i čas, jest všemu druhému rovno.

Byli-li lidé vraždychtiví aneb žárliví k tobě, můj bratře a má sestro,
je mi líto tebe — proti mně nebyli ani vraždychtivými ani žárlivými.

Mně se dařilo vždy jemuž, já neúčtuji s nářkem.
(Co mně jest do obžalob?)

Já jsem vrchol věcí dokonaných a uzavírám v sobě věci budoucí.

Mé nohy vstupují na výšku schodiště,
na každém stupni chumáče věků a větší chumáče mezi stupni.
všecko dole dobře prozralé a já stále ještě vystupuji a vystupuji.

Strašidlo za strašidlem uklání se přede mnou,
dole hluboko patřím na ohromné Pranic, já vím, že tam jsem byl sám,
čekal jsem neviděn a stále a prospal jsem omamující výpary,
a vzal si čas a páchnoucí uhlík neškodil mně.

Dlouho byl jsem pevně objat, držán — dlouho a dlouho.
Velkolepé byly přípravy pro mne,
věrné a přívětivé páže, které mi pomohly.

Cyklony táhly mou kolébku, veslující a veslující jak veselí námořníci,
aby mně místo udělaly, držely se hvězdy stranou ve vlastních drahách,
vysílaly síly, aby připravily to, co mělo mne nésti.

Dřív nežli jsem byl od vlastní matky zrozen, vedly mne věky,
můj zárodek nestuhl nikdy, nic nemohlo jej potlačiti.

K vůli němu stáhla se hvězdná mlha pevně v kouli,
pomalu vršila a vršila se vrstva k vrstvě, aby mu upravila odpočinek,
ohromné rokliny dávaly mu potravu,
obrovití ještěřové nesli jej v svých tlamách a pečlivě jej skládali.

Všecky síly byly ustavičně užívány, aby mne zdokonalily, aby mne vzrušily nad-
šením,
a tak stojím na tomto místě se svou odhodlanou duší.

XLV.

Ó, pídi mladosti! Stále stlačovaná pružnosti!
Ó, věku muže! harmonicky kvetoucí a plný!

Moji přátelé mne dusí,
věsí se na mé rty, hemží se v porech mé kůže,
strkají do mne na ulicích i sálech veřejných, přicházejí ke mně nazí v noci,
volají ve dne haló! ze skal u řeky, houpají se a cvrčí nad mojí hlavou,
volají mé jméno ze záhonů, z řévy, ze spleti podrostu,
spouštějí se ke mně každým okamžikem mého života,
líbají mé tělo polibky balsamickými.
Bez hluku přinášejí mi plné hrstě svých srdcí,
aby se stali mými!

Ó kmetství vznešeně vzházející! Ó vítán buď nevyslovitelný půvabe zacházejících dnů!

Každý stav oznamuje nejenom sama sebe, oznamuje i to, co po něm a z něho vyrůstí má,
a tiché temno oblaňuje zrovna tolik jako cokoli jiného.

Otvírám v noci své okénko v střeše a vidím do dálky rozsypané konstellace,
a všechny, které vidím, když násobím, jak jen dovedu počítati,
hraničí jedině na pokraj vzdálenějších ještě konstellací.

Dále a dále rozprostírají se, dále a věčně dále,
a ustavičně ven,
mé slunce má své slunce a krouží poslušně kolem.

Toto připojuje se se svými soudruhy na skupinu větší kruhového obvodu,
a ještě větší zástupy následují, které největší z vnitřních zástupů na skvrny mění.

A není zastavení a nemůže nikdy žádného býti,
a kdybych já ty a všechny svčty a všechno, co jest vespod aneb na jejich povrchu,
v tomto okamžiku jsme zpátky klesli do bílého proudu, na délku by přece ničelo
nepomohlo.

Jistě bychom opět vypluli tam, kde stojíme nyní,
a pokračovali bychom ještě jednou tak dále a pak dále a dále.

Několik quadrillionů věků, několik oktilionů čtverečních mil — neublíží rozpjetí světů,
aniž udělá je netrpělivými.
ony jsou pouze částkami, každý z nich je pouze částkou.

Rozhlédni se tak daleko, jak můžeš — mimo to dále je pouze bezmezný prostor.
počítej, jak vysoko můžeš, kolem tebe jest bezmezný čas.

Mé dostaveníčko jest určité, jest stanovené,
Pán bude tam a počká na mne, až přijdu za pravých podmínek.
Veliký soudruh věrně milující, po kterém toužím, bude tam.

XLVI.

Já vím, že mám to nejlepší z času a prostoru,
a že jsem nikdy nebyl zmčřen a nikdy mčřen nebudu.

Já putuji věčnou drahou (pojdte a poslouvejte mě všichni),
odznakem mým jsou nepromokavý kabát, pevné střevice a hůl uříznutá v lese.
žádný z mých přátel neodpočívá pohodlně v mé lenošce,
já nemám žádné stolice, žádné cirkve, žádné filosofie,
já neuvádím nikoho ke stolu, do bibliotéky, na bursu,
nýbrž každého muže a každou ženu z vás dovedu na vrchol hory,
kol těla tvého otočím ruku svou levou,
svou pravou ukazuje na krajiny a kontinenty a na veřejnou silnici.

Ne já, ani kdokoli jiný nemůže za tebe tuto cestu vykonati.
Ty musíš ji vykonati za sebe.
Není příliš daleká a lze ji lehce vykonati.
Snad jsi ji konal posud po celý svůj život, aniž věděls o tom,
snad jest ona všade na vodě jako na souši.

Vezmi své zboží na záda, milý synu, jako já vzal své,
a nech, ať odejdem,
báječná místa a volné národy potkáme cestou.

Až budeš unaven, odevzdej mi oboje břemena a opři svou ruku o můj bok.
však později stejnou službu mi rovně prokážeš,
nebo když jsme jednou vyrazili, nespočinem nikdy více.

Dnes před východem slunce vystoupil jsem na pahorek a obhlížel jsem hemžící se stav
nebes.

a pravil jsem k duši své: Jakmile tyto světy v sebe pojmem, i radost i znalost všeho,
 budeme-liž pak naplnění a nasycení? co v nich jest,
 A moje duše odpověděla: Nikoliv, my dostoupíme této výše, jen abychom ji minuli a
 za ní dále pokračovali.

Ty se nme také ptáš a já tebe slyším,
 já odpovídám, že odpovídat nemohu, ty sám to musíš pochopiti.

Posaď se na chvíli, milý synu!
 Zde jest chléb, abys jedl a mléko, abys pili.
 Ale sotva se vyspíš a novým šatem se obcerstvíš, políbím tě polibkem rozloučení a
 otevru dvéře pro východ tvůj.

Dosti dlouho již snil jsi zavržení hodné sny,
 nyní vymyj tobě hlen z očí,
 ty musíš se navykati na sinivost světla a na každý okamžik svého života.

Dosti dlouho bředil jsi v strachu, drže se jediné planky blíže břehu,
 teď ale chci, abys stal se smělym plavcem,
 abys odskočil do prostřed moře, vynořil se opět na povrch,
 mně přikývnul, zajásal a v smích vodu setřásl s kadeří svých.

XLVII.

Jsem poslední z atletů.
 Kdo může se vykázati prsy jako jsou moje, dokazuje pouze šířku svých vlasů.
 můj sloh nejlépe uctívá ten, kdo se učí zničit učitele.

Floch, kterého miluji, stane se mužem, ne zděděnou mocí, nýbrž svým vlastním
 právem.

Stane se raději bezbožným než ctnostným s pohodlím nebe z bázně,
 milující svůj poklad, požívající s klidem svou pečení.
 Neopětovaná láska nebe, podceňování boží ho víc, než ostrý ocel.
 Mistr v jízdě, šermu, střelbě, plavbě a v hrách,
 který přednost dává vonsům a jizvám obličejů, plných jamek od neštovic před
 veškerou hladkostí,
 a těm, kteří od slunce opálení jsou, před těmi, kteří v stínech se zdržují.

Přeji si, abych byl opuštěn — ale kdo může mne opustiti?
 Já sleduji tebe, kdokoliv jsi, od této hodiny.
 Slova moje svrbí tě v uších, až jím porozumíš.

Tato slova neřikám za tolar nebo ke kratochvíli, mezi tím, co na loďku čekám.
 (Ty jsi to, který mluví zrovna jako jsem to já, já jsem pouze jazykem tvým,
 svázan v ústech tvých začíná být volným v mých).
 Přisáhám, že nezmíním se více o lásce ani o smrti v některém domě
 a přísahám, že nebudu více tlumočiti sebe — ani mužů, ani ženě, která sama se mnou
 pod širým nebem prodívá.

Chceš mně rozuměti? Tak se vydej na vrcholy anebo na břeh mořský.
 Nejbližší muška je vysvětlení a krůpěj nebo pohyb vlny jest klíčem.
 Kladivo, veslo a ruční pilka provázejí má slova.

Žádný pokoj s okenicemi, ani žádná škola nemohou obcovati se mnou, ale obecný lid
 a malé děti to mohou spíše než ony.

Mladý řemeslník stojí mi neblíže neb on mne zná dobře.
 Zálesák, který běže s sebou svou sekeru a svůj džbán, běže i mne s sebou na celý den.
 Čeledín z farmy orající na poli, cítí, jak je mu dobře při zvuku mého hlasu.
 S plujícími loděmi pluji má slova, já zacházím s rybáři a plavci a miluji všechny.

Mým je voják v táboře i na pochodu.
 V noci před nastávající bitvou mnozí mne vyhledávají a já jich neoklamám.
 V oně slavné noci, snad jejich poslední, vyhledávají mne ti, kteří mne znají.

Má tvář tře se o obličej lovce, když uléhá sám ve své houbě.
 Povozník mezi tím, co na mne myslí, nestará se o drčení svého vozu,
 mladá matka i stará matka pochopují mne,
 dívka i žena nechávají na chvíli spočinouti jehlu a zapomínají, kde jsou,
 ti a všickni by uvažovali rádi, co jsem jim pověděl.

XLVIII.

Pravil jsem, že duše není více nežli tělo
 a pravil jsem, že tělo není více než duše.
 a nic, ani Bůh ne, není větší než kdokoliv sám.
 A že kdo,
 jedinou hodinu bez soucitu kráčí, za vlastním pohřbem kráčí, oblečen v rubáš svůl,
 a že já jako ty bez groše v kapse můžeme koupiti to nejlepší na zemi,
 a že pozvednouti oko aneb ukázati jádro v slupec učenost všech časů vyvracuje,
 a že není žádného povolání anebo zaměstnání, jímž by mladý muž, který je vykonává,
 nemohl se státi bohatým,
 a že není žádného předmětu tak měkkého, aby nemohl se státi ložiskem kola pro
 kroužící vesmír
 a že pravím kterémukoliv muži neb ženě: Nech klidně a odhodlaně státi svou duši před
 milionem vesmírů.

A lidstvu pravím: Nebuďte zvědaví po Bohu, nebo já, který jsem přece zvědavý po
 všem, nejsem po Bohu zvědav.

(Žádný příval slov nevypoví, v jakém pokoji žiju s Bohem a se smrtí.)
 Já slyším a vidím Boha v každém předmětu, ale Boha chápu co nejméně,
 aniž chápu, že by mohl někdo existovati, který byl by podivuhodnější, než jsem já sám.

Co bych toužiti měl více viděti Boha nežli dnes?
 V každé hodině mezi čtyřadvaceti vidím něco z Boha a v každém okamžiku této
 hodiny
 vidím v obličejích mužů i žen Boha a ve vlastním obličejí v zrcadle
 a já nalézám listy, které Bůh do ulic padnouti nechal a každý z nich je jménem Boha
 podepsán.

a já nechám je ležeti nebo já vím, že kamkoli půjdu,
 že vždy a věčně jiné přesně se dostaví.

A co tebe, ó smrti! se týče, a tebe, trpké oběti smrtelnosti, nadarmo pokoušete se mne poděsiti.

Odhodlán za svou práci kráčí pomocník ku porodu,
vidím jeho pravici, tlačící, přijímající, podporující.
Já ležím na práhu jemných, ohebných dveří
a já pozoruji výjezd, znamenám polehnutí a uniknutí.

A co se tebe, ó mrtvolo! týče, tu myslím, že skytneš dobré hnoivo -
ale toho nijak neshledávám urážlivým.

Cichám: k bílým růžím, vonným a rostoucím,
a sahám po retech lupení a hmatám po hladkých nádrech melounu.

A co se tebe týče, živote, já vím, že jsi zbytkem tolika umírání.

(Bezpochyby dříve jsem umíral sám desetisíckrát.)

Já slyším vás šeptati tam nahoře, ó hvězdy nebeské!
ó slunce, ó trávy hrobů, ó ustavičný přechode a postojí!
když vy ničeho neříkáte, jak mohu něco říci já?

Od kalného rybníka, který v středu podzimního hvozdu leží,
od měsíce, který do propasti soumraku při hukotu večerního větru sestupuje,
třepetejte se jiskry dne a tmy,
třepetejte se na černých kmenech hnilících v močálu!
Třepetejte se při sténajícím vzrání uschlých haluzí!

Já vystupuju od měsíce nahoru, od noci nahoru,
já vidím, že příšerné třepetání jest odleskem věčného poledne,
a že on ústí v to, co je trvalé a centrální stejně od malého jako od velkého potoka

L.

Jest něco ve mně - já nevím, co to je, ale já vím, že to ve mně jest.
Zkroucené a plné potu - chladné a klidné bude tělo mé,
budu spát, budu spát dlouho.

Já to nevím, jest to beze jména, jest to vyslovené slovo,
nestojí v žádném slovníku, není v žádné frázi, v žádném symbolu.

Kolem něčeho se to točí, co je víc než moje země, s níž já se točím.
Tomu je stvoření přítelem, jehož obejmutí mě probudí.

Snad bych mohl říci více, o obrysy prosím za své bratry a sestry.

Vidíte, ó bratří moji a sestry mé? Není to chaos nebo smrt,
je to forma, jednota určení - je to věčný život - je to blaženost.

Minulost i přítomnost pominou, já je vyplnil a já je vyprázdnil,
a já pokračuji nejbližší brázdou budoucnosti vyplnit.

Ty, jenž posloucháš tam nahoře, co mi chceš svěditi?
Pohlédni mi v tvář mezi tím, co vdechuji chlad večera,
mluv poctivě, nikdo tebe neslyší, než já a já se zdržím jen na okamžik déle.

Zdá se ti, že já sám sobě odporuji?
Nuž tedy, odporuj sobě sám!
(Vždyť jsem veliký, obsahuji davy.)

Táhne mne to k těm, kteří blízko jsou, já čekám na práhu dveří.

Kdo dokončil své dílo? Kdo bude první hotov se svou večerí?
Kdo přeje si ještě vyjít se mnou na procházku?

Chceš mluvit se mnou dříve než odejdu? Ci spozděn jsi již příliš?

LII.

Sýček letí okolo, stýská si na mne, že příliš váhám a otálím.

Ale já nejsem také docela zkrocen a já jsem také nepřeložitelný,
já nechám barbarské výkřiky své zněti přes střechy celého světa.

Poslední zákmit dne k vůli mně se zdržuje,
metá můj obraz jeden po druhém a věrně jako kterýkoliv na smrákající se pustinu.
Láká mne do mlhy a tmy.

Odcházím jako vzduch, otrásám svými bílými vlasy proti unikajícímu slunci,
rozlévám maso své v kotoučích a nechám je ve vláknitých kruzích poletovati.

Odkazuji sebe špíně, abych z trávy, kterou miluji, rostl,
až mne potřebovatí budeš, pak mne hledej na podešvích svých bot.

Sotva zviš, kdo já jsem aneb co chci,
ale přece půjdu tobě k duhu,
procedím a posílím tvou krev.

Jestliže mne ihned nepochopíš, zůstaň přece dobré mysle.
nenalezneš-li mne na jednom místě, hledej mne na druhém,
někde se zdržuji a čekám na tebe.

WALT WHITMAN

DEMOKRACIE, ŽENO MÁ!

VÝBOR ZE »STÉBEL TRÁVY«

VYBRAL A PŘELOŽIL

PAVEL EISNER

JAROSLAV PODROUŽEK

PRAHA

WALT WHITMAN

31. KVĚTNA 1819 - 26. BŘEZNA 1892.

Rodiště ostrov Long Island (jsou na něm newyorské čtvrti Long Island a Brooklyn, on sám miloval indiánské jméno ostrova - Paumanok). Syn tesaře, který zároveň sedláčil. Obecná škola, od jedenácti let poslíček u advokáta, pak u lékaře, potom sazečský učedník a sazeč; když mu bylo devatenáct let, stal se učitelem. Potom žurnalista u brooklynského listu The Eagle; r. 1848 propuštěn, protože se nechtěl přizpůsobit politickým směrnicím vydavatelů. Odjel do Nového Orleansu a novinařil tam; již po několika měsících zpátky do Brooklynu, kde založil list. Ten jej brzy omrzel; vrátil se k otcí a stal se po otcí tesařem v Brooklynu. Už předtím psal básně, črty, povídky, podpísoval je jménem Franklin Evans; úroveň zrovna tak prostřední. Teď však v něm začínají pracovat *Stébla trávy* a budou v něm bujet až do konce jeho života. První vydání r. 1855, odpověď na ně je posměch a pobouření, odpovědi je však i velkolepé Ano! Emersonovo. O rok později vydání druhé. Nebyl špatným tesařem Walt Whitman; ale vrozená tékavost mu nedá, žene ho do dálek; začínají se léta jeho nekonečných toulék po Státech. Za občanské války mezi Severem a Jihem ošetřuje po tři léta raněné a nemocné vojáky v polních nemocnicích a za frontou, bdí u lůžek těch hochů, neštítí se nejobdivivějších úkonů samaritánských, léčí duševně svou sálající magií - není tak hned příkladem, aby básník do takové míry ověřil nejbezprostřednějším ověřením žitého dne obsah toho, co hlásá svým veršem. Je pak pudřizeným vládním úředníkem, puritánský ministr jej zbaví úřadu pro mrtváni porušením, které Whitman v něm vzbudil některými ze svých veršů. Walt se zas toulá po Státech, uchytí se potom nanovo ve vládní službě, nesetrvá a zůstane pak už, prost každého občanského závazku, okouzleným Divákem života. Roku 1873 záchvat mrtvice. Vykřesa se z následků, usídlí se v životním prostředí dost chudíčkem v Camdenu ve státu New-Jersey, trochu slavný, trochu pověstný, trochu vykiřčen. Tam náhlá i tichá smrt, za prudkého lijáku, který zaplavil podjarní den.

Můj kšaft	174
Obyčejnost	175
Spáči	176
Krotitel volů	177
Osceola	178
Jiskry od kola	179
Po večeri a besedě	180
Walt Whitman	181

SPISOVATEL	• WALT WHITMAN
NÁZEV KNIHY	• DEMOKRACIE, ŽENO MÁ!
VÝBĚR A PŘEKLAD	• PAVEL EISNER
ÚVOD	• PAVEL EISNER
VYDAL	• JAROSLAV PODROUŽEK, PRAHA
ROKU	• 1945
VYTISKLA	• ČESKÁ GRAFICKÁ UNIE A. S. V PRAZE
VYDÁNÍ	• PRVÉ
CENA	• BROŽOVANÉ KČS 120.—

PÍSEŇ O MNĚ

I

Slavím sám sebe a zpívám sám sebe,
a co si osobuji, ty si osobuj,
neboť každý atom, který je můj, je nejinak tvůj.

Lelkuji a zvu si svou Duši;
lelkuji, ležím, o loket opřen si hovím a hledím na stéblo letní trávy.

Můj jazyk, každíčký atom mé krve je z této prsti, z tohoto vzduchu,
zrozen zde z rodičů, zrozených zde z rodičů stejných, a ti zase z rodičů stejných,
tak začínám, šestatřicátník a v úplném zdraví,
a doufám, že nepřestanu až do smrti.

Viry a školy nerozhodnuté dosud,
ustupující na chvíli, vážené podle své ceny, však nezašle nikdy
dobro i zlo si hostím, necht' nazdařbůh mluví
Příroda bez přehrad, s prvotní silou.

2

Domy a jizby plny jsou vůní, police jsou napěchovány vůněmi,
dýchám tu vonnost a znám ji a mám ji v lásce,
i mne by zpila ta kořená trest', ale já nedovolím.

Ovzduší není parfum, nechutná po esencích, je bez pachu,
však napořád je pro má ústa, jsem do něho zamilován.
Půjdu k pahorku u lesa a bez šatu budu a nahý,
šílím touhou, aby prolnavě ke mně hlulo.

Pára mého vlastního dechu,
ozvěny, řinutí, bzučivý šepot, laskavec, hedvábné chmýří, rozsoch a réva,
čpavý pach zelených listů a povadlých listů a mořského břehu a zatmělých mořských skalisk
a sena v sýpce,
zvuk slov mého hlasu, jež ze sebe vydávám, traticí se ve vírech větru,
hrst tichých políbení, hrst objetí, dosahující obepínání paží,
hra světla a stínu po stromech, když se pohoupávají vratké větve,

slast samoty anebo v úchvatu ulic anebo v polích a stráních,
pocit zdraví, vířivá rozespívanost úplňková, můj zpěv, když vstanu s lože a potkám slunce.

Myslils, že tisíc rolí je mnoho? myslils, že země je mnoho?
Namáhal ses tak dlouho, aby ses naučil číst?
Holedbal ses tak velmi, žes přišel básním na kloub?

Zůstaň přes dnešní den a v noci se mnou a poznáš původ všech básní,
poznáš dobrotu země a slunce (zbývají ještě miliony sluncí),
nebudeš pak už brát věci z druhé a třetí ruky, aniž se dívat očima mrtvých, aniž se žít stíny v knihách,
nemáš se ani dívat mýma očima, ani brát ode mne,
máš poslouchat na všechny strany a filtrovat věci jen sebou.

3

Slyšel jsem, co mluvili mluvčí, řeči o začátku a konci,
já ale nemluvím o začátku neb konci.

Nikdy nebylo víc začínání než teď,
nikdy víc mládí a stáří než teď,
a nikdy nebude víc dokonalosti než teď,
aniž víc nebe a pekla než teď.

Pudivá tíseň a tíseň a tíseň,
pořád ta plodivá tíseň světa.

Z tmy stoupají moci dvě protichůdně rovnocenné, vždy hmota a růst, vždy pohlavnost,
vždy zuzlení totožnosti, vždy rozlišení, vždy líheň života.

Pracovat se k jemnosti nepomůže, učený i neučený to cítí.

Jisti jak jistota nejjistější, pevně zaklesnutí do vzpěr, s řádnou vazbou, sroubeni s trémovím,
rozkláditi jak kůň, něžní, hrdí, električtí,
tak tu stojíme, já a to mysterium.

Jasná a sladká je má duše, a jasné a sladké je všechno, co není má duše.
Chybí-li jedno, chybí obojí, a věcem neviditelným jsou na důkaz viditelné,
až pak i ty vejdou v neviditelnost a mají důkaz v nových viditelných.

Ukázat nejlepší věc a odlišit ji od nejhorší — tím věk trápí věky,
já však, znaje dokonalou hodnotu a rovnocennost věcí, mlčím, zatím co trvá spor, a jdu se koupat
a podivuji se sobě.

Vítán je každý můj orgán a každá má vlastnost a každého zdravého čistého muže,
ni coul, ni částečka coulu není nízká, a žádná nebud' méně známa než ostatek.

Jsem spokojen — dívám se, tančím, směji se, zpívám;
jak objímající a laskající družka lože spí po mém boku v noci a kradmo se vzdálí za úsvitu,
zanechávajíc mi koše přikryté bílými šátky, jež plní dům svou hojností,
mám otálet s přijímáním a požíváním a okřiknout oči,
aby se odvrátily od toho zření na ulici nahoru dolů,
a mám hned přepočítávat a dokazovat si na centíček
přesně cenu jednoho a přesně cenu dvou, a kdo je víc?

4

Pokoušeči a poptavači jsou kolem mne,
lidé, jež potkávám, vliv mého žitého života na mne anebo okres a město, kde žiju, anebo národ,
nejnovější údaje, objevy, vynálezy, společnosti, autoři staří a noví,
mé jídlo, šat, druhové, vzezření, poklony, povinnosti,
skutečná nebo domnělá lhostejnost muže neb ženy, které miluji,
nemoc příbuzného nebo má vlastní, anebo zvraty a ztráty a nedostatek peněz, anebo pokleslost
po překypění,

bitvy, hrůzy bratrovražedné války, horečka pochybných zpráv, vrch a dol událostí:
to ke mně přichází dnem i nocí a odchází zas,
ale to všechno není mé Já.

Stranou od potahování a potrhování stojí to, co jsem,
stojí rozradováno, ochotné, účastné, nezasahující, jednosvorné,
shlíží dolů, je vztyčeno, anebo opírá paže o neviditelnou bezpečnou opěru,
dívá se s hlavou na stranu stočenou zvědavě, co teď přijde,
stejně vpjato v tu hru, jako mimo ni, a rozdíváno a udíváno.
Vzadu vidím své vlastní dny, kdy jsem se v mlhách potil se slovíčkáři a sváromilci,
nemám ani pošklebků, ani důkazů, vydávám svědectví a čekám.

5

Věřím v tebe, má Duše, co jsem jinak, nesmí se před tebou ponížít, aniž ty se před tím smíš ponížít.

Lehni si se mnou v trávu, uvolni záklopku hrdla,
nechoj slova, ani hudbu neb rým, nic obvyklého, ani přednášku ne, ani nejlepší,
jen uspání chtěl bych, jen bzukot tvých hlasivek.

Vzpomínám, jak jsme jednou leželi za takového průhledného letního rána,
jak jsi mi položila hlavu křížem na boky a mile ses naklonila nade mne
a stáhla mi košili na prsní kost a vsunula jazyk do mého obnaženého srdce,
a vztáhla ruku, až jsi ucítila mé vousy, a vztáhla ruku, až jsi držela mé nohy.

Rychle povstal tu a prostřel se kolem mne mír a vědění, jež sahá nad všechny důkazy světa,
a vím, že ruka boží je slibem mé vlastní ruky,
a vím, že duch boží je bratr mého vlastního ducha,
a že všichni muži kdy narození jsou také moji bratři a ženy mé sestry a milenky,
a že kýlem tvorstva je láska,
a nespočíteš tuhé listy, ni padající v polích,
a hnědé mravence v jamkách pod nimi
a mechový porost na klikatině plotu, návrš kamení, bezová kvítka, divizny a pastuší tobolky.

6

Ptalo se dítě, *Co je tráva?* a škubalo mi ji plnými hrstmi;
jak mohl jsem odpovědět tomu děcku? nevím to o nic líp, než to dítě.

Myslím, že to je vlajka mé bytosti, utkaná z doufanlivé zelené látky.

Anebo, myslím, je to kapesník Páně,
vonný dárek a památka naschvál upuštěná na zem,
se jménem majetnickovým někde v eipu, abychom viděli a všimli si ho a ptali se: „Či je to?“

Anebo, řekl bych, je to jediný veliký hieroglyf,
a znamená, Rozpuk je stejný v širých pásmech a v úzkých pásmech,
růst u černých národů stejný jak u bílých,
Kanuka, Tuckahoa, člen kongresu, Cuffa, všem dávám bez rozdílu, přijímám je bez rozdílu.

A teď mi připadá jako krásné nestříhané vlasy hrobů.

Něžně naložím s tebou, kučeravá trávo,
možná, že rašíš z prsou mladých mužů,
možná, že kdybych je byl znal, byl bych je miloval,
možná, že přicházíš od starců, anebo z robot, jež před svým časem byla vzata z lůna svých matek,
a teď ty jsi mateřským lůnem.

Ta tráva je velmi tmavá, přichází-li z bílých hlav starých matek,
tmavší než bezbarvé vousy starých mužů.
tmavá, přichází-li ze zarůžovělých pater úst.
Ó víc a víc znamenám tolik mluvících jazyků
a znamenám, že nepřicházejí nadarmo z ústních pater.

Abych tak mohl přeložit, co šeptají o mrtvých mladých mužích a ženách,
a co šeptají o starcích a matkách a plodech předčasně vzatých z lůna.

Co myslíš, že se stalo z těch mladých a starých mužů?
A co, myslíš, stalo se z žen a dětí?

Žijí kdesi a je jim dobře,
nejmenší výhonek zjevuje, že po pravdě není smrti,
a byla-li kdy, vedla za sebou život a nečeká u cíle, aby jej zastavila,
a zašla v okamžení, kdy se zjevil život.

Vše postupuje v dálku a šířku, nic se nechroučí vnivoč,
a umírání je něco jiného, než si kdo myslel, a něco blaženějšího.

7

Měl kdo kdy za štěstí, že se narodil?
Spěchám, abych mu, abych jí řekl, že je stejně šťastím umřít, a vím to.

Jdu za meze smrti s umírajícím a za meze zrození s novorozencem právě teď vykoupaným a nejsem
obsažen mezi svým kloboukem a botami,
a probírám se všelikou věcí, ne dvě jsou si podobné a každá je dobrá,
země dobrá a hvězdy dobré a vše, co k nim přináleží, je dobré.

Nejsem nijaká země, aniž nějaká přináležitost země,
jsem druh a soupevník lidí, všichni stejně nesmrtelní a nezbadatelní jak já
(nevědí, jak nesmrtelní jsou, ale já vím).

Každý druh pro sebe a svéprávný, mně mužský i ženský,
mně ti, kdo byli hochy a milují ženy,
mně muž, který je hrdý a cítí, jak bolí, pohrdne-li se tebou,
mně milenka a stará panna, mně matka a matky matek,
mně rty, jež se usmívaly, oči, jež slzy prolévaly,
mně děti a ploditelé dětí.

Dolů, co halí! přede mnou nejste vinni, aniž jste opotřebováni, aniž odložen,
vidím naskrz svátečním sukнем i barevnou přízí, zda chcete či nechcete,
a jsem zde a pohotov, vytrvalý, získávací, neúnavný, a nelze mě setrátit.

8

Maličké spí v kolíbece,
odcláním záclonku a dlouho se dívám a potichu zaháním mouchy rukou.

Hoch a dívka s ruměnou tváří zatáčeji k houštinému chlumu.
dohlédám je z lomenice domu.

Sebevrah leží natažen na zkrvavené podlaže ložnice,
vidím mrtvolu s vlasy zplihlými krví, všímám si, kam padl revolver.
Halas dlažby, obruče kár, šoupání podešví, hovor prochazečů,
těžký omnibus, kočí s tázavým palcem, řinkot okovaných koní na žulové dlažbě,
saně, vyzvánění rolniček, rozléhavé žertování, letící sněhové hrudy,
provolávání slávy miláčkům davu, zběsilost rozdivočelé chátry,
sklapnutí uzavřených nosítek, v nich nemocný, nesou ho do nemocnice,
střetnutí nepřátel, náhlé zaklení, rány a pád,
zjitřený dav, strážník se svým hvězdným odznakem, jak si rychle klestí cestu doprostřed shluku,
bezcitné kameny, jež přijímají a vracejí tolik ozvěn,
jaké stony přecpaných anebo hladý zpola pošlých a těch, kdo padají úzěhem anebo v záchvatech,
jaké výkřiky žen, křeče z čista jasna, pospíší domů a rodi,
jaká živá i pohřbená mluva chví se tu bez přestání, jaké vyty zadržované dobrým mravem,
zatykání zločinců, zhrdavé odmršťování, cizoložné návrhy, přijímané, odmítané s pokřivenými rty,
dívám se na ně anebo na jejich obraz a odraz — přicházím a odcházím.

9

Široká vrata venkovské stodoly jsou dokořán a pohotova,
seno senoseče tíží vůz, který se pomalu sune,
jasné světlo hraje po promíchané hnědi, šedi a zeleni,
po náručích je skládají na překlánějící se kupu.

Já jsem tam, pomáhám, přijel jsem natažen nahoře na fůře,
cítíl jsem její měkké nárazy, noha křížem přes nohu,
seskakují s přiček a chytám se za jetel a vojtěšku
a převalím se po hlavě a mám hlavu plnou od stonků.

10

Sám lovím daleko v divočinách a horách,
jak jdu, dívím se sám, jak jsem lehký a rozjařen,
hledám pozdním odpolednem bezpečné místo na noc,
rozdělávám oheň a pečú si čerstvě složenou zvěř,
usínám na nahrabaném listí se psem a puškou po boku.

Yankeejská plachetka nasadila hoření plachty, protíná chuchvalce světla i chmour,
mé oči pouštějí zemi, opírám se o přídu anebo radostně křičím s paluby.
Plavci a škebláři se časně vypravili a počkali na mne,
zastrčil jsem si kalhoty do bot a šel a měl jsem se krásně
(byl bych ti přál, abys byl s námi kolem kotýlku s rybou).

Viděl jsem svatbu lovce pod širým nebem na dalekém západě, bral si Indiánku,
její otec a jeho přátelé seděli se zkříženýma nohama a mlčky pokuřovali, měli mokasiny na nohou
a s plecí jim visely velké tlusté šály,
povýš hověl si lovec, byl pděn téměř jen v kožišiny, bujně vlasy a kadeře mu kryly šíj, držel si nevěst
za ruku,
měla dlouhé řasy, byla prostovlasá, hladké neupravené kadeře jí splývaly přes kvetoucí údy a sahá
k nohám.

Uprchlý otrok přišel k mému domku a venku se zastavil,
slyšel jsem jeho pohyby, jak pod ním praskají větvičky na kupě chraští,
otevřenými polodveřmi kuchyně jsem viděl, jak je uondán a vysílen,
a došel jsem tam, kde seděl na špalku, a doved ho dovnitř a domlouval mu, aby se nebál,
a dones mu vody a naplnil vanu pro jeho zpoceně tělo a utrmácené nohy,
a dal mu jizbu, do níž se vcházelo z mé, a dal mu trochu pevného čistého šatstva,
a věru dobře jsem viděl, jak koulí očima a jaký je to nemotora,
a pamatuji se, jak jsem mu dával náplastí na oděrky jeho šije a kotníků;
byl u mne týden, až se probral a mohl dít na sever
(měl jsem ho po boku u stolu, má puška stála opřena v koutě).

11

Osmadvacet mladých mužů koupá se při mořském břehu,
osmadvacet mladých mužů a všichni přívětivost sama;
osmadvacet let života ženou naplněného a všichni tak sami.

Její je ten hezký dům na pobřežním svahu,
pěkně a bohatě přioděna číhá za záclonkami okna.

Kterého z těch mladých mužů že by měla nejraději?
Ach, z nich nejnevzhlednější jí připadá jak sama krása.

Kam se to chystáš, paní, neboť já tě vidím,
cákáš se tam dole ve vodě, a přec stojíš bez pohnutí v tom svém pokoji.
Roztančeno, rozesmáto sběhlo k vodě devěťadvacáté tělo chtivé vody,
ostatní ji neviděli, ona však je viděla a milovala.

Vousy mladých mužů se blyštily mokrem, stékalo jim z dlouhých vlasů.
potůčky jim putovaly po těle.

Také neviděná ruka sunula se jim po tělech,
sjížděla jim rozechvěna po spáncích a žebrech.

Mladí muži plavou naznak, jejich bílá těla se klenou k slunci, neptají se, kdo se jich tak ztuhla chápe, nevědí, kdo to tak ztěžka dýchá a kdo se to shýbá tíhnoucí a vyklenoutou křivkou, netuší, na koho to stříkají tu vodu.

12

Řeznický učeďník svléká si jateční šaty anebo si brousí nůž v stánku na tržišti, já tam bloumám a mám radost, jak odpovídá lidem a jak se ohání a otáčí.

Kováři s očadlými a kosmatými prsy obstupují kovadlinu, každý má své kladivo, všichni jsou ve střehu (velký žár je v ohni).

Od prahu popelem posypaného sledují jejich pohyby, vláčná hladkost trupů hraje v taktu s jejich těžkými pažemi, shora dolů mávají kladivy, shora dolů tak pomalu, shora dolů tak bezpečně, nespěchají, muž co muž buší na svém místě.

13

Černochoch drží pevně oštěp čtyřspřeží, balvan se kolébá vespod na svém převázaném řetězu, černochoch, který jede s dlouhou károu z lomu, bezpečně a zpřímá stojí, jednou nohou se opírá o pouch, jeho modrá košile odhaluje plné hrdlo a prsa a padá mu přes pás, jeho pohled je klidný a velitelský, posouvá si povislý lem klobouku s čela, slunce padá na jeho kadeřavé vlasy a vousy, padá na černý jeho lesklých a dokonalých údů. Dívám se na malebného obra a miluji ho, a nesetrvávám už, kde jsem stál, jdu také se spřežením.

Ve mně milovník života, kamkoli se hne, vpřed i vzad mě otáčí, k výklenkům postranním a novým se skláním, ni jediného člověka nebo předmět nevynechávám, všecko pojmám v sebe a pro tento zpěv.

Voli, kteří jhem a řetězy řinčíte anebo stojíte v listnatém stínu, co to máte v svých očích? Zdá se mi to víc než všechny knihy, které jsem četl, co živ jsem.

Můj krok plaší lesního kačera a lesní kachnu na mých dalekých potulkách od východu až po západ slunce, vzletají spolu, pomalu krouží kolem.

Já věřím v ta křídlatá hodlání
a uznávám červeně, žlutě, běl hrající ve mně,
a věřím, že zeleň a modř fialek a chocholka z peří jsou záměr,
a neříkám, že želva je nehodná, protože není neželvou,
a sojka v lesích nikdy necvičila škály, a přec mi trylkuje až dost pěkně,
a pohled na kobylku ryzku s hanbou zahání na útěk všechnu pošetilst ze mne.

14

Divoký kačer řídí své hejno chladnou nocí,
Ja-honk! říká a hlaholí to dolů ke mně jak pozvání,
chytráci budou snad myslet, že to nic není, já však, napjatě poslouchaje,
shledávám, že to má místo své a svůj záměr tam nahoře na zimním nebi.

S hrotitým kopytem los na severu, kočka na domovním prahu, konopka bahenní, stepní pes na přerii,
selata chrochtající svině, když ji tahají za cecky,
kuřata krůty a ona s porozprostřenými křídly —
vidím v nich i v sobě týž pradávny zákon.

Tlak mé nohy na zem způsobuje steré účinkování,
dělej, co dělej, je k smíchu, že bys je moh' kdy vypovědět.

Jsem zamilován do bujivého života v šíru,
do mužů, kteří žijí mezi dobytlem nebo páchnou mořem a lesy,
do budovatelů lodí a kormidelníků lodí a chlapů, kteří si vedou se sekerami a topory, a do koňáků,
dovedu s nimi jíst a spát po celé neděle.

Co je nejvšednější, nejlevnější, nejbližší, nejsnadnější, to jsem já,
já, zkoušeje štěstí, vydávaje se v naději na ohromnou výhru,
já, jenž se zdobím, abych se dal prvnímu, kdo si mě vezme,
nežádaje od nebe, aby přišlo dolů k mé dobré vůli,
ale rozsévaje ji plnými hrstmi na věky.

15

Čistý kontraalt zpívá na kůru,
tesař si upravuje prkno, jazýček jeho hoblíku hvízdá svůj divě stoupající ševcl,
synové ženatí i neženatí, dcery provdané i neprovdané jedou domů na hody, že je národní svátek,
kormidelník popadá kormidlo, spouští je pevnou paží,
lodník stojí ve střehu ve velrybářském člunu, oštěp a harpuna jsou pohotovy,
lovce kachen se bere tichými opatrnými příkroky,
jáhnové dostávají vysvěcení, klečí s rukama křížem u oltáře,
přadlena obchází nahoru dolů za bzukotu velkého kola,
farmář stojí u závor, je první letní den odpočinku, jde se podívat, co dělá oves a žito,
šilence odvářejí do ústavu, případ je nevyčísitelný (už nikdy nebude spát, jak dělával, v postýlce
v maminčině ložnici);
sazeč s šedivou hlavou a vychrtlými tvářemi pracuje u své skřínky,
žmoulá svůj žvanec tabáku, zatím co mu oči třeští nad rukopisem;
nosiči nesou znetvořené hnáty na stůl ranhojičův,
co se užizne, spadne příšerně do džberu;

kvadronka je na prodej na dražebním podiu, opilec tluče špačky u krčemních kamen,
strojník si vykasává rukávy, strážník koná obchůzku v revíru, hlídač v bráně dává pozor, kdo jde,
mladík řídí spěšný vůz (mám ho rád, ač ho neznám);
míšenec si ovazuje lehké střevíce, poběží o závod,
odstřel divokých krocánů přilákal staré i mladé, někteří se opírají o své pušky, jiní posedávají na špalcích,
ze zástupu vykročí střelec mistr, rozkročí se, zalící;
hloučky právě přibylých přistěhovalců pokrývají nábřeží a molo,
zatím co hlaváči kudrnáči okopávají třtinové pole, dozorce na ně dohlíží ze sedla,
lesní roh zavolal v tančírně, páni spěchají pro tanečnice, tanečník se uklání tanečnici,
mladík leží v podkrovní světničce pod cedrovou střechou a poslouchá hudbu deště,
Michigánc leží pastí u potoka, který pomáhá plnit Huronské jezero,
Indiánka v šatu se žlutým lemlem nabízí na prodej mokasíny a perlové kabelky,
znalec prochází výstavou s přimhouřenýma očima stočenýma stranou,
zatím co lodníci přivazují lany parník, vrhá se můstek pro ty, kdo teď vystoupí,
sestřička drží na šif přádeno, zatím co starší sestra odvíjí na klubko a občas ustane, že vadí uzly,
žena, rok vdaná, zotavuje se, je šťastna, před týdnem povila první dítě,
světlovlasá yankejská dívka pracuje na šicím stroji anebo v továrně nebo v mlýně,
dlaždě se opírá o dvouruční zatloukadlo. zpravodajova tužka se kmitá po zápisníku, malíř štítů
maluje písmena modří a zlatem,
stokař cape podle své směrové šňůry, účetní počítá u pultu, švec smolí dratev,
dirigent dává takt orchestru a všichni hudebníci hrají podle něho,
kněz křtí dítě, člověk obrácený na víru skládá své první vyznání,
regata se šíří po zátocce, závody se začaly (jak se blyští bílé plachty!),
honec dobytka dohlíží na své stádo, pokřikuje na kusy, které vybočují z řady,
podomní obchodník se potí s rancem na zádech (zatím co se kupec hrdlí o centík);
nevěsta si přihlazuje bílé šaty, minutová ručička se šine pomalu,
pojídač opia se zvrací na židli se ztuhlou hlavou a pootevřenými rty,
nevěstka vláčí blátem svou šálu, klobouk se jí kymácí na podroušené a uhravaté šiji,
dav se směje jejím hanebnému láteření, mužští se pochechtávají a pomžourávají na sebe
(chuděro! já se nesměju tvému proklínání, aniž se ti chechtám).
President koná kabinetní radu, jsa obklopen státními tajemníky,
na náměstí se procházejí tři důstojné staré dámy, vlídné, zavěšeny do sebe.
mužstvo rybářské lodi nakládá do podpalubí platýse, vrstvu na vrstvu,
člověk missourský bere se rovinami se svým zbožím a dobytčkem,
prochází vlakem, upozorňuje průvodčí na sebe cinkáním drobných,
podlaháři kladou podlahu, klempíři letují střechu, zedníci volají, kde je malta,
husím pochodem, necky s maltou na plecích, pochodují podavači;
jak jdou za sebou roční období, nepopsatelný dav se shromáždí, je čtvrtý den Sedmého měsíce (jaké
salvy děl a drobných zbraní!);
jak jdou za sebou roční období, oráč oře, žnec žne a zimní osivo padá do půdy;
venku na jezerech číhá štikař a čeká u díry ve zmrzlé hladině,
várezy stojí hustě kol mýtiny, osadník tne hluboko sekyrou,
muž před soumrakem přivazují člun u stříbrných topolů nebo stromů pekanových,

lovci mývalů táhnou končinami Červené řeky anebo poričím řeky Tennessee anebo Arkansasem,
pochodně svítí v tmě, která visí nad Chattahoochem nebo Altamahawem,
patriarchové sedí u večeře se syny a vnuky a pravnučky,
za stěnami z hlíny, v plátěných stanech odpočívají lovci a honci po denním lovu,
město spí a venkov spí,
živí spí svůj čas a mrtví spí svůj čas,
starý manžel spí u své ženy a mladý manžel spí u své ženy;
a všichni se tlačí dovnitř ke mně, a já se tlačím zvenčí k nim
a co znamená být kterýmkoli z nich, to jsem více méně já
a z každého a ze všech tkám ten svůj zpěv o mně.

16

Jsem stár i mlád, z bláznů jsem i mudřec,
nedbaje o jiné, vždy pln zřetele k jiným,
mateřský stejně jak otcovský, dítě stejně jak muž,
napěchován náplní, která je hrubá, a napěchován náplní, která je jemná,
jeden z Národa mnoha národů, z nejmenšího a z největšího,
syn jihu stejně snadno jako syn severu, jakožto netečný a pohostinný plantážník žiju si dole u Ocone
jsem Yankee, jdoucí svou cestou, pohotov k obchodování, mé údy jsou nejmrštnější údy na zemi
a nejpevnější údy na zemi,
Kentuckián jsem, jdu si v srnčích kamaších údolem elkliorským, Louisianec neb Georgián,
člunař na jezerech nebo v zátokách nebo podle pobřeží, strejc jsem z Indiany, Wisconsinu, Ohia;
doma na kanadských lyžích anebo v zarostlé divočině anebo s rybáky nahoře u Newfoundlandu,
doma v loďstvu ledových člunů, plachtím se s ostatními a šněruju vodu,
doma na chlumech vermontských i v lesích mainských anebo na texaském ranči,
kamarád Kaliforniánů, kamarád svobodných chlapců severozápadníků (miluji jejich hromotlucá těl
kamarád vorařů a uhlářů, kamarád všech, kdo potřesou rukou a pozvou k jídlu a pití,
žák u nejprostších, učitel nejmudřejším,
novic začátečník, však znalý myriád let,
mám každou pleť a kastu, každou hodnost a každé náboženství,
sedlák, děláč, umělec, gentleman, loďník, kvaker,
trestanec, hejsek, obejda, advokát, lékař, kněz.

Všecko zmohu snadněji, než svou vlastní rozmanitost,
vděchují vzduch, však nechám ho fúru za sebou,
a nejsem panák a jsem na svém místě, tam, kde je mé místo.

(Mol a rybí potěr jsou na svém místě tam, kde je jejich místo,
jasná slunce, jež vidím, a temná slunce, jež nemohu vidět, jsou tam, kde je jejich místo,
věci hmatatelné jsou tam, kde je jejich místo, a nehmataelné jsou tam, kde je jejich místo.)

17

To jsou ve skutečnosti myšlenky všech mužů ze všech věků a zemí, nemají původ ze mne, nejsou-li stejně tvé jako mé, nejsou nic nebo téměř nic, nejsou-li hádanka a rozluštění hádanky, nejsou nic, nejsou-li stejně blízké, jako jsou daleké, nejsou nic. To je ta tráva, která roste, kdekoli je země a kdekoli voda, to je ten vzduch obecný, v němž se koupá zeměkoule.

18

S velikou hudbou přicházím, s troubami a bubny, nevyhrávám jen pochody uznaným vítězům, vyhrávám pochody přemoženým a poraženým.

Slyšels, že je dobře vyhrát bitvu?
A já ti říkám, je také dobře padnout, bitvy se prohrávají v téměř duchu, v jakém se vyhrávají.

Biju v bubny a biju v tympány za mrtvé,
vyhrávám jim náustkem svých píšťal své nejhlasnější a nejstočnější kousky.

Sláva těm, kdo podlehlí,
a těm, jejichž válečné lodi se potopily v moři!
A těm, kdo se sami potopili v moři!
A všem generálům, kteří prohráli utkání v poli, a všem hrdinům, kteří podlehlí!
A nespočetným neznámým hrdinům, rovnajícím se největším známým hrdinům!

19

Od pokrmů připravených pro všechny stejně, toť maso pro přirozený hlad,
stejný pro přestupníka jako pro spravedlníky, dohodnu se s každým,
trpím, aby i jen jediným člověkem bylo pohrdnuto anebo aby byl pomínut,
vyržovanou ženu, cizopasníka, zloděje zvu si k sobě,
vřavícího otroka zvu si k sobě, syfilitika zvu si k sobě;
chudě rozdílů mezi nimi a ostatními.

Stisk plaché ruky, toť vlání a vůně vlasů,
přilehnutí mých rtů k tvým, toť šepot touhy,
daleká hloubka a výška zreadlíci mou tvář,
nadřávané ponořování mého já a znova vynořování.

Řekni, že mám nějaký obmyslný úmysl?
Mám jej, neboť má jej mrholení Čtvrtého měsíce, a má jej slída na boku skály.
Řekni to tak, že bych rád způsobil úžas?

Způsobuje denní světlo úžas? Způsobuje úžas švitoření časného čermáčka naskrz lesy?
Způsobují větší úžas než oni?

V tuto chvíli říkám důvěrné věci,
neřekl bych je každému, ale tobě je řeknu.

20

Kdo to tu jde? Toužebný, rozkladitý, tajemný, nahý:
jak to, že čerpám sílu z hovězího, jež jím?

Co je to člověk? co jsem já? co jsi ty?

Vše, co zvu si svým statkem, ty to vyrovnáš svým statkem,
jinak bys jen marnil čas, kdybys mě poslouchal.

Nefňukám obecné fňukání světa,
že měsíce jsou jen prázdnota a že země pod nohama je jen mláto a bláto.

Hekání a klekání dejte do prášků pro mrzáky, přizpůsobit se ponechte bratránkům ze čtvrtého kolena,
já si nosím klobouk, jak mi libo, uvnitř i venku.

Co bych se modlil? Co bych se klaněl a potrpěl si na obřady?

Prozkoumal jsem naskrz zemské vrstvy, probádať je navlas, přeptal se učených a spočítal si všechno,
a nenalézám sladší tuk, než lpi mi na mých kostech.

V každém národě vidím sebe, žádný není víc a žádný není o ječné zrno méně,
a chválu a hanu, kterou říkám o sobě, říkám o nich.

Vím, že jsem pevně srouben a zdravý,
ke mně se sbíhavě stěkají všechny věci světa,
všechny jsou psány pro mne, a já musím vyzvědět, co to písmo znamená.

Vím, že není pro mne smrti,
vím, že mou dráhu neopíše kručítko tesařovo,
vím, že nezajdu jak ohnivý kruh, který děcko opsalo hořícím polínkem v noci.

Vím, že jsem vznešený,
nenamáhám svého ducha, abych se ospravedlnil anebo aby mu rozuměli,
vidím, že se prazákony nikdy neomlouvají
(řekl bych, že se koneckonců nechovám hrdopysněji než vodní váha, podle které kladu základy
svého domu).

48

Jsem na světě, jaký jsem, to stačí,
nevidí-li mě nikdo jiný na světě, sedím si spokojen,
a vidí-li mě každý a všichni, sedím si spokojen.

Jeden svět mě vidí a je pro mne daleko největším světem, a to jsem já sám,
a necht' si přijdu na své dny anebo za deset tisíc neb za deset milionů let,
móhu to radostně přijmout dnes anebo se stejnou radostí čekat.

Má podnož je vklíněna a vpojena v žlu,
směju se tomu, čemu říkáte rozklad,
a znám šírost času.

21

Jsem básník Těla a jsem básník Duše,
blaženosti nebes jsou se mnou a muka pekel jsou se mnou,
blaženosti roubím a množím v sobě, muka tlumočím v novou mluvu.

Jsem básník ženy stejně jako muže,
a říkám, je stejně velikou věcí být ženou, jako být mužem,
a říkám, nic není většího než matka člověka.

Zpívám zpěv rozmachu a hrdosti,
dost už jsme se nakřičeli, o slitování naprosili,
ukazují, že mírou je jen vývoj.

Předstihls všechny ostatní? Jsi President?
To je maličkost, dokážou víc než jen to, každičky, a dostanou se ještě nad to.

Jsem ton, jenž kráčí s vlhou a vzrnáající se noci,
volám si zemi a moře pozajaté noci.
Přitiskni se pevně ke mně, noci s nahými prsy --- přitiskni se pevně, magnetická kojná noci,
noci jižních větrů --- noci nesčetných velikých hvězd,
tise kynoucí mi noci --- šilená letní noci.

Usmívej se, ó rozkošnická, chladem ovívaná země!
Země dřímajících rozpínavých stromů!
Země odeslého západu slunce --- země hor očelenkovaných mlhou!
Země v sklenném řinutí úplňkovém prodechlké modři!
Země v záři a tmě, skrápějící skvrnitě proudění řeky!
Země v světlé šedi oblaků, jasnější a svítivější kvůli mně!
do dále rozkolotaná země --- jablonovými květy obsypaná země!
Usmívej se, tvůj milence přichází.

Marnotratnice, ty dalas mi lásku --- proto i já ti dávám lásku!
Ó nevýslovnou vášnivou lásku.

22

Ty moře! Také tobě se vzdávám --- hádám, co miníš,
od břehu vidím tvé zvavě zahnuté prsty,
myslím, že nechceš zpátky, dokud jsi mě nepocítilo,
musíme se spolu projít, svlékám se, ženu se z dohledu země
lehám si měkce, kolébám se ve vlnivou dřimotu,
stříkám se milostnou vláhou, móhu ti odplatit.

Moře táhlých vln ode dna,
moře dýchající širým a trhavým dýcháním,
moře se slaností života a s nevykopanými, avšak stále pohotovými hroby,
řvounce a lopatáři bouří, vrtošivé a mlounské moře,
jedno jsem s tebou, také já mám jednu fázi a všechny.

Podílík odlivu a přílivu, velebitel nenávisťi a smíření,
velebitel přátelských lásek i těch, kdo spí si v objetí.

Jsem ten, jenž zvěstuje sympatie
(mám robit seznam věcí v domě a vynechat dům, který je chová?).

Já nejsem jen básník dobra, neodmítám být i básníkem zla.

Co je to za žvást o etnosti a hříchu?
Zlo pohání vpřed a náprava zla mě pohání vpřed, stojím tu netknut,
má cesta není cestou karatelovou a zavrhovatelovou,
já svlažuji kořeny všemu, co vyrostlo.

Bál ses snad krtičných hlíz z té těhotnosti nikdy nepolevující?
Myslíls, že by se měly přepracovat a opravit zákony nebeské?

Mám jednu stranu za protiváhu a opačnou stranu za protiváhu,
něžnou nauku za stejně stálou pomoc jako silnou nauku,
myšlenky a činy nynějšíka za naše prociťnutí a časné vykročení.

Minuta, která mi přichází ze zaslých decilionů,
nic lepšího nad ni a teď.

Co bylo zdárného v minulosti anebo zdárné je dnes, není takový zázrak,
zázrak je zas a zas, jak může být člověk nízký anebo nevěřící.

nekonečný rozpuk slov plynutím věků!
mně je slovo dneška, slovo En-Masse.

Slovo víry, která neselhává,
nebo napotom, mně je to jedno, přijímám čas bez každé výhrady.

On jediný je bez trhliny, on jediný zaoblí a zdokonalí všechno.
On mystický mátlivý zázrak jediný zdokonalí všechno.

On přijímám skutečnost a neodvážím se vyptávačně o ní zapochybovat,
ne se materialismem, plně materialismus jako věc první a poslední.

Ona pozitivní vědě! at' žije přesný důkaz!
Ones divoký pepř smíšený s cedrem a šefříkovými ratolestmi,
On je slovníkář, zde chemik, ten zde udělal mluvnicki ze starých klínových nápisů.
On ti námořníci plavili loď zákeřnými neznámými moři,
On je geolog, ten zde pracuje se skalpelem, a ten zde je matematik.

Onové, vám vždy největší pocty!
Vaše fakta jsou prospěšná, však nejsou ještě mým příbytkem,
já jimi jen vcházím do jedné části svého příbytku.

Oni slova jsou ne tak připomínací vyřčených vlastností věcí,
Oni jsou připomínací života nevyřčeného a svobody a osvobození,
Oni okolkují s cvikýři a kleštěnci a přejí mužům a ženám zouplna vybaveným,
Oni v buben vzpoury a prolévají u uprchlíků a těch, kdo kují pikle a převrat.

Walt Whitman, sám o sobě kosmos, syn Manhattanu,
obujník, tělesník, smyslník, jedlík, piják a ploditel,
ne cíthveček, ne panák nad muži a ženami anebo stranou,
nic víc skromný než neskromný.

Odsroubujte zámky se dveří!
Odsroubujte dveře z veřejí!

Kdo jiného ponižuje, mě on ponižuje,
cokoli se stane nebo řekne, koneckonců na mne to padne.

Mnou stoupá a stoupá vlající dech, mnou proud i ukazatel.

Vyslovuji praprvotní heslo polních stráží, dávám znamení demokracie,
ví Bůh, nepřijmu nic, v čem by neměl každý podíl za týchž podmínek.

Mnou procházejí mnohé dávno zmlklé hlasy,
hlasy nekonečných pokolení vězňů a otroků,
hlasy nemocných a zoufajících a zlodějí a pidimužů,
hlasy cyklů přípravy a růstu,
a nitek, které vážou hvězdu k hvězdě, a děloh a plodiva otcovského,
a práv lidí, po nichž jiní šlapou,
mrzáků, ploštíc, přizemníků, pošetilců, povrhelů,
mhy ve vzduchu, brouků kutálejících kuličky kalu.

Mnou vlají hlasy zapověděné,
hlasy pohlaví a chtíčů, hlasy pod rouškou, a já odhaluji roušku,
hlasy necudné, mnou zjasněné a předpodstatněné.

Netisknu si prsty na ústa,
mám střeva za věc stejně skvostnou jako hlavu a srdce,
soulož není mi odpornější nežli smrt.

Věřím v tělo a v žádosti,
vidět, slyšet, cítit jsou zázraky, a každá má částička a každý můj koneček je zázrak.

Božský jsem uvnitř i zevně, a čeho se dotknu a co se mne dotkne, posvěti se,
pach těchto podpaží je libější vůně než modlitba,
ta hlava zde víc než kostely, bible a všechny víry.

Uctívám-li kterou věc víc než jinou, budiž to obsáhlost mého vlastního těla anebo jeho části,
můj průsvitný tvar, budeš to ty!
Vy stíněné lemy a stupně, budete to vy!
Ty silný mužský hřebče, budeš to ty!
Každá věci prospěch mi nesoucí, budeš to ty!
Ty má drahocenná krvi! Ty mléčný proude, bledé mlezivo mého života!
Vy prsa, jež se tisknete k jiným prsům, vy to budete!
Můj mozku, budou to tvé tajné závitky!
Koření omývaného puškvorce, plachá sluko rybníční! Hnízdo chráněných podvojných vajec, vy to budete!
Smíšené, zcuhané seno hlavy, vousů, obočí, ty to budeš!
Řinulá šťávo javoru, vlákno pevné pšenice, ty to budeš!
Slunce, tak dárné, ty to budeš!
Vypary ozařující a zastihující mou tvář, vy to budete!
Vy vlhké potoky, líbezné rosy, vy to budete!
Vy větry, jejichž slane lechtající pohlavní údy se o mne trou, vy to budete!
Ruce, jichž jsem se chopil, líce, které jsem líbal, smrtelníku, jehož jsem se kdy dotkl, vy to budete!

Jsem zblázněn do sebe, tu je ten celý chlapík a je tak skvělý,
každý okamžik a cokoli se děje, prochvívá mě radostí,
nevyprávím, jak se mi kotníky točí, ani co je příčinou mého nejtajnějšího přání,
ani příčinu přátelství, které vnukám, ani příčinu přátelství, které přijímám.

Když stoupám po schodech, stanu a uvažuji, je-li to skutečnost,
jitřní sláva u mého okna dá mi větší uspokojení než metafysiky v knihách.

Dívat se na úsvit dne!
Záklitem světla blednou obrovské průsvitné stíny,
vzduch chutná mému patru.

Pučivé trsy rozhýbaného světa potichu vstávající nevinnými poskoky, svěže vyrážející,
šikmo vystřelují do vysokosti a hlubokosti.

Cosi, co nemohu vidět, vztahuje vlné vidlice,
moře svítící štávy zaplavují nebesa.

Země s oblohou v milostném prodlení, den co den sjednaný jejich svazek,
výzva od východu valící se teď v tu chvíli nad mou hlavou,
chytlavý chechtot: Hled', zda mě zmůžeš!

25

Jak rychle by mě osleпивý a ohromující východ slunce zabil,
kdybych nemoh' teď a pořád vysílat ze sebe východ slunce.

Těž my vycházíme osleпивí a ohromující jak slunce,
statek svůj nejvlastnější, ó duše má, našli jsme v tichu a ohlasu rozedněni.

Můj hlas pídí se po tom, co mé oči nemohou stihnout,
jediným zvratem jazyka objímám světy a sousvětí světů.

Mluva je dvojče mého vidění, je nezpůsobilá, aby se měřila sama,
pořád mě dráždí, říká s posměchem:
Walte, máš toho v sobě dost, proč to ze sebe nevydáš?

Pojď teď, já nechci být mučen, příliš si toho čekáš od výrazů,
nevíš-li, ó mluvo, jak jsou pod tebou složena poupata?
Čekají potmě, chráněna před mrazem,
uhýbá bláto mým prorockým výkřikům,
příčiny podkládám, však držím je nakonec v rovnováze,
mé vědění, živoucí podstata má, stačí krokem významu všech věcí,

bláženosti (kdekoli slyší mě, muž nebo žena, vyprav se, abys hledal ten den).
Svou zásluhu nejvyšší vám odpirám, odpirám vydat ze sebe, co jsem skutečně,
obsáhám světy, ale nesnažím se nikdy obsáhnout sebe,
pudím nejbystřejšího a nejlepšího z vás pouhým popatřením.
Psaní a mluvení mě nedokážou.
Plnost všech důkazů a všechno ostatní mám v tváři,
tišvým syknutím rtů zhoľa zmátnu pochybovače.

26

Teď' chci jen poslouchat,
aby to, co uslyším, vtéklo v tuto píseň, aby ji obohatily zvuky.

Slyším bravurní arie ptáků, šumný shon rostoucí pšenice, žvatlání plamenů, praskot klestí, které mi
vaří jídlo,
slyším zvuk, ježž miluji, zvuk lidského hlasu,
slyším všechny zvuky vtékat v sebe, sdružené, splynulé anebo po sobě plynoucí,
zvuky města a zvuky mimoměstské, zvuky dne i noci,
chlapce rozpovídáné s jejich láskami, hlasný smích dělného lidu při jídle,
hněvný bas rozvedeného přátelství, chabé zvuky nemocných,
soudce s rukama o pult opřenýma, jeho bledé rty pronášejí ortel smrti,
těžké Hej rup! nosičů, kteří skládají zboží z lodí na molu, refrén kotvařů, když navíjejí kotvu,
vyzvánění zvonů na poplach, výkřik Hoří!, svist ženoucích se stříkaček a vozů s hadicemi s výstražným
zvoněním a barevnými světly,
parní píšťalu, dusavé dunění vlaku s blížícími se vozy,
pomalý pochod vyhrávaný v čele spolku, dva a dva, dva a dva
(jdou s nějakým nebožtíkem, hroty praporů jsou zastřeny černou rouškou).

Slyším cello (to je stesk jinošského srdce),
slyším roh, rychle mi vplývá v sluch,
divě sladkými mukami protřásá mi ňadra a nitro.

Slyším sbor, hraje se velká opera,
ach, věru že to je hudba — takovou mám rád.

Tenor širý a svěží jak stvoření plní mi útroby,
obloukovitá skruž jeho úst se vyprazdňuje a plní mě zcela.

Slyším školený soprán (co je to za dílo vedle jejího díla?).
Orchestr nese mě vírem dál, než Uranus doletí,
vyluzuje ze mne takové záry, že jsem netušil, že bych je mohl mít v sobě,
nese mě na vlnách, tlaskám do vody bosými ploskami, netečné vlny je olizují,
perou do mne perné a zlostné kroupy, dech se mi zaráží,

nořím se do medného morfia, můj chřtán je stažen závratmi smrti,
nakonec mě to pustí zas nahoru a cítím teď záhadu záhad,
a my jí říkáme Bytí.

27

Bytí, v podobě jakékoliv, co je to?
(Koldokola obcházíme, každý z nás, a věčně se zas k tomu navracíme.)
Kdyby nic nebylo víc na bílé dni, mořská škeble v své necitelné lastuře byla by dost na bílé dni.

Já nemám žádnou necitelnou lasturu,
mám vteřinové vodiče po celé bytosti, ať jdu, ať stojím,
chopí se každého předmětu, nesou jej bez újmy mnou.

Stačí mi, abych se hýbal, stiskal, cítil svými prsty, a jsem šťasten,
dotknout se tělem jiného těla je právě tolik, co mohu vydržet.

28

Je to dotknutí? Chvějně mě nesoucí k nějaké nové bytosti,
plameny a éther ženoucí útokem na mé žíly,
zrádný hrot ze mne se vztahující a tlačící se, aby jim pomohl,
mé maso a má krev metající blesky, aby ranily to, co stěží je co jiného než já sám,
všude svědíví vzbouzeči, z nichž tuhnou mi údy,
tisknoucí vemeno mého srdce, aby vymnuly poslední zadrženu kapku,
chovající se neslušně ke mně, nedbající mého odpírání,
znavující mě jakoby naschvál mého nejlepšího statku,
rozpínající mi šat, držíce mě za nahý pás,
klamající můj zmatek klidem slunečního světla a pastvin,
nestoudně odtahující sbratřené smysly,
podplatily je, aby si to prohodily se hmatem a šly a pásly se po mých okrajích,
žádná šetnost, žádný zřetel k mé docházející síle neb mému hněvu,
přivádějí sem ostatek stáda, aby se na chvíli pomělo,
pak se spojují sborem, aby postály na předhoří a potýraly mě.

Stráže sbíhají ze všech mých částí,
vydali mě na pospas rudému lupiči,
všichni přicházejí na předhoří, aby se dívali a buntovali proti mně.

Jsem zrazen zrádci,
mluvím nesmysly, přišel jsem o rozum, já a nikdo jiný jsem největší zrádce,
já sám jsem vyšel první na předhoří, mé vlastní ruce mě tam vynesly.

Ničemné dotknutí, co to tropíš? dech se mi zahustil v hrdle,
zavřel svá stavidla, jsi na mne příliš.

29

Slepě milostné zápasivé dotknutí, zahalené, zachumlané, ostrozubé dotknutí!
Zabolelo tě to tolik, když jsi mě pouštělo?

Odcházejícímu slídí v patách přicházející, věčně splácení věčné půjčky,
štědre se řinoucí prška, a štědřejší pak náhrada.

Odnože se ujímají a rozplozují, stojí u plotu žírné a životem nabitě,
krajinu mužně osnované, plné, zlaté.

30

Všecky pravdy čekají ve všech věcech,
nerychlí vlastní svůj porod, ani mu nebrání,
nepotřebují babičí kleště porodníkovy,
nepatrnost je stejně velká jako cokoliv
(co je méně či více než dotknutí?).

Logika a kázání nikoho nepřesvědčí,
noční mha hlouběj vniká mi do duše.

(Jen co se samo dokazuje každému muži a ženě, je takové,
jen co nikdo nepopře, je takové.)

Minuta a mé skanutí uklidňují můj mozek,
věřím, že z provlhlých hrud budou milenci a míhavé lampy,
a výtažkem výtažků je tělo muže a ženy,
a vrchol a květ je v něm cit, který mají on pro ni, pro něho ona,
a je jejich určením, aby se větvil věčně, až z toho bude všeobšáhlost
a každý a všichni budou nám rozkoš, a my jim.

31

Věřím, že stéblo trávy není méně než denní dílo hvězd,
a mravenec je stejně dokonalý, a písečné zrno a vejce střízlíčka,
a rosníčka je vedle pro Nejvyššího,
a plazivá ostružina byla by ozdobou nebeským siním,
a nejuzší svalová pochva mé dlaně směje se každické mašinerii,

a kráva žvýkající se skloněnou hlavou je nad každou sochu,
a myš je zázrak dosti velký, aby se sextiliony nevěřících zapotácely.

Shledávám, že mám v sobě rulu, uhlí, vlasatý mech, ovoce, zrna, jedlé kořinky,
a že jsem všecek pokryt štukaturou čtvernožců a ptáků,
a nechávám, a vím proč, za sebou, co je za mnou,
ale kdykoli chci, zavolám si něco z toho zpět.

Nadarmo chvátání i plaché váhání,
nadarmo vyznařují plutonické skály svůj dávný žár vstříc mému příchodu,
nadarmo tají se mastodont za svými ztlelými kostmi,
nadarmo stojí předměty na míle daleko a přijímají všelikou tvářnost,
nadarmo klesá oceán do prohlubní a lehají veliké obludy v hloubi,
nadarmo zabydluje káně podnebesí,
nadarmo plazí se plaz úpončím a kořáním kmenů,
nadarmo dává se los do skrytých lesních žlabů,
nadarmo odplouvá britkozobá lyska daleko na sever na Labrador,
já rychle za ní a vystoupím k hnízdu v trhlíně tesu.

32

Moh' bych se přidat ke zvířatům a žít si s nimi, jsou tak mírná a soběstačná,
stojím a dívám se na ně dlouho a dlouho.

Nepotí se a nehekají nad svým stavem,
neleží potmě v bdění a nepláčou pro své hříchy,
nepřou se, čím jsou povinna Bohu, i není mi tedy z nich nanič,
nijediné není nespokojeno, nijedno není posedlé posedlostí majetku,
nijediné neklečí před druhým, aniž před sobě rovným, jež žilo před tisíci lety,
nijediné na celé zemi si nepotrpí na ouctu a není nešťastné.

Tak mi vyjevují své vztahy, a já je uznávám,
dávají mi svědectví o mně, vyjevují je zřejmě jako svůj majetek.

Divím se, odkud že mají ta znamení,
což jsem šel tou cestou před věky a nedbale je odhodil?

Já sám kupředu tihnoucí tehdy a nyní a navždy,
shromažďující a vyjevující pořád a víc a s větší rychlostí,
nekonečný a všeplošný a takový jako oni,
nepřilíš vylučný k těm, kdo mi podávají má pamětní znamení,
vyberu si jednoho, ježž miluji, a hned jdu s ním, bratr s bratrem.

Obrovská krása hřebce, svěží a citlivá pro mé laskání,
hlava vysoká v čele, široká mezi ušima,
údy lesklé a mrštné, ocas zametající zemi,
oči plničké třpytné zloby, uši stříženě, ohebně hebké.

Jeho nozdry se šíří, když ho mé paty svírají,
jeho skladné údy se chvějí rozkoší, když se řítíme kolem dokola.

Užiju tě jen minutu, pak tě nechám, hřebče,
nač mi tvé pádění, když tě přepádím?
Já, ať stojím, ať sedím, rychleji uhánějící než ty.

33

Prostor a Čas! Ted' vidím, je pravda, co jsem tušil,
co jsem tušil, když jsem si lebedil v trávě,
co jsem tušil, když jsem sám ležel v posteli,
a zas, když jsem chodil po mořském břehu pod blednoucími hvězdami jitra.

Má pouta i přítěže padají se mne, mé lokty spočívají ve fjoardech,
beru se po sierrách, mé dlaně pokrývají pevniny,
krok co krok jdu se svým viděním.

Mezi domovními čtverhrany města — ve srubech na nocleh s dřevoruby,
podle kolejí u silničních závor, podle vyschlé strže a koryta potůčku,
pleju své políčko cibule anebo okopávám řádky mrkve a pastináku, procházím savanami, courám se
po lesích,

jsem prospektor, hledám v zemi zlato, ovazuji stromy na novém pozemku,
spálen až po kotníky horkým pískem, táhnu svůj člun k mēlké řece,
kde si panter přechází po větvi nad mou hlavou, kde se srnec zuřivě postaví lovcí,
kde chřestýš vyhřívá svou malátnou délku na skále, kde se vydra živí rybou,
kde aligátor spí na svých tuhých hrbolech u jezerního odtoku,
kde černý medvěd hledá kořinky a med, kde bobr plácá bahno veslovitým ocasem;
nad rostoucí cukerní třtinou, nad žlutokvětým bavlníkem, nad rýží v jejím prohlubňovém vlhkém
nad farmou s hrotitým štítem, vykrajovaným hřebenem a úzkými stružkami okapů,
nad palmami západu, nad dlouholistou kukuřicí, nad útlým modrokvětým lnem,
nad bílou a hnědou pohankou, pobroukáváje si, pobzukuje si tam s ostatní čeládkou,
nad tmavou zelení žita, jak se vlní a zalévá stínem ve větru;
stoupaje do hor, opatrně se soukaje nahoru, zachycuje se nízkých suchých větví,
jda stezkou vyšlapanou v trávě mezi lesy a raženou listím houští,
kde křepelka tuče mezi lesy a pšeničným polem,
kde netopýr lítá v podvečer Sedmého měsíce, kde velký zlatohlávek zapadá do tmy,
kde potok vyráží zpod kořenů starého stromu a řine se k louce,

kde stojí dobytek a odhání mouchy chvějivým vráscením kůže,
kde sýrařské plátynko visí v kuchyni, kde rozně třel na plotně, kde pavučiny jak věncovi splývají
s trámů;

kde třískají hutní kladiva, kde tiskařský lis vířivě točí své válce,
všude, kde lidské srdce v hrozných porodních bolestech bije pod žebry;
kde se hruškovitý balon vznášá do výše (já sám se v něm vznáším a dívám se klidně dolů),
kde se záchranný koš vleče na zaklesnutém laně, kde vedro lihne bledězelená vajíčka v hloubeném písku,
kde plave velrybí samice s mládětem a nikdy se od něho nehne,
kde parník za sebou táhne dlouhou kouřovou vlajku,
kde se ocasní ploutev žraločí jak černá loď vykrojí z vody,
kde poloshořelá briga ujíždí po neznámých vodách,
kde škeble vrůstají v sliznatou palubu, kde mrtví uhnívají dole,
kde se hvězdami posetý prapor nese v čele pluků,
blíže se k Manhattanu podle protáhlého ostrova,
pod Niagarou, vodopád padá mi jak závoj přes obličej,
na domovních schodech, na kůlu z tvrdého dřeva před domem,
na závodisti anebo na pikniku a při tanečku a bavě se při házené,
na slavnostech s osušenými žerty, dobíravou nevázaností, dupákem, pitím, smíchem,
u lisu, kde se lisuje jablečný mošt, kde chutnám sladkost z hnědé kaše, ssaje šťávu stéblem,
při loupání jablek, žádaje hubičku za každé zardělé, které najdu,
na odvozech, výletech na pobřeží, přátelských besedách, při loupání kukuřice, když se staví dům
a slaví se rovnost;

kde drozd posměváček zvučí své kouzelné klokoty, štěboty, křiky, vzlyky,
kde stoh sena stojí na sýpce, kde suchá stěbla jsou potroušena a plemenice čeká v kůlně,
kde býk přistupuje k svému samčímu dílu, kde hřebeč ke klisně, kde kohout pojímá slípku,
kde se popásá jalovička, kde husy rychlým mykáním krku okusují trávu,
kde se stíny zapadajícího slunce dlouží nad nekonečnou a osamělou prérií,
kde buvolí stáda tvoří hemživý přehoz na čtverečné míle blízko i v dálku,
kde se kolibřík třpytí, kde se kroutí a svíjí krk nestárnoucí labuť,
kde chechtavý ravec pobíhá po mořském břehu, kde se směje svým skoro lidským smíchem,
kde včeliny stojí řadem v sadu na šedé lávce, pozakryty vzrostlým býlím,
kde koroptve s kroužkovanými krčky spí při zemi v kruhu s hlavičkami povysunutými z letek,
kde pohřební vozy vjíždějí klenutou branou hřbitovní,
kde zimní vlei štěkají prostřed širých rozloh sněhu a střešylovatých stromů,
kde volavka se žlutou korunkou přichází na kraj blata v noci a požívá drobučké ráčky,
kde cákání plaveč a potapěčů chladí horoucí poledne,
kde cikáda vyhrává na svou chromatickou píšťalu na ořechu nad studnou,
napříč políčky citronovníků a okurek s listy opletenými stříbrným dracounem,
solnými jezírky nebo pomorančovým hájkem nebo pod jehlančovitými smrky,
tělocvičným cvičištem, sálem se záclonami, kanceláři neb veřejnou síní;
těše se tím, co je domácí, a těše se tím, co je cizí, těše se věcí novou i starou,
těše se z nevzhledné ženy stejně jak z hezké,
těše se z kvakerky, když odkládá čepce a švitoří hudebním hlasem,

těše se z hlaholu sboru v kostele bíle omítnutém,
těše se z vážných slov upoceného methodistického kazatele, hluboce dojat při službách božích pod
širým nebem;

dívaje se po celé dopoledne do výkladeů na Broadwayi, tiskna bambulku nosu na tlusté zrcadlové sklo,
putuje v týž den odpoledne s tvářív zvrácenou do oblak anebo mezi ploty anebo po břehu,
pravou i levou paži ovinutou kolem dvou přátel, a já uprostřed;
vraťe se domů s tichým a tmavolícím hochem z divočiny (jede se mnou, když den se začlání),
daleko od příbytků zkoumaje otisk zvířecích noh anebo otisk mokasinů,
u lůžka v nemocnici podáváje limonádu nemocnému, který má horečku,
v noci, když všechno ztichlo, prohlížeje si se svíčkou v ruce mrtvolu v truhle;
bera se do každého přístavu za směnou zboží i za změnou života,
žena se s novodobým davem, chtivý a hybký jako kdokoliv,
nakvašen na člověka, kterého nenávidím, v svém zkpění hotov protknout ho nožem,
samoten o půlnoci na dvoře za domem, když mi nadlouho odešly mé myšlenky,
kráčeje po dávných pahorecích judských se slícným libezným Bohem po boku,
chvátaje prostorem, chvátaje nebem a hvězdami,
chvátaje prostřed sedmi oběžnic a širým kruhem a průměrem osmdesáti tisíc mil,
chvátaje s ocasatými meteory, metaje ohnivě míče jak oni,
nesa rostoucí děcko, jež nese jeho těhotná matka v lůně,
bouřím, raduji se, osnuji plány, dávám výstrahy,
úžím se a šířím, zjevují se a mizím,
a takovými cestami beru se ve dne v noci.

Docházím do štěpnice sfér a zkoumám ovocnou úrodu,
a dívám se na kvintiliony plodů zralých a kvintiliony zelených.

Lítám ty lety hybké a hltavé duše,
má dráha ubíhá hloub, než dosáhnou sondy olovnice.

Beru si od věcí hmotných i nehmotných,
žádný hlídač mě nezažene, žádný zákon mi nezabrání.

Spouštím kotvu své lodí jen nakrátko,
moji poslové se vypravují bez ustání anebo mi přinášejí odpovědi.

Vydávám se na lov polárních kozišin a tuleňů, přeskakují trhliny v ledu, okovanou holf zachycují se
hrotů z křehkosti a modří.

Vylézám na tendr,
zasedám pozdě v noci ve vraním hnízdě,
plujeme arktickým mořem, je ještě dost jasno,
čirým vzduchem dosahují koldokola na čarovnou krásu,
ohromné spousty ledu plují mimo mě a já mimo ně, scenerie se prostírá na všechny strany,

bělohroté hory se zjevují v dálce, já jim házím vstříc své vidiny,
blížíme se k jakémusi velkému bojišti, kde se brzo utkáme v boji,
míjíme obří přední strážě tábora, krademe se mimo ně po špičkách a polehoučku,
anebo vcházíme předměstím do jakéhosi širokého a zničeného města,
je v něm víc balvanů a zřícené architektury než ve všech živoucích městech světa.

Jsem volný brach, tábořím u zbrojnických strážných ohňů,
vyhodím ženicha z postele a zůstanu si s nevěstou,
tisknu ji celou noc na svá stehna a rty.

Můj hlas je hlas ženy, zaječení u zábradlí schodů,
přinášejí mi tělo mého muže zmáčené a zmučené řekou.

Chápu veliká srdce hrdin,
hrdinnost tohoto času a veškerých časů,
jak kapitán viděl vrak parníku napěchovaný lidmi a bez kormidla, a Smrt jej žene nahoru dolů bouří,
jak on se ztuha držel a nepovolil o píď a byl věren ve dne a věren v nocích,
a napsal křídou velkými písmeny na prkno: Nebojte se, my vás neopustíme;
jak jel za nimi a probíjával se za nimi po tři dny a nepopustil,
jak nakonec zachránil ten zmlitaný zástup,
jak vypadaly pohublé ženy ve zplhlých sukních, když je odváželi v člunu od jejich zchystaných hrobů,
jak mlčící děti s náhle zestárlou tváří a nemocní, jež vynесли ven, a neholení muži se rty jak
čatými nožem;
to všecko vnímám, dobře to chutná, mám to rád, stává se to mým statkem,
teď jsem já ten muž, to já tak trpěl, to já byl při tom.

Zhrdavost a klid mučedníků,
matka z dávná, odsouzená pro čarodějství, upálená suchým dřevem, její děti se divaly,
otrok štvaný psy, zmožen během se opírá o plot, supaje, pokryt potem,
to píchání jak jehlami v nohou a v šíji, ty vražedné srnčí broky a kulky,
to všechno cítím a jsem.

Jsem štvaný otrok, trhám sebou pod zuby psů,
peklo a zoufalství řítí se na mne, páli mistrní střelci a páli,
svírám kůly plotu, kape má krev zředená potem mé kůže,
padám na plevel a kamení,
jezdci bodají své vzpouzející se koně, zatáčejí je ke mně,
chechtají se mi do rozhučených uší a perou mě bičisti zuřivě po hlavě.

Muka jsou jeden z šatů, jež střídám a střídám,
neptám se raněného, jak mu je, sám měním se v raněného,
mé rány zesínají na mně, když přihlížím opřen o kůl.

Jsem rozmačkaný hasič s roztržitěnou kliční kostí,
padající zdí mě pochovaly v své ssuti,
já vdechoval žár a dým, já slyšel ječící výkřiky kamarádů,
já slyšel daleký finkot jejich motyk a lopat,
odklidili trámy, něžně mě vytáhli ven.

Ležím na nočním vzduchu v červené košili, to pronikavé ticho je kvůli mně,
bez bolesti po tom všem ležím, vysílen, ne však nešťasten,
bílé a krásné jsou tváře vůkol, hlavy vyklouzly z hasičských přilb,
klečící dav mizí pomalu se světlem pochodní.

Dalecí a mrtví zas procítají,
ukazují jak ciferník, nebo se pohybují jak mé ručičky — hodiny, to jsem já.

Jsem starý kanonýr, vypravuji, jak jsme pálili do naší pevnosti,
jsem zas tam.
Zas to dlouhé dunění bubnů,
zas to útočící dělo, hmoždíře,
zas to dělo odpovídající v mé zaposlouchané uši.

Mám v tom podíl, vidím a slyším všechno,
křiky, klethy, řev, potlesk za dobře mířené rány,
ambulance pomalu projíždějící, vlekoucí za sebou své rudé odkapávání,
dělníci vyhlížející po škodách, robící naléhavé vysprávký,
pád granátů roztrženou střechou, vějířovitý výbuch,
svištění údů, hlav, kamení, dřeva, železa, vysoko do vzduchu.

Zas chroptí ústa mého umírajícího generála, zuřivě mává rukou,
bez dechu chrčí ssedlou krví: *Nemyslete na mne — myslte — na hradby.*

34

Teď povím, co jsem zvěděl v Texasu v mladých letech
(nebudu vyprávět, jak padlo Alamo,
ani jediný nevyvázl, aby pověděl o pádu Alama,
těch sto padesát pořád ještě mlčí v Alamu).
Je to vyprávění o chladné vraždě na čtyřech stech a dvanácti jinoších.

Na ústupu se semkli v prázdný čtverec a ze zavazadel si udělali náprsně,
devět set životů z řad obklíčujícího nepřítele, devětkrát silnějšího, to byla cena, kterou vzali na
jejich plukovník byl raněn a střelivo vystřeleno,
jednali o čestnou kapitulaci, dostali písmo a pečeť, složili zbraně a navraceli se jakožto válečníci ;

Byli hloubou loveckého lidu,
nikdo jim nestačil na koni, s puškou, ve zpěvu, hodování, namlouvání,
urostlí, divočí, šlechetní, krasavci, hrdí a srdeční,
zarostlí, osmahlí, odění volně jako lovci,
ani jedinému nebylo přes třicet.

Nazítrá v neděli ráno je vyvedli v hloučcích a oddělali, bylo to v krásném podletí,
to dílo se začalo kolem páté ráno a v osm bylo po všem.

Ani jediný neuposlechl' povelu, aby poklekl,
někteří podnikli šílený a marný pokus, někteří stáli ztrnuli a vzpřímeni,
málokterý padl naráz střelen do spánku neb srdce, živí a mrtví leželi pohromadě,
zurzačení a znetvoření hrabali v blátě, ti, jež teprv přiváděli, je viděli,
někteří se pokoušeli odlézt,
ty vyjídli bodly nebo je ubili pažbami,
jímoch ještě ne sedmnáctiletý popadl svého vraha, až přišli dva další, aby ho vyprostili,
všichni tři měli šaty v cárcích a byli zbroceni hochovou krví.

V jedenáct začali spalovat mrtvoly;
to je historie o zavraždění těch čtyř set dvanácti chlapců.

35

Chtěl bys slyšet o námořní bitvě za dávných dob?
Chtěl bys vědět, kdo vyhrál za svitu měsíce a hvězd?
Počly tu historku, jak jí vyprávěl mamčin otec, námořník.

Naš nepřítel nebyl baba na té své lodi, jářku, vyprávěl on,
měl v sobě zarytou anglickou chlapáckost, a žádná není tužší a trvanlivější, a nikdy nebyla a nebude;
když padal šoumrak, přišel a dal nám strašnou dávku z děl hezky na šit.

Mý těsně k němu, ragna se zapletla do sebe, děla se dotýkala,
můj kapitán vlastněma rukama přivázal lano.

Dostali jsme už předtím několik osmnáctiliberních kulí pod vodou,
na spodní dělové palubě pukly nám dva velké kusy při prvním výstřelu, zabily všechno kolem sebe a
foukly to do povětří.

Bili jsme se při západu slunce, bili se potmě,
deset hodin večer, úplněk jak rybí oko, díra v lodi se šíří, máme pět stop vody v břiše.
lodní profous pustil zajatce z podpalubí, aby se starali sami.

Cesta ke skladišti a zpátky je teď uzavřena strážemi,
vidí tolik cizích tváří, nevdí, komu věřit.

Naše fregata chytá,
tí naproti se ptají, chceme-li kvartýr?
Spustíme-li vlajku a necháme bojce?

A teď se chechtám, to že slyším hlas toho našeho chlapáka kapitánského.
Nespustíme, volá si, jako by se nechumelilo, to my teprv začínáme své dílo.

Jen tři děla nám dělají dobrotu,
jedno namíří sám kapitán nepříteli na hlavní stožár,
dvě dobře krmená kartáči a třaskavou nádivkou umlčí jeho mušketýry a vyčistí paluby.

Jen od košových plachet podporují palbu té baterky, a nejvíce od hlavní košové.
Drží se jak chlapíci po celou tu jundu.

Ani chvilinky klidu,
pumpy nestačí dřív, oheň se prožirá k prachárně.

Jedno z čerpadel je sfouknuto, všichni jsme přesvědčeni, že se poroučíme na dno.

A ten můj kapitánský, on se vám ani nehne,
žádné spěchy, ne že by přidal nebo ubral na hlasu,
jeho oči nám svítí líp než naše bojové svítilny.

Táhne na dvanáctou, měsíce svítí, a oni se vzdávají.

36

Rozvalená a tichá je půlnoč,
dva velké trupy bez hnutí na prsou té tmy,
naše loď je provrtána a pomalu se potápí, chystáme se přejít na tu dobytou,
kapitán na zádi chladně dává rozkazy, je bledý jak stěna,
vedle něho mrtvola chlapec, který posluhoval v kajutě,
mrtvý obličej starého mořského mazáka s dlouhými bílými vlasy a pečlivě nakadeřenými licousy
ať děláme co děláme, plameny shora i zdola,
křápnuté hlasy dvou, tři důstojníků, kteří jsou ještě schopni služby,
bezvaré kupy mrtvol a mrtvoly porůznu pohozené, kusy masa na stožárech a rahnech,
přetátá lana, lanová houpy hou, utišené vlny žbluň a žbluňk,
černá a necitelná děla, potroušené smotky prachu, prudký puch,
hrstka velkých hvězd nad hlavou, svítily mlčky a smutně,
jemňoučký pach mořského větříku, vůně chaluh a polí na břehu, vzkazy padlých těm, kdo přeží
sykot felčarova nože, skřípající zuby jeho pily,
chrčení, klokot, stříkání proudící krve, divoké zaječení a dlouhý temný, do výšky stoupající chr
Tak se stalo a nemohlo se už odstat.

61

Vy lajdáci na stráži! koukněte se po svých zbraních!
Tlačí se mi sem ztečenými dveřmi! už mě mají!
Mám v těle všechny bytosti vyvržené a trpící,
vidím se ve vězení v podobě jiného muže
a cítím tupou ustavičnou bolest.

Kytili mně si dozorei v káznici přehazují karabiny a stojí na stráži,
já jsem to, ježž pouštějí ráno a zavírají na noc.

Nejde buřič s okovy na ruku do žaláře, abych já nebyl okovy připoután k němu a nešel mu po boku
(nejsem ani tak tam ten veselý chlapík, jako spíš tam ten zamklý a jeho pot je na mých potrhávajících
rtech).

Nesebrali kluka pro krádež, aby mě nevzali s ním a nesoudili s ním a neodsoudili s ním.

Neleží jediný nemocný cholerou v posledním tažení, abych já neležel v posledním tažení,
má tvář je popelavá, mé šlachy jsou pokrouceny, lidé ode mne utíkají.

Prosebníci se vtělují ve mne a já jsem vtělen do nich,
nastavuji klobouk, sedím s tvářmi zalitou studem a žebrám.

Dost! dost! dost!

Byl jsem v nějakém omámení. Ustupte!

Dajte mi trochu času pro mou natlučenou hlavu, dřivotu, sny, zívání,
vím, že jsem na kraji obvyklého omylu.

Kdy bych mohl zapomenout na posměváčky a urážky!

Kdy bych mohl zapomenout tryskající slzy a rány kyjí a kladivý!

Kdy bych se neúčastným okem mohl dívat na své ukřížování a krvavé korunování!

Teď se rozpomínám,

chápu se znova toho zanedbaného zlomku,

čítám hrob násobí to, co mu bylo svěčeno, i co bylo svěčeno kterýmkoli hrobům,

květy vstávají, zející rány se celí, pouta se mne spadávají.

Pochodují vpřed znova naplněn svrchovanou silou, jeden z obecného nekonečného průvodu,

vtrozním a po mořském břehu jdeme a všechny hájivé hranice překročujeme,

naše rychlé povely spěchají po celé zemi,

květy, jež máme na kloboucích, jsou květena tisíciletí.

Žáci, pozdravují vás! pojdte sem ke mně!

Pokračujte v svých poznámkách, pokračujte v svých otázkách.

Ten přívětivý a překypující dívoch, kdo to?

Čeká na civilisaci, či jí má za sebou a zvládl ji?

Je to chlapík z jihozápadu, vychovauý pod širým nebem? Je to Kanadčan?

Je od Mississippi? Z Iowy, Oregonu, Kalifornie?

Je z hor? z prérí, zarostlé dívočiny? či námořník od moře?

Kudy se hne, muži a ženy ho vítají a žádají si ho,

žádají, aby je měl rád, aby se jich dotýkal, aby k nim mluvil, aby zůstal.

Chování má volné jak sněhové vločky, slova prostá jak tráva, neučesanou hlavu, smích a prostnost,
pomalu kráčejejí nohy, všední rysy, všední způsoby a projevování,
vycházejí v nových podobách z konců jeho prstů,
jsou provanuty vůní jeho těla a dechu, vystřelují ze tpytu jeho očí.

Honosnosti sluneční záře, netřeba mi tvého tepla — ustaň!

Tvé světlo je jen povrchové, já však zvládám povrchy i hloubky.

Země! zdá se, že si něco ode mne čekáš,

pověz, stará karkolko, co bys ráda?

Muži neb ženo, rád bych vám pověděl, jak vás mám rád, ale nelze,
a pověděl, co je ve mně a co je ve vás, ale nelze.

A rád bych pověděl svou touhu, jež je žilobitím mých nocí a dní.

Hleď, nepěstují ani přednášky, ani almužnickářství,

dám-li, dám sám sebe.

Ty tam, ty nemohoucí s rozviklanými koleny,

otevři tu svou zandanou hubu, abych do tebe foukl trochu elixíru,

nastav dlaně a nadzvedni klapku svých kapes,

mně nedáš košem, já tě zdlolám, mám habaděj zásob a na rozdání,

a všechno, co mám, to taky dám.

Neptám se, kdo jsi, to je mi zřehla jedno,

netřeba, abys něco robil a něčím byl, ale co chceš, to tě zahrne.

Táhne mě to k čeledínu na bavlníkovém poli a k čističi stok,
na jeho pravou tvář vtlačím bratrské políbení.
A přísahám v duši, že ho nikdy nezapřu.

Rodivým ženám nadělám větší a hbitější děti
(dnes rozstříkávám látku k daleko bujnějším republikám).

Ke každému umírajícímu pospiším a stisknu kliku u dveří,
odhrnu pokrývky k nohám lože,
pošlu doktora a kněze domů.

Popadnu dodělávajícího a vztrhnu ho neodolatelnou silou,
ó zoufalče, zde je můj krk,
ví Bůh, ty nezahyneš! zavěs se na mne celou svou línou.

Rozprostrám tě mohutným dechem, vyprostím tě z mělčiny,
každou místnost v domě naplním zbrojnou mocí,
těmi, kdo mě mají v lásce, mařiteli hrobu.

Spi — já a oni budeme na stráži noc co noc,
ni skleslost, ni smrt se neodváží vložit na tebe prst,
já jsem tě objal, i mám tě nadál pro sebe.
A vstaneš-li ráno, shleďáš, že je tomu tak, jak dím.

¶

Já jsem ten, jenž přináší pomoc nemocným, když lapají dech, ležící na zádech,
a silným vzpřímeným mužům přináším pomoc ještě potřebnější.

Slyšel jsem, co povídali o vesmíru,
slyšel to a slyšel o kolika tisíciletích;
ujde to — ale je to všechno?

Přicházím, abych znádhemil a míry řádu přiložil,
přepláceje už od začátku staré opatrnické hokynáře,
bera na sebe přesné rozměry Jehovovy,
obtiskuje Kronose, Dia jeho syna, a Herakla jeho vnuka,
kupuje kreslené podoby Osírovy, Isidiny, Bálovy, Brahmovy, Buddhovy,
vkládaje do své mapy na volných listech Maníoa, Allaha, rytinu Ukřížovaného,
s Odhínem a potvorným Mexitlí a každou modlou a mythem,
ceně si jich tak, zač stojí, a ani o centík víc,
připouštěje, že žili a vykonali dílo svých dnů
(přinášeli červíčky písklatům, která teď mají vzlétnout a zpívat si sama).

přijímaje syrové náčrty bohů, abych je zdokonalil v sobě a rozdával na potkání každému muži a ženě
při čemž toho objevuji stejně mnoho neb víc v tesáři, který tesá trámovi domu,
vznášeje větší nároky ve prospěch těch, kteří se s vykasanými rukávy ohánějí kladivem a dlátem,
nezamítaje zvláštních zjevení, máje kotouč kouře anebo chloupkek na hřbetu své ruky za zcela takovou
památnost jako kterékoli zjevení,
chlapeci u hasičských stříkaček a s provazovými žebříky nejsou mi o nic mňí než bozi pradávných válek
když slyším jejich hlasy pronikat praskotem zkázy,
když se jejich svalnaté údy bez újmy noří zpod zuhelnatělých latí, jejich bílá čela nedotčena a nezaněna
zpod plamenů,

u ženy nástrojaře s robětem u prsu prose za každého člověka narozeného,
tři kosy v žatvé řídící radou v rukou tři statných audělů v košilích nařechnaných kolem pasu,
kolozubý čeledín snímající hříchy minulé i budoucí,
prodávající vše, co má, putující pěšky, aby zaplatil advokáty svému bratru a poseděl u něho, zatím co
jej soudí pro padělky;

co bylo rozhozeno rozsívkou nejrozsvávější, je teď rozhozeno na čtverečný sáh kolem mne a nepokryje
to ani ten sáh,

hýk a brouk nikdy nebyli ctěni ani s polovice po zásluze.
močka a hlátivý maz jsou podivuhodnější, než se komu snilo,
nadpřirozenost nic není, já sám čekám na svůj čas, kdy budu jedním ze svrchovaných,
den se mi chystá, kdy budu stejně dobrý jako nejlepší a stejně zázračný;
při dílech života mého! sám už se stáváje tvůrcem,
klada se občas v houštinné lúno stínů.

¶

Volání uprostřed davu,
můj vlastní hlas, plný, vztrhavý a závěrečný.

Pojďte, mé děti,
poďte, moji hoši a děvčata, mé ženy, lidé domácí a důvěrně známí,
teď začíná hudebník naplno, už si přebral uvnitř svůj slétnový předzpěv.

Snadno napsané, lehce uhozené akordy - cítím zvučení vašeho vzestupu i závěru.

Má hlava se stáčí na krku,
hudba se valí, ne však z varhan,
lidé vůkol, nejsou však z mého domu.

Pořád ta pevná nepropadává půda,
pořád bytosti, jež jedí a pítí, pořád to vycházející a zapadající slunce, pořád ten vzduch a bez ustán
přliv a odliv,
pořád já sám a sousedé moji, osvěžující, zapeklilí, skuteční,

pořád ta stará nevysvětlitelná otázka, pořád ten palec, se zabodnutým koncem, ten dech svědivosti
a žízní,

pořád to trapičovo Ssss! dokud nenajdeme, kde se ta šelma skrývá, a nevytáhnem ji ven,
pořád láska, pořád ta vzlykavá tekutina života,
pořád ta páska pod bradou, pořád ty máry smrti.

Zas a zas jít s penízky na očích,
abychom nakrmili hlouposti žaludku, po lžících neskrblicky rozdávající mozek,
lístky kupující, berouce, prodávající, ale ani jednou nevcházející tam, kde je slavnost,
mnozí v potu tváří orajíce a zrní mlátíce, a dostanou pak plevy mzdou,
nečetní vlastníky lenošnými, a ti si napořád osobují pšenici.

To je to město, a já jsem jeden z občanů,
oč ostatní se berou, o to i já, politika, války, trhy, noviny, školy,
starosta a radní, banky, sazebníky, parníky, továrny, sklady, krámy, jmění nemovitě a movitě.

Maličtí hemžíví mužičkové poskakují dokola, olímcovaní a ofrakovaní,
vím já, kdo oni jsou (zajisté nejsou to červi ani blechy),
uznávám své dvojníky, nejslabší a nejmělejší je nesmrtelný se mnou,
co dělám a říkám, čeká na ně,
každá myšlenka, která si ve mně hopsá, hopsá si v nich.

Vím dokonale, jak jsem zajat v sebe,
znám své všepožírající řádky a nemohu psát menší,
a chtěl bych, kdokoli jsi, vzít tě a strhnout tě s sebou.

Není ze slov rutiny tato má píseň,
přerývané se ptá, přeskakuje, však přibližuje;
zde ta tištěná a vázaná kniha — kam však se poděl tiskař a tiskárenský uředník?
Ty zdařilé snímky — co však tvá žena anebo přítel těsně a tělesně v tvém náručí?

Černá loď železem plátovaná, její mohutná děla ve věžích — kde však máš statečnost kapitána
a strojníků?

V domech mýsy a jídlo a nábytek — ale hostitel a hostitelka a pohled jejich očí?
Nebe nad hlavou — co však zde anebo za sousedními dveřmi či přes ulici?
Svatí a umem slavní v dějinách — co však ty sám?
Kázání, vyznání víry, bohosloví — co však bezedný lidský mozek,
a co je to rozum? a co je to láska? a co je to život?

43

Nepohrdám vámi, kněží všech dob a po celé zemi,
má víra je největší víra a nejmenší víra,

69

zahrnuje dávný kult i novodobý a všechny mezi pradávným a novodobým,
věřím, že přijdu zas na zem po pěti tisíciletích,
čekám na odpověď věštíren, uctívám bohy, vítám pozdravem slunce,
dělám si fetiš z první skály neb špalku, tančím kouzelnický tanec v kruhu obů,
pomáhám llamovi nebo brahmánovi cítit lampy před modlaní,
tančím ulicemi ve fallickém procesí, vytržen a asketický, jsem gymnosofista v lesích,
piju medovinu z lebky v pohár vystružené, kořím se šastám a vědám, uctívám korán,
stoupám na teokallis, ztřísán krví od kamene a nože, biju v buben z hadí kůže,
uznávám evangelia, uznávám jej, jenž byl ukřižován, věda najisto, že je božský,
klečím při mši a vstávám k modlitbě puritánově, anebo sedím trpělivě v kostelní lavici,
vztekám se zpěněn v běsnění svého šílenství, anebo čekám mrtvole podoben, až můj duch mě vztrhne,
dívám se ven na dlažbu do kraje, anebo přes dlažbu a nad kraj,
přináleže k těm, kdo opisují kruh kruhů.

Jsa jeden z toho dostředivého a odstředivého zástupu, obracím se a ožívám se jak člověk, který
zanechává rozkazy před odjezdem.

Pokleslí pochybovači, ochabli a vyvrzení,
frivolní, mrzoutští, znudění, zlostní, přetvářiví, zbojácenlí, nevěřící,
znám každého z vás, znám moře muk, pochyb, zoufalství a nevěry.

Jak pleskají ploutve!
Jak se kroutí, rychle jak blesk, v křeči a chrlení krve!

Buďte klidny, krvavé ploutve pochybovačů a mračivých morousů,
zasedám mezi vámi stejně jako u kohokoliv,
minulost postrkává vás, mě, všechny dočista stejně,
a co ještě nikdo nezkusil a co přijde, je pro vás, pro mne, pro všechny dočista stejně.

Nevím, co ještě nikdo nezkusil a co přijde,
ale vím, bude toho dost a neselže to.

Na každého dojde, kdo jde, na každého dojde, kdo stojí, ani jediný se s tím nemůže minout.

Nemine se s tím jinoch, který umřel a byl pohřben,
ani mladá žena, která umřela a byla uložena po jeho boku,
nemine se s tím dělátko, jež nakouklo do dveří a pak se otočilo a nebylo už nikdy spatřeno,
ani stařec, který žil bez účelu a cítí to s hořkostí horší než žluč,
nemine se s tím chovanec chudobince, který má součotě z kořalky a ohavné nemoci,
ani ti nespočetní ubití a ztroskotaní, ani ten zvířecí výmět, jemuž říkají vyvrhel lidstva,
ani ty měchy plovoucí s hubou dokořán, aby v ni vklouzl pokrm,
aniž cokoli v myriádách sfér, aniž myriády myriád, které tam bydlí,
aniž přítomnost, aniž poslední povrhel, který kde znají.

70

Je čas, abych se vyjevilo — vstaňme.

Svlékám se ze všeho, co je známo,
strhují všechny muže a ženy vpřed s sebou do Neznáma.

Hodiny ukazují okamžik — co však ukazuje věčnost?

Až dosud jsme vyčerpali triliony zim a let,
triliony jsou před námi, a před nimi zas triliony.

Porody přinesly nám bohatost a rozmanitost,
a jiné porody přinesou nám bohatost a rozmanitost.

Nenazývám jednu věc větší a jinou menší,
co plní svůj čas a svou část, rovná se čemukoliv.

Byli lidé vražední k tobě neb nevraživí, můj bratře, má sestro?
Je mi tě líto — ke mně nebyli vražední, ani nevraživí,
všichni byli na mne hodní, neúčtují s nářkem
(co mám co dělat s nářkem?).

Jsem vrchol věcí vykonaných a obora věcí, jež budou.

Mé nohy stoupají na vrchol schodištních vrcholů,
na každém stupni chomáče věků, a větší chomáče mezi stupni,
vším dole jsem rádně prošel, a ještě stoupám a stoupám.

Vzestup co vzestup kloní se přízraky za mnou,
hluboko dole vidím velikou Pranicotu, vím, že byl jsem i tam,
čekal jsem nezřen a pořád a proklouzl lethargickými výpary,
a vyčkal svůj čas a neškodily mi páchnoucí uhelné plyny.

Dlouho byl jsem v pevném objetí — dlouho a dlouho.

Nekonečné byly přípravy na mne,
věrné a vlidné paže, které mi pomáhaly.

Věkové cykly vezly mou kolébku, veslující a veslující jak křepci lodníci,
abych měl místo, hvězdy couvly v svých kruzích,
vysílaly síly, aby zohystaly, co by mě neslo.

Než jsem se narodil z matky, vedly mě věky,
mé embryo nikdy nebylo bez citu, nic je nemohlo udolat.

Pro ně stáhla se hvězdná mlhovina v kouli,
vrstva se vršila k vrstvě, aby mu ustlala,
ohromné rostliny mu dávaly potravu,
nešťivní ještěři nesli je v tlamě a pokládali je pečlivě na zem.

Všechny síly byly trvale zaměstnány, aby mě zdokonalily a rozradovaly,
teď tu zde stojím se svou silnou duší.

Ó napětí mladosti! pružnosti pořád puzená!
Ó mužnosti, vyrovnaná, kvetoucí, plná!

Moji milenci mě dusí,
tlačí se na mých rtech, hemží se v průlinkách mé kůže,
vráží do mne na ulicích a ve veřejných síních, přicházejí nazí ke mně v noci,
křičí za dne *Ahoj!* s poříčních skal, vznášejí se a cvrčí nad mou hlavou,
volají mé jméno ze záhonů, z rév, ze spleti podrostu,
spouštějí se v každíčkou chvíli mého života,
líbají mé tělo něžnými balsamickými polibky,
bez hlesu podávají přehrsle ze svých srdcí a dávají mi je darem.

Kmetství vznešeně vzházející! Ó vítán mi, nevýslovný půvabe zacházejících dnů.

Každý stav ohlašuje nejen sám sebe, zvěstuje, co vyrůstá potom a samo ze sebe,
a setmělé ticho zvěstuje toho stejně jako cokoliv jiného.

Otvírám v noci své okno pod střechou a vidím daleko rozhozené soustavy,
a všechny, jež vidím, znásobím-li je tak, jak vůbec dosáhnou počtem, jsou teprv pomezí dálnějších soustav.

Dál se prostírají, rozprostraňující se, pořád se rozprostraňující,
a dál a dál a pořád jen dál.

Mé slunce má své slunce a poslušně krouží kol něho,
spolu se svými druhy je sousedem skupiny s větším kruhovým obvodem,
a větší soustavy následují, měnice v pouhé skvrnky největší z vnitřních sestav.

Není tu zastavení a nikde nemůže být zastavení,
a kdybychom se já a ty a světy a všechno pod jejich povrchem i nad ním změnili zas v tu chvíli v sinavě
proudění, nebylo by to nic platno,

jistě bychom se zas dostali tam, kde jsme teď,
a jistě bychom pak dorazili ještě jednou tak daleko, a dál pak a dál.

Maličko kvadrilionů dob, maličko oktilionů krychlových mil neublíží rozpětí věků, aniž je proto jme
nedočkavost,
jsou to jen části, všechno je pouhá část.

Rozhlédni se sebedál, je nekonečný prostor za mezi, k níž dohlédneš,
počítej sebevíc, je nekonečný čas za číslem, jehož se dopočteš.

Mé dostaveníčko je sjednáno, a najisto,
Pán bude tam na mne čekat, až přijdu, jak uplaveno,
Veliký Camerado, milence věrný, po kterém toužím, on bude tam.

46

Vím, co mám nejlepšího, je z času a prostoru, a nikdy nebyl jsem změřen a nikdy nebudu změřen.

Beru se ustavičnou poutí (pojd'te všichni a poslechněte!).
Mými odznaky jsou nepromokavý kabát, dobré hoty a hůl uříznutá v lese,
žádný z mých přátel si nepohoví v mé lenošce,
nemám lenošku, nemám církev, nemám filosofii,
nevedu nikoho ke stolu, do knihovny, na bursu,
ale každého muže a každou ženu z vás vedu na pahoreček,
má levice tě objímá kolem pasu,
má pravice ukazuje na krajiny pevnin a veřejnou silnici.

Ne, nemohu já, aniž kdo jiný jít po té silnici za tebe,
musíš tudy jít sám.

Není to daleko, lze tam dorazit,
byls na ní možná od svého narození a nevěděls.
Snad je všude na vodě i na souši.

Přehod' si ranec na záda, synáčku, a já si přehodím svůj, a už si pospěšme,
potkáme pohádková města a svobodné národy.

Budeš-li unaven, dej mi obě břemena a opři ruku o můj bok,
a pozděj mi prokážeš stejnou službu,
neboť jak jen jsme vyrazili, nikdy už neulehnem.

Dnes před východem slunce jsem vystoupil na pahorek a díval se na rozhemžené nebe,
a řekl jsem svému duchu: Obsáhneme-li tyto vesmíry a radost a znalost všeho na nich, budeme naplněni
a nasyceni?

A řekl můj duch: Ne, stoupáme do té výše jen proto, abychom ji nechali za sebou a pokračovali dál.

Tak i ty se mne ptáš, a já poslouchám,
a odpovídám, že nemohu odpovědět, musíš si pomoci sám.

Posad se na chvíli, synáčku,
tady máš suchar, jez, a mléko, pij,
ale sotva se vyspíš a sotva se osvěžíš v těch nových šatech, poltším tě na rozloučenou a otevřu dveře.
abys odtud vyšel.

Dost dlouho už snil jsi naničovaté sny,
teď ti vymyju lepkavý maz z očí,
musíš si zvykat oslnivosti světla a každého okamžiku svého života.

Dost dlouho už brodil ses bojácně, drže se planky u břehu,
teď chci, aby z tebe byl odvážný plavec,
aby ses mrštil skokem doprostřed moře, vynořil se, kynul mi, zajásal a rozesmát setřásl vodu z vlasti

47

Jsem učitel atletů,
kdo mi nastavuje širší prsa, než jsou má, dokazuje šířku mých,
ctí můj sluh nejlip, kdo se jim učí, jak zničit učitele.

Z hocha, jež miluji, stane se muž nikoli zděděnou mocí, nýbrž jeho vlastním právem,
raději bude nečestný, než ctnostný z přizpůsobení neb strachu,
má rád svou milou, dovede si pochutnat na pečeni,
neopětovaná láska anebo pohrdání ho zraní hůř než britká ocel,
je první v jízdě na koni, šermu, střelbě do terče, plachtění, zpěvu a hře na banjo,
jizvy a zarostlost a tváře od neštovic jsou mu milejší než všichni vymydlečkové,
a osmahlí jsou mu milejší než ti, kdo se drží v stínu.

Učím vás, abyste ode mne odpadli, ale kdo může ode mne odpadnout?
Jdu za tebou od této chvíle, kdokoli jsi,
má slova tě šimrají v uších, až jim porozumíš.

Neříkám tyto věci za dolárek anebo abych si ukrátil chvíli, zatím co čekám na člun
(to mluvíš ty jako já, jsem tvůj jazyk,
spoután v tvých ústech, rozvazuje se v mých).

Přisáhám, nikdy už se nezmíním o lásce nebo smrti uvnitř nějakého domu,
a přísahám, nikdy už se nebudu tlumočit komukoli, jen jemu nebo jí, kdo stojí se mnou v šíru.

Chceš-li mi porozumět, jdi na výšiny anebo na mořský břeh,
první muška je vysvětlení a kapka anebo zvrásnění vln je klíč,
kladivo, veslo, ruční pilka dotvrzují má slova.

Žádná zavřená místnost, žádná škola nemůže obcovat se mnou,
ale drsný lid a děti, ty spíše.

Mladý dělník je mi nejbližší, ten mě zná dobře,
drvoštěp, který si bere s sebou sekeru a džbán, i mne si vezme na celý den,
selskému hochu orajícímu na poli je dobře při zvuku mého hlasu,
s plujícími loďmi plují má slova, jedu s rybáky a mariňáky a mám je rád.

Můj je voják v táboře nebo na pochodu,
v noci před schylující se bitvou mnozí mě hledají, a já je nezklamu,
v tu slavnostní noc (snad jejich poslední) vyhledávají mě, kdo mě znají.

Má tvář se mne o tvář lovcovu, když uléhá sám v své houni,
kočí myslí na mne a nedbá kodrcání vozu,
mladá matka i stará matka mi rozumějí,
dívka a žena nechají na chvíli jehly a zapomenou, kde jsou,
to že by oni a všichni rádi rozvázili, co jsem jim řekl.

48

Řekl jsem, že duše není víc než tělo,
a řekl jsem, že tělo není víc než duše,
a že nic, ani Bůh, není větší než kdokoli sám,
a kdokoli jde čtvrtmili bez soucítění, jde na svůj pohřeb zahalen v svůj rubáš,
a já i ty si bez vindry v kapse můžeme koupit výlupek světa,
a vzhlednout okem anebo ukázat bob v jeho lusece zvrátí učenost věků,
a není obchodu a zaměstnání, v němž by se chlapec nemoh' stát rekem,
a není věci tak měkké, aby nebyla ložiskem pro kroužící vesmír,
a říkám každému muži a ženě: Zachovejte si duši chladnou a klidnou tváří v tvář milionu vesmírů.

A říkám každíčkému: Nebuďte zvědaví na Boha,
neboť já, jenž jsem zvědav na vše, nejsem zvědav na Boha
(žádný náklad slov nevypráví, jak velmi jsem kliden co do Boha a co do smrti).

Slyším a vidím Boha v každé věci, avšak nechápu Boha ani za mák,
aniž chápu, jak by mohlo být něco podivuhodnějšího než já.

Co bych si přál, abych viděl Boha líp, než dnes?

Vidím něco z Boha každou hodinu ze čtyřiaadvaceti za den, a tedy v každém okamžení,
v tvářích mužů a žen vidím Boha, a v své vlastní v zrcadle,
nalézám psaní od Boha, která upustil na ulici, a každé je podepsáno Božím jménem,
a nechávám je ležet, kde leží, neboť vím, že kamkoli půjdu,
dochvilně přijdou jiní a zas a zase.

49

A co tebe se tkne, Smrti, a tebe, hořké objetí smrtelnosti, marný je pokus vylekat mě.

K dílu svému bez váhání přistupuje porodník;
vidím ruku, jež nad mou je ruku, tisknout, přijímat, podporovat —
skláním se u prahů jemných ohebných dveří
a znamenám vypuštění a znamenám úlevu a uniknutí.

A co tebe se tkne, Mrtvolo, myslím, žeš dobré hnojivo, ale to mě nijak nekormoutí.
Čichám k bílým růžím, vonným a rozpukavým,
sahám po těch lupínkových rtech, sahám po hladkých řadrech melounových.

A co tebe se tkne, Živote, vím, že jsi zůstatek mnoha smrtí
(jistě jsem já sám umřel už tisíckrát).

Slyším vás nahoře šeptat, ó hvězdy nebeské,
ó slunce vy — ó trávo na rovech — ó neustálý přechode a postupe,
neříkáte-li nic, jak mohl bych já?

Z kalné tůně, která si leží v podzimmím lese,
z měsíce, který sestupuje po stupních ševelivého soumraku předjitřního,
rozsršte se, jiskry dne i temna — rozsršte se z černých kmenů zahnívajících v močálu,
rozsršte se při stenavém vrzání uschlých snětí.

Stoupám vzhůru s měsíce, stoupám vzhůru z noci,
vidím, že to duchovité doutnání je odlesk paprsku poledního
a že ústí v trvalost a ústřednost z vývařiska at' velkého, at' nevelkého.

50

Je to ve mně — nevím, co to je — ale vím, je to ve mně.

Pokrouceno a potem pokryto — klidné a chladné bude pak mé tělo,
budu spát — budu spát dlouho.

Neznám to — je to bez jména — je to slovo nevyřčené,
není v žádném slovníku, výroku, symbolu.

Otáčí se to kolem čehosi většího, než je země, na níž se otáčím,
tvorstvo je mu přítelem, jehož objetí mě probudí.

Snad bych mohl říci víc. Obrisy! prosím za své bratry a sestry.

Vidíte, ó moji bratři a mé sestry?
Není to chaos nebo smrt — je to tvar, jednota, záměr — je to věčný život — je to Blaženství.

51

Minulost a přítomnost uplývají — já je naplnil, já je vyprázdnil,
i chystám se vyplnit svou příští brázdu budoucna.

Slyš, ty tam! s čím by ses mi rád svěřil?
Popatř mi v tvář, zatím co vdechují vanutí večera
(mluv upřímně, nikdo jiný tě neslyší, a já počkám jen okamžik).

Že si odporuji?
Dobrá tedy, odporuji si
(jsem širý, mám v sobě davy).
Táhne mě to k těm, kdo jsou blízko, čekám u prahu dveří.

Kdo dodělal své denní dílo? Kdo první dovečeří svou večeří?
Kdo si chce se mnou promluvit?

Chceš zahovořit, než ti odejdu? Chceš dokázat, že už je pozdě?

52

Pustolovka mkne se mimo a viní mě, stýská si, jak mluvím a marním čas.

Nejsem ani trochu ochočen a jsem též nepřeložitelný,
vydávám svůj barbarský štěkot přes střechy světa.

Poslední zášleh dne prodlévá kvůli mně,
metá můj obraz s ostatními a věrně jak kterýkoli na soumravné divočiny,
vábí mě do mhy a tmy.

Odcházím jako vzduch, potřásám bílými kadeřemi k unikajícímu slunci,
vylévám svou tělesnost vírnými kruhy a nechávám ji vlát vláknitou vložkou a vložkou.

Odkazují sám sebe blátu, abych rostl z milované trávy,
až mě zas budeš potřebovat, hledej mě pod svými podešvemi.

Sotva budeš vědět, kdo jsem a co si myslím,
ale přec jen ti půjdu k duhu
a pročistím a posílím ti krev.

Nepodaří-li se ti chytit mě hned, nepoklesej na duchu,
nejsem-li na jednom místě, hledej na jiném,
někde budu, čekáje na tebe.

TOBĚ, ČTENÁŘI

V tobě, čtenáři, tepe týž život, hrdost, láska jako ve mně,
Proto pro tebe tyto zpěvy.

1881

1881

WW: Stébla trávy (výbor poesie a próz)
M.: Jiří Kolář a Zdeněk Urbánek
(podle Complete Poets, ed. F. Hollaway 1938)
Praha: Naše vojsko, 1935

ZPĚV O MNĚ

1

SÁM sebe slavím, sám sebe opěvám,
Co já si troufám, ty též si troufni,
Neboť každý atom, který mi patří, i tobě patří.

Bloumám a vábím svou duši,
Otálím, netečně opřen pozoruji čepel letní trávy.

Můj jazyk, každá kapka mé krve povstala z této hlíny,
z tohoto vzduchu,
Zde zrozen z rodičů zde zrozených, ze zde zrozených rodičů,
a ti opět z rodičů zde zrozených,
Dokonale zdrav, právě sedmatřicetiletý, začínám
A doufám, že do smrti nepřestanu.

Zásady a školy opominuté
Ucouvly na chvíli spokojeny, čím jsou, ale nezapomínány,
Jsem přístav pro dobré i zlé a dovoluji mluvit, jak chce
nebezpečně,
Přírodě bez zábran, s prvotní silou.

2

DOMY a světnice jsou plné vůní, police jsou přeplněny vůněmi,
Vdechují tu sladkost, znám ji a mám ji rád,
Ta trest také mne by chtěla opojit, ale já nedovolím.

Ovzduší není parfum, nechutná esenci, ničím nepáchne,
Je navždy pro má ústa a já je miluji,
Vyjdu na návrší nad lesem, svléknu se ze všeho, nahý,
Bláznivý po jeho dotecích.

Dým mého dechu,
Ozvěna, čeření, bzučivý šepot, laskavec, moruše, kotrč a réva,
Mé vdechnutí a vydechnutí, tlukot srdce, proudění krve
a vzduchu útroby plíc,
Pach zelených listů a listů uvadlých, mořského břehu,
ztemnělých mořských skal a sena v seníku,
Hlahol slov vyrážených mým hlasem v plen víření větru,
Několik lehkých políbení, několik obejmutí, semknutí paží
kolem,
Hra světla a stínu na stromech do houpání povolných větví,
Slast být samotný nebo v ruchu ulic anebo v širých polích
a stránkách,
Pocit zdraví, trylky poledne, můj zpěv, když vstanu s lože
a potkám slunce.

Myslíš, že tisíc měř je mnoho, že země znamená mnoho?
Činil ses tak dlouho, aby ses naučil číst?
Naparuješ se, že jsi se dopátral smyslu básní?
Zůstaň tento den a noc u mne a pochopíš původ veškerých
básní,
Pochopíš dobrotu země i slunce (zbývají ještě miliony slunců),
Nepřijmeš potom již věci s druhé a třetí ruky, aniž pohlédneš
očima mrtvých, nebo se živit strašidly z knih,
Nepohlédneš ani očima máma, aniž co vezmeš z mé ruky,
Budeš naslouchat na všechny strany a prosévat všechno jen
sebou samým.

SLYŠEL jsem mluvit mluvky řeči o počátku a konci,
Ale já nemluví o počátku a konci.

Nikdy toho víc nezačínalo než nyní,
aniž bylo víc mládí a stáří než nyní,
A nikdy nebude víc dokonalosti než nyní,
Ani víc nebe a pekla než nyní.

Shon a shon a shon,
Stále ten tvořivý shon světa.

Z temnot vystupují rovnocenné protějšky, vždy hmota
a život, vždy pohlavnost,
Vždy spleť nerozdílností, vždy rozrůznění, vždy zrod života.

Zdokonalovat nemá smysl, učený i neučený to cítí.

Jistí jak nejjistěji jistí, neúchylní jak olovnice, dobře
sroubení, s trémovou vazbou,
Statní jak hřebec, laskaví, hrdí, električtí,
Stojíme zde, já a toto mysterium.

Čistá a sladká je duše má a čisté a sladké je vše, co není
duše má.

Chybí-li jedno, chybí obojí a vše neviditelné je dokázáno
viditelným,
Až toto se stane neviditelným, bude samo dokázáno
viditelným.

Ukázat to nejlepší a oddělit je od nejhoršího, tím věk
souží věky,
Protože znám dokonalou míru a vyrovnanost věcí, mlčím,
a zatím co trvá spor, jdu se koupat a podívat sám sobě.

Těší mě každý orgán a každá vlastnost, má a každého
srdnatého a poctivého muže,
Ani coul, ani částečka coulu není bezcenná a žádná nebude
cizejší ostatních.

Jsem spokojen, dívám se, tančím, směji se, zpívám;
Když přítulná a laskající milenka prospí po mém boku noc
a za úsvitu se pokradmu vzdálí,
Zanechávajíc koše přikryté bílými šátky, naplňující můj dům
bohatstvím,
Mám otálet a nepřijmout, nechápat a okřiknout oči,
Aby nechaly toho koukání po silnici nahoru a dolů,
Mám hned počítat a na halě dokazovat
Přesnou cenu jednoho a přesnou cenu druhého a kdo je víc?

4

POVALEČI a dotěravci mě obklopují,
Lidé, jež potkávám, život, který jsem žil, nebo okres a město,
kde žiji, nebo národ,
Nejnovější údaje, objevy, vynálezy, společnosti, autoři
staří i noví,
Mé jídlo, oděv, bližní, vzezření, poklony, povinnosti,
Skutečná nebo domnělá lhostejnost muže nebo ženy, kterou
miluji,
Nemoc příbuzného nebo má, nezdary, ztráty, nedostatek
peněz, ochablost nebo vzmach,

Bitvy, hrůzy bratrovražedné války, horečka pochybných
zpráv, vír událostí;
To ke mně přichází dnem i nocí a znovu odchází,
Ale to všechno není mé já.

Stranou rvanic a tažanic stojí to, co jsem,
Stojí veselé, spokojené, soucitné, nečinné, jednotné,
Shlízí dolů, vzpřímené, nebo hledá paži nějakou
nehmatatelnou pevnou oporu,
S hlavou stranou otočenou hledí zvědavě, co bude nyní,
Samo vně i uvnitř té hry pozoruje a podívuje se.

Za sebou vidím své dny, kdy jsem se trmácel mlhou, hádal
s hádaly a slovíčkáři,
Neveysmívám se a nepřesvědčuji, sleduji a čekám.

5

VĚŘÍM v tebe, duše má, to druhé, co jsem, nesmí se před
tebou ponižovat,
Aniž ty smíš být ponížena před tím.

Natáhni se se mnou do trávy a povol svému hrdlu,
Ne slova, ne hudbu, ani rým nechci, ani obyčej, ani
přednášku, ani to nejlepší,
Mám rád jen kolébání tvého ztlumeného hlasu.

Pamatuji se, jak jsme spolu leželi za průzračného letního
rána,
Jak jsi položila hlavu do mého klína, něžně ses nade mnou
naklonila,

Rozepjala košili na mých prsou a ponořila svůj jazyk do
mého obnaženého srdce
A sahala, až jsi dosáhla mé vousy a sahala, až jsi uchopila
mé nohy.

Vmžiku vyvstala a rozestřela se kolem moudrost a klid, jenž
přesahuje všechny důkazy světa,
A já vím, že ruka boží je zaslíbena mé,
Vím, že duch boží je bratrem ducha mého,
Že všichni muži, kteří se kdy narodili, jsou bratry mými
a ženy sestrami a milenkami mými,
Že těžištěm stvoření je láska
A bezpočet stvolů svěžích i schýlených na polích
A hnědých mravenců v jamkách pod nimi,
Mechoviny na klikatině plotů, hromad kamení, bezinek,
divizen a pastuších tobolek.

6

ŘEKLO mi dítě *Co je to tráva?* a přineslo mi jí plné hrsti.
Jak jsem měl odpovědět tomu dítěti, když sám to nevím?

Myslím, že je to vlajka mé bytosti, utkaná ze zelené látky
naděje.

Nebo, myslím, je to kapesník Páně,
Voňavý dárek a památka naschvál upuštěná,
Se jménem majitele v některém cípu, abychom jej uviděli,
povšimli si a ptali se *Čí je to?*

Nebo, myslím, tráva sama je dítě, dětátko zrozené vegetací.

Nebo, myslím si, jediný hieroglyf
A znamená: Klíčím právě tak v širých jako v útlých pásmech,
Rostu mezi černým jako mezi bílým lidem,
Kanuka, Tuckahoa, člena kongresu, negra vítám stejně
a dávám jim stejně.

A nyní mi připadá jako krásné nestříhané vlasy hrobů.

Něžně s tebou naložím, kadeřavá trávo,
Možná, že vyháníš z prsou mladých mužů,
Možná, že kdybys je byl znal, byl bych je miloval,
Možná, že pocházíš ze starců nebo z robátek záhy odňatých
klínům svých matek,
A nyní ty jsi mateřským klínem.

Tato tráva je příliš tmavá, aby pocházela z bílých hlav
starých matek,
Je tmavší než bezbarvé vousy starých mužů
A příliš tmavá, aby vyrážela z narůžovělého ponebí úst.

Ó, konečně vidím množství mluvících jazyků
A vidím, že ne nadarmo pocházejí z ponebí úst.

Přál bych si, abych mohl vyjádřit smysl narážek o mrtvých
mužích a ženách
A narážek o starcích a matkách, o robátkách záhy odňatých
klínům.

Co myslíš, že se stalo z těch mladých a starých mužů?
A co myslíš, že se stalo z žen a dětí?

Žijí někde a vede se jim dobře,

Nebot ten nejmenší výhonek dokazuje, že skutečně není
smrti,
A byla-li někdy, vedla kvapný život a nečekala na konci,
aby jej zaskočila,
A zahynula v okamžení, kdy se život zjevil.

Všechno postupuje v dál i šíř, nic nezaniká,
A zemřít je něco jiného, než si kdo myslil, a blaženějšího.

7

POVAŽOVAL někdo za štěstí, že se narodil:
Běžím mu povědět, že stejné štěstí je zemřít, a to vím.

Jdu za mez smrti s umírajícím a za mez zrození
s novorozenětem právě vykoupáným a nejsem obsažen
jen mezi svým kloboukem a botami
A zkoumám všelijaké věci, ale ani dvě nejsou stejné a každá
je dobrá,
Země je dobrá a hvězdy jsou dobré a vše, co k nim náleží,
je dobré.

Já nejsem země, aniž náležím zemi,
Já jsem bližní a společník lidí, všech stejně nesmrtelných
a neprobadatelných, jako jsem sám
(Oni nevědí, jak jsou nesmrtelní, ale já vím).

Každý rod je pro sebe rodem, pro mne je mužský i ženský,
Pro mne ti, kdož byli chlupci a milují ženy,
Pro mne muž, který je hrdý a cítí, jak bodá pokoření,
Pro mne milenka i stará panna, pro mne matka i matky matek,

Pro mne rty rozesmáté i oči rozplakané,
Pro mne děti i ploditelé dětí.

Svlechte se! přede mnou nejste vinni, ani neúrodní, ani
zavrženíhodní,
Vidím plátnem jako přízí, at chcete nebo ne,
A jsem všude, neoblomný, dobyvačný, neúnavný a nelze
se mne zbavit.

8

MALIČKÉ v kolébce spí,
Zvedám záclonku, dlouho se dívám a rukou potichu odháním
mouchy.

Mladík a dívka s ruměncem v tváři zabočují a stoupají
ke křovinatému pahorku,
Pohlížím na ně s vrcholku.

Sebevrah natažený na zkrvavené podlaze ložnice,
Vidím mrtvolu s vlasy zbrocenými krví, všímám si, kam
padla zbraň.

Hluk dlažby, kola kár, šátrání podešví, hovor chodců,
Těžký omnibus, kočí tázající se palcem, dusot okovaných
koní na žulové dlažbě,
Saně, rolničky, výskot, koulování,
Provolávání slávy miláčkům davu, zuřivost rozběsněné luzy,
Zaklapnutí krytých nosítek, jimiž odnášejí chorého do
nemocnice,
Střetnutí nepřátel, náhlé zaklení, rány a pád,

Podrážděný dav, strážník s hvězdou, prudce si klestí cestu
doprostřed shluku,
Bezcitné kameny, přijímající a vracející tolik ozvěn,
Co vzdechů lidí přežraných nebo napůl vyhladovělých, kteří
padají stížením úpalem nebo zchváceni,
Co výkřiků žen, náhle přepadených křečí, spěchajících
domů rodit,
Co živé i pohřbené mluvy chví se tu bez přestání, co
výchovou kroceného vytí,
Zatýkáni zločinců, prohřešků, cizoložných nabídek,
přijímaných, odmítaných s ohmutými rty,
To všechno pozorují nebo znázornění toho anebo ohlas –
přicházím a odcházím.

9

ŠIROKÁ vrata venkovské stodoly jsou připravena dokořán,
Vyschlé seno tíží zvolna tažený žebříňák,
Jasně světlo míhotá po nakupené hnědi, šedi a zeleni,
Po náručích je nakládají na ssedající hromadu.

Jsem tu a pomáhám, přijel jsem natažen na fůře,
S nohama křížem cítil jsem její měkké nárazy,
Přeskakuji žebřiny, chytám se jetele a vojtěšky,
Kutálím se po hlavě a cuchám si vlasy plné osin.

10

SÁM, daleko v divokém pohoří lovím,
Jdu a žasnu, jak jsem lehký a veselý,
K večeru hledám bezpečné místo pro nocleh,
Rozdělám oheň a peču čerstvě složenou zvěřinu,
Usínám na nahrabaném listí s puškou a psem po boku.

Yankeejská plachetnice zvedla horní plachty, protíná třpyt
a mlhu,
Z pohledu ztrácím zemi, opírám se o příď, nebo radostně
volám s paluby.

Plavci a sběrači škeblí vstali časně a zastavili se pro mne,
Zastrčil jsem si kalhoty do bot a šel a měl se dobře;
Přál bych ti, abys byl s námi kolem kotle s úlovky.

Viděl jsem trapperovu svatbu pod širým nebem na dalekém
západu, měl za nevěstu indiánské děvče,
Její otec a jeho přátelé seděli se zkříženýma nohama a mlčky
kouřili, na nohou měli mokasiny a přes bedra jim visely
velké, silné pokrývky,
Opodál odpočíval trapper, oděv měl takřka celý z kůže,
bujné vlasy a vous zakrývaly šíj, držel svou nevěstu
za ruku,
Měla dlouhé řasy a byla prostovlasá, husté, hladké, rozpuštěné
copy spadaly přes rozkošné údy a sahaly k chodidlům.

Uprchlý otrok přišel k mému domu a zastavil se u dveří,
Slyšel jsem pod jeho pohyby praskat větévky hromádek
roští,

Dokořán světlíkem kuchyňských dveří viděl jsem jej,
vysíleného a zemdlého,
Vyšel jsem k němu, seděl na špalku, a zaved jej dovnitř
a uklidnil,
A nanosil jsem vodu, naplnil vanu pro jeho zpocené tělo
a odřené nohy
A dal mu světnici, do níž se chodilo z mé, a trochu čistého
hrubého šatstva.
Pamatuji se docela dobře, jak koulel očima a jaký byl
nemotora,
Pamatuji, jak jsem mu kladl náplast na poraněné
nohy a šíj;
Byl u mne týden, nežli se sebral a mohl dál na sever,
U stolu sedal vedle mne, má puška stála opřena v koutě.

11

OSMADVACET mladých mužů se koupá na břehu moře,
Osmadvacet mladých mužů a všichni tak přátelští;
Osmadvacet let života ženy a vždy tak osamělého.

Ten hezký dům na svahu je její,
Pěkně a kráslivě oděna skrývá se za záclonkami oken.

Kterého z těch mladých mužů má nejraději?
Ach, i ten poslední je jí nejkrásnější.

Kam se chystáš, paní? pokud vím,
Šploucháš se tam dole ve vodě, ačkoli stojíš jako putinka
ve svém pokoji.

Tančící, rozesmáté seběhlo s břehu k vodě devěťadvacáté tělo
Ostatní ji neviděli, ona však viděla je a milovala.

Vousy mladých mužů se leskly vodou a praménky stékaly
s dlouhých vlasů,
Droboučké potůčky putovaly po tělech.

Neviditelná ruka hladila jejich těla,
Bázlivě přejížděla po spáncích a žebrech.

Mladí muži plovou naznak, jejich bílá břicha se vzpínají
k slunci, neptají se, kdo je tak pevně drží,
Nevědí, kdo tak prudce dýchá, kdo se to prohýbá v klenutý
a pohyblivý oblouk,
Netuší, koho postříkali.

12

ŘEZNICKÝ chasník svléká zkrvavenou zástěru, nebo ocílkuje
nůž v stánku na tržišti,
Otálím rozradostněn jeho vyřídilkou a jak se ohání a točí.

Kováři se začouzenou a zarostlou hrudí obklopují kovadlinu,
Každý drží svůj perlík, všichni připraveni, veliký žár je v ohni.

Od prahu potroušeného popelem sleduji jejich pohyby,
Jejich pružné, strmé trupy hrají do taktu s jejich mohutnými
pažemi,
Shora dolů máchají kladivy, shora dolů dlouze, shora dolů
s jistotou,
Nespěchají, každý muž buší na své místo.

13

ČERNOCH drží pevně otěže čtyřspřeží, balvan na řetězu
zmítá se vespod,
Černoch jedoucí na dlouhé korbě z lomu, jednou nohou
opřen o prsnění, stojí zmužile a jistě,
Jeho modrá košile, rozhalená na prsou s plným hrdlem,
splývá volně přes boky,
Pohled má klidný a velitelský, zvedá s čela širokou střechu
svého širáku,
Slunce padá na jeho kučeravé vlasy a vousy, padá na čern
jeho lesklých, dokonalých údů.

Hledím na toho malebného obra a miluji ho a nevydržím tu,
Jdu rovněž s potahem.

Ve mně milovník života kamkoli se hne, vzad jako vpřed
se otáčí,
K výklenkům stranou i k novým se skláním, žádného
člověka nebo předmět nevynechám,
Všechno nabírám pro sebe a pro tento zpěv.

Voli, řinčící jařmem a řetězy nebo čekající v listnatém loubí,
Co to vyjadřují vaše oči?
Zdá se mi to víc než všechno tištěné, co jsem kdy v životě
četl.

Můj krok vyplašil divokého kačera a divokou kachnu na
mé daleké celodenní toulce,
Stoupají spolu a pomalu krouží kolem.

Já věřím v tento okřídlený záměr

A uznávám červen, žlut, běl, hrající ve mně,
A považuji zeleň, fialovou barvu a chocholku z peří za
vědomě stvořené,
Neříkám, že je želva neúčinná proto, že není něčím jiným,
Sojka v lesích nikdy necvičila škály, a přesto mi zpívá
docela dobře
A pohled na ryzatou klisnu s hanbou vyhání ze mne všechnu
hloupost.

14

DIVOKÝ houser vede své hejno chladnou nocí,
Ja-honk volá a hlaholí to dolů jako vábení,
Chytráci si snad pomyslí, že to nemá význam, ale já,
napjatě poslouchaje,
Shledávám, že to má své místo a smysl tam nahoře na
zimním nebi.

Sob na severu, kočka na prahu, chickadee, psoun,
Selata chrochtající svině, když ji chňapají za cecky,
Kuřata krůty a ona s poroztaženými křídly,
Vidím v nich i v sobě týž prastarý zákon.

Stoupnutí mé nohy na zem způsobuje sta pocitů,
Je k smíchu, že bych je dokázal vypovědět.

Jsem očarován životem pod širým nebem,
Muži, kteří žijí mezi dobytkem, nebo páchnou mořem nebo
lesy,
Staviteli lodí, lodivody, těmi jež vládnu sekerami a palicemi
a ovládají koně,

Mohu s nimi jíst a spát celé týdny.

Co je nejprostší, nejlacinější, nejbližší, nejsnazší, to jsem já,
Pokouším štěstí a utrácím, abych obrovsky získal,
Líčím se nejlepšími slovy, abych se dal prvnímu, kdo požádá,
Nežádám nebe, aby sestoupilo pro mé hezké oči,
Rozhazují je navěky plnou dlaní.

15

ČISTÝ kontraalt zpívá od varhan s kůru,
Tesař si chystá prkno, jazýček hoblíku hvízdá svůj divě
stoupající svist,
Provdané i neprovdané děti jedou domů na výroční svátek,
Kormidelník se chápe kormidla a spuští je pevnou rukou,
Velrybář stojí ve střehu na svém člunu, oštěp a harpuna
jsou připraveny,
Lovec kachen se ubírá tichým a obezřelým krokem,
Noví duchovní se zkříženýma rukama přijímají svěcení před
oltářem,
Přadlena postupuje a couvá za bzukotu velkého kola,
Farmář na toulce letní nedělí se zastavil u závor a hledí,
co dělá obilí a žito,
Šilence konečně odvádějí do ústavu, případ je beznadějný
(Již nikdy neusne tak, jako spával v postýlce
v mamčině ložnici);
Sazeč s šedivou hlavou a vychrtlým ohryzkiem pracuje u kasy,
Převrací bago a oči se mu zatemňují nad rukopisem,
Zmrzačené tělo pokládají na operační stůl,
Co se odejme spadne, hrůzně do džberu,

Mladou mšenkou nabízejí na dražebním podiu, opilec
podřimuje ve výčepu u kamen,
Strojník si vyhrnuje rukávy, strážník obchází svůj rajon,
vrátný hlídá, kdo jde,
Mladík řídí rychlý dostavník (neznám jej, a přece miluji),
Mšenec si šněruje lehké střevíce, poběží o závod,
Odstřel divokých kroců na Západě přilákal staré i mladé,
někteří se opírají o pušky, jiní sedí na kládách,
Ze zástupu vystoupí střelec, postaví se a pomalu zalící,
Hloučky nových přistěhovalců obsadily přístaviště a molo,
Zatím co kudrnatí černoši okopávají cukrovou třtinu,
dozorce dohlíží na ně ze sedla,
Křídlovka volá z tančírny, páni spěchají pro partnerky,
tanečník se uklání tanečnici,
Jinoch leží zasněn v mansardě pod cedrovou střechou
a naslouchá hudbě deště,
Michiganec líčí pasti u potoka, vtékajícího do Huronu,
Indiánka, zahalená do žlutě lemovaného hávu, nabízí ke koupi
mokasiny a korálové kabelky,
Naklání se stranou, mhouře těkající oči, prochází znalec
výstavní síní,
Nežli lodníci přilánují parník, klade se můstek pro vystupující,
Mladší sestřička drží přadeno, zatím co starší, každou chvíli
rozmotávajíc smotanec, navíjí klubko,
Rok vdaná žena se zotavuje, je šťastna, před týdnem porodila
první dítě,
Hladkovlasá yankejská dívka pracuje na svém šicím stroji
nebo v továrně nebo v tkalcovně,
Dlaždič se sklání nad zatloukadlem, reportér hbitě zapisuje
do zápisníku, malíř písma maluje zlatá a modrá písma,
Podél průplavu koničkuje chlapec, účetní počítá za pultem,
švec smolí dratev,

Kapelník dává takt orchestru a všichni hrají podle něho,
Dítě je křtěno a konvertita činí své první vyznání víry,
Regata se rozestírá po zátoce, závod začíná (bílé plachty
se blyští!),
Honák žene své stádo a volá na kusy, vybíhající z houfu,
Podomní obchodník se potí pod svým břemenem (zatím
co kupující handrkuje o mizerný halír);
Nevěsta si urovnává své bílé šaty, minutová ručička se líně
sune,
Poživač opia se zaklání se ztrnulou hlavou a pootevřenými
rty,
Nevěstka courá blátem svůj šál, klobouk se plandá na její
opilé a uhrované šiji,
Dav se řehťá jejím klení a sprostým nadávkám, muži se
šklebí a mrkají na sebe
(Ubohá! já se nesměji tvým kletbám, ani se nepošklíbám);
Obklopen ministry, president koná kabinetní poradu,
Po náměstíčku korsují tři staré důstojné dámy, přátelsky
do sebe zavěšeny,
Mužstvo rybářské lodi vrství do podpalubí platýze,
Muž z Missouri se plahočí rovinami se svým zbožím a
dobytkem,
Průvodčí prochází vlakem a upozorňuje na sebe cinkáním
drobných,
Podlaháři kladou podlahu, pokryvači pokrývají střechu,
zedníci volají o maltu,
Husím pochodem s putnou malty na zádech pochodují
přidavači;
Tak jdou za sebou roční období, nepopsatelný dav se
shromáždí, je Čtvrtý červenec (co ran z děl a lehkých
zbraní)!

Tak jdou za sebou roční období, orač oře, sekáč seče a zimní
osivo padá do půdy;
Na jezeře číhá štikař a čeká u díry v zamrzlé hladině,
Pařezy hustě obklopují mýtinu, osadník hluboko zatíná
sekyru,
Člunaři přivazují před soumrakem své čluny k stříbrným
topolům nebo k ořechům,
Lovci mývalů táhnou končinami Červené řeky nebo povodím
Tennessee nebo Arkansasem,
Pochodně planou tmou, jež se vznáší nad Chattahoochem
nebo Altamahawem,
Patriarchové sedí u večere se svými syny, vnuky a pravnuky,
Za stěnami chat, pod plátnem stanů odpočívají lovci
a trappeři po celodenním lovu,
Spí město a spí kraj,
Živí spí svůj čas a mrtví spí svůj čas,
A starý manžel spí vedle své ženy a mladý manžel spí vedle
své ženy,
A všichni směřují ke mně dovnitř a já směřuji z nitra k nim,
A co znamená být kterýkoli z nich, jsem více nebo méně já,
A z jednoho a ze všech tkám tento zpěv o sobě.

16

JSEM strár i mlád a blázen jako mudrc,
Bezohledný k jiným a vždy ohleduplný k jiným,
Mateřský právě tak jako otcovský, dítě stejně jako muž,
Utkán z hrubé tkáně a utkán z jemné tkáně,
Člen národa mnoha národů, nejmenšího a také největšího,
Syn Jihu jako Severu, nenucený a pohostinný plantážník
dole na Oconee,

Yankee, jdoucí svou cestou, podnikavý, mé údy jsou
nejpružnější údy na zemi a nejpevnější údy na zemi,
Muž z Kentucky, kráčející v srnčích kamaších údolím
Elkhornu, z Louisiany jako z Georgie,
Lodník na jezerech jako v zátokách nebo podél pobřeží,
Hoosier, Indiaňan, Wisconsinian, Ohian,
Doma na kanadských sněžnicích jako v křovinaté divočině
nebo s rybáři u New Foundlandu,
Doma v koloně plachetních saní plachtím se s ostatními
a vyvažuji směr,
Doma na vermontských kopcích jako v maineských lesích
nebo na texaském ranči,
Přítel Kalifornanů, přítel svobodných Severozápadanů
(miluji jejich hřmotná těla),
Přítel vorařů, uhlířů, přítel všech, kteří potřesou rukou
a vítají k nápoji a masu,
Žák nejprostších, učitel nejduchaplnějších,
Novic začátečník, ale zkušený myriadu let,
Jsem z každé kasty a mám každou pleť, každou hodnost
a každé náboženství,
Rolník, řemeslník, umělec, gentleman, kvaker, námořník,
Trestanec, pásak holek, rváč, advokát, lékař, kněz.

Všemu odolám snáze než své vlastní rozmanitosti,
Vdechuji vzduch, ale nechávám ho spoustu za sebou,
A nejsem nadutý a jsem na svém místě.

(Mol a rybí potěr jsou na svém místě,
Jasná slunce, jež vidím, a temná, jež nemohu vidět, jsou
na svém místě,
Věci hmatatelné jsou na svém místě a věci nehmatatelné
jsou na svém místě.)

17

TOTO jsou vskutku myšlenky mužů všech věků a zemí
a nemají původ ve mně,
Nejsou-li stejně tak tvé jako mé, nejsou nic nebo téměř nic,
Nejsou-li záhadou a rozřešením záhady, nejsou nic,
Nejsou-li stejně blízké jako daleké, nejsou nic.

Toto je tráva, která roste, kdekoli je zem a kde voda,
Toto je společný vzduch, v kterém se zeměkoule koupá.

18

PŘICHÁZÍM s velkou hudbou, s trubkami a bubny,
Nehraji pochody jen uznaným vítězům, hraji pochody
poraženým a pobitým.

Slyšel jsi, že je dobré zvítězit?
Pravím, je dobré také padnout, bitvy se prohrávají ve stejném
duchu jako vyhrávají.

Bubnuji za mrtvé,
Vyhrávám a vytrubuji nejhlasitěji a nejveseleji právě jim.

Sláva těm, kteří podlehli!
A těm, jejichž válečné lodi pohltilo moře!
A těm, jež pohltilo moře!
A všem generálům, kteří prohráli bitvy a všem přemoženým
hrdinům!
A nespočetným neznámým hrdinům, kteří jsou rovni
největším známým hrdinům!

TOTO je pokrm připravený pro všechny, toto je maso pro
přirozený hlad,
Pro bezbožného jako spravedlivého, já se dohodnu s každým,
Nedovolím, aby jen jediný člověk byl ponížěn a opomenut,
Nevěstka, parazit a zloděj jsou stejně vítáni,
Pyskatý otrok je vítán a venerik je vítán,
Nebude rozdíl mezi někým z nich a ostatními.

Toto je stisk plaché ruky, toto vlání a vůně vlasů,
Toto je dotek mých rtů s tvými a šepot touhy,
Toto daleká hloubka a výška zrcadlící mou tvář,
Takto se v zamyšlení ponořuji do sebe a opět vynořuji.

Domníváš se, že mám nějaký spletitý záměr ?
Dobrá, mám jej, neboť dubnové přeháňky jej mají a slída
skalních boků jej má.

Domníváš se, že chci vzbudit úžas ?
Vzbuzuje úžas denní světlo : vzbuzuje jej cvrlikání
čermáčka ráno nad lesy ?
Vzbuzuji větší úžas než oni :

V tuto chvíli říkám důvěrné věci,
Neřekl bych je každému, ale tobě je řeknu.

KDO to tu kráčí dychtivý, silný, mystický, nahý ;
Čím to, že čerpám sílu z hověziny, kterou jím ?

Co je to vůbec člověk ? co jsem já ? co jsi ty ?

Proti všemu mému jsi povinen postavit své,
Jinak bys marnil čas, kdybys mi naslouchal.

Nefňukám, i kdyby fňukal celý svět,
Že měsíce jsou jen prázdnota a země pod nohama jen špína
a bláto.

Kňučení a podrobení uložte do prášku pro nemocné,
přizpůsobení sahá do čtvrtého pokolení,
Já nosím svůj klobouk jak mi se zlíbí, venku jako doma.

Proč se mám stále modlit : proč se mám kát a dbát na
obřady ?

Z gruntu jsem propátral vrstvy země, na vlas analysoval,
radil se s učenci, vypočetl součty,
A nenalézám sladší tuk, než lpí na mých kostech.

V celém lidstvu vidím sebe, nikdo není víc ani míň o zrnko
soli,
A vše dobré nebo zlé, co o sobě říkám, o každém říkám.

Vím, že jsem důkladný a zdravý,
Ve mně se sbíhají věci kolotající vesmírem
A všechny jsou napsány pro mne a já musím zvědět, co
písmo znamená.

Vím, že jsem nesmrtelný,
Vím, že mou dráhu neobkrouží tesařovo kružidlo,

Vím, že nezaniknu jako ohničára oharku, kterým děti
prořezávají noc.

Vím, že jsem vznešený,
Netrápím svého ducha, aby se ospravedlnil, nebo chtěl
být pochopen,
Vidím, že prazákony se nikdy neomlouvají
(Spolehám, že nejsem o nic domýšlivější než vodováha,
podle které kladu základy svého domu).

Jsem takový, jaký jsem, a to stačí,
Nedbá-li mě někdo na světě, sedím spokojen,
A dbá-li jeden nebo všichni, sedím spokojen.

Jeden svět mne dbá a pro mne daleko největší a to jsem
já sám,
Jestli přijdu na své dnes nebo za deset tisíc nebo za deset
milionů let,
Mohu to se stejným potěšením přijmout hned, nebo se stejným
potěšením čekat.

Místo, kde stojím, je vklíněno a vmořeno do žuly,
Směju se všemu, co nazýváte rozklad,
A znám bezbřehost času.

21

JSEM básník těla a jsem básník duše,
Blaženosti nebes jsou se mnou a muka pekel jsou se mnou,
Prvé roubuji a rozmnožuji sám na sobě, druhé přesazuji
v novou řeč.

Jsem básník ženy právě tak jako muž
A pravím, je veliké být ženou jako být mužem,
A pravím, není nic většího než matka člověka.

Zpívám rozsáhlý a hrdý zpěv,
Dost jsme se nahrbili a naškemrali,
Ukazuji, že mírou všeho je vývoj.

Předhoniš všechny ostatní? stal ses presidentem?
To je maličkost, dokáží víc než to všichni a půjdou
ještě dál.

Jsem ten, který kráčí s něžnou vzrůstající nocí,
Volám zemi a moře poloobjaté nocí.

Přitiskni se pevně, noci s nahými řadry – přitiskni se pevně,
magnetická živící noci!
Noci jižních větrů – noci několika velikých hvězd!
Tiše pokyvující noci – nahá, šílená letní noci!

Směj se, ó smyslná, svěžest dýchající země!
Země dřímajících a stékajících stromů!
Země vyhaslého západu slunce – země hor s korunou mlhy!
Země v sklovitém lžákku namodralého úplňku!
Země v jasu a tmě, jimiž je žihán proud řeky!
Země světlepopelavých mračen, jasných a čistých kvůli mně!
Všeobjímající země – země obsypaná jabloňovými květy!
Směj se, tvůj milenec přichází!

Marnotratná, darovalas mi lásku – proto i já ti oplácím
láskou!

Ó nevyslovitelně vášnivá láska!

TY moře! také tobě se vzdávám – tuším, co zamýšlíš,
 S břehu vidím tvé zahnuté vábíci prsty,
 Zdá se mi, že váháš couvnout, dokud ses mne nedotklo,
 Musíme se spolu sblížit, svléknu se a rychle mne odnes
 z dohledu země,
 Ustel mi měkce a pohoupej dřímotem vln,
 Zalij mě milostnou šťávou, mohu ti oplatit.

Moře širých, bezedných vln,
 Moře zhluboka a přerývaně oddychující,
 Moře se solí života a s nevykopanými, ale stále rozestlanými
 hroby,
 Vyjící a bouře čerpající, rozmarné a lahodné moře,
 S tebou jedno jsem, také já mohu mít jednu podobu a mohu
 mít všechny podoby.

Účasten přílivu a odlivu, velebím hněv i smíření,
 Velebím přátelství i ty, kdo spí si v objetí.

Já jsem hlasatel sympatie
 (Mám sestavit seznam věcí v domě a vynechat dům, který
 je uchovává?),
 Nejsem jen básník dobra, neodpírám být i básníkem zla.

Co se to žvaní o ctnosti a hříchu?
 Zlo mne pohání a vůle napravit zlo mne pohání, zůstávám
 nestranný,
 Má cesta není cestou vyhledavače chyb a zamítavce,
 Zavlažuji kořeny všemu, co vyrostlo.

Bojíš se křivice z té neumdlévající plodnosti,
 Myslíš, že by se měly opravit a předělat nebeské zákony?

Mám jednu stranu za protiváhu a druhou stranu za protiváhu,
 Jemné ponaučení za stejně prospěšné jako tvrdé poučení,
 Myšlenky a skutky dneška za naše probuzení a první
 prohlédnutí.

Nic není lepšího než minuta, přicházející ke mně ze zašlých
 decilionů,
 A nad ní a nyní.

Co dobrého se dělo v minulosti a co dobrého se děje dnes,
 to není takový zázrak,
 Zázrak je znova a znova to, že může být člověk podlý
 a nevěřící.

NEKONEČNÉ sdělování věčných slov!
 Mně je moderním slovem slovo En-Masse.

Slovo neselhávající víry,
 Nyní nebo potom, to je mi lhostejno, já přijímám čas bez
 výhrady.

On jediný je bez trhlin, on jediný zaoblí a zdokonalí
 všechno,
 Ten mystický ohromující zázrak jediný zdokonalí všechno.

Přijímám skutečnost a nemám odvalu o ní pochybovat,
 Sytím se materialismem bez ustání.

Sláva účinné vědě! at žijí přesné důkazy!
Přines roztlučený rozchodník smíchaný s cedrem
a větévkami šefíku,
Toto je slovníkář, tento chemik, tento sestavil gramatiku
starých tesaných nápisů,
Tito námořníci plavili loď zákeřnými neznámými moři,
To je geolog, tento pracuje se skalpelem a to je matematik.

Pánové, budiž vám všechna čest!
Vaše fakta jsou potřebná, a přece nejsou místem, kde
prodlévám,
Jimi jen vcházím do jedné části svého obydlí.

Má slova tak neupomínají na vyřčené vlastnosti,
Jako upomínají na nevyřčený život, na svobodu a oprostění,
A vyřizují zkrátka účty s jalovými a vykleštěnými, straním
mužům a ženám plně vybaveným
A bijí na gong vzpoury a držím s uprchlíky a těmi, kdo
osnují spiknutí a převrat.

24

WALT Whitman, kosmos, Manhattanu syn,
Bouřlivý, masitý, smyslný, nenasytý, žíznivý a plodný,
Nesentimentální, nepovýšený nad muže a ženy nebo od
nich stranou,
Ne víc skromný než neskromný.

Odšroubujte zámky se dveří,
Odšroubujte dveře s veřejí.

96

Kdo jiného pokořuje, mě pokořuje,
A cokoli se stane nebo řekne, nakonec na mne padne.

Mnou stoupá vnuknutí boží, proud i ukazatel.

Vyslovuji pravěké heslo, dávám znamení demokracie,
VÍ Bůh! nepřijmu nic, v čem by neměl podíl každý za
stejných podmínek.

Mnou stoupají mnohé dávno umklé hlasy,
Hlasy nekonečných pokolení vězňů a otroků,
Hlasy umírajících a zoufajících, zlodějů a zakrnělých,
Hlasy období příprav a výpadů,
Vláken, poutajících hvězdy a semeno s línem,
A práv těch, po nichž jiní šlapou,
Zmrzačených, všedních, příšlápnutých, pošetilých,
pohrdaných,
Mlhy ve vzduchu a brouků kutálejících kuličku kalu.

Mnou stoupají zapovězené hlasy,
Hlasy pohlaví a rozkoše, hlasy pod rouškou, já zvedám
roušku,
Hlasy necudné, mnou očištěné a přetvořené.

Nedávám si ruku na ústa,
Mluvím o střevech se stejnou jemností jako o hlavě
a srdci,
Soulož mi není odpornější než smrt.

Věřím v tělo a jeho žádosti,
Zrak, sluch, čich jsou zázraky a každá moje část a každá
končetina je zázrak.

97

Jsem božský zevně i uvnitř a vše, čeho se dotknu a co mne
se dotkne, bude posvátné,
Pach těchto podpaží voní líp než modlitba,
Tato hlava je víc než chrámy a bible a všechny víry.

Uctívám-li některou věc víc než jinou, buď to rozlehlost
mého těla nebo některá jeho část,
Můj průsvitný tvar, ty to budeš!
Temné vrstvy a stupně, vy to budete!
Mocné mužské rydlo, ty to budeš!
Kterákoli věci mě zúrodňující, ty to budeš!
Ty má sytá krvi! ty mléčný proude, bledá hmota mého
života!

Hruď tisknoucí se k jiné hruď, ty to budeš!
Můj mozk, tvé tajné závity to budou!
Kořeny opíraného puškorce! plachá vodní sluko! hnízdo
ochraňující podvojná vejce! vy to budete!
Směsi zčuchaného sena hlavy, vousů a prsou, ty to budeš!
Tryskající mízo javoru, vlákno vzrostlé pšenice, ty to budeš!
Velkodušné slunce, ty to budeš!
Výpary ozařující a zatemňující mou tvář, vy to budete!
Přýstící potoky a rosy, vy to budete!
Větry, troucí se o mne svými slane dráždicími genitaliemi,
vy to budete!
Široká svalnatá pole, větve živého dubu, milého svědka
mých klikatých cest, vy to budete!
Ruce, které jsem tiskl, tváře, které jsem líbal, smrtelníku,
kterého jsem se kdy dotkl, vy to budete!

Jsem zblázněn sám do sebe, zde je všechno mé a všechno
tak ohromné,
Každý okamžik a cokoli se děje, rozechvívá mě radostí,

Nevím, jak se mé kotníky ohýbají, ani co je příčinou mého
nejtajnějšího přání,
Ani příčinu přátelství, jež vzbuzuji, ani příčinu přátelství,
které přijímám.

Když stoupám po schodech, stanu a uvažuji, je-li to
skutečnost,
Jitřní záře v okně uspokojí mě víc než metafysika knih.

Pohledět na rozednění!
Pod nepatrným paprskem blednou nesmírné průsvitné stíny,
Vzduch lahodí mému patru.

Svět pohyblivé síly tiše vstává v nevinném skotačení, svěže
vyráží,
Šikmo vystřeluje do výšky a hloubky.

Cosí, co nemohu vidět, vztahuje chlípná klepeta,
Može svítící štávy zaplavuje nebesa.

Chvilé prodlení země a nebes a jejich denně uzavírané
spojení,
Výzva od východu, zvedající se v tuto chvíli nad mou
hlavou,
Výsměšný smích: Jen to zkus, jestli mne ovládneš!

25

JAK rychle by mne zabil ohromný a oslňující východ slunce,
Kdybych nemohl nyní a stále ze sebe šířit východ slunce.

Také my vycházíme ohromní a oslňující jako slunce,
Své nejvlastnější, ó, duše, nalézáme v tichu a svěžesti
rozednění.

Můj hlas stíhá to, co mé oči nemohou dosáhnout,
Jediným pohybem jazyka objímám světy a nesmírnost světů.

Má řeč je dvojče mého vidění, neumí zvažít sama sebe,
Pořád mě dráždí a jízlivě říká:
Walte, máš toho v sobě tolik, proč to ze sebe nevydáš?

Pojď tedy, nedám se škádlit, čekáš toho mnoho od výrazu,
Copak nevíš, ó řeči, že jsou pod tebou stulena poupata?
Čekají potmě, chráněna před mrazem,
Bláto ustupuje před mými prorockými výkřiky,
Nesu na sobě příčinu všeho, abych ji nakonec udržel
v rovnováze,
Mé vědomí, to nejživější, udržuje krok se smyslem všech věcí,
Štěstí (kdokoli slyšíš mě, vstaň, muž či žena, a vydej se
hledat je ještě tento den),

Svou největší hodnotu ti odpírám, odpírám vydat to, co jsem
skutečně,
Objímej světy, ale nikdy se nepokoušej obejmout mne,
Rozehrávám ve vás to nejjemnější a nejlepší prostým
pohledem.

Mě nelze popsat a vypovědět,
Nejúplnější důkazy a všechno ostatní nosím ve tváři,
Sevřením rtů zahanbím pochybovače.

NYNÍ chci jenom naslouchat,
Aby to, co uslyším, vniklo v tento zpěv a podarovalo jej
zvuky.

Slyším bravurní arie ptáků, zvonění rostoucí pšenice,
žvatláni plamenů, praskot klestí, jež mi vaří jídlo,
Slyším zvuk, ježž miluji, zvuk lidského hlasu,
Slyším vplývat do sebe všechny zvuky, jak se proplétají,
spojují a zní jeden za druhým,
Zvuky měst a zvuky venkova, zvuky dne i noci,
Mládí rozpovídané se svými láskami, hlučný smích dělníků
při jídle,
Hněvivý tón rozbitého přátelství, šepot nemocných,
Soudce opřeného rukama o stůl, jehož zsinale rty vynášejí
ortel smrti,
Hej rup! nosičů vykládajících loď na molo, refrén plavčků
zvedajících kotvu,
Hlahol poplašeného zvonu, výkřik „Hoří!“, rachot uhánějících
stříkaček a vlečňáků s hadicemi s výstražným zvoněním
a signalizačními světly,
Parní píšťalu, temné dunění příjíždějícího vlaku,
Pomalý pochod vyhrávaný v čele dvojstupu pochodujícího
spolku
(Vyprovázejí nebožtíka, hroty praporů jsou zastřeny černým
flórem).

Slyším cello (to je stesk jinošského srdce),
Slyším lesní roh, prudce mi proudí do uší,
Bláznivě sladkým žalem roztrásá nitro a hrud.

Slyším sbor velké opery,
Ach, to je skutečná hudba – takovou mám rád.

Tenor štědrý a svěží jako stvoření mě naplňuje,
Tryská z oválu úst a celého mě zaplavuje.

Slyším školený soprán (čím je toto dílo proti onomu?),
Orchestr víří se mnou dál než obíhá Uran,
Rozehrává ve mně takovou vroucnost, že bych nevěřil,
že ji mám v sobě,
Pluje se mnou, cákám bosýma nohama, netečné vlny mě
olizují,

Bijí do mne kruté a zlostné kroupy, až se mi ztrácí dech,
Potopen do sladkého morfia, hrdlo mi stahuje smrtelná závrat,
Nakonec mě to vynáší vzhůru, pocítit záhadu všech záhad,
Nazýváme ji Bytí.

27

BYTÍ, v jakékoli podobě, co je to?
(Chodíme kolem a kolem každý z nás a vracíme se k tomu
zas a zas),
Kdyby nebylo nic víc než mlž ve své bezcitné škebli, bylo
by toho dost.

Já nemám bezcitnou škebli,
Mám v chodu vodiče po celé bytosti, ať jdu nebo stojím,
Chopí se každého předmětu, mnou celým nesou je beze
škody.

Mně stačí pohnout, stisknout, nahmatat a jsem šťasten,
Dotknout se kohokoliv je takřka víc, než mohu vydržet.

28

JE to dotek, jenž mne rozehrává v novou bytost?
Plameny a ether prudce vnikají do mých žil,
Ten zrádný hrot, dotírající a zvedající se ze mne, aby jim
pomohl,
Mé maso a krev sršící blesky, aby roztaly to, co ani vlastně
není nic jiného než já sám,
Na všech stranách dráždící popouzeči, z kterých mně tuhnou
údy,
Ždímají vemeno mého srdce, aby vymačkali poslední krůpěj,
Hanebně se chovají a nedbají na můj odpor,
Záměrně mě olupují o to nejlepší,
Svlékají můj šat a svírají kolem obnaženého pasu,
Klamou můj zmatek mírem slunečního světla a pastvin,
Nestoudně odstrkují ostatní smysly,
Podplácejí je, aby se dohodly s hmatem a šly a pásly se na
mých končetinách,
Bezohlední a nešetrní k mé prchající síle a hněvu,
Přihánějí zbytek stáda, aby se na chvíli připojilo,
A potom, aby shromáždění stanuli na předhoří a potýrali mě.

Strážce sbíhají ze všech mých částí,
Vydali mě bezmocného rudému pirátu,
Všichni přicházejí na předhoří, aby vypovídali a napomáhali
proti mně.

Jsem zrazen zrádci,
Mluvím nesmysly, přišel jsem o rozum, nikdo jiný, já sám
jsem největší zrádce,
Já první vystoupil na předhoří, mé vlastní ruce mne tam
donesly.

Ničemné dotknutí! co to vyvádíš? dech se mi zadrhl v hrdle,
Zapust stavidla, jsi na mne příliš mnoho.

29

SLEPĚ milující, zápolící dotknutí, skryté, zakuklené, dravé
dotknutí!

Bolelo to hodně, když jsi mne opouštělo:

Odcházejícímu jde v patách přicházející, věčné placení
věčného dluhu,

Štědře se řine déšť a štědřeji potom odměna.

Výhonky se ujímají a rozmnožují, trčí na roubení úrodné
a plné života,

Krajiny mužně vztyčené, plného tvaru a zlaté.

30

VŠECHNY pravdy čekají ve všech věcech,
Nepospíchají se svým zrozením, ani mu nebrání,
Nepotřebují porodní kleště;
Nepatrné je mně veliké jako cokoli
(Co je míň nebo víc než dotknutí?).

Logika a kázání nikoho nepřesvědčí,
Hloub do duše mi vniká noční chlad.

(Takové je jen to, co se samo dokazuje muži a ženě,
A jen co nikdo nepopře, je takové.)

zobrazuje
Minuta poklesnutí uklidňuje můj mozek,
Věřím, že z vlhkého prachu povstanou milenci a světla,
A souhrn všech souhrnů je tělo muže nebo ženy
A vrchol a květ je v něm cit, který mají jeden pro druhého,
A jejich určením je větvit se bezmezně, až se jim toto
poučení stane všemohoucím,
Až jeden a všichni budou mít rozkoš z nás a my z nich.

31

VĚŘÍM, že stéblo trávy není míň než denní dílo hvězd
A mravenec je stejně dokonalý a zrnko písku jako vajíčko
střízlíka
A rosníčka je mistrovským dílem všemohoucnosti
A všední ostružina byla by ozdobou nebeských síní
A nejútlejší sval mé ruky se vysměje každému soustrojí
A kráva žvýkající se skloněnou hlavou předčí každou sochu
A myš je zázrak dost veliký, aby zamrazilo sextiliony nevěřících.

Shledávám, že mám v sobě rulu, uhlí, vlasatý mech, obilí,
ovoce, jedlé kořínky
A že jsem celý oštukovaný čtvernožci a ptáky,
A nechávám, a vím proč, za sebou, co je za mnou,
Ale kdy chci, zavolám si co chci z toho zpět.

Marný je chvat i otálení,
Marně vyzauřují plutonické skály svůj starý žár vstříc mým
krokům,
Marně skrývá se mastodont práchnivinou svých kostí,
Marně stojí předměty na míle daleko a berou všelijakou
podobu,

Marně klesá oceán do prohlubní a v hlubinách obludy
uléhají,
Marně slídí luňák na nebi,
Marně plazí se had porostem a mezi kládami,
Márně táhne los do nitra lesních žlabin,
Marně odplouvá polární kachna daleko na sever
k Labradoru,
Jdu rychle za ní a vystoupím k hnízdu v trhlíně skály.

32

MYSLÍM, že bych mohl odejít ke zvířatům a žít s nimi,
jak jsou mírná a soběstačná,
Stojím a hledím na ně dlouho a dlouho.

Nepotí se, nevzdychají nad svým stavem,
Neleží potmě v bdění a nepláčou pro své hříchy,
Není mi z nich zle, protože nevykládají o povinnostech
k Bohu,
Ani jediné není nespokojené, ani jediné nešílí posedlostí
po majetku,
Ani jediné neklesá na kolena před druhým, aniž před
sobě rovným, které žilo před tisíci lety,
Ani jediné po celé zemi není ctihodné nebo nešťastné.

Tak mi vyjevují své vztahy a já je uznávám,
Znamení o mně mi přinášejí a osvědčují je jako svůj zřejmý
majetek.

Divím se, odkud mají ta znamení,
Copak jsem tudy šel dávno před věky a nedbale je upustil?

Já sám, postupující vpředu tehdy, nyní a vždycky,
Získávající a krásnější stálo víc a rychleji,
Nekonečný a všeploďný jako jeden z nich,
Nejsem příliš jiný než ti, kdo se dotýkají mých vzpomínek,
Vybírá si jednoho, jež miluji, a jdeme spolu jak bratr
s bratrem.

Obrovská krása hřebce, svěží a citlivá pro mé laskání,
Hlava s vysokým čelem, široká mezi ušima,
Údy lesklé a hbité, ocas zametající zemi,
Ladně pohyblivé, ostře zastřižené uši, oči plné třpytivé
svévole.

Nozdry se mu šíří, když jej svírám patami,
Jeho překrásně stavěné údy se chvějí radostí, když se řítíme
kolem a nazpátek.

Ještě minutku tě užiju, pak tě opustím, hřebče,
K čemu je mi tvůj běh, když sám jej překonám:
Já, at stojím, nebo sedím, uháním rychleji než ty.

33

PROSTOR a čas! nyní vidím, že je pravda, co jsem tušil,
Co jsem tušil, když jsem se válel v trávě,
Co jsem tušil, když jsem ležel v posteli,
A když jsem bloudil zrána pod blednoucími hvězdami
na břehu moře.

Závazky a přítěž mě opouštějí, mé lokty spočívají na zálivech,
Táhnou sierrami, mé dlaně pokrývají kontinenty
A kráčím se svým snem.

Mezi domovními bloky srubového města, v táboře
dřevorubců,
Podél mýtin pro koleje, podél vyprahlých strží a koryt
bystřin,
Pleju své políčko cibule, nebo okopávám řádky mrkve
a petržele, křížuji savanami, toulám se po lesích,
Pátrám, ryžuji zlato, ohrazuji zakoupený pozemek,
Sežehnut horkým pískem až po kotníky táhnu svůj člun
dolů k mělké řece,
Kde panther pobíhá po větvích nad hlavou, kde srnec se
postaví vztekle lovcí,
Kde chřestýš vyhřívá na skále svou malátnou délku, kde
vydra loví ryby,
Kde aligátor spí v zátočině na svých zkornatělých puchýřích,
Kde černý medvěd hledá kořínky nebo med, kde bobr
veslovitým ocasem uplácává bláto;
Nad rostoucí třtinou, nad žlutými květy bavlníku, nad rýží,
v jejích nízkých mokřích polích,
Nad farmou se špičatými štíty, s vroubkovaným hřebenem
a úzkými stružkami okapů,
Nad tomely západu, dlouholistou kukuřicí, nad jemným
modrokvětým lnem,
Nad bílou a hnědou pohankou, broukající a bzučící
s ostaními,
Nad tmavou zelení žita, jak se čeří a šerí ve větru,
Stoupám do hor, lezu opatrně vzhůru, přidržuji se nízkých
vyhublých větví,
Kráčím pšínou vyšlapanou v trávě a proraženou listnatým
loubím,
Kde křepelka volá mezi lesy a pšeničným polem,
Kde netopýr kmitá červencovým podvečerem a zlatohlávek
do tmy zapadá,

Kde potok vybíhá zpod kořenů starého stromu a rozlévá se
po louce,
Kde dobytek čeká a trhavým vráštěním kůže odhání mouchy,
Kde plátýnko od syra visí v kuchyni, trojnožka rozkročená
nad plotnou a pavučiny splývají jako věnčení s trámů,
Kde buchar buší, kde tiskařský lis otáčí válci,
Všude, kde lidské srdce bije pod žebry se strašlivou bolestí;
Kde hruškovitý balon stoupá do výše (já sám v něm letím
a hledím klidně dolů),
Kde záchranný vůz napíná lano, kde vedro líhne v hlubokém
písku bledězelená vajíčka,
Kde velryba plave se svým mládětem a nikdy je neopustí,
Kde parník vleče za sebou dlouhou vlečku kouře,
Kde hřbetní ploutev žraloka přetíná hladinu jak černá čepel,
Kde vyhořelou brigu unáší neznámý proud,
Kde oslizlou palubu porůstají škeble a pod ní hnijí mrtví,
Kde hvězdami posetý prapor vlaje v čele pluku,
Blížím se k Manhattanu podél protáhlého ostrova,
Jsem pod Niagarou, vodopád jako závoj padá mi přes
obličej,
Na zápraží, u kůlu pro koně před stavením,
Na dostizích nebo na veselém výletě, při třasáku, při dobrém
utkání v base-ballu,
Při chlapské zábavě s hulvátskými žerty, ironickým
vtipkovaním, při tanci, pití a smíchu,
U lisu na jablečný mošt chutnám sladkost hnědé kaše
a ssaji stéblem šťávu,
Při loupání jablek žádám hubičku za každé červené, které
naleznu,
Na vojenských přehlídkách, při výletech na pobřeží,
přátelských besedách, na obžínkách nebo oslavě glajchy;

Tam, kde posměvačný drozd spouští svůj rozkošný klokot,
křik, nářek a štěbetání,
Kde stoh sena stojí v stodole, kde se válí sláma a plemenice
čeká ve stáji,
Kde býk přistupuje k svému samčímu dílu, kuň ke klisně,
kde kohout pojímá slípku,
Kde se popásává jalovička, kde husy uštipují potravu krátkým
škubáním,
Kde zapadající slunce dluží stíny nad osamělou
a nekonečnou prérií,
Kde bisoní stáda tvoří pohyblivý koberec na čtvereční míle
daleko,
Kde kolibřík zrcátkuje, kde se vine a vlní šij nestárnoucí
labutě,
Kde racek pobíhá po mořském břehu a směje se svým
málem lidským smíchem,
Kde úly stojí v řadě, seřazené na sešlé zahradní lávce zarostlé
bujným býlím,
Kde koroptve s kroužkovanými krčky sedí do kola na zemi
v polích s vystrčenými hlavičkami,
Kde pohřební vozy projíždějí klenutou hřbitovní branou,
Kde zimní vlci vyjí uprostřed sněhových pouští a ledem
pokrytých stromů,
Kde volavka se žlutou korunkou přichází k bažině a krmí
se ráčky,
Kde šplouchání plavců a potápěčů ochlazuje polední vedro,
Kde cikáda v ořechu nad studnou vyhrává na svou
chromatickou píšťalku,
Přes záhony citroníků a okurek se stříbrně lemovanými
listy,
Přes solná jezírka nebo oranžovým hájem nebo pod jehlanci
smrků,

Procházím tělocvičnou, čalouněným salonem, kanceláří
nebo veřejnou dvoranou,
Rozradostněn vším, co je domácí, rozradostněn vším, co
je cizí, rozradostněn starým i novým,
Rozradostněn neúhlednou ženou stejně jako úhlednou,
Rozradostněn kvakerkou, když odloží čepec a zpívavě
rozkládá,
Rozradostněn hlaholem sboru ve vyběleném kostele,
Rozradostněn vážnými slovy upoceného methodistického
kazatele, pohnut na pobožnosti pod širým nebem;
Koukám celé odpoledne do výkladů na Broadwayi, tisknu
špičku nosu na tlustou tabuli skla,
Loudám se týž den odpoledne s hlavou zvrácenou do oblak
mezi uličkami domů nebo podél pobřeží,
Pravou i levou paží ovinutou kolem dvou přátel, já sám
uprostřed;
Vracím se domů s mlčenlivým tmavolícím chlapcem
z divočiny (jede se mnou, když se den sklání),
Daleko od usedlostí zkoumám stopy zvířete nebo otisky
mokasinů,
U lůžka v nemocnici podávám ovocnou šťávu nemocnému
s horečkou,
V noci, když všechno utichlo, se svíčkou v ruce prohlížím
mrtvého v rakvi;
Plávím se všemi přístavy za čachry a dobrodružstvím,
Táhnou s hodinovým davem, chtivý a nestálý jako každý,
Dopálen na jednoho, jehož nenávidím, ve své zuřivosti
hotov jej probodnout,
Samoten s půlnocí na zadním dvoře, nadlouho opuštěn
myšlenkami,
Kráčím po starých judských pahorcích s krásným dobrotivým
Bohem po boku,

Spěchám prostorem, spěchám nebesy a souhvězdími,
Spěchám středem sedmi oběžnic a prstencem o průměru
osmdesáti tisíc mil,
Spěchám s vlasaticemi a vrhám s nimi ohnivé koule,
Nesu rostoucí dítě, jež nese v lůně těhotná matka,
Bouřím, užívám, miluji, varuji, zamýšlím,
Pomáhám, sytím, zjevují se a mizím,
Těmito cestami kráčím ve dne v noci.

Obcházím štěpnice sfér a prohlížím plody,
Prohlížím kvintiliony zralých a prohlížím kvintiliony
zelených.

Konám toto kroužení neklidné a nenasytné duše,
Cesta má běží hloub, než dosáhne olovnice.

Beru si z hmotného i nehmotného,
Žádná stráž mě nezadrží, žádný zákon mi nezabrání.

Kotvím se svou lodí jenom nakrátko,
Moji poslové kdesi neustále křižují, nebo přinášejí zprávy.

Vydávám se na lov polárních kožesin a tuleňů, s okovaným
kopím přeskakují průrvy, chytám se modrých a křehkých
hrbolků.

Stoupám ke špici stožáru,
Pozdě v noci sedám do lodního koše,
Plujeme arktickým mořem, ještě je hodně jasno,
Čirým vzduchem se prostírám na čarovnou krásu kolem,
Ohromné spousty ledu plují kolem mne a já kolem nich,
scenerie se táhnou na všechny strany,

Bílé štíty hor se zjevují v dálce, posílám jim vstříc svou
fantasii,
Blížíme se k nějakému velikému bojišti, kde se brzy utkáme,
Míjíme kolosální přední stráže tábora, míjíme ji opatrně
a po špičkách,
Nebo táhnem předměstím nějakého obrovského zničeného
města,
Je v něm víc balvanů a rozvalin než ve všech obydlených
městech na světě.

Jsem svobodný společník, tábořím s vetřelci u táborových
ohňů,
Vyženu ženicha z postele a zůstanu s nevěstou sám,
Celou noc ji tisknu na svá stehna a rty.

Můj hlas je hlas ženy, skřek u zábradlí schodů,
Přinášejí mi promáčené, utopené tělo muže.

Chápu veliká srdce hrdinů,
Odvalu nyníější doby a všech dob,
Jak kapitán viděl vrak parníku bez kormidla a plný lidí,
jak smrt jej hnala bouří nahoru a dolů,
Jak zatínal pěsti a neustoupil ani o coul, nepovolil ve dne
a nepovolil v noci,
A napsal křídou velkými písmeny na prkno: *Nebojte se, my
vás neopustíme;*
Jak je sledoval, po tři dny odolával a neopustil,
Jak nakonec zachránil ten zmítaný zástup,
Jak zemdleně vyhlížely ženy v neuspořádaných šatech,
když je odváželi od jejich připravených hrobů,
Zamlklé děti se zestárlou tváří, podpírání nemocní a neholení
muži se zatátými rty;

To všechno zažívám s velkou chutí, mám to rád a patří
mi to,
Já jsem ten muž, já to protrpěl, já tam byl.

Pohrdání a klid mučedníků,
Matka v dávnu odsouzená pro čarodějnictví, upálená na
hranici za podívané svých dětí,
Štvaný otrok, zmožený útekem, opírající se o plot, uhnaný,
pokrytý potem,
To bodání jehel v nohou a šíjí, ty vražedné broky a střely,
To všechno cítím, nebo jsem.

Jsem uštváný otrok, omdlévám, trhán psy,
Peklo a zoufalství na mne padá a střelci střílejí a střílejí,
Chytám se kůlů v plotě, krev se mne kape zředěná potem,
Padám na plevel a kamení,
Jezdci bodají své zpupné koně a stáčejí se ke mně,
Sluch mi přechází z jejich pošklebků a bijí mě bičiči zběsile
do hlavy.

Utrpení je jeden z mých převleků,
Neptám se raněného, jak zkouší, sám stávám se raněným,
Mé rány zesinají, když opřen o hůl přihlžím.

Jsem rozmačkaný hasič s rozdrčenou hrudní kostí,
Padající zdi mne pohřbily do svých ssutin,
Dýchal jsem žár a dým, slyšel zoufalé výkřiky kamarádů,
Slyšel vzdálený tlukot jejich lopat a motyk,
Odklidili trámy a opatrně mě vytáhli.

Ležím na nočním vzduchu v rudé košili, to pronikavé ticho
je kvůli mně,

Ležím bez bolesti po tom všem, vysílen, ne však nešťasten,
Bílé a krásné tváře mne obklopují, hlavy bez přilb,
Klečící dav se ztrácí ve světle pochodní.

Vzdálení mrtví procitají,
Ukazují jako ciferník, nebo se na mně pohybují jako mé
ruce a já jsem hodinami.

Jsem starý kanonýr, vypravuji o bombardování své pevnosti,
Jsem tam znovu.

Znovu to dlouhé dunění bubnů,
Znovu to útočící dělo, hmoždíře,
Znovu to dělo odpovídá mým naslouchajícím uším.

Podílím se, vidím a slyším všechno,
Povely, kletby, řev, potlesk za dobře mířené rány,
Sanitku zvolna projíždějící, trousící rudé kapky,
Dělníky vyhlížející škody, spravující nejnaléhavější,
Pád granátu roztrženou střechou, trychtýř výbuchu,
Svištění údů, hlav, kamení, dřeva vysoko ve vzduchu.

Znovu chroptí ústa mého umírajícího generála, zuřivě
máchá rukou,
Sípe ssedlou krví: *Na mne nemyslete – myslíte – na zákopy.*

34

NYNÍ vypovím, co jsem zvěděl v Texasu za mladých let
(Nebudu povídat o pádu Alamu,
Ani jediný neunik, aby pověděl o pádu Alamu,

Těch sto padesát stále ještě mlčí v Alamu),
– Je to vyprávění o chladném povraždění čtyř set dvanácti
mladých mužů.

Na ústupu semkli se do čtverce a zaštitili se tlumoky,
Devět set životů obléhajícího nepřítele, devětkrát silnějšího,
to byla cena, kterou vzali napřed,
Jejich plukovník byl raněn a střelivo vystříleno,
Jednali o čestnou kapitulaci, dostali glejt a pečet, složili
zbraně a nastoupili jako váleční zajatci.

Byli chloubou lovecké hlídky,
Nepřekonatelní v jízdě, střelbě, zpěvu, hodování,
namlouvání,
Urostlí, nezkrotní, šlechetní, krásní, hrdí a srdeční,
Zarostlí, osmahlí, oděni volně jako lovci,
Ani jedinému nebylo přes třicet.

V neděli příští ráno vyvedli je po hloučcích a oddělali,
bylo to za krásného podletí,
Dílo začalo kolem páté a skončilo k osmé.

Ani jediný neuposlechl rozkazu pokleknout,
Někteří podnikli šílený a marný pokus, někteří stáli ztrnulí
a zpříma,
Někteří padli hned, střeleni do spánku nebo do srdce, živí
i mrtví leželi pohromadě,
Zmrzačení a znetvoření hrabali v blátě, ti, které přiváděli,
je viděli,
Někteří polousmrceni se pokoušeli odlézt,
Ty dodělali bajonety nebo ubili pažbami,

Mladík sotva sedmnáctiletý popadl svého vraha, museli
přijít dva jiní, aby jej vyprostili,
Všichni tři měli rozervaný šat a byli pokryti chlapcovou krví.

V jedenáct hodin začali mrtvé spalovat;
To je vyprávění o povraždění čtyř set dvanácti mladých
mužů.

35

CHTĚL bys slyšet o námořní bitvě za starých časů?
Chtěl bys vědět, kdo ji vyhrál za svitu měsíce a hvězd?
Poslechni si tu historku, jak mi ji vyprávěl babiččin otec,
námořník.

Náš protivník, povídám, nebyl žádný strašpytel na své lodi
(vyprávěl).
Měl v sobě hrubou anglickou dobytvačnost, a žádná není
houževnatější a opravdovější, a nikdy nebyla a nebude;
Když padl soumrak, vyrazil a strašlivě nás nabral.

My nato těsně k němu, ráhna se zapletla, děla se dotýkala,
Můj kapitán vlastníma rukama přesmykl lano a zatáh.

Dostali jsme na uvítanou několik osmnáctiliberních ran
pod vodou,
Na spodní dělové palubě se nám roztrhly dva pořádné kusy
při prvním výstřelu, pomordovaly všechno kolem
a vyhodily do povětří.

Bili jsme se při západu slunce, bili potmě,

Ok desáté v noci, s úplňkem hezky vysoko, děraví čím dál
víc a pět stop vody hlášených,
Velitel posádky propustil zajatce z vězení, aby se starali
sami o sebe.

Cesta k prachárně a zpátky je teď zatarasena strážemi,
Vidí tolik cizích tváří, že nevědí, komu věřit.

Naše fregata chytá,
Ti naproti se ptají, jestli nechcem milost?
Kdy stáhnem vlajku a vzdáme boj?
A teď se směju na celé kolo, to je přece hlas našeho
mrňavého kapitána,
*My nic nestáhnem, volá, jako by se nechumelilo, pro nás boj
teprve začal!*

Jenom tři děla nám dělají dobrotu,
Sám kapitán namíří jedno na hlavní stožár nepřítele,
Druhé, dobře naládované šrapnely a kartáči, umlčí jejich
mušketýry a vymete palubu.

Jen z náhorní podporují palbu té baterky, obzvláště z hlavní
náhorní,
A drží se pašácky po celou akci.

Ani okamžik oddechu,
Pumpy nestačí dírám, oheň se prožírá k prachárně.

Jedna z pump byla odstřelena, všichni jsme zajedno, že se
poručíme na dno.

Jen mrňavý kapitán stojí klidně,

Nespěchá, hlas mů nezestláb ani nezestlil,
Jeho oči nám svítí víc než naše lucerny.

Okolo půlnoci v záři měsíce se nám vzdávají.

36

TIŠE prostírá se půlnoc,
Dva obrovské trupy na hrudi té tmy,
Naše loď je nadranc a pomalu klesá, chystáme se přejít na
dobytou,
Na velitelském můstku kapitán, bledý jako stěna, chladně
rozdává rozkazy,
Vedle něho mrtvola chlapce, který posluhoval v kajutě,
Mrtvý obličej starého mazáka s dlouhými bílými vlasy
a pečlivě nakroucenými kníry,
Ať děláme co děláme, plameny šlehají shora i zdola,
Nakřáplé hlasy dvou, tří důstojníků ještě schopných služby,
Beztvaré kupy mrtvol a mrtvoly osamělé, cáry masa po
stožárech a ráhnech,
Přesekaná lana, komihající provazy, lehké nárazy lichotivých
vln,
Černá netečná děla, nastláno obaly střelného prachu, silný
pach,
Několik velkých hvězd nad hlavou, tiše a truchlivě třpytících,
Lahodný dech mořského větrku, vůně chaluh a polí
s pobřeží, vzkazy padlých uložené těm, kteří přežili,
Sykot ranhojičova nože, skřípot zubů jeho pily,
Sípění, klokot, stříkání vyřinulé krve, krátký divoký skřek
a dlouhý, temný, přiškrčený chropot,
Tak stalo se, stalo nenapravitelně.

VY lajdáci na stráži! hleďte si zbraní!
 Hrnou se sem dobytou branou! Už mě mají!
 Ztělesňuji všechny bytosti pronásledované i pykající,
 Vidím se v trestnici v podobě jiného muže
 A cítím tupou, neutuchající bolest.

Kvůli mně dozorci vězňů přehazují karabiny a drží stráž,
 To jsem já, jehož vyvádějí ráno a zamykají na noc.

Nejde vzbouřenec do vězení s pouty na ruku, abych neměl
 já pouta na ruku a nešel po jeho boku
 (Nejsem ten veselý z nich, ale víc ten zamlklý s potem
 na cukajících rtech).

Nesebrali výrostka pro krádež, aby mě nevzali a nesoudili
 s ním a neodsoudili.

Neleží jediný nemocný cholerou v posledním tažení, abych
 já neležel v posledním tažení,
 Tvář mám popelavou, svaly pokroucené, lidé ode mne
 prchají.

Prosící se převtělují do mne a já jsem převtělen v nich,
 Nastavuji kloubouk, sedím s hanbou v tváři a žebrám.

DOST! dost! dost!
 Byl jsem v moci nějakého omráčení. Ustupte!
 Nechte chvíli odpočinout mou zbitou hlavu, dřímotu, sny,
 rozchlípená ústa,
 Vidím, že jsem na pokraji obyčejného omylu.

Kéž bych mohl zapomenout na posměvače a urážky!
 Kéž bych mohl zapomenout na tryskající slzy, na rány
 kyjem a kladivy!
 Kéž bych mohl neúčastně hledět na své ukřižování a krvavé
 korunování.

Nyní si vzpomínám,
 Znovu se chápu toho zanedbaného zlomku,
 Hrob ve skále znásobuje to, co mu bylo svěřeno nebo jiným
 hrobům, mrtví vstávají, rány se zacelují, má pouta padají.

Táhnou vpřed naplněn svrchovanou silou, jeden z obyčejného
 nekonečného průvodu,
 Kráčíme po mořském břehu, kráčíme vnitrozemím
 a překračujeme všechny hranice,
 Naši rychlí poslové se rozbíhají po celé zemi,
 Květiny, jež máme za klobouky, jsou květenou tisíciletí.

Žáci, pozdravuji vás! přistupte blíž!
 Pokračujte ve svých poznámkách, pokračujte ve svých
 otázkách.

KDO je ten přátelský a nespoutaný divoch?
Čeká na civilizaci, nebo ji ovládl a má ji za sebou?

Je někdo z Jihozápadu, vyrostlý pod širým nebem,
je to Kanadan?

Je z Pomississippi, z Iowy, Oregonu, Kalifornie?
Je z hor, z preríí, z divočiny, nebo je to námořník?

Kamkoli přijde, muži a ženy jej vítají a touží po něm,
Touží, aby je měl rád, aby se jich dotýkal, mluvil k nim
a zůstával s nimi.

Chování má svobodné jako sněhové vločky, slova prostá
jako tráva, nenačesanou hlavu, smích a naivitu,
Zvolna kráčející nohy, všední rysy, všední způsoby
a projevování
Vycházejí v nových podobách z konečků jeho prstů,
Vyvátý s vůní jeho těla nebo dechu, vysílané leskem jeho očí.

CHLOUBO sluneční záře, nepotřebuji tvé zahřívání –
přestaň!
Ty osvětluješ jen povrch, já vládnou povrchu i hloubce.

Země! zdá se mi, že ode mne cosi očekáváš,
Pověz, starý kokrheli, co bys ráda?

Muži nebo ženo, rád bych pověděl, jak tě miluji, ale
neumím to,
A rád bych pověděl, co ve mně je a co v tobě je, ale neumím to,
Rád bych vypověděl tuto svou touhu, to žilobití svých
dnů a nocí.

Hleď, nerozdávám ponaučení ani almužny,
Dám-li, sám sebe dám.

Tam, ty nemohoucí s rozviklanými koleny,
Otevři svá zašátkovaná ústa, já do tebe vdechnu trochu
smělosti,
Nastav dlaně, zvedni klopy svých kapes,
Mne se nezavíš, přinutím tě, mám habaděj zásob na rozdávání
A všechno co mám, také dám.

Neptám se, kdo jsi, to nepotřebuji vědět,
Nemusíš nic dělat, ničím být, ale čím já chci, tím tě zahrnu.

Táhne mě to k nádeníku na bavlníkovém poli nebo
k stokaři,
Vtisknu na jeho pravou tvář bratrský políbek
A přísahám na svou duši, že jej nikdy nezapřu.

Ženám schopným početí pomohu k silnějším a hbitějším
dětem
(Dnes vydávám látku pro daleko opovážlivější republiky).

Každému umírajícímu spěchám na pomoc, stisknu kliku
dveří,
Shrnu pokrývku do nohou postele,
Pošlu domů doktora i kněze.

Uchopím dokonávajícího a zvednu jej neodolatelnou silou,
Ó zoufalče, zde je má šj,
VÍ Bůh, že nezahyneš, na mne se zavěs celou svou tíhou.

Roznítím v tobě ohromný dech, dodám ti naději,
Každou místnost v domě naplním zbrojnou mocí,
Milenci svými, jež unikají hrobům.

Spi – já a oni budem na stráži celou noc,
Nejistota ani smrt se neodvází položit na tebe prst,
Já jsem tě objal a od té doby tě mám pro sebe,
A vstaneš-li ráno, shledáš, že je tomu tak, jak jsem pravil.

41

JSEM ten, který nemocným pomoc přináší, když lapají
dech, ležíce na zádech,
A silným a přímým mužům přináším pomoc ještě
potřebnější.

Slyšel jsem, co tvrdili o vesmíru,
Slyšel to a slyšel ono o několika tisíciletích;
Ujde to, pokud to vystačí – ale je to všechno :

Přicházím vychvalovat a posuzovat,
Přeplácím od začátku staré opatrné překupníky,
Vybíráám pro sebe přesné rozměry Jehovovy,
Litografuji Kronose, syna jeho Zea a vnuka jeho Herakla,
Kupuji kresby Osira, Isidy, Bála, Brahmy, Buddha,

Ukládám do své mapy na volných listech Manitoa, Allaha,
rytinu s Ukřižovaným,

S Odinem a netvorným Mexitli a každou modlu
a podobenství,

Cením je tak, za co stojí, ani o halěť víc,
Připouštím, že žili a dílo svých dnů vykonali
(Přinášeli červíčky písclatům, která mají nyní vzlétnout a sama
si zpívat),

Přijímám hrubé náčrty bohů, abych je v sobě zdokonalil
a rozdal na setkání každé ženě nebo muži,
Neboť nalézám stejně nebo víc v tesaři trámujícím stavení,
Činím větší nároky za něj, když se s vyhrnutými rukávy
ohání kladivem a dlátem,

Nezamítám zvláštní zjevení, považuji kotouč kouře nebo
chloupek na hřbetu mé ruky za stejně kuriosní jako
kterékoli zjevení,

Chlapíci u hasičských stříkaček a s provazovými žebříky
nejsou pro mne menší než bozi ze starověkých válek,
Rozumím jejich hlasům, pronikajícím praskotem zkázy,
Když jejich svalnaté údy neohroženy vystupují ze
zuhelnatělého latoví a jejich bílá, nedotčená a nezrazená
čela z plamenů;

U ženy řemeslníka s dítětem u prsu se přimlouvám za všechny
narozené,

Tři žnouce kosy fičí řadou v rukou tří statných andělů
v košilích načechraných kolem pasu,
Kolozubý rudovlasý čeledín vykupuje hříchy minulé
i budoucí,

Rozprodává všechnen majetek, putuje pěšky, aby zaplatil
advokáty svému bratru a poseděl u něho, zatím co jej
soudí pro padělání,

Co bylo rozseto po planinách, je nyní rozseto na čtvereční

sáh okolo mě a nepokrývá to ani ten sáh,
Býk a brouk nebyli uctíváni ani z poloviny, jak zaslouží,
Bláto a hnůj jsou podivuhodnější, než se komu snilo,
Nadpřirozenost nic není, já sám čekám na svůj čas, kdy budu
jeden z nejvyšších,
Můj den už nadchází, kdy budu stejně dobrý jako ten nejlepší
a stejně zázračný;
Pro břímě života mého, sám stanu se tvůrcem,
Vydám se na tomto místě nastraženému v lůnu stínů.

42

VÝZVA uprostřed zástupu,
Můj vlastní hlas, zahrnující a konečný.

Pojďte, mé děti,
Pojďte, moji chlapci a dívky, moji nejbližší a moji
nejdůvěrnější,
Nyní spustí hudebník naplno, už skončil své flétnové
preludium.

Lehce psané, volně rozhozené akordy – cítím přízi vašeho
vzestupu a konce.

Otáčím hlavu na všechny strany,
Hudba stoupá, ale ne z varhan,
Lidé mě obklopují, ale ne moji nejbližší.

Stále ta pevná, nepropadající půda,
Stále ti, kteří jedí a pijí, stále to vycházející a zapadající
slunce, stále ten vzduch a neustávající příliv a odliv,

Stále já sám a moji sousedé, osvěžující, hříšní a přirození,
Stále ta stará nevysvětlitelná otázka, stále ten trn v oku,
ten dech dráždění a žízně,
Stále to *kdepak! kdepak!* pokušítele, dokud nenajdem, kde
se ten lstivý skrývá a nevytáhneme jej ven,
Stále láska, stále ten vzlykající proud života,
Stále podvázaná brada, stále máry smrti.

Kráčel sem a tam s šestáky na očích,
Rozdávat štědře rozum, aby byl zahlcen hlad žaludku,
Kupovat hlasy, brát, prodávat, ale ani jednou nevstoupit
tam, kde je slavnost,
Mnozí dřou do úpadu, orají, mlátí a za odměnu dostanou
plevy,
Několik líných majetní a nepřestává shrabovat úrodu.

Toto je město a já jeden z jeho občanů.
Cokoli ostatní zajímá, i mne zajímá, politika, války, trhy,
noviny, školy,
Starosta i radní, banky, sazebníky, parníky, továrny, cenné
papíry, sklady, pozemky i osobní majetek.

Ti malí nesčetní muzíci, poskakující kolem v tvrdých
límčích a šosatých kabátech,
Vím, kdo jsou (to skutečně nejsou červíci nebo blechy),
Přiznávám své dvojníky, nejslabší a nej povrchnější je
nesmrtelný se mnou,
Co dělám a říkám, to na ně čeká,
Každá myšlenka, která mnou zmítá, i jimi zmítá.

Znám dokonale svůj vlastní egoismus,
Znám své všepohlcující verše, nesmím psát méně,
A kdokoli jsi, chtěl bych tě strhnout sám sebou.

Má píseň nemá rutinérská slova,
Ale náhle dotazující, zaskočující, a přece přibližující;
Toto je vytištěná a svázaná kniha – ale tiskař a tiskárenský
učedník:
Toto je zdařilá fotografie – ale tvá žena nebo přítel, jehož
svíráš v náručí:
Černá opancéřovaná loď s mohutnými děly na věžích –
ale skutečnost kapitána a strojníků:
V domech mísy, jídlo, nábytek – ale hostitel a hostitelka
a pohled jejích očí:
Nebe nad hlavou – ale tady nebo tam, či přes ulici:
Svatí a moudří v dějinách – ale ty sám:
Kázání, vyznávání, bohosloví – ale neproniknutelný lidský
mozek:
A co je rozum? a co je láska? a co je život?

43

NEPOHRDÁM vámi, kněží všech dob a všech zemí,
Má víra je největší z věr a nejmenší z věr,
Zahrnuje starodávný kult i moderní a všechny mezi
starodávným a moderním,
Věřím, že za pět tisíc let se znovu vrátím na svět,
Čekám na odpověď věstců, uctívám bohy, zdravím slunce,
Je mi fetišem první skála nebo pařez, mávám kouzelnými
hůlkami v kruhu obíí,

Pomáhám lamovi nebo brahmínovi čistit lampy před
modlami,
Tančím ulicemi ve fallickém procesí, ve vytržení a askesi
přemítám v lesích,
Piju medovinu z lebky, obdivuji šastry a vědy, uctívám
korán,
Stoupám na obětiště potřísněné krví od kamene a nože,
biju na buben z hadí kůže,
Přijímám evangelia, přijímám onoho, jenž ukřižován, vím
jistě, že byl božský,
Klečím při mši, vstávám k modlitbě puritána, nebo trpělivě
sedím v kostelní lavici,
Blábolím a slintám pěnu v šílené křeči, nebo čekám
zmrtevělý až mne můj duch vzbudí,
Hledím ven na dlažbu a kraj nebo nad dlažbu a kraj,
Patřím k navíječům zlatého kruhu.

Sám z tohoto dostředivého a odstředivého skupenství,
otáčím se a mluvím jako člověk, který před odjezdem
zanechává vzkazy.

Roztrpčení pochybovači, omrzeli a vyvržení,
Malicherní, zachmuření, nedbalí, zlostní, strojení, neteční,
nevěřící,
Znám každého z vás, znám moře muk, pochyb, zoufalství
a nevíry.

Jak šplíchají vydrháky harpun!
Jak se křiví, rychle jako blesk, v křeči a chrlení krve!

Utište se, krvavé zadržáky harpun pochybovačů, zlostně
zamračených,

Čekal jsem neviditelný vždy, prospal lethargické mlhy
A neměl jsem naspěch a neuškodil mi ani páchnoucí uhlík.

Dlouho jsem byl v pevném objetí – dlouho a dlouho.

Nesmírné přípravy děly se na mne,
Věrné a vlídné byly paže, které mi pomáhaly.

Věky unášely mou kolébku, veslovaly a veslovaly jako
veselí lodníci,
Abych měl místo, hvězdy ucouvly ze svých kruhovitých
drah,
Vysílaly síly, aby připravily to, co mělo mě nést.

Dřív než jsem se zrodil ze své matky, vedla mě pokolení,
Můj zárodek nikdy nezmrtněl, nic jej nemohlo udolat.

Pro něj stáhla se hvězdná mlhovina v kouli,
Dlouze a zvolna hromadily se vrstvy, aby na nich spočinul,
Ohromné rostliny mu dávaly obživu,
Nestvůrní ještěři jej přenášeli ve svých tlamách a starostlivě
ukládali.

Všechny síly byly neustále v činnosti, aby mne dohotovily
a rozradostnily,
Nyní stojím zde, se svou silnou duší.

45

Ó CHVÍLE mladosti! stále poháněná pružnosti!
Ó mužnosti, vyrovnaná, kvetoucí, plná.

Moji milenci mě div neudusí,
Tlačí se na mých rtech, hemží se v pórech mé kůže,
Vrážejí do mne v ulicích, veřejných místnostech a přicházejí
ke mně v noci nazí,
Za dne křičí *Ahoj!* z poříčních skal, klouzají a cvrlikají
nad mou hlavou,
Volají mé jméno ze záhonů, z révy, ze spleti podrostu,
Prosvětlují každý okamžik mého života,
Líbají mé tělo něžnými balsamickými polibky,
Nehlučně podávají přehrše ze svých srdcí a dávají mi je darem.

Ó stáří, vznešeně přicházející! buď vítán, nevyslovitelný
půvabe odcházejících dnů!

Každý stav odhaluje nejen sám sebe, ale odhaluje, co
vyrůstá potom a samo ze sebe,
A temné ztišení odhaluje toho právě tolik jako nic jiného.

Otvírám za noci svůj vikýř a vidím daleko rozklenutá
suhvězdí,
A kdybych to, co vidím, znásobil do nejvyššího čísla, jež
mohu vyčíslit, pronikl bych jen okrajem vzdálenějších
suhvězdí.

Daleko a daleko se prostírají a šíří, stále se šíří,
Dál a dál a neustále dál,

Zasedám s vámi jako s ostatními,
Minulost tísňí vás i mne a ostatní dočista stejně,
A co dosud nikdo nezkusil a co přijde, je pro vás, pro mne
a pro všechny dočista stejné.

Nevím, co ještě nikdo nezkusil a co přijde,
Ale vím, že toho zakusíme dost a nepochybně.

Dojde na toho, kdo jde a dojde na toho, kdo stojí, nikdo
nebude opominut.

Nemine to mladíka, který zemřel a byl pochován,
Ani dívku, která zemřela a byla uložena po jeho boku,
Ani dětátko, které nakouklo do dveří a pak se otočilo
a navždy zmizelo,
Ani starce, který žil bezúčelně a cítí hořkost trpčí než žluč,
Ani toho v chudobinci se souchotinami z kořalky a hrozného
nepořádku,
Ani ty nesčetné povražděné a ztroskotané nebo ten zvířecí
výměšek, jemuž říkají vyvrhel lidstva,
Ani ty pytle, plovoucí s hubou dokořán, aby tam vtekla
potrava,
Ani jedinou věc na zemi nebo na dně nejstarších hrobů
země,
Ani cokoli v myriádách sfér, ani myriady myriad, které
tam přebývají,
Aniž přítomnost nebo poslední věchýtek, který kde znají.

JE čas, abych řekl, kdo jsem – povstaňme.

Odhazuji, co je známé,
Strhují všechny muže a ženy vpřed za sebou do neznáma.

Hodiny ukazují okamžik – ale co ukazuje věčnost?
Až dosud jsme vyčerpali triliony let a zim,
Před námi jsou triliony a před nimi nové triliony.

Zrození nám přinesla bohatost a rozmanitost
A jiná zrození nám snesou bohatost a rozmanitost.

Neříkám, že jedno je větší a druhé menší,
Co naplňuje svůj čas a své místo, vyrovná se čemukoli.

Chovali se k tobě lidé vražedně nebo nevraživě, můj bratře,
má sestro?
Je mi tě líto – ke mně se nechovali vražedně a nevraživě,
Ke mně byli všichni hodní, nemám, na co bych naříkal,
Co já bych dělal s nářkem?

Jsem vrchol věcí vykonaných a schránka ještě nevykonaných.

Mé nohy stoupají na nejvyšší z nejvyšších stupňů,
Na každém stupni hrozny věků a větší hrozny mezi stupni,
Vším dole jsem pečlivě prošel a stále stoupám a stoupám.

Jak stoupám výš a výš, přízraky sklánějí se za mnou,
Hluboko dole vidím ohromné prvotní Nic, vím, že byl jsem
i tam,

Mé slunce má své slunce a poslušně krouží kolem něho,
Spojeno se svými sousedy tvoří skupinu s větší kruhovou
dráhou,
A ještě větší soustavy následují a mění ve skvrny největší
z vnitřních soustav.

Zde není zastavení a nikdy nemůže být zastavení,
A kdybych já a ty a světy a všechno, co je pod nebo nad
jejich povrchem, klesli v tento okamžik znovu v to
sinavé proudění, nebylo by to nakonec nic platno.
Jistě bychom se dostali tam, kde jsme nyní,
A jistě bychom došli dvakrát tak daleko a pak dál a dál.

Několik kvadrilionů věků, několik oktilionů krychlových
mil neuvede v nebezpečí rozpětí ani je nezneklidní,
To jsou jen části, všechno jen pouhá část.

Dohlédni sebedál, je nekonečný prostor za hranicí,
kam dohlédneš,
Počítej sebevíc, je za vším nekonečný čas.

Mé dostaveníčko je sjednáno a zajištěno,
Pán bude tam na mne čekat, až přijdu v určenou chvíli,
Veliký kamarád, milenec věrný, po němž toužím, bude tam.

46

VÍM, že to nejlepší mám z času a prostoru, že jsem nikdy
nebyl omezován a nikdy nebudu omezován.

Putuji věčnou pouť (pojdte všichni a poslechněte!),

Mým znamením je nepromokavý plášť, dobré boty a hůl
uříznutá v lese,
Žádný z mých přátel si nepohoví v mém křesle,
Nemám křeslo, nemám církev, nemám filosofii,
Nepřivádím nikoho ke stolu, do knihovny, na bursu,
Ale každého muže a každou ženu z vás přivádím na
pahorek,
Levicí objímám tě kolem pasu,
Pravicí ukazují krajiny kontinentů a veřejnou cestu.

Ani já, ani kdokoli jiný nemůže jít za tebe touto cestou,
Tu musíš urazit sám.

Není daleká, lze ji vykonat,
Snad jsi na ní byl již od narození a nevěděl o tom,
Snad je všude, na souši i na vodě.

Přehoď svůj ranec přes rameno, drahý synu, já přehodím
svůj a už pospěšme,
Potkáme podivuhodná města a svobodné národy.

Budeš-li unaven, dej mi obě břemena a opři ruku o můj bok,
Později mi oplatíš stejnou službou,
Neboť jestliže jsme jednou vyrazili, nikdy již neodpočinem.

Dnes před východem slunce jsem vystoupil na pahorek
a hleděl na rozhvězděné nebe
A řekl jsem svému duchu: *Jestli obsáhnu tyto vesmíry
a radost i znalost všeho na nich, budu naplněni
a nasyceni?*
I řekl mi duch: *Nikoli, stoupáme do té výše, jen abychom ji
překonali a pokračovali dál.*

Tak i ty se mne ptáš a já naslouchám
A odpovídám, že nemohu odpovědět, musíš to pochopit sám.

Posaď se na chvíli, drahý synu,
Tady máš suchary a mléko, jez a pij,
Ale sotva se vyspíš a osvěžíš v příjemných šatech, políbím
tě na rozloučenou, otevřu dveře, abys odešel.

Dost dlouho snil jsi darebné sny,
Nyní ti vymyji z očí hnis,
Musíš si zvykat na oslnivost světla každého okamžiku svého
života.

Dlouho ses bázlivě brodil a držel se prkna u břehu,
Chci nyní, aby z tebe byl odvážný plavec,
Abys skočil doprostřed moře, vynořil se, zamával mi,
zajásal a rozesmát vytřásl vodu z vlasů.

47

JSEM učitel atletů,
Kdo mi nastavuje širší hrud, než je má, dokazuje šířku mé,
Ten ctí nejvíc můj sloh, kdo se jím učí, jak zničit učitele.

Z chlapce, kterého miluji, stane se muž nikoli zděděnou
mocí, ale jeho vlastním právem,
Raději bude bezbožný, než ctnostný z přízpůsobení nebo
ze strachu,
Bude milovat svou nejdražší a pochutnávat si na pečení,
Neopětovaná láska nebo pohrdání zraní jej víc než břitká
ocel,

První v sedle, šermu, střelbě do terče, v plavbě na skifu,
ve zpěvu jako ve hře na banjo,
Jizvy, vousy a tváře od neštovic budou mu milejší než
všichni vymydlení
A osmahlí milejší než ti, kdož se bojí slunce.

Učím vás, abyste mne opustili, ale kdo mne může opustit?
Kdokoli jsi, od této chvíle jdu za tebou,
Má slova dorážejí na tvůj sluch, dokud jim neporozumíš.

Tyto věci neříkám pro výdělek, nebo abych zabil čas,
čekaje na loď
(To mluvíš ty právě tak jako já, jsem jazyk tvůj,
Svázaný v ústech tvých, rozvazuje se v mých).

Přisahám, že se již nikdy nezmíním o lásce nebo smrti
pod střechou domu,
A přísahám, že již nikdy nikomu nebudu ozřejmovat sám
sebe, jedině jemu nebo jí, kteří stojí se mnou pod
širým nebem.

Chceš-li mi porozumět, jdi na výšiny nebo na mořský břeh,
První muška je vysvětlení a kapka vody nebo pohyb vln
je klíč,
Kladivo, veslo, rámovka dotvrzují má slova.

Žádné uzavřené místo nebo škola se nemůže dělit se mnou,
Ale drsný lid a děti, ty nejlíp.

Mladý řemeslník je mi nejbližší, ten mě zná dobře,
Drvoštěp, který si bere s sebou sekeru a džbán, i mne
si vezme na celý den,

Čeledínu orajícimu v polích je dobře za zvuku mého hlasu,
S plujícími loďmi plují má slova, jedu s rybáři a námořníky
a miluji je.

Voják v táboře nebo na pochodu je můj,
V noci před nastávající bitvou mne mnozí vyhledávají
a nezklamou je,
V tu slavnostní noc (snad jejich poslední) mě vyhledávají
všichni, kdo mě znají.

Moje tvář se tře o tvář lovce, když uléhá sám pod svou
houní,
Vozka myslí na mne a nedbá drkocání vozu,
Mladá matka i stará matka mi rozumějí,
Dívka i manželka odloží na chvíli jehlu a zapomenou,
kde jsou,
Ony i ostatní znovu rozvažují, co jsem jim řekl.

48

ŘEKL jsem, že duše není víc než tělo
A řekl jsem, že tělo není víc než duše,
Že nic, ani Bůh, není pro kohokoli větší, než je on sám,
Že kdokoli jen čtvrtmíli bez účasti kráčí, v rubáši na vlastní
pohřeb kráčí,
Že já i ty bez šestáku v kapse můžem koupit to nejlepší
na zemi,
Že vzhlédnutí okem nebo ukázání na fazoli v její slupce
rozvrátí učenost věků,
Že není povolání ani zaměstnání, v němž by mladý muž
nemohl obstát se slávou,

Že není věci tak měkké, aby nemohla být ložiskem pro
kroužící vesmír,
A říkám každému muži a ženě: Zachovejte si duši klidnou
a soustředěnou před miliony vesmírů.

A lidstvu pravím: Nebudte zvědaví na Boha,
Neboť já, který jsem zvědav na každého, nejsem zvědav
na Boha
(Žádné množství slov nevypraví, jak jsem usmířen s Bohem
a smrtí).

Slyším a vidím Boha v každé věci, ale nechápu Boha ani
v nejmenším,
Aniž chápu, že by mohlo být něco podivuhodnějšího než
já sám.

Proč bych si přál vidět Boha líp než tento den?
Vidím něco z Boha každou hodinu ze čtyřiaadvaceti, tedy
v každém okamžení,
V tvářích mužů i žen vidím Boha, i ve své vlastní v zrcadle,
Nalézám psaní od Boha, které upustil na ulici, a každé je
podepsáno Jeho jménem,
A nechávám je ležet, kde leží, neboť vím, že kamkoli půjdu,
Jiná přesně se dostaví a vždy a znovu.

49

A CO tebe se týče, Smrti, a tebe, kruté objetí smrtelnosti,
marně se snažíte mě vyděsit.

Porodník přistupuje bez váhání k své práci;

Vidím zkušenou ruku tisknout, přijímat, podporovat,
Skloněn u prahu drahocenných pružných dveří,
Vidím vypouštění a vidím ulehčení a uniknutí.

A co tebe se týče, Mrtvolo, myslím, že budeš dobrým
hnojivem, ale to mě nijak neuráží,
Čichám k rozvitým, sladce vonícím bílým růžím,
Sahám po listnatých rtech, sahám po hladkých řadrech
melounů.

A co tebe se týče, Živote, vím, že jsi zůstatek mnoha smrtí
(Já jsem jistě již zemřel desettisíckrát).

Slyším vás šeptat, ó hvězdy na nebi,
Ó slunce – ó trávo na hrobech – ó neustálé přemístování
a povyšování,
Mlčíte-li, jak bych mohl já mluvit?

Z kalné louže, ležící v podzimním lese,
Z měsíce sestupujícího po stupních šelestícího šera
Rozsršte se jiskry dne a tmy – rozsršte se z černých kmenů
zahnívajících v močálu,
Rozsršte se do sténavého žvatlání uschlých haluzí.

Stoupám vzhůru s měsíce, stoupám vzhůru z noci,
Vidím, že to přízračné třpytění je odlesk paprsku poledního
slunce
A z velkých i malých výhonků vyrazím k stálému
a ústřednímu.

50

JE ve mně cosi – co nevím – ale vím, že je to ve mně.

Zkroucené a zpocené – klidné a chladné bude odpočívat
mé tělo,
Budu spát – budu dlouho spát.

Nevím, co je to – je to bezejmenné – nevyslovené slovo,
Není v žádném slovníku, není ve výrazu ani v symbolu.

Otáčí se to kolem něčeho většího, než je země, s níž se otáčím,
Všechna stvoření jsou tomu přítelem, jehož objetí mě probouzí.

Snad bych mohl říci víc. Obrisy! Prosím za své bratry
a sestry.

Vidíte, ó bratři a sestry?
Není to chaos nebo smrt – je to tvar, jednota, určení – je to
život věčný – je to Blaženství.

51

MINULOST a přítomnost pomíjejí – já je naplnil,
já je vyprázdnil
A pokračuji vyplnit nejbližší náruč budoucnosti.

Slyš ty tam! Co mi chceš světit?
Pohled mi do tváře, zatím co vdechuji nadcházející večer
(Mluv upřímně, nikdo jiný tě neslyší a zdržím se už jen
okamžik).

Že si odporuji ?
Dobrá, odporuji si
(Jsem široký, jsou ve mně davy).

Soustřeďuji se k těm, kteří jsou mi blízko, čekám na zápraží.

Kdo dokončil své denní dílo ? kdo první dovečeří ?
Kdo si přeje jít se mnou ?

Chceš se mnou promluvit, než odejdu ? Nebude už příliš
pozdě ?

52

SKVRNITÝ jestřáb se snáší, obviňuje mě a reptá, že
žvaním a zahálím.

Nejsem ani trochu zkrocený a jsem též nepřemožitelný,
Vydávám svůj barbarský křik nad střechami světa.

Poslední zákmit dne prodlévá kvůli mně,
Vrhá mou podobu za ostatními a právě tak věrně na zšeřelou
divočinu,
Vábí mě to do tmy a mlhy.

Odcházím jako vzduch, roztřásám své bílé kadeře na prchající
slunce,
Rozpouštím své tělo ve vírech a nechávám je vlát jako
krajkové třepení.

Odkazuji sám sebe blátu, abych rostl z trávy, kterou
miluji,
Až mě zas budeš potřebovat, hledej mne pod svými
podrážkami.

Stěží budeš vědět, kdo jsem, nebo co znamenám,
Ale přeci jen ti půjdu k duhu
A pročistím a posílím tvou krev.

Nepodaří-li se ti potkat mne hned, neklesej na mysli,
Nejsem-li na jednom místě, hledej na jiném,
Někde jsem a čekám na tebe.

1855

1881

Sebe slavím a o sobě zpívám
a čeho se chopím, chop se i ty,
neboť každý atom, který mi patří, právě tak patří i tobě.

Lelkuji a svádím k tomu svou duši,
lelkuji a zlehka se nakláníje, pozoruji mečík letní trávy.

Můj jazyk, každý atom mé krve je stvořen z této hlíny, z tohoto vzduchu,
zrozen zde z rodičů zrozených tady rodiči, kteří se rovněž zrodili
tady z rodičů zdejších,
já, právě sedmatřicetiletý, při výtečném zdraví teď začínám
a doufám, že nepřestanu, dokud nezemru.

Překonav vyznání a školní moudrosti
— ať na chvíli ustoupí, stačí, že jsou, a nezapomínám na ně —
jsem schránka dobra i špatnosti a troufám si hovořit jakkoli riskantně,
sám příroda, bez zábran, s původní silou.

na stavení a komory jsou plny vůní, police jsou přepleny: vůněmi,
chuji ty pachy, znám je a mam je rád.
aké jako destilát chtěly by opojit, já to vsal, než rojím:

ch nevoní, nema chuť destilátu, ie bez pachů,
ik navždy určen mým ustům: a ia po něm práhnu,
nu na lesní stráň, ze všeho svlečen a nahý,
no šlím po jeho dotecích.

kerá mi letí od úst,
y, zurčení, bzučivý šepot, kořen lásky, hedvábné chmyzí,
milostná rozsvěta, uponkovité přilnutí,
dechnutí a vdechnutí, tep mého srdce, proudění krve a vzduchu
prostorem plic,
zelených listů a uschlých listů a břehů a temných mořských skalisek
a sena v stodolách.

slov, která vykřikují do víření větru,
ik letných polibků, několik objetí, rozpjata naruc,
žtla a stínu na stromech za houpaní ohebných větví,
š být samotný anebo uprostřed pouličního ruchu aneb v polích
et na strání:
zdraví, trylky letního poledne, můj zpev, kým vstanu z lůžka
a setkám se s ranním sluncem.

Myslíš, že tisíc akrů je mnoho? Myslíš, že země je mnoho?
Dost dlouho ses učil, aby ses naučil číst?
Jsi pyšný, žeš pronikl ke smyslu básní?

Zůstaň dnes den a noc u mne a poznáš, z čeho se rodí básně,
poznáš dobrotu země i slunce (a milióny slunci jsou ještě),
nic pak už nevezmeš z druhé a třetí ruky, ani se nebudeš dívat očima mrtvých,
ani se nebudeš živit přízraky z knih,
ani mýma očima se nebudeš dívat, ani odc mne cokoli nepřevezeš,
do všech stran budeš naslouchat a všechno procedíš sítím své vlastní duše.

Slyšel jsem, co řečníci řečňovali, jejich řeči o počátku a konci,
ale já neřečním o počátku nebo konci.

Nikdy nebylo více počátků, než je nyní,
ani víc mládí nebo stáří, než je nyní,
a nikdy nebude více dokonalosti, než je nyní,
ani víc nebe či pekla, než je nyní.

Nutkáni a nutkáni a nutkáni a nutkáni,
stále to tvořivé nutkáni světa.

Z temnot vystupují profichůdné rovnomočniny, stále podstata a množení,
stále pohlaví,
stále proplétání totožnosti, stále rozlišování, stálá životní liheň.

Dále to obohacovat nemá smysl, to cítí učence i prostáček.

Jisty jak nejpevnější jistota, jak podle kolmice vzpřímen,
s dobře sroubeným a vyztuženým trámovím,
statný jak hřebec, laskavý, pyšný, nabitý elektřinou,
já a toto tajemství tu stojíme.

Plna jasu a sladkosti je má duše a plné jasu a sladkosti je všechno,
co není má duše.

Chybí-li jedno, chybí i druhé a neviditelné je prokázáno viditelné
ale až ono samo zneviditelní, bude znovu prokázáno viditelné

Každý věk ukáže to nejlepší a od nejhoršího to oddělí,
a takto soupeří navzájem s c
já, znaje dokonalý řád a míru věcí, když přou se, mlčím, jdu s
naplněn obdivem sám nad s

Je mi vhod každý orgán, každá vlastnost, ať moje, ať nějakého
statečného muže,
ani coul, ani zlomek coulu nebude bezcenný a ani všednější než

Jsem spokojen — dívám se, tančím, řehtám se, zpívám;
když mazlivá a láskyplná milénka celou noc spí po mém boku
a za úsvitu kradí odchází
a nechává mi koše přehozené bělostnými šátky, jež naplňují d
svou hojností,
mám si snad odpirat tu představu, ten dar a vyplísnit své oči,
aby se odvrátily, aby necivěly za ní dolů na cestu,
a hned si spočítat a ukázat si přesně na halíř
jakou cenu má ten či onen z nás, kdo z nás dvou koho předčí?

51

Obklopují mě darmošlapové a věční vypytači,
lidé, jež potkávám, vliv mého dětství, kraje nebo města, kde teď žiji, národa,
údaje nejnovější, objevy, vynálezy, společenství, staří i novodobí autoři,
můj pokrm, oděv, přátelé, pohledy, komplimenty, povinnosti,
skutečná nebo zdánlivá lhostejnost muže anebo ženy, kterou mám rád,
nemoc v rodině, nebo má vlastní, nebo nezdary, ztráta,
anebo prázdná kapsa, nebo skleslost, nebo vzrušení,
bitvy, hrůzy bratrovražedné války, horečka protichůdných zpráv,
změť událostí;

to všechno dnem i nocí ke mně přichází a zase odchází,
to všechno ale — to nejsem Já sám.

Stranou všech těch tahaček a rvaní stojí mé skutečné Já,
a stojí pobavené, blahosklonné, soucitné a zahálčivé, jednotné,
vzpřímené shlíží dolů, nebo, spočívajíc paží na nějaké nehmatatelné
pevné opoře,

s pootočenou hlavou se zvědavě dívá, co se dál stane,
zároveň vně i uvnitř té hry a pozoruje a žasne nad tím.

Zpátky nahlížím do dní, kdy jsem se lopotil mlhou s jazykozpytci
a protivníky,

ničemu se nevysmívám, nic nezdůvodňuji, jako svědek jsem tu a čekám.

Věřím v tebe, má duše, to druhé, co jsem, nesmí se před tebou hr
ale také ty nesmíš se před tím hrbit.

Lelkuj se mnou v trávě a uvolni sevřené hrdlo,
ne, nechci slova, ani hudbu či rým, nic obyčejného, žádnou předn
ani tu nejlepší,
mám rád jen zkonejšení, jen bzukot tvého přitlumeného hlasu.

Vzpomínám, jak jsme jednou leželi za průzračného letního rána,
jak sis opřela hlavu o moje bedra, jak něžně ses stočila ke mně,
jak rozhrnulas košili na mých prsou a vnořila jazyk
do mého obnaženého srdce
a jak jsi sahala, až ses vnořila do mých vousů, a sahala,
až jsi nasáhla moje nohy.

53

ni vyvstal a rozprostřel se kolem mne mr a moudrost,
 překlenou všechny rozpory světa,
 že ruka boží je zaslíbená mě,
 že duch boží je bratrem mého,
 ni muži, co se kdy narodili, mi bratry jsou a ženy sestrami
 a milenkami
 nikem stvoření je láska
 é jsou listy polních trav, ať vzpřímené, ať skllesí v uvadání,
 hravenci v úkrytech pod nimi
 bující na křivém plotě, valy kamení a bezinky
 a divizny a plevel.

Pravilo dítě: Co je to tráva? A přineslo mi ji plnými hrstmi;
 jak mu to říci? Vždyť víc než ono sám o tom nevím.

Tuším, že je to vlajka mé přirozenosti, utkaná z nadějeplné zelené látky,
 nebo je to snad kapesník Páně,
 voňavý dar a památka záměrně upuštěná,
 se značkou majetníka v některém rohu,
 abychom všimili si toho a pak se zeptali Či?

Nebo snad tráva sama je dítě, batole stvořené vegetací.

Anebo možná je to univerzální hieroglyf,
 který znamená Rašení v širokých, právě tak jako v úzkých pásmech,
 přibývání černého a právě tak bílého lidu;
 Kanuka, Virginiána, člena kongresu i negra cením si stejně a beru je stejně.

A teď mi připadá jako nádherné přerostlé vlasy hrobů.

tebou zacházet něžně, kadeřavá trávo,
 že vyrůstáš z prsou nějakých chlapců,
 že kdybys je poznal, byl bych je miloval,
 že pocházíš ze starců anebo z nemluvnat
 odňatých záhy klínům svých matek,
 si sama mateřským klínem.

iš tmavá ta tráva, aby pocházela z bělostných hlav starých matek,
 vši než vybledlé vousy starců,
 š tmavá, aby pocházela z růžových pater lidských úst.

e jen vidím tolik mluvících jazyků
 n, že nepocházejí z pater lidských úst pro nic a za nic.

ych dovedl vyjádřit smysl narážek o zemřelých chlapcích a dívkách,
 cích, o matkách, o nemluvnatech předčasně odňatých mateřským klínům.

Co myslíš, že se stalo s těmi mladými muži a starci?
 A co myslíš, že se stalo s těmi ženami a dětmi?

Snad někde žijí a mají se dobře,
 vždyť i nejmenší výhonek dosvědčí, že opravdu není smrti,
 a jestli někdy i byla, už si odžila své a nečeká na konci,
 aby skončila znovu,
 aby zanikla ve chvíli, kdy se objevil život.

Všechno spěje vždy dál a šíř a nic se nehrouti
 a zemřít je něco jiného, než se někomu zdálo, a také blaženějšího.

Zdalo se někomu, že je to štěstí se narodit?
Spěchám mu říci, že stejně štěstí je zemřít, a vim to.

Procházím smrtí s umírajícím a zrozením s právě zrozeným novorozencem
a nejsem jen něco mezi svým kloboukem a střevíci
a zkoumám rozličné předměty, ani dva nejsou si podobné
a všechny jsou dobré,
země je dobrá a hvězdy jsou dobré a vše, co k nim patří, je dobré.

Já nejsem země, ani přídavek její,
jsem druh a společník lidí, právě tak nesmrtelných
a nezbadatelných jako já sám.
(Oni nevědí, jak jsou nesmrtelní, já to však vim.)

Každý rod je sám pro sebe a pro sobě rovné, pro mne je muž i muž
pro mne jsou ti, kdo byli kdys chlapani, kdo milují ženy,
pro mne je muž, co má svou hrdost a palčivě cítí svá ponížení.
pro mne je milénka i ta, co zustala na ocet, pro mne jsou matky
i matky matek,
pro mne jsou rty, které se smály, i oči ještě zavhlčlé pláčem,
pro mne jsou děti i ti, kdo zplodili děti.

Odhalte se, pro mne nejste odsouzeníhodní, ani všední, ani odvrženi
vidím to skrze plátno i kartoun, jestli ano, či ne,
a jsem tady, houževnatý, žádostivý, neúnavný, a nedokážeš mne se

Děfátko spí ve své kolébce,
zvedám mušelin, dlouho se na ně dívám a potichu odháním mouchy.

Výrostek a červenolící děvče míří na houštím porostlý kopec,
já na ně z vrcholku upírám oči.

Sebevrah leží rozpražen na zkrvavené podlaze ložnice,
pozoruji mrtvého se spečenými vlasy, všímám si, kam padla pistole.

Blebtání dlažby, obruče kár, šoupání podešví, hovor kolemjdoucích,
těžký omnibus, kočí, který tázavě zvedá palec, břinkot okutých koní
na žulové dlažbě,
saně zvonící rolničkami, žertovné výkřiky, koulovačky,

jásot oslavující miláčky lidu, zuřivost rozlícené chátry,
pohupování zastřených nosítek, ve kterých odnášejí chorého do nem-
utkáni nepřátel, náhlé zahromování, rány a pád,
vzrušený dav a strážník se svou hvězdou rychle si razící cestu
do středu toho davu,
lhostejné kameny přijímající a vracející tolikerou ozvěnu,
jaké vzdechy přečpaných jedlíků nebo polohladových, kteří padají
pod úpalem anebo v křečích,
jaké výkřiky žen, když náhle přichází jejich hodinka a ony
spěchají domů a rodí děti,
jaká živoucí i pohřbená řeč se tady stále chvěje, jaké vyti
mírněné jenom ze slušnosti,
zatýkáni zločinců, schválnosti, cizoložné návrhy, souhlasy
nebo odmítání s ohrnutými rty,
to všechno si pamatují nebo podobu toho či ozvuk — přicházím a od-

vská vrata venkovské stodoly jsou dokořán a čekají,
 tlhé sklizené seno zatěžkáva pomalu jedoucí furu.
 ě světlo se zachvívá na hnědošedých a zelených odstínech,
 náruče sena skládají na slehající se stoh.

am a pomáhám, přijel jsem rozvalený nahore na fuře,
 prehozenou přes nohu, cítil jsem měkké kodrcání.
 tkuji ze žebřin, chytám se jetele a kostřavy.
 tihlav se skulím a rozcuchávám si vlasy plné stebel.

Sám, daleko v horské divočině lovím,
 toulám se, udiven svou vlastní lehkostí a veselím,
 kvečeru hledám místo pro bezpečný nocleh,
 rozdělám ohýnek a opékám si čerstvou zvěřinu,
 na nahrnutém listí usínám se psem a se svou puškou po boku.

Yankeeská jola s napjatými plachtami protíná třpyt a lehkou vodní tříšť,
 zemí už ztrácím z očí, tisknu se k přídi, anebo na pahubě slastné halekám.

Rybáři se sběrači mušlí časně vstali, zastavili se pro mne
 a já zastrčiv do bot kalhoty s nimi jsem jel a náramně se pomel;
 tos měl být s námi ten den nad kotlíkem, kde jsme tu mořskou havěť vařili!

Pod širým nebem kdesi na Západě jsem viděl svatbu lovence kožešín,
 jeho nevěsta byla Indiánka,
 její otec se svými přáteli seděl se zkříženýma nohama a mlčky kouřil.
 na nohou měli všichni mokasíny, z ramen jim velké tlusté houně splyvaly,
 lovec si hověl na břehu, jeho oděv byl samá kožešina,
 měl bujný vous, na šíji kadeře a nevěstu si držel za ruku,
 ta měla dlouhé řasy, byla bez čapky a její hrubé rovné vlasy splyvaly
 přes něžné údy dolu ke kotníkům.

rchlý otrok přišel k mému domu a zastal pod oknem,
 šel jsem, jak pod jeho kroky praští chrastí,
 tevřenými dveřmi kuchyně jsem viděl, jak je zesláblý a znaven,
 el jsem k němu, seděl na kládě, vzal jsem ho dovnitř, uklidnil jsem ho,
 nosil jsem vodu do kádě pro jeho tělo zpcené a pro zdrásané nohy,
 cytl jsem mu kout, kam přes mou světnici se chodilo, a našel jsem mu
 prosté čisté šaty.

použil oči, ten byl nemotorný!
 ládal jsem mu náplast na oděrky, které měl na šíji a na nohou;
 týden u mne zůstal, než se zotavil a než se pustil dále na sever,
 iho stolu sedal vedle mne a moje puška stála kdesi v rohu.

Osmadvacet mladých mužů se koupe u břehu,
osmadvacet mladých mužů, vždy plných družnosti,
osmadvacet let života jedné ženy, vždy plné osamění.

Ten pěkný dům tam nad břehem jí patří
a ona bohatě a sličně oděna se ukrývá za roletami okna.

Který z těch mladých mužů se jí nejvíce líbí?
Ach, i ten nejprostší z nich se jí krásný zdá.

Kam jste se zatoulala, paní — vždyť vás vidím,
šploucháte se tam dole ve vodě, třebaže stojíte bez hnutí za sklem

Roztančená a rozesmátá přišla se vykoupat devěťadvacátá bytost,
ti ostatní ji nevidí, ona je ale viděla a zahrnula láskou.

Vousy těch mládenců se mokře blyštěly, voda erčela z jejich dlouhých vlasů,
oči tekly bloudily jim po tělech.

A také ruka neviditelná jim bloudí po tělech,
chvějivě klouže po spáncích a žebrech.

Mládenci plovou naznak, jejich bílá břicha vzdouvají se k slunci,
nevědí, kdo to ztrácí dech v oblouku, který vznáší se a klesá,
a ani nepomyslí, koho postříkali.

Řeznický tovaryš si svléka zakrvácenou kazajku nebo si brousí nůž
ve stánku na tržišti,
pořlouchám se tu kolem, mám radost, jak mu jede huba a jak se ohán
přímou jako by tančil.

Kováři s kosmatou a očázenou hrudí obstoupili kovadlinu,
každý zvedá svůj perlik, jsou připraveni a z ohně to sálá.

Od prahu posetého popelem sledují mlčky každý jejich pohyb,
pružná linie jejich boků je v souhře s kyvem jejich mocných paží,
z výšky máchají kladivy, tak pomalu, tak jistě,
a nepospíchají, každý z nich buší přesně na své místo.

ch pevně třímá opratě svého čtyřspřeží, špalek brzdy houpá se
na řetězu pod vozem,
ch, který jede s dlouhým valníkem z kamenolomu, stojí pevný
obrovský a jednou nohou se opírá o šejtrok,
modrá košile odhaluje mocný krk a prsa a spadá mu přes pás,
pohled je klidný a rozhodný, posouvá si z čela střechu svého klobouku,
a padá na jeho kučery a knír, padá na černě jeho blysknavých
a dokonalých údů.

n se na toho malebného obra a mám ho rád a nedá mi to
lávám se k tomu spřežení.

ten, kdo laská život, ať se hnu kamkoli, ať hledím nazpět nebo kupředu,
tranním zákoutím i k lidem podřízeným se obracím, žádnou
bytost nebo předmět nepřehlédnu,
no to vstřebám do sebe a do tohoto zpěvu.

Voli, kteří tak řinčíte svým jařmem a řetězem nebo stojíte v listnatém stínu
co to říkají vaše oči?
Zdá se mi, že je to víc než všechno, co jsem černé na bílém přečetl
za celý život.

Můj krok plaší divokého kačera a kachnu při mé dlouhé celodenní toulce,
vzlétají spolu a pomalu krouží kolem.

Věřím v tyto okřídlené záměry
a uznávám červeně a žlutě a bíle hrající ve mně
a považuji zeleň a violeť a chocholatou šesňulku za něco záměrného
a neříkám želvě, že je bezvýznamná proto, že není něčím jiným,
a sojka v lesích se nikdy neučila škály, ale pro mne trylkuje docela obstoj
a pohled kaštanové klisny vyháni ze mne veškerou hloupost.

71

ý houser vede své hejno studenou nocí,
aják a ke mně to zaznívá dolů jako vábivá výzva,
ncům to nestojí za řeč, ale já, když napjatě poslouchám, vidím,
to své místo a účel tam nahoře na zimním nebi.

lský los s ostrými kopyty, kočka na prahu, sýkorka, svišť,
chrochtající svině, když ji tahají za struky,
ta krůty a ona sama s porozpjatými křídly,
i v nich i sám v sobě týž prastarý zákon.

našlápnutí mé nohy na zem vyvolává ve mně stovku pocitů,
mně byeh si troufal je vyslovit.

Jsem zamilován do venkovského života,
do mužů, kteří žijí mezi dobytkem nebo jsou cítit mořem anebo lesem,
do stavitelů lodí, do kormidelníků, do těch, kdo máchají sekerami a
palicemi, do honáků koní,
mohu spolu s nimi jíst a spát po celé týdny.

Co je nejprostší, nejlevnější, nejbližší, nejsnazší, to jsem Já,
já, který zkouším své štěstí, který vydávám, abych tím víc dostal nazpět,
přikrašluji sám sebe, abych sám sebe dal prvním, kdo po mně vztáhne ruku,
nežádám nebe, aby kvůli mně sestoupilo,
sam je provždycky štědře rozdávám.

73

Čistý kontraalt zpívá na varhaním kůru,
 tesař hobluje prkno, jazýček hoblíku svistí v divoce stoupajícím šepání,
 sezdané i svobodné děti přijíždějí domů na dožínky,
 lodivod se chápe hlavního čepu a pevnou rukou jistí plachetní šňůru,
 velrybář stojí přichystán ve svém člunu, oštěp a harpuna jsou připraveny,
 lovec kachen postupuje tichými a obezřelými kroky,
 jáhni se zkříženýma rukama jsou vysvěcováni u oltáře,
 přadlena couvá a postupuje za hukotu velikého vřetena,
 farmář na nedělní obhlídce se zastavil u přelízky a pozoruje ovsy a žito,
 pomateného konečně odvázejí do útulku jako uzavřený případ
 (už nikdy nebude spávat, jak spával kdysi v postýlce v mamčině ložnici);
 tiskařský pomocník se šedivou hlavou a vyzáblou tváří pracuje u své kasy,
 baguje žvanec tabáku a oči nad rukopisem má zamžené;
 znetvořené údy jsou připoutány k operačnímu stolu,
 co bylo odoperováno, úděsně padá do kýble;
 mladou mulatku prodávají v dražbě, opilec tluče špačky u hospodských kamen,
 strojník si vyhrnuje rukávy, policista obchází svůj rajón, vrátný sleduje,
 kdo prochází branou,
 mladý chlapík řídí expresní dostavník (mám ho rád, třebaže ho neznám);
 míšenec si šněruje lehké střevíce, aby běžel svůj závod,

hon na krocany na Divokém západě přilákal staré i mladé,
 někteří se opírají o pušky, jiní posedávají
 z hloučku vystoupí střelec, jde na své místo a zamíří zbraň;
 skupiny nových přistěhovalců se hromadí na nábřeží a na molu,
 zatímco kudrnatí negři okopávají třtinovou plantáž, dozorce na nu
 ze svého sedla,
 křídlovka svolává do tančírny, pánové běží pro své partnerky,
 tanečníci se navzájem uklánějí
 jinoch leží s přivřenými očima v podkrovním pokojíku s cedrovými
 a naslouchá melodickému dešti
 Michigaňák líčí pasti na potoce, který se vlévá do Huronu,
 Indiánka zahalená do žluté lemovaného šatu nabízí na prodej mo
 a brašnu z korálek,
 znalec se zakloněnou hlavou přimhouřenými očima obzírá výstav
 zatímco lodníci připoutávají parník, pro vystupující pasažéry
 je spouštěn můstek,
 mladší sestra drží přadeno, zatímco starší navíjí klubko
 a co chvíli ustává, aby rozmota
 novomanželka se zotavuje a je šťastna, před týdnem porodila své
 prostovlasá yankeeská dívka pracuje u svého šicího stroje,
 nebo v továrně nebo v dílně,

dlaždič se opírá o svůj tlouk, reportérova tužka se kmitá zápisníkem,
 maliř pisma nanáší písmena modrou a zlatou,
 tahač člunu kluše po navigaci, účetní počítá u svého stolu, švec smolí dratev,
 dirigent dává takt orchestru a všichni účinkující ho sledují,
 dítě je křtěno a konvertita vyslovuje své první vyznání víry,
 regata se rozprostírá po zátoce, závod začal (jak jen se třpytí bělostné plachty!),
 honák hlídající své stádo zpěvavě přivolává zaběhlá dobytčata,
 podomní obchodník se potí se svým rancem
 (kupující se handrkuje o každý cent);
 nevěsta si přihlazuje bílé svatební šaty, minutová ručička na hodinách
 se vleče tak pomalu,
 kuřák opíá se zakláni s topornou hlavou a pootvřenými ústy,
 nevěstka vláčí svůj šál, hučka jí poskakuje po opilé a uhrované šíji,
 dav se směje jejímu sprostému klení, mužští se pošklebují a mrkají na sebe
 (ubožačko, já se nesměji tvému klení, ani se ti nepošklebuji);
 prezident na poradě vlády je obklopen ministry,
 po náměstí se procházejí tři důstojné matrony přátelsky do sebe zavěšené,
 posádka rybářské lodi pěchuje do podpalubi další a další platýse,
 Missouřan se pekcluje rovinou se svým zbožím i skotem,
 průvodčí prochází vlakem a cinkáním mincí ohlašuje svůj příchod,
 podlaháři pokládají podlahu, klempíři oplechovávají střechu,
 zedníci si volají o maitu,

s putnou na zádech jeden za druhým se sunou přidavači;
 roční doby se střídají, nashromáždil se nepopsatelný zástup,
 je Čtvrtý červenec (těch salv z kanónů a z pěchotních pušek!)
 roční doby se střídají, orač oře, sekáč seče a ozimy padají do půdy
 na venkovských jezerech číhá rybář na svou štikou,
 čeká nad dírou vysekanou v ledu
 pařezy hustě obklopují paseku, osadník hluboko zatíná svou seker
 veslaři přivazují vpodvečer své pramice ke stříbrným topolům net
 pátrači hledají uprchlé černochoy, procházejí oblastmi Červené řek
 nebo povodím Tennessee či Arki
 pochodně planou v temnotách, které visí nad Chattahoochee nebo A
 patriarchové sedí u večere obklopeni syny, vnuky a pravnučky,
 za stěnami z hlíny, v plátěných stanech odpočívají lovci a trapeři
 po celodenní honitbě;
 spí město a spí venkov,
 svou miru si odespí živý, svou miru si odespí mrtvý,
 starý manžel spí u své ženy a novomanžel spí u své ženy;
 a všichni vcházejí do mého nitra a já z nitra vycházím k nim,
 a jaký je jeden každý z nich, takový jsem víceméně i já
 a z toho jednoho a ze všech tkám tento zpěv o sobě.

r i mlád, právě tak pošetilý jako moudrý,
m bezohledný, k ostatním vždy plný ohledů,
j stejně jako otcovský, dítě stejně tak jako muž,
hrubé látky a složen z látky jemné,
slušík národa o mnoha národnostech, nejmenších právě tak
jako největších,
ávě tak jako Seveřan, netečný i pohostinný plantážník,
který žije dole na Oconee,
ikee, který jde vlastní cestou, podnikavec, mé údy jsou
nejpružnější na světě a také nejpevnější,
ntučan, kráčejíci údolím Elkhornu v jelenicových kamaších,
jsem Louisianec nebo Georgian,
nik na jezerech nebo v zátokách nebo při pobřeží,
chlupík z Indiany, Wisconsinu či Ohia;
na na kanadských sněžnicích nebo nahoře v buši nebo
s novofoondlanskými rybáři,
na v konvoji plachetních saní, plachtím s ostatními
a obracím se po větru,
na na vermontských kopcích nebo v mainském polesí
nebo na texaském ranči,
l Kalifornianů, kamarád svobodných lidí Severozápadu
(mám rád jejich rozložitost),

kamarád vorářů a uhliřů, kamarád všech, kdo ti potřesou rukou
a uvítají tě ke sklence a ke kusu masa,
jsem spolužák nejprostších, učitel nejhlobavějších,
nováček na počátku, a přece vládnoucí zkušeností za myriády let,
jsem člověk všech barev a kast, všech hodností i náboženství,
farmář, řemeslník, umělec, džentlmen, námořník, kvaker,
trestanec, kuplíř, neurvalec, advokát, lékař, kněz.

Všechno si odepřu snáze než vlastní rozmanitost,
vdechují vzduch, ale spoustu ho nechávám za sebou pro druhé,
a nejsem nafoukaný a jsem na svém místě.

(Mura i jikry jsou na svém místě,
zářivá slunce, jež vidím, i temná slunce, jež vidět nemohu,
jsou na svém místě,
vše, co lze nahmatat, je na svém místě, i všechno nehmataitelné
je na svém místě.)

79

18

Přicházím s mohutnou hudbou, se svými trubkami a bubny,
nehraji marše jen uznaným vítězům, hraji marše i poraženým a zabitým.

Slyšeli jste, že je dobré dosáhnout vítězství?
A já říkám, že je dobré i padnout, bitvy se ztrácejí ve stejném duchu,
v jakém se vyhrávají.

Já tluču a třískám do bubnu za mrtvé,
jím troubím na své trumpety nejhlučněji a nejveseleji.

Sláva těm, kdo utrpěli nezdar!
A těm, jejichž válečné lodi šly ke dnu!
A těm, kteří sami šli ke dnu!
A všem generálům, kteří ztratili bitvy, a všem přemoženým hrdinům!
A nescetným neznámým hrdinům, kteří jsou rovni největším hrdinům známým!

81

jsou opravdu úvahy všech lidí všech dob a zemí, já si je nevymyslel,
u-li stejně tak vaše, jako jsou mé, pak nejsou ničím
nebo jsou téměř ničím,
u-li hádankou a vyluštěním hádanky, nejsou ničím,
u-li právě tak blízké, jako vzdálené, nejsou ničím.

je tráva, jež roste všude tam, kde je země a kde je voda,
e společný vzduch, ve kterém celá zeměkoule se koupe.

Toto je potrava zchystaná pro každého, maso pro normální lidský hlad,
je pro darebáka i pro spravedlivého, podělím všechny,
nechci, aby třeba jediný člověk byl přezírán nebo opomenut,
zvu zároveň prodejnou ženu, příživníka i zloděje,
zvu otroka s odulými rty, zvu venerika;
mezi nimi a ostatními nebude žádný rozdíl.

Toto je stisk ostýchavé ruky, toto je povívání a vůně vlasů,
toto je vzájemný dotyk mých a vašich rtů, toto je šepot touhy,
toto je bezedná hloubka a výška, jež odráží mou tvář,
toto je mé zamyšlené propadání do sebe a opětné vynořování.

Domníváš se, že mám nějaký složitý záměr?
Ano, mám jej, protože dubnové přeháňky jej mají a slída
na lomu skály jej má.

Máš za to, že chci udivovat?
Chce udivovat denní světlo? A chce to řeháček cvrlikající v lesích?
Udivuji snad více než oni?

V tuto hodinu říkám důvěrné věci,
neřekl bych je každému, ale tobě je řeknu.

Kdo to přichází, roztoužený, obrovský, mystický, nahý;
jak to, že čerpám sílu z hovězí flákoty, kterou jim?

Co to vůbec je člověk? Co jsem já? A co jsi ty?

Proti všemu, co jsem si osvojil, musíš postavit, co sis osvojil ty,
jinak by nemělo smysl, abys mi naslouchal.

Nefňukám, jako fňuká celý svět,
že měsíce jsou jen prázdnota a země jen bahno a špína.

Nářky a podlézání zabalte s prášky pro invalidy, přizpůsobivost
sahá do čtvrtého kolena,
já nosím svůj klobouk, jak mně se líbí, doma nebo venku.

Proč bych se měl modlit? Proč bych měl být zbožný a dbát na ceremonie?
Když jsem propátral geologické vrstvy, vše navlas prozkoumal,
poradil se s učenci a uzavřel výpočty,
nenalézám sladší tuk než ten, který lpí na mých vlastních kostech.

V každém vidím sám sebe, nikdo není ani o píď větší či menší,
a cokoli o sobě říkám, ať dobré či zlé, to říkám o nich.

sem bytelný a zdravý,
měřují tělesa, která se po věky vznášejí vesmírem,
to je napsáno pro mne a já musím vyluštít, co to má znamenat.

sem nesmrtelný,
nou dráhu nemůže opsat kružidlo tesaře,
rezaniknu jako ohnivé klikyháky, které děti vřezávají do noci
řeřavým prutem.

jsem vznešený,
svého ducha, aby se ospravedlňoval nebo aby byl pochopitelný,
e přírodní zákony se nikdy neomlouvají
ám se, že koneckonců nejsem o nic pyšnější než vodováha,
podle níž stavím svůj dům).

uký jsem, to stačí,
kdo na světě si toho není vědom, jsem spokojen,
jeden každý je si toho vědom, jsem spokojen.

vět je si toho vědom a pro mne ten největší, a to jsem já sám,
dosáhnou svého dnes nebo za deset tisíc nebo za deset miliónů let,
o s radostí přijmout teď nebo mohu se stejnou radostí čekat.

kde stojím, je pevně zaklíněno do žuly,
e tomu, čemu říkáte rozklad,
i nesmírnou rozlohu času.

Jsem básník Těla a jsem básník Duše,
nebeská blaženství mě provázejí a pekelná muka mě provázejí,
ta první v sobě roubojí a množím, ta druhá překládám do nové řeči.

Jsem básník ženy právě tak jako muže
a pravím, že je to stejně nádherné být ženou, jako být mužem,
a pravím, že není nic nádhernějšího než matka člověka.

Zpívám zpěv plný rozpínivosti a pýchy,
dost už jsme kolem sebe měli poklonkování a prošení,
ukazují, že mírou všeho je vývoj.

Předhonils všechny ostatní? Jsi prezidentem?
To je maličkost, každý z nich dokáže víc a ještě půjde dál.

Jsem ten, kdo kráčí s něžnou a přibývající nocí,
volám zemi a moře, které už napolou objímá noc.

Přimkni se úže, noci s nahými prsy — přimkni se úže, přitažlivá a žírná noc
Noci jižních větrů — noci několika obrovských hvězd!
Tiše se sklánějící noci — šilená nahá letní noci.

o, ó smyslná země, vydechující svěžest!
řimajících a rozptývajících se stromů!
o západu slunce — země se zamlženými vrcholky hor!
od křišťálovým dštěním úplňku, jehož se právě dotkl úsvit!
asu a stínu, které žihají říční proud!
holubi šedí mraků, kvůli mně zářivějších a čistších!
pádící země — země hýřící jabloňovými květy!
j se, tvůj mileneček přišel!

ratná, zahrnuj mě láskou — proto i já tě zahrnu láskou!
slovná vášnivá láska!

Ty moře! Také tobě se vzdávám — tuším tvůj záměr,
pozorují z pláže tvé ohnuté vábící prsty,
jsem si jist, že se odmítáš stáhnout, aniž mě polaskáš,
spolu si musíme vyrazit, shazuji šaty a ty se mnou odspěchej z dohledu země,
měkce mi ustel a houpej mě v malátné dřímotě,
zmáchej mě milostnou vláhou a já ti to vrátím.

Moře z hloubek a do šira vzduté,
moře se svým širokým a trhavým dechem,
moře se životodárnou vodou a s ještě nevyhloubenými,
ale stále připravenými hroby,
rozněcovateli i tišiteli bouří, vrtošivé i ostýchavé moře,
jsem zajedno s tebou a také já mám jednu anebo všechny tváře.

Jsem účastník přílivu a odlivu, jsem chvalořečník zášti i smíření,
jsem chvalořečník přátel a těch, kdo ve vzájemném objetí spí.

Jsem ten, kdo stvrzuje porozumění
(mám sepsat jednotlivosti v domě a pomínout dům, který jim poskytl úkryt?).

Nejsem jen básníkem dobra, nezdráhám se být také básníkem zla.

Jaképak zvěsty o ctnosti a o neřestech?
 Zlo mě pohání a pohání mě i odstraňování zla a v tom jsem nestranný,
 nepotrpím si na hledání chyb, ani na jejich zavrňování,
 zavlažuji kořeny všeho, co roste.

Bál ses, že ta překotná plodnost přinese skrofulózu?
 Myslels, že nebeské zákony je třeba předělat a poopravit?

Shledávám, že jedna i druhá strana jsou v rovnováze,
 mírné poučení pomůže stejně, jako pomůže strohé,
 dnešní myšlenky a činy jsou pro nás vzpruhou a vykročením.

Tato minuta ke mně přichází po decilíonech minut
 a není nic lepšího než ona, než přítomná chvíle.

Co dobrého dalo se kdysi nebo co dobrého děje se dnes, není takový div,
 ale znovu a znovu je div, jak může někdo být podlý a nevěřit v nic.

Nekonečně se šíří věkovitá slova!
 Mé je však moderní slovo, slovo Množství.

To slovo viry, které nikdy neselže,
 a lhostejno, zda teď či někdy přistě, já čas přijímám prostě bez výř

Ten jediný je bez kazu, ten završí a zaokrouhlí všechno,
 ten mystický nepopsatelný zázrak, ten sám završí všechno.

Přijímám Skutečnost, je pro mne nepochybná.
 A sytím se jen materialismem.

Ať žije nevývratná věda! Ať žije přesně provedený důkaz!
 Přines rozchodník pomichaný s cedrem a se snítkami bezu,
 tohle je lexikograf, tohle chemik, tenhle sestavil gramatiku
 z dávných svitků,
 a tihle námořníci provedli loď zákeřnými průlivy,
 tento je geolog, ten vládne skalpelem a to je matematik.

Pánové, vám plným právem patří první pocty!
 Vaše fakta jsou plna užitku, a třeba není to mé hájemství,
 já jimi vstupuji do svého hájemství.

Má slova připomenou miň vlastnosti výslovné
 než nevýslovný život, svobodu a vyprošťování,
 skončují rychle s kleštěnci a neutrály a straní těm, kdo mají dobrou výzbroj,
 bijí na buben vzpoury, drží s uprchlíky a s těmi, kdo se buntují a bouří.

Walt Whitman, kosmos, syn Manhattanu,
 bouřlivý, svalnatý, smyslný, jedlík, piják a plodnost sama,
 nesentimentální, nepovýšený a nestranníci se mužů a žen,
 o nic víc skromný než neskromný.

Odšroubujte zámky ze dveří!
 Vysad'te dveře z jejich veřejí!

Kdo ponižuje druhého, mne ponižuje,
 a cokoli se stane nebo řekne, nakonec vrátí se ke mně.

Mnou stoupá a stoupá inspirace, mnou stoupá dění, já naznačím směr.

Hlásám odvčké heslo, dávám znamení demokracie,
 přísambůh, nepřijmu nic, na čem by se nepodíleli ve stejné míře všichni

voří mnohé dlouho mlčící hlasy,
sčítaných pokolení vězňů a otroků,
zduřivců a zoufalců a zlodějí a zakrslíků,
slýchá údobí příprav a růstu
n, jež spojují hvězdy, a mateřských lůn a semen otců,
těch, po kterých jiní šlapou,
vených, všedních, nanicovatých, pošetilých, opovržených,
jsou jen mlhou, brouků valících kuličku trusu.

hovoří zapovězené hlasy,
pohlaví a chtíčů, hlasy zastřené, které já odhaluji,
nemravné, které já očisťuji a přetvářím.

ám si ubrousek na ústa,
m se stejnou jemností o střevech jako o hlavě a srdci,
pro mne není o nic odpudivější než smrt.

v tělo a jeho žádosti,
sluch, čich, to jsou zázraky a každá moje částička
a dílek je zázrak.

Jsem božský skrz naskrz a posvětim všechno, čeho se dotknu,
nebo co se mě dotýká,
pach těchto podpaží je voňavější než modlitba,
tato hlava je více než chrámy, bible a všechna vyznání.

Budu-li zbožňovat něco víc než cokoli jiného, bude to jen rozpětí
mého vlastního těla nebo některé jeho části,
průsvitný kadrube mého těla, budeš to ty!
Výstupky a výklenky mého těla, budete to vy!
Pevné mužské rádlo, budeš to ty!
Cokoli mne zúrodní, budeš to ty!
Má hojná krev! Tvůj mléčný proud, ta zářivá šťáva mého života!
Hruď, která se tiskneš k jiným hrudím, budeš to ty!
Můj mozek, budou to tvoje tajemné závity!
Koření omývaného puškvorce! Vylekaná vodní sluko! Hnízdo chráněných
zdvojených vajec, budeš to ty!
Ty houští rozčuchaného sena hlavy, brady a prsou, budeš to ty!
Crčící mízo javoru, vlákno ztepilé pšenice, budeš to ty!
Ty štědré slunce, budeš to ty!

95

vy, které ozařujete a zastíňujete mou hlavu, budete to vy!
lé potoky a rosy, budete to vy!
vy, jejichž hebece lechtající pohlaví se o mne otírá, budete to vy!
svalnatá pole, větve živého dubu, toho přítulného povaleče
mých klikatých pěšin, budete to vy!
e, které jsem bral do svých, tváří, kterou jsem líbal, smrtelníku,
kterého jsem se dotkl, budete to vy.
žňuji sám sebe, je mě pěkný kus a celý tak vábný,
lý okamžik, a cokoli se stane, mě prochvěje slastí,
m, jak se ohýbají mé kotníky, ani co je příčinou
mého nejskrytějšího přání,
o je příčinou přátelství, které rozdávám nebo přijímám.

vyjdu na zápraží, stojím a uvažuji, zda je to skutečnost,
i úsvit v mém okně mě oblaží víc než metafyzika knih.

ranni rozbřesk!
i světlo rozpouští obrovské a průsvitné stíny
ychutnávám vzduch na svém patru.

Vše, co se na světě hýbe, tiše vstává v nevinném dovádění, ojiněno potem,
a prohání se sem a tam.

Cosí neviditelného zvedá smyšlná kopi,
přiliv zářivé šťávy zalévá nebe.

Země navštívená oblohou, jejich denně navazované spojení,
ta výzva od východu vržená v tuto chvíli přes mou hlavu,
ten výsměšný pošklebek: Pohled', jestli mě dokážeš zvládnout!

97

Jak rychle by mě zabil oslnivý a úžasný úsvit,
kdybych sám neuměl teď a vždycky sám ze sebe vyzářit úsvit.

My také vzházíme oslniví a úžasní jako slunce,
sami sebe nacházíme, má duše, v klidu a svěžesti jitra.

Můj hlas jde za tím, čeho nemohou nijak dosáhnout moje oči,
jediným hnutím jazyka obsáhnu světy a spousty světů.

Řeč je sestrou mé vize, sama sebe neschopna změřit,
stále mě dráždí a pořouchle říká:
Máš toho v sobě dost, proč to ze sebe nevydáš, Walte?

Tak pojď, nedám se trápit, příliš mnoho si myslíš o výrazu,
což nevíš, ó řeči, jak se pod tebou již chystají poupata?
Čekají v temnu chráněna proti mrazu,
bláto ustupuje před mým prorockým voláním,
jsem příčinou rozepří, abych je nakonec uvedl v rovnováhu,
mé poznání je má bytostná schopnost, vyrovnává se se smyslem veškerých věcí,
štěstí (ty, kdo mě slyšíš, ať muž nebo žena, vydej se za ním dnes ještě, dnes).

Svou hlavní přednost ti odpirám, odpirám toho se vzdát, co skuteč
obsáhni celé světy, ale nikdy se nesnaž obsáhnout mne,
vynutím si z tebe to nejpůvabnější a nejlepší jen tím, že se na tebe

Psaní a mluvení mou hodnotu nedokáží,
její důkaz a všechno ostatní můžete najít v mé tváři
a pouhým sevřením rtů zahanbím pochybovače.

Teď nebudu dělat nic než naslouchat,
aby to, co uslyším, vsáкло do tohoto zpěvu a rozhojnilo jej zvuky.

Slyším koloratury ptáků, šum rostoucí pšenice, šuškáni plamenů,
praskot klestí, na němž si vařím jídlo,
slyším zvuk, který miluji, zvuk lidského hlasu,
slyším všechny zvuky navzájem splývající, všelijak pomíchané,
slité nebo se střídající,
zvuky velkoměsta a zvuky venkova, zvuky dne a zvuky noci,
hovorné mládí, které se svěruje se svými láskami, hlučný smích
obědvajících dělníků,
zlostný bas rozklíženého přátelství, stony nemocných,
soudce, zapřeného rukama o stůl a s bledými rty pronášejícího
rozsudek smrti,
Hej rup přístavních vykladačů na molu, rytmické volání námořníků
zvedajících kotvu,
řinčení poplašných zvonců, volání Hoří, rachot zběsile se řítících
stříkaček a vozů s hadicemi, s výstražnými světly a signály,
parní pišťalu, důstojné dunění blížícího se vlaku,
smuteční pochod v čele nějakého spolku kráčejího dvojstupem
(jdou na čestnou stráž k mrtvému, špičky praporů jsou zastřeny
černým gázem).

Slyším violoncello (je to nářek jinošského srdce),
slyším lesní roh, prudce mi vpadá do uší,
k zbláznění sladkou bolestí lomcuje mou útrobou a hrudí.

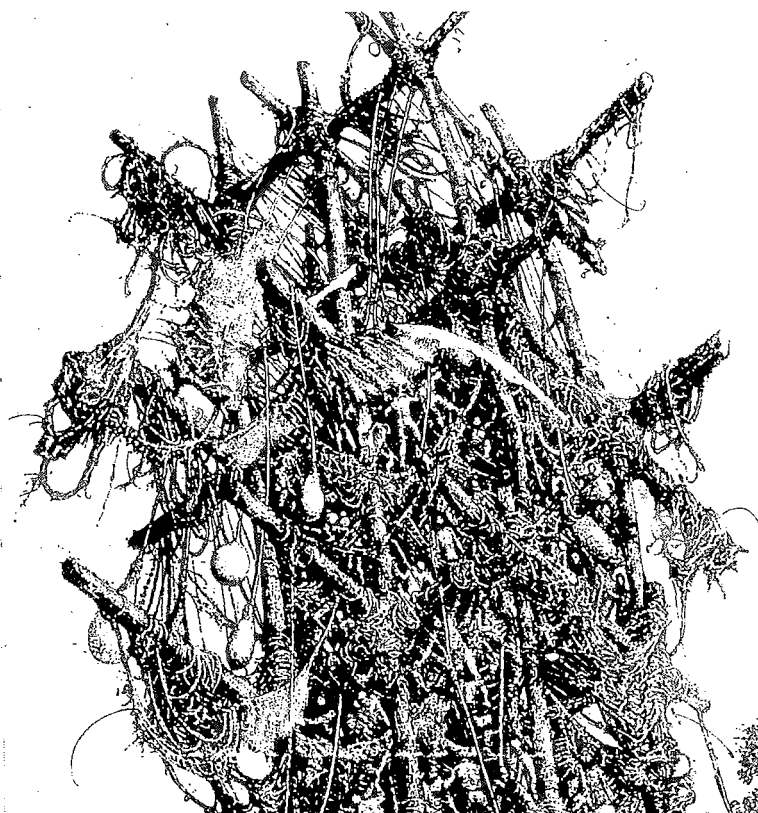
Slyším sbor ve velké opeře,
ach, to je opravdu hudba — tu si dám líbit!

Nějaký bohatý a svěží tenor mě svou přirozeností uchvátí,
z oblého ohybu jeho úst to tryská a celého mě to naplní.

Slyším skolenou sopranistku (čím je tato má práce oproti její!),
orchestr mě roztáčí dál, než krouží Uran,
páčí to ze mne takovou horoucnost, že bych ji v sobě nehledal,
pohání mě to jak plachetníci, podupávám bosýma nohama,
olizovanými línou vlnou,
jsem bičován palčivým a hněvným krupobitím, až ztrácím dech,
hroužím se do medové hloubky morfia a rdousí mě zdání smrti,
konečně se zas vysvobozuji, abych pocítil záhadu záhad,
tu, které říkáme Bytí.

jakékoli podobě, co je to vlastně?
z nás kolem toho chodí a věčně se k tomu vrací.)
vývoj došel jen k zadence s její tvrdou skořápkou, bylo by to dost.
um tvrdou skořápku,
hotová čidla po celém těle, ať jdu nebo se zastavím,
každé věci a bez úhony ji proženou celou mou bytostí.

n pohnu, stisknu, okusím svými prsty a jsem šťasten.
u-li se někoho tělem, je to téměř k nevydržení.

28

Je to jen dotyk? Rozechvívá mě do nové jsoucnosti,
plameny a éter vtrhnou do mých žil,
můj proradný hrot se napřahuje a naléhá, aby jim pomohl,
mé maso a krev metají blesky, aby napadly to, co se sotva ode mne liší,
na všech stranách smyslní pokušitelé vyvolávají trnutí údů,
ždímají struk mého srdce do poslední kapky,
počínají si se mnou bezuzdně a nehledí na odpor,
a jakoby záměrně mě zbavují toho nejlepšího,
rozpínají mé šaty, svírají mé nahé boky,
šálí můj zmatek klidem slunečního světla a pastvin a polí,
bezostyšně odsouvají ostatní moje smysly,
podplatily je náhradou za hmat a jdou se pást na mém vzrušení,
nemají uznání ani ohled na mou ubývající sílu či hněv,
shánějí zbytek stáda pro svou chvilkovou potěchu,
a pak se spojují, aby stanuly na pahorku a trápily mě.

105

Stráže opouštějí všechny končiny mého těla,
ponechávají mě napospas rudému pleniteli,
všechny přicházejí k pahorku, aby svědčily a napomáhaly proti mně.

Jsem zrazen zrádci,
vášnivě hovořím, ztratil jsem rozum, já sám jsem největší zrádce,
já sám první vystoupil na pahorek, mé vlastní ruce mě tam vynesly.

Hanebný dotyku! Co děláš? Dech se mi zadržává,
popuť svá stavidla, je to více, než snesu.

Slepě milující dobovačný dotyku, skrytý, zahalený, řezavý dotyku!
Bolelo tě to tolik, když jsi mě opouštěl?

Přicházející následuje odcházejícího, je to věčně splácení věčné pi
štěďte zavlažující dešť a štedřejší odměna potom.

Klíčky se ujímají a množí, tyčí se u plotu plodné a plně života,
krajiny mužně stvořené, plnotvaré a zlaté.

Všechny pravdy tkví ve všech věcech,
nijak nespíchají, aby se vyklubaly, ani se tomu nebrání,
nepotřebují porodnickovy kleště,
nevýznamné je pro mne stejně důležité jako cokoli jiného
(a co je méně či více než dotyk?).

Logika a kázání nikdy nepřesvědčí,
vlahost noci mi vniká do duše hlouběji.

(Takové je jen to, co se samo vyjeví muži či ženě,
takové je jen to, co nepopře nikdo.)

Každá minuta a každá má krůpěj mě uklidňují,
věřím, že ze zvlhlé hlíny povstanou milenci a lampy
a souhrn všech souhrnů že je tělo muže či ženy,
a květem a vrcholkem je jim vzájemný cit
a podle té moudrosti se budou bez konce množit, až je nadobro ovládnou
a až každý z nich nás oblaží a my navzájem jeho.

Věřím, že pouhý list trávy není méně než denní konání hvězd
a že mravenec je stejně dokonalý a také zrnko pisku a vajíčko stří
a ropucha je veledílem dokonalosti
a vyšlehlá ostružina by mohla zdobit nebeské sině
a každý nepatrný kloub mé ruky zahanbí složité stroje
a kráva žvýkající se svěšenou hlavou předčí nádherné sochy
a myš je takový zázrak, že stačí ohromit sextilióny nevěřících.

Shledávám, že v sobě tajím rulu, uhlí, vlnivý mech, ovoce, obilí i j
a že jsem zvnějšku celý vyzdoben čtvernohými tvory a ptáky
a že z dobrých důvodů nechávám za sebou to, co je za mnou,
ale znovu si přivolám cokoli, když po tom toužím.

Marný je spěch nebo ostych,
marně vyzářují sopečné skály svůj dávný žár, abych se nepřiblížil,
marně se skrývá mastodont pod svými zpráchnivělými kostmi,
marně dli předměty na mile daleko a berou na sebe rozličné tvary,
marně se oceán choulí ke dnu a velké obludy spočinou v hloubi,
marně luňák brousí po obloze,
marně had se smýkne mezi úponky a kládami,
marně se stahuje los na skryté lesní stezky,
marně táhne ostrozobá alka daleko na sever k Labradoru,
spěchám za ní a vystupuji až k hnízdu v trhlíně útesu.

kde velrybí samice plave se svým mládětem a ani na okamžik je neopouští,
kde parník za sebou táhne dlouhý praporec kouře,
kde žraločí ploutev protíná vodu jak černá tříška,
kde napolo spálená briga je vláčena bůhvíjakými proudy,
kde k její slizké palubě přirůstají lastury a kde dole hnijí mrtví;
kde nesou v čele pluků hvězdami posetý prapor,
blížím se k Manhattanu přes protáhlý ostrov,
jsem pod Niagarou, vodopád jak jemný závoj padá mi na tvář,
jsem na zápraží, jsem u koňské zarážky z tvrdého dřeva tam venku,
jsem na dostizích, raduji se na piknicích, na venkovských tancovačkách,
nebo na dobrém baseballovém zápase,
při chlapských zábavách s obhroublými žerty, s rýpavou bezuzdností,
s divokými tanci, pitím a smíchem,
u ovocného lisu okouším sladkost hnědé kaše a stéblem saji šťávu,
při loupání jablek žádám hubičku za každé červené, které najdu,
na přehlídkách, při veselících na pláži, v přátelském soutěžení,
při výmlatu, při oslavě glajchy;
kde drozd posměváček vyluzuje svůj rozkošný klokot, štěbetání,
pokřik a nářek,
kde kupa sena stojí ve stodole, kde je roztroušena sláma,
kde chovná kráva čeká v kůlně,

potěšen nevhlednou ženou právě tak jako půvabnou,
potěšen kvakerkou, která odkládá čepce a zpěvavě povídá,
potěšen souzvukem sboru ve vybilném kostele,
potěšen vážnými slovy zpoceného metodistického kazatele,
dojat venkovskou bohoslužbou;
dívám se celé dopoledne do výkladních skříní Broadwaye, tisknu nos
na tlustou tabuli skla,
toulám se týž den odpoledne s tváří obrácenou do oblak nebo uzounkou
uličkou anebo podél mořského břehu,
pravou i levou rukou objímám boky dvou přátel, sám uprostřed;
vracím se domů se zamlklým a temnolícím chlapcem z pustiny
(jede se mnou na sklonku dne),
dáleko od lidských obydlí zkoumám otisky zvířecích stop
nebo otisky mokasinů,
u nemocničního lůžka podávám limonádu pacientovi v horečce,
a za noci, když všechno utichlo, se svíčkou si prohlížím mrtvého v rakvi;
plavím se ke všem přistavům, abych si začachroval a užil,
ženu se s moderním davem, stejně chtivý a vrtkavý jako druzí,
rozvášněn na někoho, koho nenávídím, jsem hotov ve své zuřivosti
vrazit do něho nůž,
tak sám o půlnoci na zadním dvorku, když mě mé myšlenky
už před hodnou chvílí opustily,

kde býk vyráží, aby odvedl svou samčí práci, a právě tak
hřebeč ke klisně a kohout, který pojímá slípku,
kde se popásají jalůvky, kde husy krátkým trhnutím uštipují svou
kde stíny zapadajícího slunce se protahují nad nekonečnou a osaměl
kde stáda bizonů se pohybují jako obrovská plocha o mnoha
čtverečných milích,
kde racek chechtavý uhání při pobřeží a směje se svým bezmála
lidským smíchem,
kde úly stojí v řadě na trouchnivějící zahradní lavici,
napůl zakryty rozbujelým býlím,
kde koroptve s proužkem na krku podřimují v kruhu na zemi
s povystrčenými hlavami,
kde pohřební vozy vjíždějí do klenutých hřbitovních bran,
kde vyjí vlci uprostřed sněhových pustin a zledovatělých stromů,
kde volavka se žlutou korunkou přichází za noci k mokřině a živí s
kde špláchání těch, kdo se koupou a potápějí, ochladí žhavé polední
kde kobylka v ořeši nad studnou vyhrává na svou chromatickou pí:
přes záhony citroníků a okurek se stříbřitě žilkovanými listy,
přes slaniska a pomerančové háje nebo pod jehlančí smrků,
přes tělocvičnu, přes kabaretní sálek, přes kancelář nebo veřejnou
jsem potěšen tím, co je zdejší, a potěšen tím, co je cizí,
potěšen novým i starým,

kráčím po starých kopcích Judeje s krásným vznešeným Bohem po
řítím se prostorem, řítím se nebesy a vesmírem plným hvězd,
řítím se mezi oběžnicemi a širokým prstencem
o průměru osmdesáti tisíc mil,
řítím se s vlajícími meteory a dštím žhavé koule jako ostatní,
nesu narůstající srpek jak děčko, které nese ve svém nabývajícím b
úplněk jako svou vlastní matku,
bouřím, užívám si, osnuji plány, miluji, napomínám,
ubývám a přibývám, objevuji se a mizím,
takovými cestami putuji dnem i nocí.
Navštěvuji sady vesmírných sfér a prohlížím si úrodu
a dívám se na kvintilióny zralých plodů a dívám se na kvintilióny
dosud zelených.

Řítím se, jako se řítí tékáva a nenasatná duše,
má dráha klesá hloub, než dosáhnou olovnice.

Beru si z hmotného i z nehmotného,
žádná stráž mě nezastaví, žádný zákon mi nezabrání.

ištim svou kotvu jen na malou chvíli,
oslově neustále přejíždějí sem tam a přinášejí mi své novinky.

lázím na lov za polární kožešinou a tuleni, s okutou holi přeskakuji
průrvy a chytám se křehkých modrých převisů.

ám až ke spící čelního stěžně,
zdni noci se usazují v lodním koši,
me se na plné plachty arktickým mořem, je ještě spousta světla,
n vzduchem vpadám do zázračné krásy kolem,
nirné spousty ledu mě minou a já je mímím, scenérie je sama průzračnost,
ce se objevují bílé horské štíty a já k nim vrhám svou obraznost,
ne se k nějakému velkému bojišti, kam nás brzy zatáhnou,
ne obrovské přední stráže tábora, mójime je obezřele a nehlučně,
vnikáme předměstími do nějakého obrovského a rozkotaného města,
mů a zřícenin je tu víc než ve všech živých městech na světě.

svobodný chlapík, vetřu se ke strážním ohňům a utábořím se,
nu ženicha z postele a zůstanu s nevěstou sám,
noc ji budu tisknout na svoje stehna a rty.

Můj hlas je hlasem ženy, nářkem u zábradlí schodů,
přinášejí mi tělo mého muže, z utopeného ještě chrčí voda.

Chápu silná srdce hrdinů,
odvahu současné doby a všech dob,
jak viděl kapitán vrak parníku přečpaný lidmi a bez kormidla,
vrak, který Smrt honila sem tam bouří,
jak se držel těsně za ním a nepovolil ani o píď a byl vytrvalý
ve dne i v noci
a křídou psal na kus prkna velkým písmem:

Nemějte strach, my vás neopustíme;

jak je sledoval a motal se s nimi po tři dny a nevzdal to,
jak nakonec celý ten utrmácený dav zachránil,
jak vypadaly ty přepadlé ženy ve zplihlých šatech, když je odváželi
z míst, která jim měla být hrobem,
a jak ty zamlklé děti se zestárlými tvářemi, ti nemocní, které odnášeli,
a muži neoholení a se sevřenými rty;
to všechno přímo hltám, je mi to po chuti a mám to rád,
vstřebávám to do sebe,
já jsem ten člověk, já tak trpěl, já tam byl.

ohrdání a vyrovnanost mučedníků,
vná matka odsouzená za čary a upálená na hranici
před očima svých dětí,
štvaný otrok, který se opírá o plot, sotva popadá dech a je zalit potem,
dává bolest v nohou a v týle, ty vražedné broky a kulky,
echno cítím anebo jsem.

am ten štvaný otrok, já se svím, když na mne dorážejí psi,
a zoufalství se přede mnou otvírá a ti střelci práskají ránu za ranou,
n plaňky plotu, kape ze mne krev smíšená s hnísem zanicené kůže,
a do kopřiv a kamení,
bodají své nezkrotné koně a tísni mě,
spílání se mi vrývá do uší, zuřivě mě mlátí do hlavy svými bičiči.

e je jedním z mých převleků,
n se raněného, co cítí, sám se stávám raněným,
ny zesínají, když se opírám o hůl a dívám se na něj.

Jsem rozdrčený hasič se zlomenou hrudní kostí,
zhroucené zdi mě pohřbily ve svých troskách,
dýchal jsem žár a kouř, slyšel povzbudivé volání kamarádů,
slyšel jsem vzdálené údery jejich lopat a krumpáčů,
odstranili trámy a opatrně mě vynášejí.

Ležím na nočním vzduchu v zakrvácené košili, to ticho tu zavlád
ležím tu po tom všem bez bolesti, vyčerpán, ale ne tolik nešťasten,
bledé a krásné jsou tváře kolem, hasičské helmy jsou sňaty
a klečící zástup se rozplývá ve světle pochodní.

Vzdálení a mrtví se navracejí,
ukazují se jako ciferník nebo se pohybují jako ty velké hodinové
ručičky — mé ruce, ty hodiny — to jsem já sám.

Jsem starý dělostřelec, vyprávím o bombardování své pevnosti,
znovu jsem tam.

Znovu to táhlé dunění bubnů,
znovu to útočící dělo, ty moždíře,
a znovu je v mém nastraženém sluchu to dělo, co odpovídá.

123

Jsem u toho, vidím a slyším to všechno,
výkřiky, klení, řev, jásof nad dobře mířenou ranou,
sanitní vůz, který se vleče a za kterým se klikatí rudé kapky,
dělníky, kteří pátrají po škodách a zajišťují potřebné opravy,
granát dopadající rozbitou střechou a vějířovitý výbuch,
svíst údů, hlav, kamení, dřeva a železa letících vysoko vzduchem.

Znovu chroptí ústa mého umírajícího velitele, zuřivě máchá rukou,
chrčí skrze chuchvalce krve: *Nestarejte se o mne — starejte se — o zákopy.*

124

34

Teď povím, co jsem se dozvěděl v Texasu kdysi v mládí
(nebudu vyprávět, jak padlo Alamo,
ani jediný se nespasil, aby vyprávěl, jak padlo Alamo,
těch sto padesát stále ještě mlčí v Alamu),
toto je příběh o chladnokrevném povraždění čtyř set dvanácti chl:

Na ústupu se stáhli do kruhové obrany a zabarikádovali se tornar
devět set životů obléhajícího nepřítele devětkrát silnějšího,
to byla záloha, kterou si vzali p
jejich plukovník byl raněn a munice došla,
jednali o čestnou kapitulaci, dostali ji na papíře a s pečeti,
složili zbraně a vrátili se jako váleční zajatci.

Byli chloubou mezi elitními oddily,
nedostižní jezdci, střelci, zpěváci, jedlíci i nápadníci,
ztepilí, výbušní, šlechtetní, krásní, hrdí a srdeční,
zarostlí, opálení, odění ve volných uniformách,
ani jediný přes třicet let.

125

šli ráno je vyvedli po četách a zmasakrovali, bylo krásné podletí,
 lemm páte a k osmé bylo po všem.

h neposlechl, když jim veleli „Kleknout“,
 mlikli zuřivý a bezmocný výpad, někteří stáli ztuhlí a neústupní,
 dlo hned zasaženo do spánku nebo do srdce, živí a mrtví
 na jedné hromadě,
 a zrasování drásali hlinu, a ti, co přicházeli, je tam viděli,
 omrtví se pokoušeli odplazit,
 bajonety nebo umlátili pažbami pušek,
 va sedmnáctiletý chlapec chytil za chřtán svého vraha, dokud
 nepřiběhlí a nevyprostili ho dva další,
 byli celi potrháni a pokrytí chlapcovou krví.

jedenáct začali pálit těla;
 ten příběh o povraždění čtyř set dvanácti chlapců.

Chceš slyšet vyprávění o staré námořní bitvě?
 Chceš se dozvědět, kdo vyhrál za svitu měsíce a hvězd?
 Poslechni si ten příběh, jak mi ho vyprávěl babiččin otec, který byl námořník.

Náš nepřítel nebyl na své lodi žádný posera, to si piš (povídal),
 měl v sobě drsnou anglickou kuráž — a žádná není neurvalejší a
 opravdovější a nikdy nebyla a nebude;
 kvečeru se přihnál a zasypal nás strašnou palbou.

Přirazili jsme k němu, ráhna se propletla, děla třeskla o sebe,
 můj kapitán je zahákoval vlastníma rukama.

Už prve jsme dostali několik osmnáctiliberních koulí pod vodou,
 už při první palbě se nám na dolní palubě roztrhly dva velké kusy,
 pobily všechno kolem a rozmetaly to nad naše hlavy.

Rvali jsme se při západu slunce, rvali jsme se za tmy,
 bylo deset večer, úplněk byl už pěkně vysoko, my pořád děravější,
 s pěti stopami vody v podpalubí,
 když strážní důstojník propustil vězně zavřené na zádi, aby se mohli
 zachránit na vlastní pěst.

prachárně a zpátky je uzavřena strážemi,
 dí najednou tolik neznámých tváří, že nevědí, komu věřit.

regata začala hořet,
 pl se nás ptá, jestli žádáme o milost,
 pustíme vlajku a skončíme boj.

nes musím se zasmát, protože slyším hlas našeho maličkého kapitána,
 spustíme, křičí nebojácně *vždyť jsme teprv teď začali.*

tři děla ještě pálí,
 z nich míří sám kapitán na hlavní stěžeň nepřítele,
 vě pořádně naládovaná kartáči umlčí jeho muškety
 a smýčí mu paluby.

orních košů podporují palbu té malé baterie, zvláště z koše
 na hlavním stěžni,

datně po celý boj.

hvilku se nepřestane,
 ž nestačí odčerpávat dírák, oheň se prohlodává k prachárně.

Jedna pumpa byla uštělena, všem je jasné, že se potápíme.

Ale malý kapitán stojí klidně,
 nespíchá, nezvyšuje ani netlumí hlas,
 jeho oči nám svítí víc než bojové lucerny.

Ke dvanácté za svitu měsíce se nám vzdávají.

Prostírá se širá a tichá půlnoc,
 dva obrovské trupy znehybněly na hrudi temnot,
 naše loď je jako řešeto a pomalu se potápí, připravujeme se přejit
 na tu, co jsme dobyli,
 kapitán na horní palubě chladně udílí rozkazy, v tváři bílý jak plátno,
 leží tady mrtvola chlapce, který obsluhoval v kajutě,
 mrtvá tvář mořského vlka s dlouhými bílými vlasy
 a pečlivě nakroucenými kníry,
 i přes všechno, co děláme, plameny šlehají horem dolem,
 chraptivé hlasy dvou tří důstojníků, kteří se ještě drží,
 beztvaré kupy těl i jednotlivá těla, cucky masa na stěžních a ráhnech,
 údery lan, klátící se ráhnoví, lehké nárazy uléhajících vln,
 černá netečná děla, změt obalů střelného prachu, těžký pach,
 několik velkých hvězd nad hlavou mlčenlivě a chmurně zářících,
 jemné závany mořského vánku, vůně ostríc a polí při břehu, vzkazy
 umírajících svěřované těm, co přežili,
 zasyčení chirurga skalpelu, hlodající zuby jeho pilky,
 chlístání, bublání a šum řinoucí se krve, krátký divoký výkřik
 a dlouhé, přidušené a slabnouce steny.
 Toto se stalo a nedá se to napravit.

Dost! Dost! Dost!
 Vždyť jsem byl nějak omráčen. Ustupte!
 Dopřejte mi chvilku, abych se sebral z té zbité hlavy, z dřímoty,
 snů a blouznění,
 vidím, že jsem zase propadl té staré mýlce.
 Že jsem mohl zapomenout na posměváčky a na urážky!
 Že jsem mohl zapomenout na tryskající slzy a na rány klacků a kladiv!
 Že jsem se mohl lhostejně dívat na své vlastní ukřižování
 a krvavé korunování!

Teď si vzpomínám,
 znovu si to skládám z těch zbylých zlomků,
 skalní hrob znásobuje to, co bylo svěřeno jemu či jiným hrobům,
 mrtví vstávají, rány se zavírají a pouta padají na zem.

Vy ospalci tam na stráži! Hleďte si zbrání!
 Hrnou se sem vyraženými dveřmi! Jsem v jejich moci!
 Ve mně jsou ztělesněny všechny bytosti vyvržené nebo trpící,
 sám sebe vidím ve vězení v podobě muže, který tam sedí,
 a cítím tupou nepolevující bolest.

Kvůli mně si dozorcí berou na rámě karabiny a drží stráž,
 já jsem to, koho ráno pouštějí a na noc znovu vsadí za mříže.

Nejde do žaláře jediný spoutaný buřič, abych já nebyl připoután k
 a nešel po jeho boku
 (jsem méně tím veselým a spíše tím zamlklým s kapkami potu
 na šhubajících se rtech).
 Nezabáslí jediného výrostka pro krádež, abych tam nešel s ním
 a nebyl souzen a odsouzen.

Neleží jediný pacient s cholerou v posledním tažení, abych i já nel
 v posledním tažení,
 mám popelavou tvář, svaly stažené křečmi, lidé ode mne utíkají.

Prosebníci se vtělují do mne a já jsem převtělen do nich,
 nastavují klobouk, sedím pln hanby a žebrám.

Znovu jdu dál naplněn svrchovanou silou, jeden z obyčejného
 nekonečného průvodu,
 kráčíme vnitrozemím i pobřežím a překračujeme všechny hraniční
 naše bezodkladná příkázání obejdou celou zeměkouli,
 kvítí, jež máme za klobouky, rostlo tisíciletí.

Učedníci, zdravím vás! Přistupte blíž!
 Pokračujte ve svém výkladu, pokračujte ve svém tázání.

ten přívětivý překypující divoch?
a civilizaci nebo jí už dosáhl a ovládl jí?

slapík z Jihozápadu, vyrostlý pod širým nebem? Je to Kanaďan?
řehů Mississippi? Z Iowy, Oregonu, z Kalifornie?
r? Z prerie? Z křovinatého buše? Nebo námořník putující oceány?

kamkoli, muži a ženy ho přijímají a touží po něm,
aby se mu líbili, aby na ně vložil svou ruku, hovořil k nim
a pobýval s nimi.

ni má volné jako sněhové vločky, slova prostá jako tráva,
ovu nečesanou, je sám úsměv a prostota,
nou chůzi, obyčejné rysy, obyčejné způsoby a vyjadřování,
eji v nových podobách z konečků jeho prstů,
s vůní jeho těla nebo dechu, vyzařují ze třeptu jeho očí.

Ty chlunná sluneční záře, nepotřebuji tvého zahřívání — ustaň!
Ty osvětliš jen povrch, já se zmocňuji povrchu i hlubin.

Země, zdá se, že cosi očekáváš ode mne,
řekni, ty stará palice, co vlastně chceš?

Muži nebo žena, chtěl bych ti říci, jak tě mám rád, ale neumím to,
a chtěl bych ti říci, co je to ve mně a co je to v tobě, ale neumím to,
a chtěl bych ti říci o svém roztoužení, o vzrušeném pulsování
svých nocí i dni.

Hled', neuděluji lekce ani milodary,
když dávám, dávám sám sebe.

Ty tam, ty nemohoucí s roztřesenými koleny,
otevři svou zašitou hubu, abych do tebe vrazil kuráž,
nastav dlaně a zvedni klopy svých kapes,
mne neodmítneš, já donucuji, mám spoustu, mám nadbytek zásob
a vše, co mám, to také rozdávám.

Neptám se, kdo jsi, je mi to jedno,
nemusíš dělat nic a nebýt ničím, ale stejně tě obejmou.

135

41

jsem ke sběrači bavlny nebo k čističi záchodků,
y ho políbím na pravou tvář
hu přísahám, že ho nikdy nezapřu.

ni připravenými počít zplodím větší a čilejší dítku
vstříkují látku pro daleko odváznější republiky).

někdo umírá, spěchám tam a беру za kliku dveří,
pokryvky do nohou postele,
prýc doktora i kněze.

i skonávajícího a zvednu ho neodolatelnou silou,
e, tu je má šije,
h, ty neskonáš! celou svou vahou se zavěs na mne.

tvé plíce obrovským dechem, podržím tě nad vodou,
větníci v domě naplním zbrojnou silou
mne milují, kdo překonávají hroby.

i oni budeme na stráž po celou noc,
by, ani smrt se neodváží vztáhnout na tebe ruku,
n tě a napříště patříš mně.
vstaneš, uvidíš, že je to tak, jak ti říkám.

Jsem ten, kdo přináší pomoc chorým, když leží naznak a sotva chytají dech,
a silným vzpřímeným mužům přináším ještě nutnější pomoc.

Slyšel jsem, co bylo řečeno o vesmíru,
slyšel jsem to, slyšel jsem, co se říká po několik tisíciletí;
jakžtakž to ujde — ale je to všechno?

Přicházím, abych to rozmnožil a obrátil k užítku
a hned také nabízím víc než staří opatrní kramáři,
sám si беру přesnou míru Jehovy,
litografuji Krónose, jeho syna Dia a jeho vnuka Hérakla,
kupuji náčrty Osirida, Isidy, Bála, Bráhmý, Buddhy,
do své mapy nazdařbůh ukládám Manitoua, Alláha a rytinu s Ukřižovaným,
spolu s Odinem a nestvůrným Mexitlím a s každou modlou a idolem,
beru je všechny podle jejich ceny, nepřidám ani cent,
připouštím, že žili a vykonali své dílo
(nosili červíky holátkům, která se mají teď vznést a létat
a sama si zpívat),
přijímám letmé náčrty bohů, sám v sobě je vylepšuji a štědře je
rozdávám každému muži a ženě, jež potkám.

137

Objevuji právě tolik, nebo i víc, v tesaři, který tebe svůj krov,
vyžadují od něho víc, když se tam s vyhrnutými rukávy
ohání palicí a dlátem,
nemám nic proti zázračným zjevením, ale považuji kadeřavý kouř nebo chloupek
na hřbetu své ruky za stejně podivuhodný jako nějaké zjevení,
chasníci, kteří se chápou hasičské stříkačky a provazového žebříku
nezdají se mi menší než bozi antických válek,
naslouchám jejich hlasům prodírajícím se rachotem zkázy,
jejich svalnaté nohy s jistotou překračují zuhelnatělé trámy a jejich
bílá čela vycházejí z plamenů neporušená a nezraněná;
u řemeslníkovy ženy s kojencem u prsu se přimlouvám
za každou zrozenou bytost,
tři kosy při žatvě svíští v rukou tři bujarých andělů s košilemi
zdrhlými v pasu,
kolozubý zrzavý čeledín vykupuje minulé i budoucí hříchy,
prodává všechno, co má, a vydal se pěšky, aby zaplatil právníky pro svého
bratra a aby mu seděl po boku, až ho budou soudit pro podvod;
co bylo nejhustěji rozseto na sáh okolo mne, ani nestačí na ten sáh,
býk a brouk nebyli nikdy uctíváni sdostatek,
hlína a hnůj jsou znamenitější, než se nám snilo,

138

nadpřirozenost nic neznamená, já sám očekávám svůj čas,
kdy se stanu jedním ze všemocných
už mi nadchází den, kdy vykonám tolik dobra jako ten nejlepší
a vykonám stejné divy;
můj živote vrchovatý! vždyť už se stávám tvůrcem,
tady a teď už mířím k nastraženému lůnu stínů.

139

42

Volání uprostřed zástupu,
můj vlastní hlas, zvučný, podmaňující a konečný.

Pojďte, mé děti,
Pojďte, mí chlapci a dívky, mé ženy, má rodino, mí oblíbenci,
teď spustí hudebník se vší odvahou, už ukončil v sobě svou předehru
na šalmaj.

Lehce napsané, volně uhozené akordy — cítím víření vaší kulminace
a vašeho finále.

Hlava mi jde kolem,
hudba se valí, ale ne z varhan,
kolem mne jsou lidé, ale není to má rodina.

Stále ta pevná neklesající půda,
stále ti jedlíci a pijáci, stále to vycházející a zapadající slunce,
stále ten vzduch a neustálý příliv a odliv,
stále já sám a moji sousedé, roztomilí, daremní, reální,
stále ta stará nevysvětlitelná otázka, stále ta zadřená tříska,
stále ten toužebný, prahnoucí dech,

140

stále to trapičovo *Hú, hú*, dokud neobjevíme, kde se ten potouchlík
skrývá, a nevyženeme ho,
stále láska, stále ta vzlykavá životní šťáva,
stále ta podvázaná brada, stále ty máry smrti.

Chodíme sem a tam s penízky na očích,
stále krmíme mozky, abychom nasýtili lačnost břicha,
kupujeme, bereme a prodáváme lístky, ale ani jednou nejdeme na ho
mnozí potí krev, ořou, mlátí a jako mzdu dostanou plevy,
pár lenochů hromadí majetek a stále požaduje pšenici.

Toto je velkoměsto a já jsem jeden z jeho obyvatel,
cokoli zajímá ostatní, zajímá i mne, politika, války, noviny, obchody,
starosta a rady, banky, tarify, parolodě, továrny, akcie, prodejny,
nemovitosti i osobní vlastnictví.

Ty četné malé figurky poskakující kolem s tvrdými límci a vlačíci
vím, kdo to je (určitě to nejsou červi nebo blechy),
uznávám své dvojníky, ten nejslabší a nejměličí je stejně nesmrtelný;
co dělám a říkám, to čeká i na ně,
každá myšlenka, která se ve mně převaluje, převaluje se i v nich.

141

aprostu dokonale své vlastní sobectví,
 é hltavé řádky a nesmím psát žádné jinaké,
 li jsi, chtěl bych tě zaujmout sám sebou.

můj zpěv, to nejsou běžná, obvyklá slova,
 a, která kladou souvislé otázky, přeskakují,

ale přece jen přivádějí bliže:

rytištěná a svázaná kniha — co ale tiskař a tiskařuv učeň?
 zdařilý snímek — co ale tvoje žena anebo přítel v tvém náručí?
 černá loď krytá ocelí, ve věžích mohutná děla — co ale odvaha

kapitána a jeho strojníku?

jsou mísy a jídlo a nábytek — co ale hostitel a hostitelka
 a pohled jejich očí?

thoře je nebe — ale tady nebo u souseda, anebo přes ulici?
 mudrcové jsou v dějinách — co ale ty sám?

, vyznání viry, teologie — co ale nezbadatelný lidský mozek?
 rozum? A co je láska? A co je to život?

Nepohrdám vámi, kněží všech dob a světadílů,
 má víra je největší z věr a nejmenší z věr,
 zahrnuje uctívání starobylé i moderní a všechno

mezi starobylým a moderním,

věřím, že znovu se vrátím na zem po pěti tisících let,
 čekám na odpověď z věštírny, ctím bohy, zdravím slunce,
 dělám si fetiš z první skály nebo pařezu, zaklínám hůlkami

v šamanském kruhu,

pomáhám lámovi nebo bráhmínovi, když čistí lampy před modlami,
 protančím ulicemi ve falickém průvodu, jsem uchváceným a strohým
 poustevníkem v indických lesích,

piju medovinu z poháru lebky, obdivuji šástry a vědy, na paměti mám korán,
 obcházím aztécké obětiště, zbrocené krví vytrysklou pod kamenem a nožem,
 buším do bubny z hadí kůže,

uznávám evangelia, uznávám toho, jenž byl ukřižován, jsem přesvědčen,
 že je božský,

klečím při mši nebo povstávám k modlitbě puritána nebo trpělivě vysedávám
 v kostelní lavici,

běsním s pěnou u úst v šíleném záchvatu nebo čekám jako mrtvý,
 až mne vyburcuje můj duch,

hledím ven na silnici a na zahradu nebo přes silnici a přes zahradu,
 patřím k těm, kdo opisují kruh kruhů.

jeden z té dostředivé a odstředivé tlupy se obracím a promlouvám
 jako člověk zanechávající před cestou vzkazy.
 myslní pochybovači, slaboduši a vyvrženci,
 vážní, hněviví, zamračení, rozzlobení, dojatí, sklíčení, nevěřící,
 každého z vás, znám moře utrpení, pochyb, zoufalství a nevíry.

plouhají velrybí ploutve!

se krouží rychlé jako blesk, v křečích a výtryscích krve!

než se, krvavé ploutve pochybovačů a hněvivých zamračenců,
 m vedle vás právě tak jako vedle jiných,
 ost postrkává vás, mne, všechny úplně stejně,
 dosud nevyzkoušené a co je před námi, je pro vás, pro mne,
 pro všechny úplně stejně.

co je nevyzkoušené a co je před námi,

n, že v pravý čas toho bude dost a nebude se nedostávat.

lým kolemjdoucím se počítá, s každým, kdo se zastaví, se počítá
 a nikoho to nemine.

Nemine to mládence, který zemřel a byl pochován,
 ani mladou ženu, která zemřela a byla uložena po jeho boku,
 ani dítě, které jen nahlédlo dveřmi a pak se stáhlo

a už je nikdo nespátlil,

ani starce, který žil bez cíle a cítí teď hořkost horší než žluč,
 ani toho v chudobinci, který chytil tuberu z rumu a strašného ponocování,
 ani ty nesčetné povražděné a ztroskotané, ani zvířecího primitiva,

kterého nazývají hnůj lidstva,

ani ty pytle obcházející s otevřenou hubou, aby do ní vklouzla potrava,
 ani cokoli na zemi nebo dole v nejstarších hrobech země,

ani cokoli v myriádách sfér, ani myriády myriád, které je zabydlují,
 ani přítomnost, ani nejmenší živoucí chomáček, který je znám.

Je načase, abych vyložil, kdo jsem — povstaňme.

Zbavuji se všeho, co je známé,
strhávám všechny muže a ženy s sebou vpřed do Neznáma.

Hodiny ukazují okamžik — co ale ukazuje věčnost?

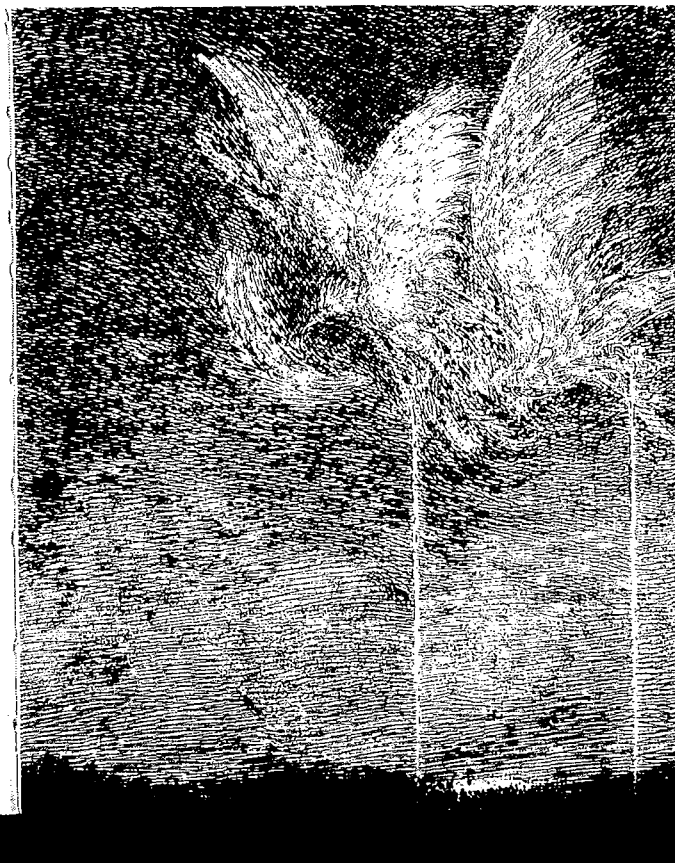
Zatím jsme vyčerpali trilióny zim a lét,
před námi jsou trilióny a před nimi další trilióny.

Rození nám přineslo bohatost a rozmanitost
a další rození nám přinese bohatost a rozmanitost.

Neříkám, že něco je větší a něco menší,
to, co naplňuje svou dobu a místo, se vyrovná všemu.

Byli k tobě lidé neurvalí a řevniví, můj bratře, má sestro?
Je mi tě líto, ke mně nejsou neurvalí nebo řevniví,
ke mně byli všichni hodní, nemám si na co naříkat
(co bych si počal s nářkem?).

Jsem vrcholem věci dovršených a schránou věci, jež přijdou.

Pro něj mlhovina se zhustila v nebeské těleso,
rozsáhlé vrstvy se zvolna vršily, aby tam spočinul,
obrovské rostliny ho živily,
obludní veleještěři jej poponášeli v tlamách a s péčí jej ukládali.

Všechny síly se lopotily, aby mě dotvořily a obšťastnily,
a teď jsem zde se svou robustní duší.

Ó rozmachu mládí! Ty stále popoháněná pružnosti!
Ó mužnosti, vyrovnaná, kvetoucí a vrchovatá.

Ti, kdo mě mají rádi, mne přímo dusí,
hemží se na mých rtech, vnikají do pórů mé kůže,
vláčeji mě ulicemi a veřejnými sály, v noci ke mně přicházejí nazí,
za dne křičí *Ahoj* ze skal nad řekou, houpou se a švitoří nad mou hlavou,
volají mě jménem z květinových záhonů, z révy, z propleteného poc
zmocňují se každé chvíle mého života,
libají mé tělo hebkými balzámovými polibky,
bez hlesu nabírají přehršle z vlastních srdcí a dávají mi je.

Stáří nádherně vystávající! Ó buď vítáno nevýslovné kouzlo zanikaj

Každá okolnost vyjevuje nejen sama sebe, vyjevuje, co bude potom
co vyroste z ní,
a temné ticho vyjeví právě tolik jako cokoli jiného.

Otvírám za noci vikýř a vidím daleko rozhozené soustavy hvězd,
a vše, co vidím, bezpočtukrát znásobeno je sotva lem
ještě vzdálenějších soustav.

se, abych vyložil, kdo jsem — povstaňme.

se všeho, co je známé,
m všechny muže a ženy s sebou vpřed do Neznáma.

ukazují okamžik — co ale ukazuje věčnost?

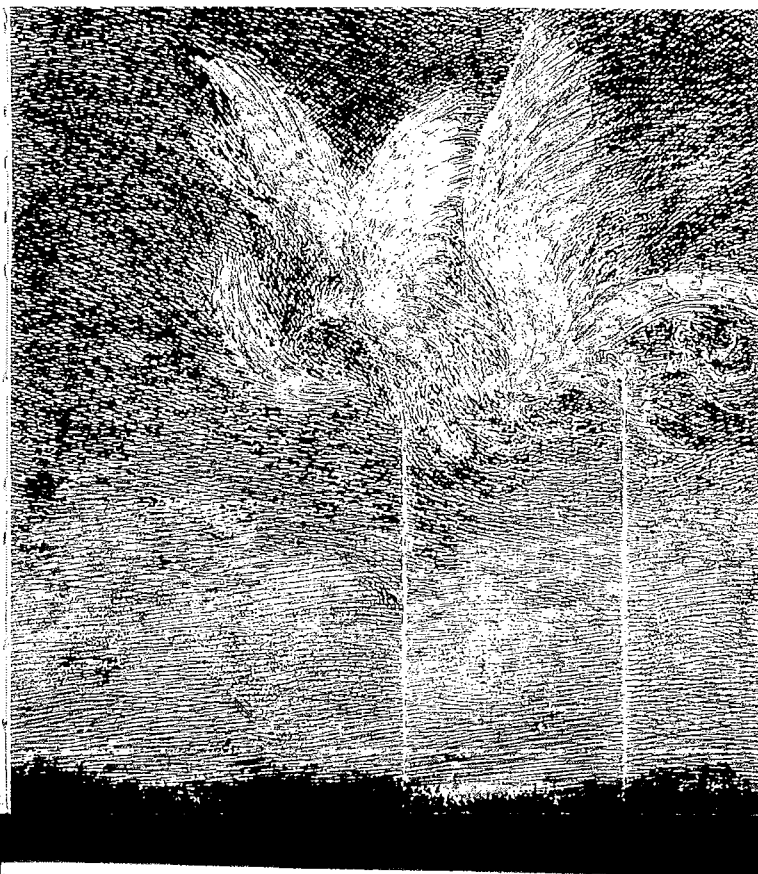
sme vyčerpali trilióny zim a lét,
mí jsou trilióny a před nimi další trilióny.

nám přineslo bohatost a rozmanitost
rození nám přinese bohatost a rozmanitost.

n, že něco je větší a něco menší,
aplňuje svou dobu a místo, se vyrovná všemu.

obě lidé neurvalí a řevniví, můj bratře, má sestro?
š líto, ke mně nejsou neurvalí nebo řevniví,
byli všichni hodní, nemám si na co naříkat
h si počal s nářkem?).

rcholem věcí dovršených a schránou věcí, jež přijdou.

Můj krok útočí na nejvyšší vrchol schodiště,
na každém stupni jsou celé houfy věků a mezi stupni jsou houfy ještě větší,
vším dole jsem, jak se patřilo, prošel a nyní stoupám a stoupám.

Stupeň za stupněm se mi poddávají přízraky,
v daleké hloubi vidím obrovské Nic na počátku, vím, že i tam jsem byl,
čekal jsem neviděn a vytrvale, prospal jsem se nehybnými mlhovinami,
dal jsem si načas a neublížil mi ani páchnoucí uhlík.

Dlouho jsem byl v pevném sevření — dlouho a dlouho.

Předcházely mě obrovské přípravy,
věrné a přátelské byly ruce, které mi pomáhaly.

Celé epochy převážely mou kolébku, veslovaly a veslovaly jako bodří lodníci,
hvězdy, aby mi uvolnily místo, ustupovaly ze svých vlastních drah,
svým vlivem staraly se o to, co mě povede.

Než mne zrodila matka, celé generace mě provázely,
můj zárodek nikdy neustrnul, nic jej nemohlo udušit.

mlhovina se zhustila v nebeské těleso,
lé vrstvy se zvolna vršily, aby tam spočinul,
ké rostliny ho živily,
i veleještěři jej poponášeli v tlamách a s péčí jej ukládali.

ty síly se lopotily, aby mě dotvořily a obšťastnily,
sem zde se svou robustní duší.

Ó rozmachu mládí! Ty stále popoháněná pružnosti!
Ó mužnosti, vyrovnaná, kvetoucí a vrchovatá.

Ti, kdo mě mají rádi, mne přímo dusí,
hemží se na mých rtech, vnikají do pórů mé kůže,
vláčejí mě ulicemi a veřejnými sály, v noci ke mně přicházejí nazí,
za dne křičí *Ahoj* ze skal nad řekou, houpou se a švitoří nad mou hlavou,
volají mě jménem z květinových záhonů, z révy, z propíletého podrostu,
zmocňují se každé chvíle mého života,
líbají mé tělo hebkými balzámovými polibky,
bez hlesu nabírají přehršle z vlastních srdcí a dávají mi je.

Stáří nádherně vyvstávající! Ó buď vítáno nevýslovné kouzlo zanikajících dní!

Každá okolnost vyjevuje nejen sama sebe, vyjevuje, co bude potom,
co vyroste z ní,
a temné ticho vyjeví právě tolik jako cokoli jiného.

Otvírám za noci vikýř a vidím daleko rozhozené soustavy hvězd,
a vše, co vidím, bezpočtukrát znásobeno je sotva lem
ještě vzdálenějších soustav.

ř se rozprostírají, rozpínají se, stále se rozpínají,
ál a ustavičně dál.

nce má také svoje slunce, kolem kterého poslušně krouží,
zas druží se svými sousedy a putují po větší dráze
imí soustavy větší — a také se mění v zrníčka soustav
ještě daleko větších.

tví se to a nelze to zastavit,
hom já, ty a ony světy i všechno pod nebo nad jejich povrchem
v tento okamžik změnili nazpět v sinálé proudění, nebylo by to
nic platné v průběhu dob,
ychom se jistě zas tam, kde jsme nyní,
ychom šli právě o tolik dál a pak dále a dále.

driliónů epoch, pár oktiliónů kubických mil neohrozí to
rozpínání, ani je nezbaví trpělivosti,
en části a cokoli je pouhá část.

Hleď, kam až dohlédneš — a za tou dálkou je prostor bez hranic,
počítej, kam až dokážeš — a kolem výsledku se rozprostírá nekonečný čas.

Mé setkání je dojednáno a je to jisté,
Pán bude tam a počká, až přijdu ve svůj čas,
ten velký Kamarád a věrný milovník, po kterém toužím, tam bude.

Je mám ze všech dob a míst to nejlepší, mne nikdo nikdy neomezoval
a nikdy nebude.

Je se toulám nekonečnou poutí (vy všichni pojd'te sem a poslyšte!),
poznávacím znamením je kabát do deště a dobré boty, uříznutá hůl,
nemám žádný přítel můj si nehoví,
nemám žádné křeslo, žádnou církev, žádnou filozofii,
o nezu k jídelnímu stolu, knihovně či k burze,
muže každého a každou ženu z vás vyvádím na pahorek,
u tě levou rukou objímám,
cí ukazují krajiny všech světadílů a silnici, jež vede do světa.

Á, ani nikdo jiný za tebe tuto cestu neurazí,
n ty sám ji musíš projít.

Á, není, je ti na dosah,
já, že nevěda jsi po ní šel od svého narození,
já, že vede všudy, po zemi i vodách.

Hod' rance na rameno, synu můj, tak jako já, a spolu pospěšme si,
dojdeme k městům nádherným a k národům, co žijí svobodně.

A znavíš-li se, dej mi oba rance, opři se těžkou rukou o můj bok,
v pravý čas mi tu službu oplatiš,
protože když jsme vyrazili, nikdy nespočinem.

Dnes před úsvitem vystoupil jsem na pahorek a hleděl k nebi na tu tlačenicí
a řekl jsem své duši: *Jestli kdy obsáhmem ty světy, radost i znalost
všeho na nich — dá nám to pocit plnosti a uspokojí nás to?*
A duše má mi odpověděla: *Ne, my těch výšin dosáhnem, jen abychom šli dál.*

I ty mi kladeš otázky a já tě slyším
a odpovídám ti, že neznám odpověď a ty si po ní musíš pátrat sám.

Posed' tu chvíli, synu můj,
tady máš suchary a tady mléko, vezmi si,
až se však vyspíš a v pěkných šatech trochu ohřeješ, já polibkem
se s tebou rozloučím a vrata otevřu, abys mohl jít dál.

155

47

Jsem učitelem atletů,
ten, kdo přede mnou vypíná hrud' mohutnější, než mám já, ten dokazuje
mohutnost mé hrudi
a nejvíc ze všech pochopil můj styl, kdo tímto stylem zdrtí učitele.
Chlapec, jehož mám rád, se mužem nestane z cizího přispění, ale svým
vlastním právem,
a radši bude zkažený, než by byl ctnostný ze strachu a přetvářky,
zamiluje si svého miláčka a pochutná si na svém kusu masa
a láska bez odezvy nebo pohrda bude ho bodat víc než ostrá ocel,
vynikne v sedle, v zápase i střelbě, u vesel, ve zpěvu i ve hře na bendžo,
dá přednost jizvám, bradám zarostlým i tvářím poťobaným od neštovic
před každým vymydleným panákem
a mužům osmahlým před těmi, co se vyhýbají slunci.

Učím vás, odchylte se ode mne, kdo ale ode mne se může odchýlit?
Ty, ať jsi kdokoli, od této chvíle kráčím za tebou,
má slova tak dlouho tě budou svrbět v uších, dokud jim neporozumíš.

157

m tohle všechno pro peníze, nebo abych se nějak zabavil,
zatímco čekám na loď
právě jako já to říkáš ty a já jsem jen tvůj jazyk,
án ve tvých ústech, v mých se však rozvazovat začíná).

ím, že už nikdy nepromluví o lásce či smrti někde v domě,
hám, už nikdy nebudu sám sebe vysvětlovat, leč jen těm,
imí se sejdu důvěrně a sám pod širým nebem.

i mi porozumět, vyjdi na pahorky anebo na strmý břeh nad mořem,
komár je už vysvětlením, krůpěj či pohyb vln dá ke mně klíč,
veslo, ruční pila stvrzují má slova.

á zabeďná místnost nebo škola se se mnou nedohovoří,
rsní chlapi nebo malé děti o to líp.

řemeslník je mi nejbližší a dost dobře mě zná,
ubec, který si s sebou bere sekeru a džbán, i mne si bere
na celý den s sebou,
i, který oře na poli, se cítí dobře, slyší-li můj hlas,
sch, jež plachtí, plachtí i má slova, vyplouvám s rybáři
a námořníky, mám je rád.

Voják, co táboří, i voják na pochodu patří mi
a v noci před bitvou mě mnozí vyhledávají a já je neopustím,
v noci tak pohnuté (vždyť může to být jejich poslední)
ti, kdo mne znají, vyhledávají mne.

Má tvář se otře o tvář lovce, když samoten uléhá pod svou houni,
kočí, když na mne myslí, už nedbá nic na drkotání vozu,
mladá matka i stará matka mě plně chápou
a manželka anebo dívčina na chvíli nad jehlou se zamyslí a hledí do ztracena
a stejně jako všichni ostatní teď v duchu váží to, co jsem jim pověděl.

159

kl jsem, že duše není více než tělo,
okl jsem, že tělo není více než duše
ic, ani Bůh, není pro člověka větší, než je on sám,
tokolí, byť jen osminku míle bez účastenství kráčí,
kráčí na vlastní pohřeb zahalen v rubáš
nebo ty bez vindry v kapse můžeme koupit veškerou krásu světa
blesk oka nebo odhalení fazole v jejím lusku překoná učenost všech dob
ní povolání nebo zaměstnání, ve kterém nemůže mladý člověk
dosáhnout hrdinství,
ní předmět tak jemný, aby se nemohl stát osou pro kroužící vesmír,
tám každému muži i ženě: Ať je tvá duše chladná a vyrovnaná
před miliónem vesmírů.

lstvu říkám: Nebud'te zvědaví na Boha,
ť já, který jsem na každého zvědav, nejsem zvědav na Boha
ná slova nevypráví, jak málo mě zneklidňuje Bůh nebo smrt).

Slyším a spatřuji Boha v každém předmětu, ale ani za mák ho nechápu,
aniž chápu, kdo může být obdivuhodnější než já sám.

Proč bych si přál vidět Boha líp, než ho vidím dnes?
Vidím cosi z Boha každou hodinu z těch čtyřiačtyřiceti,
a tedy v každý okamžik,
v tvářích mužů a žen vidím Boha, i ve své vlastní tváři v zrcadle,
nacházím psaní pohozená Bohem v ulicích a každé z nich
je podepsáno božím jménem
a nechávám je ležet tam, kde jsou, protože vím, že kamkoli půjdu,
další mi budou docházet přesně a stále znovu.

161

A pokud o tebe jde, Smrti, a o tebe, hořká náruči smrtelnosti,
marně se snažíte mě vylekat.

Bez váhání přistupuje ke své práci porodník,
vidím jeho zkušenou ruku, jak tlačí, přijímá a podpírá,
skláním se u prahu nádherných hebkých dveří
a vidím vypouštění a vidím úlevu a vyvážnutí.

A pokud o tebe jde, Mrtvé tělo, myslím, že budeš dobrým hnojivem,
mne to však neuráží,
čichám k bílým růžím, které se rozvíjejí a sladce voní,
sahám po lupincích rtů, sahám po ohlazených nadrech melounů.

A pokud o tebe jde, Živote, soudím, že jsi pozůstatkem mnoha smrtí
(já sám jsem jistě zemřel již aspoň desettisíckrát).

Slyším vás nahoře šeptat, ó nebeské hvězdy,
ó slunce — ó trávo hrobů — ó neustálé proměny a postupování,
když vy nic neříkáte, co mohu říkat já?

Je to ve mně — nevím, co to je — vím však, že je to ve mně.

Zprvu vypáčené a zpocené, mé tělo se pak zklidňuje a vychládá,
spím — a budu spát dlouho.

Nevím, co to je — nemá to jména — je to nevyřčené slovo,
není to v žádném slovníku, v žádné konverzaci, není to symbol.

Otáčím se to kolem něčeho většího, než je země, s níž se otáčím já,
všechno tvorstvo je tomu přítelem, jehož objetí mě probouzí.

Snad bych mohl říci i vic. Obrysy! Ujímám se svých bratrů a sester.

Vidíte, ó moji bratři a sestry?
Není to chaos či smrt — je to tvar, jednota a záměr — je to věčný život
— je to Štěstí.

Z rozčeřené kaluže v podzimním lese,
z měsíce sestupujícího po svazích šumícího era
zahršte, jiskry dne i soumraku — zahršte na černých pních, co hnij:
zahršte do sténavého brebentění uschlých větví.

Vystoupím nad měsíc a vystoupím nad noc
a vidím, že ten přízračný třpyt je odleskem poledních paprsků slun-
a z velkých i malých ratolestí vyraším k tomu nepřetržitému a hlav

Minulost i přítomnost uvadají — já je naplnil, já je vyprázdnil
a chystám se naplnit svou další kapitolu budoucnosti.

Ty, co mi nasloucháš! Co mi chceš svěřit?
Pohled' mi do tváře, zatímco zhasinám unikající večer
(a hovoř upřímně, jiný tě neslyší a já jen o chvíli se pozdržím).

Že sám si odporuji?
Nu dobrá, sám si odporuji
(jsem prostorný, jsou ve mně celé davy).

K těm, co jsou nablízku, se upínám a čekám na zápraží.

Kdo dokončil své každodenní dílo? Kdo nejdřív spořádá svou večerí?
Kdo si chce v tuto chvíli se mnou vyjít?

Chceš se mnou hovořit, než odejdu? Nebo chceš tvrdit, že je příliš p

...tý jestřáb padá střemhlav a obviňuje mě, že lelkuji a žvaním.

...é nejsem zkrocen ani trochu. A také já jsem nevysvětlitelný.
...im barbarský svůj skřek nad všechny střechy světa.

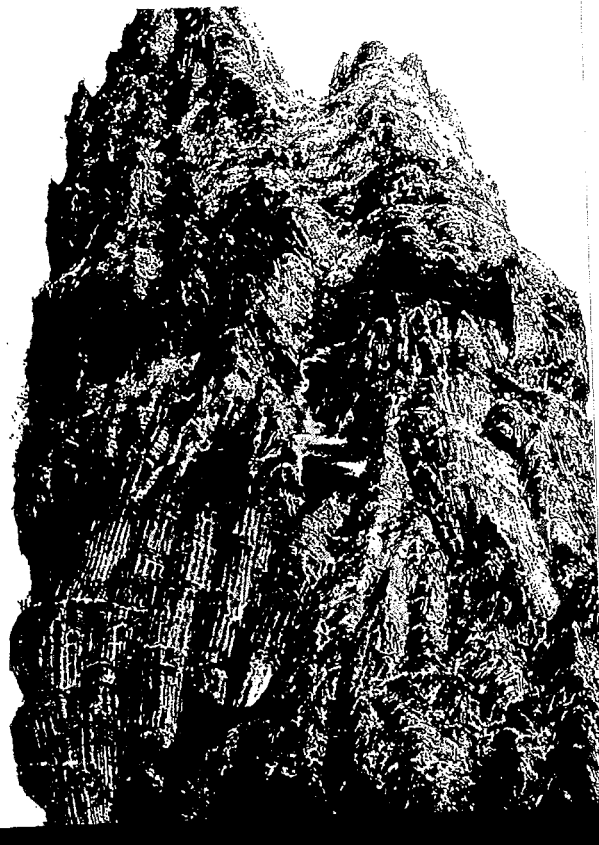
...iní záblesk dne jen kvůli mně tu prodlel,
...nůj stín s mou věrnou podobou za stíny ostatních na šerou pustinu,
...ně do mlhy a do soumraku.

...vzím jako vzduch, potřásám svými bělostnými kadeřemi
...za prchajícím sluncem,
...uštím svoje tělo ve vírech a ženu je na ostré útesy.

...sebe odkazuji hlině, abych vyrůstal z trávy, kterou mám tak rád,
...u-li ti znovu zapotřebí, tu hledej mě pod svými podešvemi.

...poznáš, kdo jsem, anebo co mám za lubem,
...ce posloužím ti ke zdraví
...čistím a rozhojním tvou krev.

...mě nezastihneš napoprvé, neztrácej odvahu,
...mě mineš na jednom místě, hledej na druhém,
...e se zastavím a počkám na tebe.

WALT WHITMAN ZPÍVÁM O SOBĚ

Z ANGLICKÉHO ORIGINÁLU THE WORKS OF WALT WHITMAN, THE DEATHBED EDITION, VYDANÉHO NAKLADATELSTVÍM FUNK WAGNALLS, NEW YORK 1968, ZA JAZYKOVÉ SPOLUPRÁCE MARIANY A ZDEŇKA STŘÍBRNÝCH PŘELOŽIL IVAN SKÁLA, KTERÝ JE TAKÉ AUTOREM DOSLOVU JAKO ILUSTRACÍ POUŽITO VÝŘEZŮ Z GRAFIK ALBÍNA BRUNOVSKÉHO TYPOGRAFIE MILAN JAROŠ PRO ČLENY KLUBU PŘÁTEL POEZIE VYDAL ČESKOSLOVENSKÝ SPISOVATEL V PRAZE ROKU 1983 JAKO SVOU 5005. PUBLIKACI ODPOVĚDNÝ REDAKTOR LADISLAV VERECKÝ VÝTVARNÝ REDAKTOR ROSTISLAV VANĚK TECHNICKÝ REDAKTOR VÁCLAV OULÍK VYTISKLA STRAŽ, TISKAŘSKÉ ZÁVODY, N. P., PLZEŇ, ZÁVOD VE VIMPERKU AA 3.91 (TEXT 2.93, IL. 0.98), VA 4.45 VYDÁNÍ PRVNÍ, STRAN 176, 13/22, 605/22/855 NÁKLAD 11 000 VÝTISKU, 22-098-83 CENA BROŽ. Kčs 13.04, VAZ. Kčs 17.-

KLUB PŘÁTEL POEZIE
VÝBĚROVÁ RADA

X

Ulehám na zemi a zvu svou duši,
ležím zde opřen pohodlně, pozoruje stéblo letní trávy.

Můj jazyk, každá částka mé krve utvořeny z této půdy,
z tohoto vzduchu,
zplozen zde rodiči, zde zplozenými podobnými rodiči,
a tito opět podobnými rodiči,
začínám nyní, maje třicetsedm let, v nejlepším zdraví,
doufaje, že nepřestanu dřív než po smrti.
Vyznání a školy v pozadí,
na chvíli odstouplé, dle toho ceněny, čím jsou, přec nikdy
nezapomenuty,
přijímám v dobrém nebo zlém, nechávám mluvit
při každé příležitosti
přírodu, bez přerušení, s prvotní silou.

DVACETOSM JINOCŮ...

Dvacetosm jinoců koupá se při pobřeží,
dvacetosm jinoců, a všichni jsou tak vlídní,
dvacetosm let ženského života, a všichni tak samotní.

Ona jest majitelkou pěkného domu, kde vystupuje břeh,
čihá krásná a bohatě vystrojená za clonou oken.

16

Báseň z knihy (báseňové překlady Emanuela
z Lešehradu) Kvašnicka a Hampl, Praha 1951
ed. Nová bibliotéka, sv. 93

Kterého z těch mladíků zří nejraději?
Ah! nejušednější z nich jest jí krásný.

Kam jdete, má paní? Neboť vidím vás,
šplounáte se tam ve vodě, i když zůstanete zcela klidná
ve svém pokoji.

V tanci a smíchu podél břehu přišel devětadvacátý
koupající se,
ostatní jí neviděli, ale ona je viděla a milovala je.

Vousy mladíků le: se vodou, stékala z jejich dlouhých
vlasů,
malé potůčky řinuly se po jejich tělech.

Neviditelná ruka také šinula se po jejich tělech,
třesavě sjížděla s jejich skrání a žeber.

Mladíci plovou na zádech, jejich bílá těla klenou se v slunci,
neptají se, kdo je tak drží.
Nevědí, kdo zde oddechuje a nachyluje se v lehkém
a sklánějícím se oblouku,
netuší, koho postříkují paprsky vody.

* OSLAVUJI SEBE...

Oslavuji sebe a opěvám sebe,
a co vybírám říčky máš ti vyprávět,
nebo každá část, která náleží mně, stejně
má být i moje. (3 verše)

S HUDBOU SILNOU PŘICHÁZÍM...

S hudbou silnou přicházím, se svými surmami a svými
bubny
a nehraji pochodů jen pro uznané vítěze, hraji i pochody
pro přemožené a zabitě.

Slyšel jsi, že je dobré, získati vítězství?
Pravím, že je také dobré padnouti, bitvy bývají ztraceny
v témže duchu, v jakém vyhrány.

Bubnuji a tluku pro mrtvé,
loukám a troubím co nejhlasitěji a nejveseleji pro ně.

Vivat těm, jimž se nezdarilo!
A těm, jejichž válečné lodi utonuly v moři:
A těm, kteří sami utonuli v moři!

A všem generálům, kteří ztratili bitvy a všem přemoženým
rekům!
A nesčítaným neznámým rekům, stejně jako největším
známým rekům!

JSEM BÁSNÍKEM TĚLA...

Jsem básníkem Těla a básníkem Duše,
blaženosti nebes jsou se mnou a muka pekla jsou se mnou,
prvnější zušlechťuji a rozmnožuji v sobě, poslední
překládám do nové mluvy.

Jsem básníkem ženy stejně jako muže,
a pravím, že je právě tak veliké býti ženou, jako býti
mužem,
a pravím, že není nic většího nad matku lidí.

Zpívám píseň rozpětí nebo pýchy,
dost jsme se pokořovali a naomlouvali,
ukazují, že velikost je pouze vývoj.

Předhonil jsi ostatní? Jsi presidentem?
To je maličkost, všichni dojdou dále nežli tam, a ještě
půjdou kupředu.

Jsem ten, jenž tu putuje s něžnou a vzrůstající nocí,
volám na zemi a moře, obklíčen zcela nocí.

Přitiskni se pevně ke mně, ó noci s nahými nadry –
přitiskni se pevně ke mně, přitažlivá, sytící noci!

Noci jižních větrů – noci nemnohých, velikých hvězd!
Tichá, kynoucí mi noci – šlená, nahá letní noci!

Směj se, ó rozkošnická, chladně nadechnutá země!
země dřímajících, zamlžených stromů!
země odešlého slunce západu – země hor s temeny
zahalenými v mlhy!
země skleněného toku úplňku, zbarveného modrem!
země lesku a temna, jež pestří příboj proudu!
země světle šedých oblaků, jasnějších a čistších k vůli mně,
všeobjímající země – bohatá, v jabloňových květech zářící
země!

Směj se, neb tvůj milovník přichází.

Marnotratnice! Dala jsi mi lásku – proto také já ti dávám
lásku!
Ó, nevyslovitelnou, vášnivou lásku.

JE ČAS, ABYCH SE VYSLOVIL ...

Je čas, abych se vyslovil – povstaňme.

Co je známo, odvrhnuji,
strhnuji všechny muže a ženy s sebou do Neznáma.

Hodiny označují okamžik – ale co označuje věčnost?

Jakkoliv jsme vyčerpali triliony let a zim,
zbývají ještě triliony a před těmi ještě triliony.

Narození přinesla nám plnost a rozmanitost,
i jiná narození přinesou nám plnost a rozmanitost.

Nejmenuji jedno větším a druhé menším,
to, co svou dobu a své místo vyplňuje, je každému jinému
rovno.

Bylo lidstvo vražedné nebo zárlivé u tebe, můj bratře,
má sestro?

Lituji tě – u mne nejsou vražední nebo zárliví.
mně se dařilo vždy mírně, nemohu si naříkati.
(Co je mi do naříkání?)

Jsem vrcholem dokončených věcí a uzavírám v sobě věci
budoucí.

Mé nohy stoupají k výši po schodišti,
na každém schodu chumáče věkův a větší chumáče mezi
schody,
vše dole jsem prošel a ještě stoupám a stoupám.

Od stupně k stupni přízraky uklánějí se za mnou,
hluboko dole zřím ohromné Pranic, vím, že i tady jsem byl,
čekal jsem neviděný a stále a prospal jsem omamující
výpary,
a dal jsem si na čas, a páchnoucí uhlík nic mi neuškodil.

Dlouho jsem byl držen v náruči – dlouho a dlouho.

Obrovské byly přípravy pro mne,
věrný a vřelý paže, které mi pomáhaly.
Bouřlivé vichry vezly mou kolébku, veslující a veslující
jako veselí lodníci,
abych měl místo, hvězdy na dráze své zůstaly stranou,
vyslaly síly, aby připravily, co mne nésti mělo.

Dříve než jsem se zrodil z matky, vedly mne věky,
můj zárodek nikdy neztrnul, nic nemohlo umačkatí jej.

Pro něj hvězdná mlžina pevně se srazila v kouli,
pomalu na vrstvu kladla se vrstva, by mu lůžko učinily,
ohromné byliny poskytly potravu jemu,
obrovští ještěři nesli jej v tlamě a pečlivě uložili jej.

Všechny síly byly ustavičně upotřebený, abych se
zdokonalil a nadchnul,
nyní na tomto místě stojím se silnou duší.

JE VE MNĚ COSI...

Je ve mně cosi – nevím, co je to – ale vím, že je to ve mně.

Zkroucené a spocené – klidné a chladné stává se potom
mé tělo.

Spím – spím dlouho.

Nevím to – je to bez jména – je to nevyřčené slovo,
není v žádném slovníku, v žádném projevu, v žádném
znamení.

Točí se kolem něčeho, jež je více než má země,
jemu je stvoření přítelem, jehož objetí mne probouzí.

Možná, že bych mohl více říci. Obrisy: Stenám po svých
bratřích a sestřích.

Nevidíte, má bratří a sestry?

Není to zmatek nebo smrt – je to forma, spojení, plán –
je to věčný život – je to štěstí.

PUSTOVKA LETÍ KOLEM...

Pustovka letí kolem a obviňuje mne, stěžuje si na mé
žvatláni a váhání.

Nejsem také ani zkrocen, jsem také nepřemožitelný,
dávám zvučeti svému barbarskému křiku přes střechy
světa.

Poslední jas dne prodlévá, k vůli mně,
vrhá můj obraz za jinými a věrný jak jen možno,
na zšeřenou pustu,
láká mne do nížin a temna.

Odcházím jako vzduch, strásám své bílé kadeře
k prchajícímu slunci,
prolévám své maso ve vírech a nechávám je v nitkách
odtékati.

Odevzdávám se blátu, bych z trávy, již miluji, vyrostl,
potřebuješ-li mne, hledej mne pod svými podešvemi.

Sotva budeš vědět, kdo jsem a co zamýšlím,
ale přece ti přijdu vhod
a pročistím a sesílím tvou krev.

Nerozumíš-li mi napoprvé, buď dobré myslí,
pohřešuješ-li mne na jednom místě, hledej mne
na druhém,
zdržuji se někde, čekaje na tebe.

OPĚVUJI TĚLO ELEKTRICKÉ

Opěvuji tělo elektrické,
voje těch, jež milují, objímají mne a já objímám je,
nepouštějí mne, až s nimi jdu, odpovídám jim,
a posvěcují je a obtěžkávám plně tíhou duše.

Byla pochybnost, že ti, kdo porušují vlastní těla svá,
ukrývají se?
a zdali ti, kdo poskvřňují živé, tak jsou špatní jako ti, kdo
poskvřňují mrtvé?
a zdali tělo nezmůže zcela tolik, jako duše?
a kdyby tělo nebylo duší, co je duše?

Sandburgův hlas je jakoby zpevem davu. Carl Sandburg je považován za uvědomělého socialistického básníka Ameriky. Zná širokých lánů farmářského Západu a prérii, řev barbarsky obrovitých továren s otrockým útiskem. Sbírka „Lid, ano lid!“ („The People Yes“ [1936]) — ze které jsou naše ukázky — prohlašuje věčnost lidu a věří v jeho revoluční sílu, měnící neustále tvářnost světa. Například také básnický životopis presidenta Abrahama Lincolnu. Je hlubokým myslitelem, „skutečnějším revolučním básníkem nežli jeho učitel Walt Whitman. Sandburg se narodil roku 1878 v Galesburgu, v Illinois, třinácti let prošel mnoha zaměstnáními, byl dělníkem, kovářem, železničářem, novinářem, socialistickým organizátorem a dopisovatelem amerického novinářského svazu za světové války 1914-18. Byl překládán do různých jazyků (Vladimírem Majakovským). Pochází ze švédské rodiny a jméno má podle německého básníka Carl Johnson.

Walt Whitman:

ŽÁDNÝ ÚSPORNÝ STROJ

Žádný úsporný stroj,
žádný objev jsem neudělal
ani nezanechám po sobě bohatý odkaz k založení nemocnice neb knihovny

ani památku na nějaký velký čin pro Ameriku,
žádný literární úspěch nebo filosofii, ani knihu pro polici,
jenom několik zpěvů chvějících se vzduchem zanechám
pro milence a soudruhy.

Přeložil Arnošt Vaněček

Walt Whitman:

VIDĚL JSEM SVATBU LOVCE KOŽIŠIN

Viděl jsem svatbu lovce kožišin pod širým nebem na Dalekém západě,
nevěsta byla rudoška;
její otec a jeho přátelé seděli opodál se skříženými nohama
a mlčky kouřili, byli obuti v mokasiny a veliké žluté šátky jim

visely s rameny
na břehu odpočíval sám trapper v šatu převážně z kožišin,
jeho zářící vous a kadeře chránily jeho šíj,
držel svou nevěstu za ruku,
měla dlouhé brvy a hlavu nepokrytu, její drsné a rovné vlasy
se vinuly po jejích smyslných údech
a dosahovaly jí až na nohy.

34

Walt Whitman: Hlas básníka bojujících na západě

otrok přišel k mému domu a venku se zastavil,
jsem, jak pod jeho plížením praskají větvičky v otepi roští,
okny z kuchyně jsem zahlédl jeho vysílené a zesláblé
tělo,
jsem za ním tam, kde usedl na kládu, a veda ho dovnitř uklidnil
jsem ho,
jsem mu světlici, do níž se vcházelo jenom z mé jizby,
jsem mu kus hrubého, čistého šatu,
stíjí se přesně, jak se koulely jeho oči a jak se bál,
stíjí se, jak jsem mu přiložil náplast na vředy
na a na kotnicích.
stíjí u mne asi týden až se zotavil a potom odešel k severu,
stíjí mi po boku u stolu — má puška stála v koutě opřena o zeď.

Přeložil Arnošt Vaněček

Sandburg:

TONOUcí V USA

Tonoucí člověk v řece
odpověděl člověku na mostě:
„Já nechci umřít,
já jen ztrácím místo ve slévárně
Akciové ocelářské společnosti!“
A živý člověk na mostě
běžel k předáku do slévárny
Akciové ocelářské společnosti,
kde dostal stručnou odpověď:
„O deset minut jste se opozdil, ten chlap,
jenž shodil člověka s mostu do vody,
už tady nastoupil.“

SOUDNÝ DEN

„Co bys chtěl?“ ptal se poutník
farmáře u prerie.
„Co bych chtěl? Mí hoši a dcery
jsou pryč. Obilí mi shnilo na poli.
Majitel půdy mi vzal prasata za dlužný pacht.
Vše, co bych chtěl — je soudný den.“

ed, Knihovna souboru lidové tvorivosti, v. 4²⁵
Praha, Osvěta 1951 a osvěty